Obres de Ramon Lull

Edició original

FETA EN VISTA

DELS MILLORS I MÉS ANTICS MANUSCRITS

« Volum XVIII »

OBRES DE RAMON LULL

EDICIÓ ORIGINAL AMB VARIANTS I FACSÍMILS DELS MÉS ANTICS MSS.

Volums en 8.u major, a l'entorn de 400 pàgines, publicats per la Comissió Editora Lulliana (1906-1917) i per Moss. Salvador Galmés (des de 1922):

—Doctrina Pueril. Libre del Orde de Cavallería. Libre de Clerecía. Art de Confessió: amb 2 facsímils en fototípia i mostres de traduccions; pròlec general, variants i notes d'en M. Obrador: vol. I. . 50 pts.

—Libre de Contemplació: set toms amb proemis, facsímils policromats i variants: vols. II-VIII . . . . 175 pts.

—Libre de Blanquerna, contenint el d'Amic e Amat, amb proemi, dos facsímils, variants i mostres d'escriptura: vol. IX . . 50 pts.

—Libre de Sancta María. Hores de Sancta María. Libre de Benedicta tu, amb un facsímil, introducció i variants: vol. X. . 25 pts.

—Arbre de Sciencia; tres toms amb facsímils, introducció, taula general de rúbriques i variants: vols. XI-XIII . . . . . 75 pts.

—Proverbis de Ramon. Mil proverbis. Proverbis densenyament; amb facsímil en fototípia, introducció i variants: vol. XIV . 25 pts.

—Libre de Demostracions; amb proemi, dos facsímils en fotogravat i variants: vol. XV . . . . 27'50 pts.

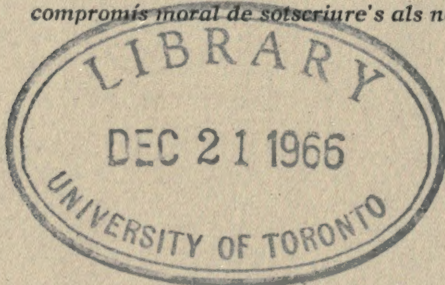
—Art demostrativa. Regles Introductories. Taula general; amb vint figures polícromes, proemi i variants: vol. XVI . . . . 27'50 pts.

—Art amativa. Arbre de Filosofia, *desiderat;* amb sis figures polícromes, proemi i variants: vol. XVII. . . . . 26'75 pts.

—L. dIntenció. Arbre de Filosofia damor. Oracions e Contemplacions. Flors damors e Flors dentelligencia. Oracions de Ramon. Contemplatio Raymundi. Compendiosa contemplatio; amb facsímils, proemi i variants; vol. XVIII. . . . . 27'50 pts.

Per a l'extranger: 25 p°/₀ de sobrepreu.

Els volums I—XI, només es venen en col·lecció completa i amb compromís moral de sotscriure's als nous volums a publicar.

OBRES ORIGINALS
DEL
ILLUMINAT DOCTOR MESTRE RAMON LULL

L. DINTENCIO · ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR · ORACIONS E CONTEMPLACIONS · FLORS · ORACIONS DE RAMON · CONTEMPLATIO RAYMUNDI · COMPENDIOSA CONTEMPLATIO

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA
AMB FACSIMILS, PROEMI I VARIANTS DELS MILLORS MSS.
PER

Moss. Salvador Galmés
C. DE L'ACADEMIA DE LA HISTÒRIA

PALMA DE MALLORCA
PATRONS: DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE BALEARS,
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS DE BARCELONA
· 1935 ·

En l'Estampa d'Amengual i Muntaner.—Campana, 4
Palma de Mallorca

Nihil obstat

Dr. Antonius Sancho, Censor

Palmae, die 2 maii 1934

Imprimatur

† Josephus
Archiepiscopus-Episcopus Maioricensis

De mandato S. E. Rdmae.
Dr. Andreas Caimari, Srius.

PROEMI

AMB el present volum acaba la publicació de les obres místiques del Bt. Ramon Lull. El desig d'enllestir aquesta secció, la més interessant de tot l'*opus* lullià, ens ha fet avançar la reimpressió d'algunes obres que podien reservar-se per a darreria, com és ara, el LIBRE DE INTENCIÓ, l'ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR, i les ORACIONS DE RAMON, publicades ja pel benemèrit Jeroni Rosselló, i que, per tant, no eren de fretura immediata. Però pugna una mica amb el nostre temperament tenir caps de fil allou-re, i d'altra banda, l'exhauriment de llur primera edició i llur mancança a tots els subscriptors subsegüents, qui són en gran majoria, ens ha empès a publicar-les de bell nou amb les poques restants de caire místic, a saber: ORACIONS E CONTEMPLACIONS DE L ENTENIMENT, i FLORS DAMORS E FLORS DENTELLIGENCIA, afegint el text llatí (no en coneixem de català) de CONTEMPLATIO RAYMUNDI i de COMPENDIOSA CONTEMPLATIO ara que en tenim avinentesa. Totes formen un aplec d'obres prou interessants, i algunes atenyen, a més, a meravellosa elevació lírica.

Llur doctrina respon a la concepció mística lulliana, on la intel·lectualisme predomina l'afectisme. Coneguda

és la bella metàfora on la sintetitza el mateix Ramon: «Demanà lamic a lenteniment e a la volentat, qual era pus prop a son amat: e corregueren amdós, e fo ans l'enteniment a son amat, que la volentat».[1] Ja que per amar el bé cal de primer conèixer-lo, és obvi que el bé poc conegut no pot esser molt amat, i que quant més hom el coneixerà, tant més l'amarà. Ben persuadit d'aquesta veritat, Ramon Lull no en té prou amb una noció només global o imperfecta del sobirà Be, sino que en vol ciència plena, per tal d'assolir plena amància. Per això concentra tota la seva potència intel·lectiva a cercar i explorar l'altesa amplesa i pregonesa, assequibles a l'humà enteniment, de les dignitats o perfeccions sobiranes (bondat, granesa, eternitat, poder, saviesa, voluntat, virtut, veritat, gloria, etc.) en les operacions *ad intra* i *ad extra* de l'essència divina. Així, tot ple de Deu l'enteniment, també en serà plena la voluntat, i reposarà dolçament i quieta en la possesió de l'Amat.

LIBRE DE INTENCIÓ

Aquesta obreta, curta de pàgines, però de la major densitat específica, la dedicà Ramon al seu fill en plena joventut i en el moment de la seva entrada al món socialment,[2] cap a la vintena d'anys; i l'escriví, ens sembla, a Montpeller o a Perpinyà després de la seva eixida de Mallorca,[3] fundat ja el col·legi de Miramar, i en el començament de la seva tasca apostòlica (1282?).

Ens sembla ben humà i ben de pare, que abans d'abandonar indefinidament els seus, obeïnt a la crida de Jesu Crist, s'acomiadàs del seu fill en l'extrema ado-

1. *L. damic e amat,* 19 —2. Creim que s'ha d'entendre així l'expressió «qui novellament ve en lo mon», del Pròlec.—3. Cfr. *Arbre de Filosofia,* desiderat: De les diffinicions de e., 2, *(Obres,* vol. XVII.è pàg. 414).

lescència, amb la *Doctrina pueril,* i si realment feu, com creim, aquell viatge èpic entorn de la *Mar nostra,* qui degué durar de 1279 a 1282, es ben provable que al retorn, en compliment d'un deure personalíssim, li adreçàs aquest LIBRE, qui li fos regla moral, d'actualitat constant, en totes les èpoques i en totes les situacions de la seva vida. Llavors realment n'era el moment oportú.

Potser desijava Ramon per al seu fill alguna preladia, com sembla deduir-se de la rúbrica *De prelat*[1], i en aquest ofici crèia més necessària que en cap altre, la puresa i dretura de intenció com a tremuntana segueríssima d'endreçament i d'actuació.

De totes maneres, la teoria de les dues intencions, primera i segona, es ben típica de Ramon Lull, i informa totes les seves obres. Ella n'és una de les idees mares que hom sent vigilant i tutelar sobre tota la seva múltiple fillada, donant a totes i a cada una aire fisionòmic propi, identitat de natural psíquic, i àdhuc tint inconfusible, com una espècie d'hemoglobina de la sanc moral que vivifica tota la producció lul·liana, des de la prole primogènita fins a la d'estrena tardania. El *Libre de Contemplació* s'obri esmentant les dues intencions,[2] hi fa al·lusions sovint, i les dedica tot el capítol 45. A l'*Art abreujada datrobar veritat* també hi trobam assentada la teoria de les dues intencions, dedicant-li el *primer mou* (modus) *d'ordonament*;[3] i arreu de les seves obres topam sempre amb aquesta teoria que es destaca principalment en el *Libre de Sancta Maria* i es respira en els *Mil proverbis*, on hi ha el capítol 52 qui és *De intenció.* De fet és ella la qui dóna unitat interna a tota la variada i complexa producció lulliana. Malgrat això

1. *L. de intencio,* De prelat, 3, (p. 55-56).—2. Pròlec, 1. *(Obres,* vol. II, pàg. 3).—3. Dist. II, pars I : De modo primo Ordinationis primae et secundae intentionis (Ed. Mag. t. I, p. 12).

l'obra només es citada nominalment en el *Libre de Sancta Maria* i en l'*Arbre de Filosofia*, i, al seu torn, just cita l'*Art abreujada de trobar veritat*.

El LIBRE DE INTENCIÓ és d'estil planer, sobri, fluent i noble. La gravetat de la matèria se suavitza amb la blanor de l'afectuositat paternal, i es enriquida d'amable varietat qui n'allunya l'enuig. Els 30 capítols de *Temptació* constitueixen una revista llampant de les situacions normals de la vida en l'orde espiritual i material, sense comptar la seva alta valor psicològica i de guia segura de perfecció moral.

Aquesta obra només se pot classificar de mística en quant la seva doctrina és el fonament bàsic de la vida contemplativa. El Mestre Rubió i Lluch li assigna lloc entre les obres filosòfiques, i no és aquest propiament el seu caràcter: méstost campa en el clos de la teologia.

A jutjar pel nombre de manuscrits conservats, aquesta obra obtingué gran difusió. Sabem dels següents:

1. **D**, Ms. *R. L. 40* de la Biblioteca Provincial de Palma, s. XIV.è, en català, base de l'edició. Bon ms. de 212 fols de paper, de 25 × 21 cm., amb numeració aràbiga posterior, escrits a pàgina plena de 36 a 40 línies, lletra clara, no igual per tot, amb caplletres polícromes (vermell, morat, blau) historiades, i rúbriques i calderons vermells.[1] Conté: *Libre del gentil* (fols 4-72), *Desconort* (74-85), rúbriques dels *C. noms de Deu* (85v); *Cobles de lart dalquimia* (86), *Consolació dermità* (87-94), LIBRE DE INTENCIÓ (95-117), *Mil proverbis* (118-138), *Taula de paraules qui son en latí* (139-142), fragments (143-144, i en blanc els 145-146), *Lo .v. libre de vida ermitana (L. damic e amat)* i *Art de contemplació* (147-

1. En el *Libre d'amic e amat* els versets van senyalats per inicials vermelles i blaves, alternant, en lloc de calderons.

192), i *De miseria humanae conditionis* (193-212) del diaca Lotari, després Innocenci III.

El LIBRE DE INTENCIO es complet, però dels fols que ocupa n'hi ha d'alterats ordinalment. El text comença al fol 95. A la pàgina frontera (94v) hi ha un sumari-taula així: «Aquest libre qui aprés se segeyx es de primera e de segona intencio lo qual feu maestre Ramon [Lull] de Mallorques. Lo qual libre es departit en .v. parts, ço es asseber || Diuisio. Deu. Creacio. Incarnacio. Temptacio. En la qual part de temptacio ha .xxx. robriques ho capitols los quals son aquests». Segueixen les rúbriques a vers trencat. El fol darrer (117) posa aquest explicit: «ffinito libro sit laus gloria xristo. Amen».

2. **O**, Ms. que anomenam *de Vilafranca,* de la Societat Arqueològica Lulliana, s. XV.è, de 135 fols de paper (976 × 200 mm.) numerats originàriament amb xifres romanes, escrit tot de la mateixa mà a doble columna de 40 línies al començament i d'una cinquantena al final, lletra igual i clara, amb caplletres, rúbriques, calderons i numeració vermelles. Conté: *Libre de meravelles* (fols 1-128) complet, però farcit de petites interpollacions de glossa, i LIBRE DE INTENCIÓ (128-139). [1] Aquest comença la numeració de les rúbriques en el Pròlec, i sense fer diferència entre parts (les 5 de la *divisió)* i

1. El *L. de Merevelles* posa aquest explicit de l'escriba (fol 128): «Aquest libre es apellat libre de meravellas. fo scrit e acabat en vilaf-. francha dimecres a xxv, dies de janer ayn MCCCCLviij.» Aquest ms. fou de Jeroni Rosselló qui el llegà a la Arqueològica Lulliana. Al davant, a una fulla no numerada, comença el text del *L. de Meravelles* amb E inicial vermella i sense invocació. La lliçó se trenca a les 10 línies de la primera columna, i a la segona, una mà posterior, gairebé coetània, hi escriví una «Recepta per fer bona tinta». Al fol 1 comença altra volta el text, deixant blanc per a la E inicial, i també sense invocació. Una mà del s. XVIII.è la posà a l'espai blanc destia la inicial. Al marge superior hi ha la indicació «Es de la llibreria». Al fol 139v i 140 (sense numerar) hi ha la taula de rúbriques del *L. de meravelles,* afegida molt posteriorment.

capítols (els 30 de *temptació)* a cada rúbrica afegeix la denominació de «Capítol» amb numeració seguida des de la *Del prolec, Capitol .i.*, fins a la *De poble. Cap. xxxvi.* D'explicit posa: «Sit laus et gloria xro. Amen. ffuit perfectus anno M.° CCCC.° Lviii.° Deo gratias».[1]

3. **U**, Ms. *Add. 16.432* del British Museum, s. XV.è, de 31 fols útils de paper sense numerar, escrits a pàgina plena d'una quarentena de línies, amb caplletres senzilles (historiades les inicials de cada obra, fora la dels 200 versos) i calderons, però sense rúbriques. El primer fol, blanc, amb lletra del XVIII.è s. diu: «Ex codicibus Joannis Angeli Ducis de Altaemps (*tatxat* Ducis de Altaemps *i afegit* Carbona). De uitii et virtú—idioma Portughese». Segueix el text del LIBRE DE INTENCIÓ (fols 1-16). A capsal del fol posa el mateix sumari-taula de **D**, amb lleugeres variants. Manca el fol 3, i, com per tot el ms., les rúbriques, llevat les *Del preambol, Dels .vii. peccats mortals*, i *De oracio*. Finit el text, afegeix: «Amen. Deo deo deo gratias gracias gracias Amen. ffinito libro sit semper laus gloria xro. Amen. qui scripsit scribat semper cum domino viuat. Amen amen amen». Després segueixen els 200 versos de *Peccat de N'Adam* (fols 16-18v), *Consolació dermità* (18v-24r), i *la Vida coetània* (24v-31), tot escrit de la mateixa ma i de lletra igual.

Sabem, a més, aquests altres manuscrits catalans:

4. Ms. *1257* de la Biblioteca Capitular de Çaragoça, s. XIV.è, qui conté a més el *L. que deu hom creure de Deu, Art de confessió* i *Mil proverbis.*[1]

5. Ms. *Hisp. Quart. 63*, de la Biblioteca Real de Berlin, s. XV.è, (fols 1-27). També conté *Consolació dermità* (28-36), *Virtuts cardinals* (37), i els 200 versos de *Peccat de N'Adam* (38-41).[2]

1. Cfr. *AIEC (Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans)*, vol. VII, pàg. 373.—2. *AIEC*, Any V, part II, pàg. 739.

6. Ms. *I | 18* del Col·legi de St. Isidoro de Roma, de 105 fols, s. XV.è (fols 1-34).[1]

7. Ms. *lat. 10.036* de la Biblioteca Vaticana, sobre 3 + 314 fols de paper, lletra del XVII.è s. (fols 48-69).[2]

Les versions llatines també abunden:

8. Ms. *R. L. 14* de la Biblioteca Provincial de Palma, de 120 fols, s. XV.è (fols 97-107), versió molt lliure i glossada.[3]

9. Ms. *VIII. b. 8.* de la Col·legiata de Innichen, 88 fols, s. XV.è (fols 76-88).[4]

10. Ms. *VIII. c. 3.* de la mateixa Col·legiata, 193 fols, s. XV.è (fols 179-184).[5]

11. Ms. *R. L.* de la Biblioteca Provincial de Palma. de 90 fols, s. XVI.è, (1502), que avui no hi es.

12. Ms. *R. L. 135* de la mateixa Biblioteca Provincial, de 51 + 19 fols, any 1623 (fols 1-46).

13. Ms. *lat. 10.589* de la Biblioteca Nacional de Munic, de 302 fols, s. XVII.è (fols 54-85).[6]

14. Ms. *30* de la Causa Pia Lulliana, s. XVIII.è [7]

15. Ms. del s. XVIII.è, de l'Ajuntament de Palma de Mallorca.[8]

16. Ms. del s. XVIII.è, prou bona copia de 127 pàgines, en poder de l'editor.

1. *AIEC,* Any V, part I, pàg. 212.—2. *AIEC,* Any V, part I, pàg. 55. Per a les altres obres que contè vegi's la bibliografia de l'*Arbre de Filosofia d'amor.*—3. Vegi's la bibliografia de *Contemplatio Raymundi.*—4. *AIEC,* Any V, part II, pàg. 743.—5. *AIEC, ib.* pàg. 744.—6. *AIEC,* (Any) MCMVIII, pàg. 602.—7. Ms. in folio de 155 fols útils. Al davant van tres opuscles de lullistes, i després, amb foliació nova que va de 1 a 43, ve el *Liber de intentione* (fols 1-36), traduït del català per Jeroni de Mena l'any 1734. Segueix *Breuis expositio practica de libro seu arte intentionis* (fols 37v -43), obra, ens sembla, d'un lullista, també traduïda aprofitant dos exemplars catalans, segons nota el mateix traductor. Ve despres una carta (còpia) de Ivó Salzinger, publicada en el *Boll. de la Societat Arqueològica Luliana* de 1915, per Estanislau Aguiló servint-se d'una altra còpia una mica més curta que la nostra, i acaba el ms. amb la *Doctrina Pueril,* versió castellana incompleta en 48 fols, plens d'addicions o glossa del traductor entre parèntesis, com nota ell mateix.—8. Ms. en 8.u

El Dr. Rubió i Lluch esmenta encara un altre manuscrit a Halle.

D'edicions hi ha, la llatina de Magúncia (1737, t. VI), i les catalanes de Jeroni Rosselló (Palma, 1901) i del *Boletin de la R. Academia de Buenas Letras*, de Barcelona.

Per a la nostra edició només hem emprats els tres mss. primers: **D O U**. En els passatges difícils hem consultat el ms. 16 i l'Edició de Magúncia, i ens hem trobat que sempre coincidien amb algun d'aquells tres. Això ens ha fet prescindir de tots els altres que teniem a mà. Llàstima, però, de no haver pogut veure el de Çaragoça (n.º 4).

Els mss. **D O U** són representants de tres famílies diferents, amb moltes variants, accidentals gairebé totes, i no totes recollides, en el nostre aparell crític, per balderes, sobretot del **U**. Tampoc anotam, generalment, les d'orde de mots.

Característiques de grafia:

De **D** només cal esmentar l'ús de *h* inicial, que hem suprimida, en mots que etimològicament ni usual no en porten: *hon* usual, *hobra, hordonar, hoblidant, hix, huyls, husar, ha=a, ho=o,* molt sovint; i per contra, la seva omissió freqüent en *a=ha*, on nosaltres l'em suplida. També cal esmentar alguna *l* doble *(ll)* final: *angell, útill, quill (quill ama),* que en el text hem posada senzilla.

O, escriu usualment *bonea, fortitut* (**D U**, *bondat, fortitudo); puxa* (**D**, *puscha:* **U**, *pusque); ço es saber* (**D**, *ço es assaber*: **U**, *ço es asseber*), *vençre, carçre* (**D**, *venser, carser);* i **U**, *trempansa* usual i *trempansa* o *temperansa* passim, *ten=tan,* i plurals en *as (cosas).* A més **O U**, confonen molt sovint *a* i *e* àtones; usen la forma *es* per *est (ets);* i *com* o *con* per *cor* o *car* de **D**; *tal* per *ço (per tal com=per ço car* de **D**, o viceversa); *voluntat*

(**D**, *volentat);* i suprimeixen sovint, especialment **O**, les preposicions repetides reforçativament per **D**, en sèries, de noms, adjectius, verbs i adverbis *(e... e... e..., ne... ne... ne..., ab... ab... ab..., e de... e de... e de...*, etc.).

ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR

El nom propi i específic d'aquesta obra és ARBRE DAMOR, i és una derivació de l'*Art amativa,* així com, paral·lelament, l'*Arbre de Sciencia* ho es de l'*Art inventiva,* i l'*Arbre de membrança*, del qual seria specimen l'*Arbre de filosofia* desiderat, ho havia d'esser de l'*Art memorativa, in fieri;* però l'autor, per una espècie de galanteria a filosofia d'amor, posposada a filosofia de saber i personificada en una bella dama, rebatejà l'obra amb el nom d'ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR. Així i tot l'esmenta adesiara just amb el patronímic d'ARBRE DAMOR, que en podriem dir el nom de fonts.

Ramon Lull escriví aquest ARBRE a París, en plena derrota de la seva *Art* o sistema científic, en moments de gran depressió anímica, i sota la imputació de foll, durant les vuit o nou setmanes que podien decórrer de la vuitada de nostra Dona Assumpta[1] de 1293, fins al mes d'octubre següent, com resa l'explícit: evidentment abans de Tots-Sants. Aquest espai de temps, relativament curt, indica prou bé una activitat gens peresosa.

Veent Ramon que la seva estada a París, que no tenia altra finalitat que «fer gran be per manera de saber», no reeixia, o almenys no retia tot el fruit que n'esperava, «consirà fer gran be per manera damor, e per açò proposà fer aquest ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR». La seva ànima amargada cercà repòs en una bella selva,

1. A 22 d'agost, dia que finí la *Disputatio Raymundi et Eremitae super aliquibus dubiis quaestionibus «Sententiarum» Magistri Petri Lombardi.*

potser en el monestir de cartoixans de Vauvert,[1] recés adient a la oració i contemplació, i temptà un novell esforç per tal d'adimplir el gran càrrec que li confiava l'Amat de «procurador a tractar sa honor». (pàg. 153, 5).

Sembla que després d'haver-lo motejat de foll, li imputaven «falsia e ypocresia per so que pogués alcuns homes enganar e traïr», i que el que en trèia de les seves correries «a longues terres» i de tot el seu esforç gegantí, informat de puríssima dretura de intenció, no era més que reprensió i escarni (pàg. 147, 2, i 150, 12).

La dolor de Ramon s'exhala tota en aquest ARBRE i se purifica en la resignació, heroicament humil, a la voluntat de Deu. Tot el seu martiri moral, tota la crisi de la seva ànima, tot l'enfonzament tràgic del seu ideal se revelen en aquesta obra, de lirisme exaltat, però pres dins una gàbia de disciplina científica. Malalt potser o malaltís (pàg. 84, 10, i 93, 13), aontat i adhuc batut, qui sab? (pàg. 84, 11), fa gràcies als seus detractors d'allò que a ell era honrament en l'Amat; i pensant que havia deixades «moltes riquees e molts honraments per so que no lempatxassen a amar son amat», de tot aquell tràngol dolorós i catastròfic que l'aclaparava, en trèia la consolació de sentir que «lamat e amor se donaren a lamic per so que agués gran e bo amar» (pàg. 91, 15).

Tota l'obra flameja de lirisme pur, de la mateixa pasta del *Libre damic e amat.* «Dirieu—nota Mn. Costa i Llobera—que es la mateixa substància d'aquell cant sublim solidificada pel mètode de l'*Art* i exposada en l'andamiatge sistemàtic, entre les complicacions i arestes del qual, lluen encara no pocs escapulons de la primitiva forma plens d'espontaneitat i ufania. S'ajunten

1. A la Bibl. Nacional de París hi ha el ms. *lat. 17.819,* del *Libre de Contemplació,* donat pel mateix Ramon Lull «conuentui fratrum de Cartusia, Parisius», o, segons lletra d'altra mà, «fratribus et domui uallis uiridis prope Parisius ... Anno gratie M.° CC.° nonagesimo octauo» (1298).

en aquest llibre l'eixutor de l'artifici didàctic i l'exuberància d'una fantasia enamorada del simbolisme, trets d'observació realista i expansions d'un cor vessant de caritat i de zel».[1]

Aquesta mescla del misticisme amb l'escolàstica, com remarcava Rubió i Lluch,[2] no es gens favorable a l'obra literària. Així i tot, resulta, tanmateix, de prou relleu i de valor ben positiva. Hi predomina la forma allegòrica dels trobadors i és plena a vessar de les seves imatges romancesques; li dóna moviment el diàlec entre l'amic, l'amat, l'amor, les dones i els donzells d'amor; hi escau bé la forma proverbiada en les *condicions* i les *altees* d'amor, i s'hi desplega pomposament la narrativa, entre les *fulles,* en l'episodi dels *accidents* d'amor. En aquest episodi l'autor amolla la imaginació, qui vola a pler i a lloure, amb tota l'embranzida i encelament de les seves obres capdals. Son ben suggestius els capítols de la malaltia de l'amic, i còm l'amic no podia morir, i còm moria per amor, i del testament i la mort i la sepultura de l'amic. A més, pertot arreu esclaten, roents i llampants explossius d'amor, amb efusions i esplais i deliquis d'ànima altament enamorada.

Es ben típic aquest ARBRE DE FILOSOFIA D'AMOR, i d'originalitat especial. La seva finalitat primera i darrera és fer amar Deu a tothom: «es comú a tots homens, a crestians, jueus, sarraíns e pagans, per so car es de filosofia d'amor» (pàg. 153, 8), i per assolir-ho apella a tots els recursos humans i divins. De primer es serveix dels que té a mà i són ben personalment seus: els de ciència, d'amor, i de forma artística, a manifestar la veritat, la bonesa i la bellesa de Deu. Després acudeix als savis, trametent l'obra «als grans senyors e maestres» de París e a llurs escolars per tal que aquells la corre-

1. Pròlec de l'*Edició Rosselló,* Palma de Mallorca, 1901, pàg. XI. —2. *Estudis Universitaris Catalans,* t. IV, pàg. 295.

gissen «si en neguna cosa havia errat Ramon contra vera amor e son amat», i que uns i altres poguessen i deguessen «per él fer fruyt als amadors de bona e vera amor». Finalment l'encomana als poderosos reis de França, dedicant un exemplar en llatí al rei i altre en vulgar[1] a la reina «per so quel montipliquen en lo regne de Fransa». Tot i que ni l'Universitat ni el rei no havien fet gran cas, sembla, de Ramon, ell, potser per optimisme un poc candorós, potser amb l'esperança d'un desvel·lament i redreçament de llur consciència, potser per lliurar-se de tota responsabilitat davant Deu, recorre encara a ells. Sempre debades.

Aquesta obra cita l'*Art amativa, Arbre de Sciencia* i *Proverbis de Ramon*, i es citada en *Ars generalis ultima, Tractatus de experientia realitatis ipsius Artis generalis*, i en el *Liber de fine.*

La tradició manuscrita de l'ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR es relativament escassa, però els exemplars que tenim en text original són bons. N'hi ha tres de principals:

S, Ms. del Collegi de la Sapiència (Palma), s. XIVe, base de l'edició, de 113 fols de pergamí, de 240 × 185 mm. Propiament son dos manuscrits relligats junts. — El primer, de 50 fols, de bona lletra gòtica i ben clara, es escrit tot de la mateixa mà, a doble columna, de 37 línies generalment, amb numeració romana coetània retallada i altra posterior, i caplletres bicromes (blau i vermell, i vermell i morat), calderons vermells i blaus, i rúbriques vermelles. Conté complet l'ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR. Al fol davanter *verso,* fora de numeració i molt

1. Vegi's l'*explicit* de l'obra. Aquest exemplar en vulgar destinat a la reina, era evidentment en català. D'aquí es desprèn que simultaniament, gairebé, en feu o feu fer una versió llatina per al rei, però no que en fes una de francesa («vernacule et gallice») a la reina, com diu l'Edició Maguutina. Els mss. catalans no autoritzen de cap manera aquesta lliçó.

castigat, hi ha l'arbre simbòlic, que reproduïm, i al 1 *recto* comença la lliçó del text, que segueix íntegra fins al fol 49r .[1] A rengle seguit vé «*Del cant de Ramon*» complet també, fins al començament de la primera columna del 50r . La resta d'aquest fol conté un fragment del *Consili* de lletra grollera del XV.è o XVI.è s. Es un bon exemplar escrit amb molta cura i sense correccions ni esmenes gairebé.—L'altre ms. conté el *Libre del gentil* en 62 fols de pergamí més prim i ben adobat, sense numeració, escrit també a doble columna de 37 a 38 línies, tot d'una sola mà diferent de l'anterior, i de lletra gòtica clara una mica més petita i ben feta, amb caplletres més senzilles bicromes (blau i vermell, i vermell i blau clar), calderons blaus i vermells, i rúbriques vermelles. En els tres fols primers hi ha cinc *arbres* polícroms (vermell, blau, vert i groc) poc elegants, els dos primers amb figures humanes més gracioses al peu de l'arbre respectiu. Segueixen dos fols blancs,[2] i al vinent comença el text del *Libre del gentil*, qui corre íntegre sense interrupció ni llacuna fins al fol 62r .[3]

Aquest doble manuscrit passà al Col·legi de la Sapièn-

1. Al *recto* de la làmina hi ha un bust de l'autor, fet de mà poc destra sobre paper aferrat, i al peu un «Ex libris Petri Bennazar» seguit de «Llibre damor compost per lo Illuminat Doctor lo sacro y venerable martir Ramon llull mallorqui», tot de lletra del s. XVII.è A capçal del fol 1r , altra nota del XVI.è o potser del XV.è diu : «est petri ioannis egidii mai. artaniensis Ecclesie vicarii perpetui», i al peu repeteix l'«Ex libris Petri Bennazar de Maszana». Al marge superior del fol 11r altre «Ex libris Philippi Garau. Auditoris oppidi de Campanet» de lletra més antiga que la de Pere Bennazar, qui també era de Campanet. Fou canoge de Mallorca i lullista prou conegut.—2. Al peu del segon *recto* hi ha la nota : «Hic liber est Petri Bennazar massane oppidi de Campanet», i al *verso* una altra, gairebé illegible, que sembla dir «Ex libris Jacobi Bennassar oppidi de Campanet».—3. Al començament del *verso* altra nota del s. XVII.è diu : «aquest llibre es de Juan Bennasser», i gairebé dejús, i de lletra més antiga i borrosa : «Qui volrà seber lo libre de qui es, es de mi pere juan gill». Més avallet en segueix una altra : «Ex hoc copia ego Gabriel Roger any 1660», i al peu, encara, aquesta ; En lani 1633 (el *3* corregit de *6*) he comprat est llibre jo Juan Bennazar», segurament el pare o l'avi d'En Pere, qui potser el comprà a Felip Garau o als seus hereus.

cia provablement a primeria del XVIII.è s.,[1] i només Deu sap com escapà a la furor antilulliana del Bisbe Guerra (1772-1776).

A, Ms. de la Biblioteca Aguiló (Palma), s. XIV.è-XV.è, confrontat, de 59 fols sense numerar, de pergamí gruixat i de 233 × 167 mm. de tamany, escrit a doble columna de 33 línies,[2] tot de la mateixa mà, lletra gòtica clara i bona, amb les caplletres principals a tres colors (vermell, blau morat) i les altres bicromes (blau i vermell), calderons vermells i blaus, alternativament, i rúbriques vermelles. Al primer fol hi ha ben dibuixat i colorit l'escut heràldic de la familia Bacó.[3] Al fol 2r comença la lliçó de l'ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR qui decorre seguida i completa fins al 53. Segueix a continuació *Del cant de Ramon* amb caplletra bicroma, fins al 54, i després el llibre *Del consilii que ffeu Maestre Ramon lull malorqui,* també amb caplletra bicroma molt historiada i bella, fins al 59v on se trunca la lliçó després dels versos: «Si al consilii ha maysó – lo consilii no sara bo». Es un bon exemplar, una mica descurada la transcripció, però acuradíssima la correcció inmediata. Així s'esplica que ací i allà hi hagi afegitons curts generalment, i tatxadures també curtes, de la mateixa tinta vermella de les rúbriques. A més supleix sovint *h* inicial especialment en les formes del verb *aver,* i *l* medial i final en els mots on la *ll* era representada per una *l* simple, v. g. aquel[l]a, aquel[l]. Aquest manuscrit fou de

1. Actualment té dues guardas davanteres de paper i dues posteriors. A la segona davantera una nota del s. XVIII.è diu : «Est Collegii B.ae M.ae Sapientiae Majoricensis», amb índex de les obres que conté. El ms. està reguardat amb cobertes de pergamí desenganxades, procedents, sembla, d'un altre volum.—2. El fol 31, excepcionalment, en té més, i la lletra és més atepida.—3. Segons Bover, un Bacó se mullerà amb una néta del Bt. Ramon, filla d'En Pere de Sentmenat i de Na Magdalena Lull. Al front del fol, una nota del s. XVII.è diu : «Libre de Amor compost per lo Illuminat D.r lo sacro y venerable Martir Ramon Lull Mallorquí».

la família Palou de Comasema, d'on passà a la Biblioteca Aguiló. Va relligat en pergamí.

B, Ms. *Add. 16.430* del British Museum, del XV.è s., en 4t . menor, de 83 fols de paper, de lletra clara, però no massa ben feta, escrits d'una sola mà a pàgina plena de 27 o 28 línies generalment, deixant blanc per a les caplletres, amb calderons només en els fols primers, i rúbriques senceres. Manca el primer fol de text. Els altres porten numeració aràbiga seguida fins al 83, tot i que entre els 70 i 71 en manca un altre. El text de l'ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR acaba el fol 81v , i al 82 comença el *Del cant de Ramon,* complet, fins al 83v . La transcripció es molt descurada, amb mots i sèries de mots tatxats, d'altres repetits o omesos i afegits al marge, i àdhuc amb repeticions marginals de grafia diferent; però es molt feel en el contengut i en les formes lingüístiques primitives, malgrat la grafia una mica bàrbara. La correcció subsegüent sí que es acurada, amb assaig i tot d'esmena ortogràfica, sobretot de supressió de *hh* sobreres.[1] La nota més característica es la representació de *ll* (**S**, *yl*: **A**, *ll* o *l)* per *lh (trebalhar, conselh, elha)*, i la de *rr* doble per *r* senzilla *(tera, ferer, eror)*. Aquest manuscrit fou del Duc d'Altaemps, segons nota d'una fulla o guarda preliminar, que la fotocòpia no ens permet de saber si es coetània o posterior.

Aquests tres manuscrits són d'una mateixa família i presuposen l'existència d'un bon original primitiu.[2] **A** no es, evidentment, còpia de **S**; i **B**, tot i que hi coincideix en formes i accidents lingüístics, se'n separa massa en l'ortografia i en l'orde de paraules[3] per poder sostenir la seva filiació directa. Quant a la grafia, **S** i **A**

1. En l'aparell crític no esmentam generalment els afegits de la mateix mà ni les repeticions, tatxades o no, quan se tracta d'errades evidents del copista.—2. Noti's que tots tres porten el text *Del cant de Ramon.* —3. Generalment no recollim aquestes dues espècies de variants en l'aparell crític.

tenen sistema propi, i el de **B** es indecís, per exemple: **S** omet totalment la *ç*, **A** l'usa amb regularitat i encert, però **B** empra *ç* o *s* indistintament, i a més escriu *agren, plagren*, etc. *autre, malaut* o *malaute, ahut, avocat, cors, fees* (**A**, *cos, fes)*, com **S**; o *agueren, plagueren*, etc. *altre, malalte, aduocat, impossible*, *homens* (**S**, *impossibol, homes*, passim) com **A**; i encara, *vencer, càrcer, moltiplicar* (**S**, *venser, carser, montiplicar:* **A**, *vencre, carcre, multiplicar)*. A més, tots tres aglutinen sovint paraules compostes com *altamor, altramor, bonamor, malamor, veramor, falsamor, sobramor, samor*, etc., ometen sovint la *n* del compost *ny (acompayassen)*, i usen *o=ho, a=ha,* i els dos darrers també *ha=a.* En el nostre text hem separades aquelles, i escrivim aquestes en forma corrent per tal d'esquivar confusions.

Sabem un altre text català d'aquesta obra en el Ms. *lat. 10.036* de la Biblioteca Vaticana, del XVII.è s., escrit en 3 + 314 fols de paper de 314 × 217 mm., relligat en pergamí. qui conté: *Desconort* (fols 2-17), ORACIONS DE RAMON (18-47), LIBRE DE INTENCIÓ (48-69), *Peccat de N'Adam* en 200 versos (70-75?), *Libre de Sancta Maria* (76-197), ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR (198-275r), *Cant de Ramon* a dues columnes (275v - ?), *Cent noms de Deu* a dues columnes (279v -305), *Plant de nostra Dona* (306-308); i segueix una certificació del notari Mateu Nebot, arxiver de la Juraria de Mallorca, com mentre el ms. és còpia d'un altre que n'hi havia l'any 1615. El manuscrit és, doncs, provablement, un dels que trameteren a Roma els Jurats, devés l'any 1617, a Fr. Joan Riera, síndic de la causa de canonització, del Bt. Ramon Lull.[1]

De llatins només en sabem un, el manuscrit

D. 369 inf. de la Biblioteca Ambrosiana de Milà,

---

1. Cfr. *AIEC*, (Anys) MCMXIII – MCMXIV, pàg. 55.

del XVI.[e] s., en 64 fols de paper de 31 × 22 cm., escrit de Juan de Arce, segons nota final, relligat amb cobertes de pergamí engrutades interiorment de paper. Conté la versió llatina de les obres següents: *Liber de anima rationali* (fols 1-26, el 27 en blanc), ARBOR PHILOSOPHIAE AMORIS (28-52, el 53 blanc), i *Disputatio de Conceptione B. Virginis Mariae* o *Disputatio secularis et jacobitae,* apòcrifa (54-64).[1]

D'edicions n'hi ha dues de llatines: la primera fou impresa a París per Josse Bade, a despeses de Jacques Lefèbvre d'Etaples i de Jean Petit, i acabada a 13 de decembre de 1516, bona versió, adesiara una mica lliure, i bellament estampada;[2] l'altra és la de Magúncia, per Joan-Enric Häffner (t. VI, 1737). El text d'aquesta ens sembla pres de la parisina, però retocat de llenguatge. Prescindim de totes dues, ja que tenim tres manuscrits bons en text original, i solament hem anotada alguna variant de la Maguntina coincident amb la de París. Hi ha a més l'edició original de Jeroni Rosselló, Mallorca, 1901. També en prescindim per esser la del mateix manuscrit bàsic de la nostra.

ORACIONS E CONTEMPLACIONS DE L ENTENIMENT

Aquesta obreta pertany al primer esplet de la producció lulliana. El nom de l'autor va amagat sota els mots despectius d'«un hominitxol peccador», qui, tanmateix, havia escrita l'*Art abreujada de trobar veritat* i volia escriure un *Libre de lactualitat de les divines dig-*

1. Cfr. *AIEC,* (Any) MCMVIII, pàg. 610; i Carm. Ottaviano, *Ars compendiosa de R. Lulle,* Paris, 1930, pàg. 22, núm. 41. — 2. Forma un volum amb la versió també llatina dels *Proverbis de Ramon.* Cfr. *Bibliografia de les Impressions Lullianes (IEC)* Barcelona, 1927, pàg. 59.

nitats, [1] úniques obres que hi cita, però ella no és citada mai per l'autor en cap de les altres obres. La seva curta extensió s'adiu bé amb l'atrafegament de la fàbrica i organització de Miramar, i això ens fa creure que l'escriurià allà devés l'any 1276; però l'obra no en dóna cap indicació ni cap dada autobiogràfica, llevat del desig de martiri.

Es un petit resum de *contemplacions* més aviat que d'*oracions,* on l'enteniment, recolzant en el principi de causalitat, «s'esforça ab tots sos poders a pujar entendre les dignitats de son creador». Del començament a la fi de cada un dels seus 10 capítols, partint del fonament *De Deus esser* (existencia de Deu), hi ha una gradació ascensional de l'enteniment, o mestost de l'ànima, adorant i contemplant nou de les dignitats divines. Hi intervenen la memòria i la voluntat, dialogant plegades les tres potències, i excloent-ne la imaginació. Donen una mica de condiment literari a la matèria, purament teològica, i en trenquen l'areny, les *oracions* qui esclaten ací i allà en boca d'una o altra de les tres potències interlocutores. Són oracions més bé intel·lectuals que emotives: l'enteniment s'enlaira il·luminat de clarors de fe i d'intelligència, i ple d'entusiasme escalfa la inèrcia originària de la voluntat, imprimint-li dinàmica afectiva, i ensems excita la memòria a actualitzar constantment la veritat, la bonesa, la bellesa de Deu creador. De lirisme enraubit no n'hi ha massa, però d'embranzida especulativa n'hi ha a voler, i l'obra, de fet, es un bon fonament de teologia contemplativa.

La tradició manuscrita de les ORACIONS E CONTEMPLACIONS és ben pobre: no en sabem cap manuscrit llatí, i només un de català, que es el que publicam, a saber:

1. D'aquesta obra no en sabem cap exemplar, ni àdhuc si l'arribà a escriure.

A, *Ms. H.* 8. *Inf.* de la Biblioteca Ambrosiana de Milà, del XIV.è segle. Es un volumet en 12.u (20 × 14 cm.) de 123 fols útils de paper, escrits a pàgina plena, de 19 línies, tot de la mateixa mà (la de *Blanquerna,* de Munic), lletra grossa i clara, caplletres bicromes sobriament historiades, majúscules i calderons blaus i vermells, alternant, i rúbriques en vermelló.[1] Conté: *Hores de Santa Maria* (fols 1-50), amb algunes llacunes, publicades en el nostre volum X; *Consolació dermità* (fols 51-72); *Peccat dAdam* (73-78), i les ORACIONS E CONTEMPLACIONS (fols 79-123).

La lliçó d'aquesta darrera obra sufrí dues correccions: una provablement del mateix escriba, limitada a les errades, sobretot de grafia *(que* corregit *qui, entes* corregit *ens, h* inicial esborrada a mots com *hix, hobra* i *hobrar, hus, henemich, ha=a, he=e),* i a paraules omeses o repetides, correcció que generalment no recollim en l'aparell crític; l'altra és més lamentablement important, puis altera i adultera frases i conceptes essencials. Ens sembla feta a la segona mitat del XV.è segle amb l'intenció d'esplanar el text i de donar major precisió teològica al llenguatge; però l'inconsciència – per no dir desvergonya – del corrector, arriba a la follia de tatxar i puntuar mots i frases, d'afegir glosses, incorporant-les al text, i, el que és més sensible, de raspar de tot, en alguns passatges, la lliçó primitiva, i àdhuc d'escriure'n d'altra sobre la raspadura, fent impossible de conèixer aquella. Aquestes correccions les donam entre [ ] sota la sigla de **A**[1]. Hem procurat restituir la lliçó primitiva al nostre text, i ens és estat cosa fàcil en molts indrets; però en altres la dificultat, augmentada encara per haver hagut d'emprar fotocòpies, és esdevinguda insuperable, i guiant-nos, bé per indicis problemàtics

1. Cfr. *AIEC,* (Any) MCMVIII, pàg. 605-606.

be per l'espai que ocupava la lliçó afollada, l'hem suplida entre < > amb la convicció de no haver encertat sempre, però d'esser més aproximada a la genuïna que la del corrector poca-solta.

D'edicions només hi ha la de València (**V**) de 1521 a cura de Mn. Joan Bonlabii, formant un volum amb el *Blanquerna.*[1] Ja denunciarem en el nostre *Proemi* d'aquesta obra (vol. IX), el vandalisme literari d'aquell editor, i tot el que en diguerem se pot repetir ara, aplicat a les ORACIONS E CONTEMPLACIONS. El text de Mn. Bonlabii, qui només veié dos manuscrits d'aquesta obra, segons manifesta a l'explicit, sembla pres del nostre **A**, acollint-hi totes les correccions bàrbares de **A**^{1}, i àdhuc agravant-les amb la seva dèria deformadora del lèxic i el seu afany d'aclariment desnaturalizador. Ens ne donà un text tant tarat llinguïsticament, que bé podem dir que era romàs inèdit fins ara.

Al final del nostre text reproduïm la *Figura ymaginaria* de l'elevació de les tres potencies racionals de l'ànima, que fa de portada magnífica a aquella edició.

FLORS DAMORS E FLORS DENTELLIGENCIA

Després de la primera tragèdia missional de Tuniç, Ramon Lull sojornà a Nàpols des d'octubre de 1293 fins a darreria de 1294, lliurat a una tasca frenètica d'activitat literària i missional. Tot evangelitzant els sarraïns regnícoles,[2] escriví, a més d'altres obres de prou volum, la *Disputació dels .v. savis*, al final de la qual adreça

1. Noti's que en l'edició valenciana les *Oracions e Contemplacions* formen un volum amb *Blanquerna,* i que el ms. de Munic qui conté aquest, i el de Milà qui conté aquelles, són de la mateixa mà. Creim que Mn. Bonlabii se serví d'aquests dos mss. quan el darrer ja havia sufrida la segona correcció.—2. Concretament sabem que predicà als sarraïns moradors a Lucera i als presos en el Castell de l'Ou. Vegi's Pietro Egidi en *Codice diplomatico dei sarraceni dì Lucera,* Napoli 1917, 32 i 33, *apud AIEC,* (Anys) MCMXXI-XXVI, pàg. 374.

una *Petició* al Papa i al Col·legi cardenalici, que proveïssen a la conversió dels infeels (sarraïns i tartres), i a l'unió dels cismàtics grecs, apuntant un ordenament de *Propaganda fide* sota la prefectura d'un cardenal, com ja havia insinuat en el *Blanquerna.*[1]

Per tal de reforçar la seva demanda i ensems inclinar la voluntat de l'Esglèsia docent, fa un pom de FLORS DAMORS, qui sien baume de la via i esperò del zel del sant Pare, sense amagar, però, una acusació de tebiesa en procurar la glòria de l'Amat. «Clamàs veritat a volentat, del Vicari de Xrist per que no trametia per tot lo mon sanctes persones que ensenyassen a totes gents la veritat de Deu».[2] També assaja de fressar i fer plaent el camí intel·lectual, que menaria al reeiximent, amb altres FLORS DENTELLIGENCIA lluminoses i orientadores.

Aquestes FLORS, cent D AMORS collides de l'*Art amativa,* que cita, i altres cent D ENTELLIGENCIA tretes de l'*Art inventiva,* sense esmentar-la, són «màximes generals», poderoses d'escalfar el cor i d'il·luminar la pensa de tothom, cristià o infeel, missioner i missionat; i per tal de mostrar-ne la manera, l'autor en fa aplicació ad altres tants casos concrets en forma de *qüestions* correlatives a les FLORS dels dos pomells.

El conjunt es un tractadet místic d'estil senyorívol, sense anècdotes ni esplanacions ni ressonàncies, ple de metàfores i al·legories trobadoresques, i de lirisme ben legítim, on «plorava l'amic, car avia libertat de desamar

1. La funció d'aquest cardenal, segons Ramon, havia de consistir en aplegar pertot arreu missioners disposats a morir per Crist; establir collegis de llengues a terres de cristians i d'infeels on aprenguessen tots els llenguatges del món, i després anar a predicar la fe catòlica i ensenyar-la als descreents, per raons necessàries (filosòficament irrebatibles); finalment, administrar el fons econòmic que s'obtindria de l'assignació d'un delme sobre totes les rendes esglesiàstiques, a repartir entre el cardenal de la *propaganda* i un altre qui curaria de la part militar per a la reconquesta de Terra Santa.—2. *Flor* .lxx.ij. (pàg. 281).

son amat»,[1] i, donades, a son amar, saviesa i voluntat, «retenc-se memoria, la qual lo feia anar com a foil, enfre les gents, a remembrar son amat».[2] Llur artifici didàctic, però, tè l'inspiració una mica eixelada gairebé sempre.

Potser no alimentava Ramon grans esperances quant al resultat de la seva *Petició*, i borinava dins son cervell l'idea de l'apostolat individual, que fort l'abellia de temps ençà, i que batega sensiblement en el fons d'aquesta obreta. «Lo poder e la volentat del amat mezuraren lo poder e la volentat del amic, e manaren lur que anàs per tot lo mon donar laors de son amat»,[3] i com sia que «volentat gloria e veritat dixeren a obediencia... quel feés estar obedient als manamens de son amat»,[4] «promès lamic que iria per tots locs e en tots temps loar prehicar e honrar son amat».[5] Així, doncs, ell obeïa a un imperatiu de Deu, i res no l'aturaria: ni el recort, fresc encara, de la fallida de Tuniç;[6] ni els menyspreus i escarnis que sufria, arreu, de les gents, lluny de sa pàtria i de sos amics, «anant per longues terres sostenir trebails e perils»;[7] ni les ones d'adversitat que, més o menys esmortides, batien continuament la seva persona i la seva obra.[8]

La finalitat inmediata d'aquestes FLORS, com hem dit, només era fer ben presentable la *Petició* de Ramon: eren un ramell propiciatori i acaptador de benvolença. Sembla, doncs, que la seva funció era purament adjectiva, com a d'involucre artístic, revelador, tanmateix, de la virtualitat i adiença del sistema de l'autor, amativament i intellectualment, per assolir la intenció final,

1. *Flor* .l.ij. (pàg. 279).—2. *Flor* .lx.iij. (pàg. 280).—3. *Flor* .l.iiij. (pàg. 279).—4. *Flor* .lxx.ij. (pàg. 281).—5. *Flor* .l.v. (pàg. 279).—6. Sembla que hi fa al lusió a la *qüestió* .xiij. *d'amors*: «Demanaren amadors al amic per ques metia en peril de mort per amar» (pàg. 295).—7. *Qüestió* .l.iiij. (pàg. 298).—8 «Demanà volentat a amor per que lamic avia contraris en amar son amat». *Questió* .x. (pàg. 295).

i, a més, incitador a la tasca, presentant-la plaent i agradosa, tota embaumada d'amor i de ciència. Però, acomplida la seva missió acompanyatòria, podien deixar-se mostiar? El mateix Ramon i tot sembla que les desa i no en té més cura: ni una sola vegada les cita en les nombrosíssimes obres posteriors, ni figuren en el catàlec de 1311 ni en el seu testament de 1313. Els seus deixebles tampoc no feren gran cabal d'aquestes FLORS, altrament ben simpàtiques en llur humilitat odorant de violetes místiques, i no curaren gaire de propagar-les. No en sabem cap manuscrit llatí,[1] i de català just un, vertaderament bó, de transcripció acuradíssima i ben pur de lèxic, de primeria del s. XIV.è, potser coetani del mateix autor. Es el que siglam **A**, de l'esmentada Biblioteca de Munic, a saber:

Ms. Hisp. 60., descrit en el *Proemi* del vol. XVII (pàg. XX-XXI). Les FLORS ocupen els fols 79-92. El text és complet, però amb alguns mots, pocs, illegibles, que hem pogut suplir ben bé amb l'Edició de Magúncia (t. VI, 1736), emprada per a confrontes; única fins ara d'aquesta obreta. Així, doncs, la nostra edició es la primera en text original.

ORACIONS DE RAMON

El període de major truculència moral dins la vida de Ramon Lull és, potser, el comprès entre aquells dos planys tan amarcs que són el *Desconort* i el *Cant de Ramon,* i que decorre de 1295 a 1299. Tres anys de fracàs

1. Ni les hem vistes citades mai a catàlecs o inventaris d'obres lullianes. Sospitam, però, que l'editor de Magúncia en veié un exemplar llatí; car si bè el text de l'ediciò no discrepa del ms. català més que en mots o frases rarìssims – potser per lectura deficient o no compresa –, cosa que ens podria fer creure que el text de la Maguntina es versiò directa del nostre original, hi ha l'*explicit,* més llarc en el ms., que ens fa pensar si l'editor emprà un ms. llatí.

a la Cort pontifícia i altres tres a la Cort de França, laceraren cruelment la seva ànima i tambalejaren fort el seu optimisme ingènit, fins al punt d'abandonar, iradament gairebé, aquells dos centres vitals del cristianisme amb propòsit d'allunyar-se'n per a sempre. Sembla, però, que en l'aferrissament de la lluita Ramon se prenia treves espirituals, replegant-se en sí mateix, a presencia de l'Amat i en íntim consorci amb ell. En els tres anys darrers àdhuc dirieu que practicava una mena d'exercicis espirituals cada any, cercant la consolació de Deu, arraulit com un infant en la falda de la voluntat divina, acumulant heroïsme d'humilitat i reprenent alè i coratge per a seguir la lluita.

Fruit d'aquests recessos serien les tres obres de caràcter místic publicades llavors: CONTEMPLATIO RAYMUNDI, escrita a París, al juny o juliol probablement, de 1297, després de la fallida de Roma; ARBRE DE FILOSOFIA D'AMOR, també a París, en plena lluita, a l'octubre de 1298; i les ORACIONS DE RAMON,[1] a Barcelona, fuit de París, passat el més d'octubre de 1299, després d'obtenir, del comte-rei, permís de predicar a les mesquides i sinagogues dels seus dominis, i potser cap al tombant de l'any.

Les ORACIONS DE RAMON — conegudes ben impropiament amb el nom *De tredecim orationibus* — foren escrites a requesta de Jaume II el Just i de sa muller la reina dona Blanca. Llur finalitat es donar «doctrina a molt altament et ordonadament pregar e amar Deu».[2] L'obra

1. Són d'aquesta època una *Petitio Raymundi, Proverbis de Ramon, Contemplatio Raymundi, Declaratio Raymundi, Disputatio Raymundi et eremitae, Cant de Ramon, Oracions de Ramon i Dictat de Ramon.* Aquesta persistencia d'unir el seu nom a aquesta sèrie d'obres, totes del mateix període, ell qui d'antuvi hi repugnava tant, no ens sembla pas casual. Potser les escomeses del seus detractors perposant-li follia error i falsetat, potser un desig de crear-se prestigi per vèncer resistències més facilment, li aconsellarien tal determinació.—2. Pròlec (pàg. 315).

és departida en tretze parts i aquestes — unes d'un, altres de més —, en 37 capítols. Els primers, de Deu (unitat, trinitat, dignitats), se destrenen en les altes esferes del misticisme intel·lectual; els de Jesu Crist, — senyaladament el de la *passió* — , el de Santa Maria i el de Sants, són de lirisme ben repujat, efusiu i emotiu, amb tots els trets fisionòmics i característics del seu germà gran, el *Libre de Contemplació;* els darrers, centrats per l'home (cristians i infeels, morts, parents i amics, sí mateix), tenen positiva valor psicològica i vessen d'amor i humanisme. La tretzena part qui forma el cap. XXXVII, *Doctrina de amar Deu,* és purament pràctica i doctrinal, d'escàs mèrit literari.

En el capítol *De volentat,* s'hi consigna expressament el postulat essencial de la teologia mística, professat i practicat per tots els sants i grans amadors de Deu, a saber, que és «major mal vos (Deu) no amar e altres coses més que vos amar, que infernals perpetuals penes sofrir». [1]

En la lliçò d'aquesta obreta ens sorprenen dues anomalies: una és que en el capítol *De morts* l'autor fa oració per son pare i sa mare, ja trespassats, [2] i en el *De parents e amics* en torna fer per ells com a vivents; [3] l'altra és que no prega ni esmenta enlloc sa muller, ni morta ni viva. Potser volia Ramon que, tot i el nom posat en el títol, aquestes ORACIONS fossen subjectivament impersonals, o, més ben dit, que fossen apropiades a cada pregador, i adaptades a llur estament individual; però si fos així ens hi sobraria la oració pels fills, [4] baldament no s'avengui bé a la situació personal d'ell a les hores.

L'autor no fa cap cita en aquestes ORACIONS, ni les cita enlloc. Es una d'aquellas obres modestes a les quals

1. Cap. VIII, 6 (pàg. 329).—2. Cap. XX, 2 (pàg. 350).—3. Cap. XXI, 2 (pàg. 352).—4. *Ib.* 4.

l'autor mateix, sembla, atribuia escassa virtualitat doctrinal, malgrat el seu mèrit material i formal de preuat joiell domèstic.

Els mss. que coneixem d'aquesta obra són:

I, Ms. *I.IO3* del convent de St. Isidoro de Roma, base de l'edició. Es del s. XV.è , en 47 fols útils de paper de 282 × 212 mm., amb calderons i tocs vermells, [1] sense caplletres, sustituïdes per calderons grossos, escrit tot de la mateixa mà a pàgina plena, de 36 a 37 línies, lletra atepida clara igual i ben feta, i numeració aràbiga que ens sembla posterior. Al fol 1 comença el *Dictat de Ramon:* li manca gairebé la mitat inferior sustituïda per una trinxa rectangular de paper blanc per reforç. Al 1v comença *De la esposició dels començaments dest Dictat,* truncant-se la lliçó a l'esqueix (línia 20) de forma irregular, restant la dels extrems de les línies següents fins a la 27 i mancant de tot la resta. Al fol 2r reprèn la lliçó, qui corre seguida i completa fins al 19r . Al 20r comencen les ORACIONS DE RAMON. Sota la invocació, una nota del s. XVI.è diu: *Est beluerii.* Després de les rúbriques dels capítols, altra mà, potser coetània, hi afegí la numeració respectiva precedida del mot «Capitul» en el primer i «Capl.» en els altres. La lliçó es completa, acuradíssima i amb molt clares correccions: fineix al fol 42v . Al 43r comença el *Peccat de n'Adam,* sense títol, a doble columna, i acaba al 44r . Al *verso* comença una oració a Jhesu Crist, que ens sembla d'algun lullista, també sense títol, i potser incompleta, [2] qui acaba

1. Massó i Torrents. *AIEC,* Anys MCMXIII-XIV, pàg. 214.— 2. Comença : «Sobre alt e sobiranament honrador e sobre tot quant es amador mon senyor ihesu xrist fill de Deu pare ... » Acaba : *(escena de Getzemaní)* « ... les tues mans dolçament les regirest sanant la oreyla per lo teu tocament de hun de aquells qui vilment te ligauen apellat Malcus». Cessa la lliçó a la línia final, no plena, del *recto,* i al *verso* segueix : «ffont de pietat e de merce per mèrit de la tua santa passió perdonans nostres peccats e portans a uera saluacio. amen».

al 47v . La resta del fol contè un fragment d'una *Oratio ad crucem* en català italianitzat, de lletra del s. XVI.è , i segueixen 5 fols en blanc.

M, Ms. *10.103* de la Biblioteca Nacional de Madrid, confrontat, del s. XV.è , de 65 fols (34 + 31) de pergamí, de 277 × 210 mm., escrit tot de la mateixa mà (amb les excepcions que direm) a pàgina plena de 26 línies generalment, de lletra clara, caplletres prou desmanyotades, llises unes i d'altres lleugerament historiades, rúbriques posteriors i sense calderons. Conté ORACIONS DE RAMON amb numeració propia i doble, romana coetània i aràbiga posterior. Les primeres rúbriques, no totes, foren suplides d'hora en català, i les altres al s. XVI.è o XVII.è en llatí. La trascripció es feel, però descurada, i l'ortografia una mica bàrbara per la confusió principalment de *a* i *e*. Hi ha arreu esmenes suplint omissions del copista, i addicions ampliant el text, sovint d'ortografia castellana. No anotam les primeres quan coincideixen amb el ms. bàsic ni esmentam les segones. Al fol 1 comença:[1] «Deus ab vostre honor comensen les Oracions de Remon Lull per Dona Blanca Reyna de Aragó», tot lletra del s. XVI.è Segueix després el text, la lliçó del qual corre seguida fins al fol 33r . Aquest i el 34 son escrits d'altra mà gairebé coetània, i contenen, ultra el fragment final del text, dues oracions tretes del *Blanquerna* i una taula de matèries.—Ve després el *Tractat dels Articles* (conegut també pel nom d'*Apostrophe* en les versions llatines) de la mateixa lletra de les ORACIONS, en 31 fols, amb numeració propia aràbiga posterior, i potser primitivament en portava de

1. A un fol davanter diu : *Est* (un nom esborrat, i d'altra lletra) *Antonii Palau. H (?) 89.* D'altra lletra mes moderna : *Cajon 21. Num 27 – Zelada.* Mes avall, del lletra del s. XVIII.è *Ex codicibus Ill.mi et Excell.mi Dni. Joannis Angeli Ducis ab Altaemps – Alcune Oracioni al sig. Iddio in lingua portughese* (al marge *Lemosina) fatte da Donna Bianca Regina d'Aragona.* Al peu : 307.

romana coetània. La lliçó és completa i sense esmenes, i se clou també per una taula de matèries, però manca la invocació, sustituïda per una glossa de lletra del s. XVI^{è}. El fol 31^{v}, escrit de lletra més atepida i de caixa més ampla, conté la lliçó d'un fol *(recto* i *verso)* saltat pel copista entre els 12 i 13. Aquest fol, les rúbriques i la taula són d'altra mà, la mateixa dels fols 33 i 34 de les ORACIONS.

Aquests dos mss. pel que fa a les ORACIONS DE RAMON ofereixen aquestes característiques: **I** usa *et,* a final de línia generalment; posa *h* inicial sovint a paraules a qui la neguen l'ús i l'etimologia *(hun, hordonar, hedifici, hornament, huyls);* escriu *piadors* i *piatat*, també sovint; usa *ll, l, yl* indistintament; i fa *g=j, s=ss* i *ss=s,* i encara *s* o *ss=ç.* Hem suprimida aquella *h* inicial, hem adoptat arreu les formes *piados* i *pietat,* i hem regularitzat l'ús de *j* en lloc de *g,* i el de *s* i *ss,* conservant però la *ç.* **M** té tendència a modernitzar les formes llingüístiques i confon llamentablement la *a* i la *e* àtones *(a=e* i *e=a);* posa *h* inicial com **I**, però no tan sovint, a paraules que no en solen haver, especialment a *ha=a* i *he=e;* la posa o la suprimeix indistintament a les formes del verb *haver;* i també en posa de final, per sistema, després de *c (amich, adonchs);* usa la *ç* amb encert generalment, si bé adesiara la sustitueix per *s (so),* i sovint n'abusa en lloc de *s (ça=sa* possessiu i *se* reflexiu): empra les formes *considerar, desig* i *desijar* (**I**, *consirar, desirer, desirar),* i *piadors* i *piatat;* i usa, çà i llà, *r* per *rr* medial *(eror=error, guera* o *gera=guerra).*

En Jeroni Rosselló posseïa un altre manuscrit bo (s. XV.^{è}) d'aquesta obra, en 69 fols de pergamí, de 19 × 13 cm. que serví de base a la seva edició.[1] Hi

1. *Arbre de Filosofia damor* : *Libre doració* ... Palma de Mallorca. 1901. El ms. fou descrit per Mateu Obrador a l'*Apèndice* de la mateixa (pàg. 486).

mancava la XIII.ª part o *Doctrina de amar Deu.* Prou l'hem cercat, però de bades. Avui no sabem on para.

N'hi ha un altre ms. en català a l'esmentada Biblioteca de Munic, el *lat. 10.589,* del s. XVII.è, de 40 fols de paper numerats, escrits tots de la mateixa mà, a doble columna de 24 a 25 línies. Es còpia d'un ms. de la família de **I**, amb el qual consona generalment, però adesiara s'adapta a la lliçó de **M**. Quan l'hem consultat en casos de dubte hem trobat que sempre coincidia amb un o altre dels dos cinccentistes, i per això n'hem prescindit en l'aparell crític. El text comença sense la invocació; els capítols porten rúbrica i numeració; els calderons son indicats per = . La còpia es feel i el lèxic pur, però deturpat per ortografia castellana i per modernització o corrupció de formes *(señor, clauat* per *clauellat, ensuciat* i *sutci, amo, adoro, lloho*, terminació usual de les primeres persones de indicatiu). El text és complet.

En Jeroni Rosselló va emprar un altre ms. del s. XVII.è o XVIII.è, d'on va prendre la darrera part, *Doctrina d'amar Deu.* Tampoc no l'hem pogut trobar.

Altre ms. hi ha a l'Ambrosiana de Milà, el *O. 7. Sup.,* del s. XVI.è en 98 fols de paper, de 17 × 12 cm. qui conté *Raymundi Lulli preces variae* (ff. 1-48), o sia, una versió llatina de les ORACIONS DE RAMON.[1]

Encara hi ha una versió castellana amb el nom de *Libro de oraciones y Arte de amar a Dios,* impresa a Mallorca per Ignaci Frau, l'any 1755. A pesar del nom, manca la *Doctrina d'amar Deu.* Pel demés val molt poc, i per això n'hem prescindit de tot.

1. Cfr. Carmelo Ottaviano, *L'Ars Compendiosa de R. Lullc,* Parìs, 1930 (pàg. 14).

CONTEMPLATIO RAYMUNDI

Aquesta obreta, fins ara inèdita, l'escriví Ramon Lull a París després d'abandonar, enfellonit, la Cort de Roma i en el moment, sembla, de desplegar noves activitats a la gran urbs Cort de França. De l'*explicit* de la darrerra part *(De declaratione conscientiae)*: «perfectus fuit tractatus iste in vigilia Beati Laurentii», que manca en el nostre ms. bàsic, se dedueix que la CONTEMPLATIO va esser escrita des de juny o juliol a primeria d'agost, segurament, de 1297, potser en un recés espiritual amb que l'autor se prepararia a iniciar nous treballs a favor del *sant negoci,* maldant per interessar-hi l'Universitat de París i el rei Felip el Bell, segons l'*explicit* de la primera part.

Aquesta obreta, de teologia mística, es una aplicació lluminosa i efusiva de l'*Art inventiva* i la *Taula general,* que cita expressament. Com abella argumentosa Ramon Lull sabia treure mel i cera àdhuc de les flors més esquerpes i rasposes.

L'obra es dividida en dues parts:

I *Quomodo possumus Deum contemplari.*

II *Quomodo contemplatio transit in raptum.*

Sembla que d'antuvi l'autor escriví la primera part com obra completa, i la clogué amb l'*explicit* corresponent, titulant-la «sua Contemplatio» o sia CONTEMPLATIO RAYMUNDI, nom que li conserven alguns manuscrits. Malgrat això es més coneguda pel *De decem modis contemplandi Deum.* Després la degué trobar incompleta l'autor i hi afegí *Quomodo contemplatio transit in raptum,* que no sabem si l'escriví com a segona part, segons sembla deduïr-se de l'*incipit* («Diximus de Contemplatione»), o com un tot nou i complet, ja que en la divisió podría alludir a l'altra com a separada («praedicta Con-

templatio») i a més li dóna *explicit* propi. De fet, però, l'addició modificava el pla primitiu, i la realitat l'obra

CONTEMPLATIO RAYMUNDI = *De decem modis contemplandi Deum*[1] se convertia en

CONTEMPLATIO RAYMUNDI = *Quomodo possumus Deum contemplari* + *Quomodo contemplatio transit in raptum*, i l'autor, potser i tot sense adonar-se'n, dóna al suplement el caràcter de segona part, incorporant-la a la primera i aplegant les dues sota el nom «istius contemplationis».[2]

Però el darrer capítol, *De declaratione conscientiae*, potser per la matèria que, amb la oració final, sembla estranya a l'obra, és considerat, des de Alfons de Proaza almenys,[3] com un tot separat i autócton. Els dos manuscrits que coneixem no autoritzen pas aquesta opinió, car tots dos el posem com a capítol integrant, i tot al més li podriem reconèixer el caràcter d'addicional. A més l'*explicit* que clou l'obra al final d'aquest capítol corrobora la nostra tesi.[4]

Així, doncs, les dues parts que formen aquesta obra podran esser, si us plau, dos tractadets autòctons, complementaris tanmateix, si només esguardam als *explicits* respectius, però poden esser també vertaderes parts del tot CONTEMPLATIO RAYMUNDI, i fan bona aquesta opinió la matèria comuna a ambdues, (amb la salvetat de la del darrer capítol), la manca de invocació a la segona, i sobretot la frase «istius contemplationis» amb que l'autor acobla la segona a la primera.

1 O l'equivalència *Quomodo possumus Deum contemplari per decem modos*. — ¶ 2. De raptu (pàg. 432). — 3. Aquest autor la inclou en el seu catàlec de 1515 amb el nom de *Li. de conscientia*. – 4. En el ms. bàsic manca l'*explicit;* en el de Munic, després del capítol *De declaratione conscientiae* segueix una oració de regust lullià, i no gosarìem a donar-la com apòcrifa, però menys en propugnariem l'autenticitat, i l'*explicit* clou aquesta oració. Segons el «Catalogus librorum B. Raymundi Lulli», de la Maguntina *(De gradibus conscientae;* t. I) l'*explicit* clou el capítol (o l'obra) sense l'oració.

D'aquesta obra no en tenim text català. Malgrat això creim que l'autor l'hi escriví. Ens sembla prou evident que el text llatí que donam es versió d'un original català.

Hem pres per base de l'edició el

Ms. *R. L. 74* (*A*) de la Biblioteca provincial de Palma, en llatí, del s. XV.[e], de 120 fols útils de paper (328 × 232 mm.) escrits a doble columna i numerats amb guarismes coetànis. Els 70 primers, d'una seixantena de línies generalment i de lletra molt menuda i atepida, però clara i regular, són d'un mateix escriba, i d'un altre els 50 restants, de lletra més grosseta, també regular, de 52 a 54 línies per columna. Les caplletres, totes d'una sola ma i de la mateixa tinta a tot el ms., no manquen d'elegància: les inicials de cada obra són bicromes (vermell i vert), les de capítol, llises, i, el mateix que els calderons, vermelles i verdes alternant; les invocacions, algunes en vermelló, les més de la mateixa tinta del text, com les rúbriques, i unes i altres subralllades de vermelló. El mordent de la tinta ha rosegat i fet malbé molts de fols, especialment els 11 primers i els 9 darrers, desfets a trossos i illegibles, sobretot el 113. Els 23 i 24, 27 i 28, 38 i 39, 51, 52 i 53, i el 57 també estan castigats, uns més i altres menys, i llur lliçó és difícil i impossible en alguns indrets. El darrer (120) sí que es conserva en bon estat. El ms. és relligat en pergamí. Al llom diu: «B. Lul. de ascensu et desc. intt.[us] et alia opera». Conté: *Liber de ascensu et descensu intellectus* (fols 1-33), CONTEMPLATIO RAYMUNDI (34-40), *Liber de angelis* (40[v] -56), *Liber de Natali* (51-50), *Disputatio fidei et intellectus* (56[v] -63), *Liber clericorum* (63[v] -70), *Liber nouus de anima rationali* (71-97), LIBER DE INTENTIONE (97[v] -107), *Liber contradictionis* (108-111), *Liber de questione ualde alta et profunda* (111[v] -115), *Liber de diuina existentia et agentia* (115[v] -120).

Per a confrontes ens hem servit del

Ms. *lat. 10.590* (*m*) de l'esmentada Biblioteca de Munic, del s. XVII.è en 25 fols de paper numerats, escrits a pàgina plena d'unes 25 línies. Al fol 1 va el títol «*Quomodo possumus Deum contemplari*». Al 2r comença el text, i segueix complet fins 25v . Al 26r hi ha l'oració, que posam en cursiva pel dubte de si o no és apòcrifa, car manca en el ms. bàsic i en el que veié Salzinger, i acaba amb l'*explicit* final.

Hem vist, a més, el ms. *24* (*a*) de la Causa Pia Lulliana, del s. XVIII.è , qui conté varies obres,[1] la majoria amb numeració propia, formant un conjunt de mss. Un d'aquests, de 51 pàgines, conté *De decem modis contemplandi Deum*, i tot seguit *Quo Modo contemplatio transit in raptum*, en 7 pàgines (numeració nova), tot escrit de la mateixa mà, i còpia del ms. bàsic (*A*).

També hem confrontat el ms. *R. L. 152* (*t*) de la nostra Biblioteca provincial, del s. XVIII.è , volumet en 8.u , de 72 fols, qui conté una versió castellana de la primera part, amb el nom de *Contemplación devota*, feta pel P. Joseph Touhells servint-se d'un text llatí(?) distint dels anteriors. Ens ha fet bon servei.

A la Col·legiata de Innichen, segons Jordi Rubió,[2] hi ha un ms., el *VIII. b. 13.*, de 124 fols, qui conté la nostra obra completa (fols 16-24).

Littré (*H. L. F.*, t. XXIX) cita el ms. *15.450* de la Biblioteca Nacional de París – qui només conté la primera part amb el nom de CONTEMPLATIO RAYMUNDI – , com original de *m*; quant al *Liber*, segons ell, *de gradibus*

1. Són : *Liber de homine, Compendiosa contemplatio, De Trinitate trinissima, De justitia Dei, De vita divina, Diffinitiones Dei, De divinis dignitatibus infinitis et benedictis, De ente absoluto, De decem modis contemplandi Deum, Quomodo contemplatio transit in raptum, De centum signis Dei, De memoria Dei, De essentia et esse Dei, De trinitate in Vnitate permansiue in essentia Dei.* – 2. *AIEC*, Any V (MCMXIII-XIV), Part II, pàg. 744.

conscientiae, contengut en dues planes del ms. *15.097* de la mateixa Biblioteca, i en els *1390* i *2155* de la Mazarina, a seguit del *L. de confessione*, dubta de la seva autenticitat; i de *Quomodo contemplatio transit in raptum*, diu que no en coneix cap exemplar. Segons el P. Longpré el ms. *lat. 10.565* de Munic, conté també la primera part.

COMPENDIOSA CONTEMPLATIO

A 23 d'abril de 1313 Ramon Lull féu testament a Mallorca. Feia un any que era regressat del Concili de Viana, no massa content sembla. Mancat de les assistències de que freturava – el *poder* i *voler* de qui els havien – per a la realització dels seus plans orgànics de redreçament del món, s'era votat tot a l'apostolat individual, per al qual no necessitava més que de Deu, qui mai no falla. A l'illa nadiua se dedicà a la conversió de jueus i sarraïns, i acabada la tasca o enyorant un camp més ample d'operacions, que potser creia les finals de la seva carrera, consigna la seva última voluntat, i pren nau cap a Sicília. En mar, comença aquesta COMPENDIOSA COMTEMPLATIO, fruit, ens sembla, de la meditació diària, centrada tota pels misteris de la Trinitat i de la Incarnació – els més mals de fer creure als infeels —, i la finí a Messina al maig, segurament dies després d'arribar-hi. Qui sap si havia esment de preparar i ordenar material per a la seva futura actuació entre descreents!

L'obreta és dividida en dues distincions, una a cada misteri, qui es destrenen en sengles 10 capítols sintètics o meditacionetes de contemplació purament intel·lectual, sense gens de lirisme ni d'anecdotisme. Provablement l'escriví en vulgar, si be no en sabem cap text ni citació; però el text llatí que publicam prou ho fa creure.

Aquesta obreta, inèdita fins ara, és al

Ms. *Ottob. lat. 405* de la Biblioteca Vaticana, del s. XIV.è, descrit per Ramon d'Alòs a *Cuadernos de trabajos de la Escuela Española de Roma,* pàg. 103. Ens dol no haver-lo pogut aprofitar com a base de la nostra edició. El que hem emprat és el

Ms. llatí, *R. L. 62,* de la Biblioteca provincial de Palma, del s. XV.è, en 86 fols de paper sense numerar, de 22 × 15 cm., molt escanyat de marges, escrit tot de la mateixa mà, de lletra menuda i atepida, a doble columna, sense caplletres ni calderons.[1] Conté 17 obretes, la majoria escrites separadament en cartes no ben iguals de tamany, i després relligat tot en pergamí. Al llom diu: «Lull. De contempat...», i a la coberta hi ha un elenchus de les obres contengudes, que són: COMPENDIOSA CONTEMPLATIO (fols 2-4[2]); *De Trinitate trinissima* (f. 5); *De quinque praedicabilibus et decem praedicamentis* (6-8r) *De iusticia diuina* (8v-10); notes (f. 11); *De uita diuina* (f. 12); *Diffinitiones Dei* (13-14); *De diuinis dignitatibus infinitis et benedictis* (15-16); *De memoria diuina* (18-19); *De substancia et accidente* (f. 20); *L. de lumine* (21-32); *De ente absoluto* (f. 34);[3] *Quaestiones Attrebatenses* (35-42); *Ars infusa* (42v-44); *De Sorte et Raymundo*[4] (45-58) incomplet, amb els dos fols darrers

1. El *Liber de fine,* darrera obra compresa en aquest ms., excepcionalment és escrit a pàgina plena, de lletra un poc més grossa, i amb calderons vermells a la primera plana (f. 67r).—2. La numeració que donam és l'ordinal. Al fol 1r hi ha una sèrie d'etimologies escolars, semblen, algunes de caire jocós (p.ex. «Insulares quare parati ad insultum», «Femina quasi ferens minas», «Sapientia .i. sapida scientia»), i alguna nota de doctrina lulliana. Al peu, de lletra del XVIII.è s. diu: «De la libreria de St. Francesch de Palma». Al *verso* hi ha la definició de *Bonitas* i la de *Magnitudo* incompleta.—3. Totes aquestes obres són datades a Messina en 1313 i 1314, fora el *L. de Lumine,* qui fou escrit a Montpeller l'any 1303, tot i que el nostre ms. posa 1313.—4. Es la *Disputatio Raymundi per modum dialogi edita contra errores dampnatos ab Episcopo Parisiensi,* coneguda també per *Liber contra errores Boetii et Sigerii.*

en blanc; *L. de natura* (59-62); *Quaestio vtrum illud quod est congruum* etc. (f, 63); un fragment de la *Vida coetània* en llatí (f. 64); *De consolatione eremitarum* (f. 65) incomplet; el capítol «De gentils», de la *Doctrina pueril,* en català (f. 66); *L. de fine* (67-86).[1]

A l'esmentat ms. *VIII. b. 13,* de Innichen, també hi ha COMPENDIOSA CONTEMPLATIO (fols 90v -96).

A més tenim en poder nostre un ms. del XVIII.e s., en 278 fols numerats, qui conté en primer lloc la COMPENDIOSA CONTEMPLATIO (fols 1-11).[2] Ens sembla còpia del *R. L. 62,* feta i sobretot corregida amb molta cura.

Hi ha encara el ms. *24* de la Causa Pia, ja esmentat, qui conté en primer lloc el *L. de homine* i les 7 primeres obres del nostre. Quant a la COMPENDIOSA CONTEMPLATIO, ens sembla còpia de la d'aquest. En l'aparell crític, les poquíssimes variants que anotam sots el nom de *copiae,* són d'aquests dos darrers mss.

1. Al marge de la majoria de fols d'aquesta obra hi ha notes de bibliografia lulliana, que publicàrem en el *Boll. de la Soc. Arq. Lulliana* (t. XXIV, pàg. 334). Al fol 86v hi ha altres notes en llatí i en català. Noti's aquesta : «Saluts portà lestell de lalba a la terra de part del sol, dient que lo sol volia que en ella sengenràs laur. Marauellàs la terra, dient còm se poria fer? Respòs l'estell que ab lo foc, qui en *(sic)* lo sol ha concordança. Consantí la terra a la generació del aur». —2. Segueixen : *De Trinitate trinissima* (12-15); *De justitia Dei* (16-27); *De vita diuina* (28-30); *De diffinitionibus Dei* (32-38); *De diuinis dignitatibus infinitis et benedictis* (39-44); *De ente absoluto* (45-50); *Ars infusa* (51-61); *Introductorium Artis demonstratiuae* (62-134); *Peccat de N'Adam* (135-139); *Consolació dermità* (140-152); *L. de homine* (153-260); *L. de efficiente et effectu* (261-275); *L. de Theologiae,* fragment inicial de *Principia Theologiae* (276-278). Les 8 primeres són en el ms. *R. L. 62.*

Libre d'intencio

SIGLA

D = *Ms. R. L. 40* (Dominicà), s. XIV, de la Biblioteca Provincial de Mallorca, bàsic.

O = *Ms. de Vilafranca*, s. XV, de la Societat Arqueològica Luliana, confrontat.

U = *Ms. Add. 16432*, s. XV, del British Museum, confrontat.

C = Lliçó concordant de O i U, mss. cinccentistes.

[ ] = afegits del meteix escriba, o de mà coetània ([1]) o posterior ([2]).

< > = addicions de l'editor.

DEUS intelligible e amable infinidament: .j. homenet no conegut, pobre de virtuts e damichs, indigne per colpes e peccats, fa ab vostra virtut, aquest LIBRE DINTENCIÓ al seu amable[1] fill, per tal que intenció, per gracia vostra, lendrès en vos conèxer e amar e honrar[2] e servir e benehir,[3] e vera intenció sia, en est mon, en la altesa[4] e honor que li covè.

Del proàmbol[5]

CONSIDERANT, e[6] jaent en mon lit, fuy membrant con lo mon es en[7] torbat estament per privació de vera intenció, absentada al humà enteniment per defalliment de voler ordonat en membrar e entendre.[8] E[9] car pochs son los homens qui sien en bon estament, segons comparació de aquells qui torben lo mon, qui en lurs obres no han vera

---

1. O, amat.—2. D, conexer amar e honra.—3. O, *omet* e benehir.—4. O, e en laltre.—5. O, prolech : U, preambol.—6. O, *sense* e.—7. U, en ten.—8. O, desordonat e en membrar entendre.—9. DU, *sense* e.

intenció, per açò es a mi molt temable lo deffalliment qui es en lo mon; e temme que lo meu fill, que natura me fa amar, e novellament[1] ve en lo mon, haja deffalliment de intenció; e per açò compon aquest LIBRE en lo qual sapia mon fill[2] conèxer intenció, per la qual conexença son voler lo vulla[3] amar e servir e mostrar a les gents.

2. [4] En remembrança de les .v. naffres de nostre senyor Deus Jhesu Xrist, qui es home e Deu,[5] departim aquest LIBRE DE INTENCIÓ en .v. capítols consequents, ço es: Divisió, Deu, Creació, Incarnació, Temptació.

3. Amable fill, aquests .v. capítols[6] son bastans a haver doctrina e ús de intenció. E tot quant cogitaràs parlaràs e faràs, te esforça de haver[7] ordonada e vera intenció, e no li sies[8] injuriós ni desobedient, car aur ni argent, castells ciutats emperis e regnats,[9] parents honramens vida ni delicamens,[10] no valen tant com fa vera e devota e ordonada[11] intenció fortificada, en humà[12] coratge, ab deliberació de franch arbitre, en justificat[13] remembrament voler e entendre.

1. O, qui natura me fa amable e qui novellament.—2. O, *omet* mon fill.—3. O, la puxa.—4. Mss *sense calderó.*—5. O, de nostro senyor jhesu xrist qui es deu e hom.—6. O, capitols de intencio.—7. C, sforça hauer.—8. O, noy sies.—9. O, ni regnats: U, e regnes.—10. D, ne defallimens.—11. D, veure e deuota e hordonada: O, vera e deuota.—12. U, en hun.—13. U, e justificat.

I
Divisió

MABLE fill, entenció es obra de enteniment e de volentat quis mou a donar compliment a la cosa[1] desijada e entesa; e intenció es actu de natural apetit qui requer la perfecció que li[2] cové naturalment.

2. Aquesta intenció, fill, de que tu as necessitat, es departida en dues maneres, so es assaber, primera intenció e segona; e es la primera millor e pus nobla que la segona, per ço quor es pus útil e pus necessaria; e la primera es comensament de la segona, e la segona es moguda per la primera en tal manera, que la segona es instrument e apparellament con la primera intenció haja ço que li cové segons son compliment.

3. A exemplificar me cové, fill, abdues les intencions, per ço quen pogues[3] haver conexença. E car yo treball en ta utilitat, treballa tu en entendre ço que yot mostre de intenció, e membra e remembra estes[4] paraules, per ço que moltes vegades membres e ams e tengues[5] intenció en ta[6] conexença.

4. Si tu, fill, fas fer .j. libre a alcun scrivà, tu as la primera intenció a fer lo libre e as la segona a donar diners an aquell home[7] quit fa lo libre; e car més ames lo libre que los diners quen dones, per açò as[8] al libre la

---

1. O, causa *passim*.—2. D, *manca* li.—3. O, pugues: U, pusques.—4. O, e enten e membre [e remembra] daquestes.—5. O, e entenes.—6. U, e te.—7. C, los diners a aquell scriua (U, home).—8. D, es.

primera intenció, e as als diners la segona. E lescrivà fa daçò lo contrari, car ell ama més los diners que li pagues per sos treballs, que no fa lo libre; car si més amava lo libre[1] que los diners, not daria lo libre per los diners.

5. Fill, de la intenció que es[2] en les obres sensuals e artificials té parlat: arat vull donar[3] eximpli de entenció en les obres intellectuals. E entén quel libre que has fet escriure es per la segona entenció, e la sciencia quen desiges haver[4] es per la primera;[5] car més val la sciencia quel libre.

6. Lenteniment que has, fill, es per la segona intenció, e la obra del enteniment, ço es lentendre, es per la primera; car millor cosa es la obra de la virtut, que no es la virtut,[6] com sia cosa que la virtut sia per ço que sia sa obra.[7]

7. La bona obra que has, fill, en ton enteniment con entens,[8] es per la segona intenció, e lo mèrit quen has es per la primera, car tu entens per ço que mèrit nages; e el mèrit que has[9] per entendre es per la segona intenció, e la gloria quen[10] hauràs es per lo mèrit,[11] qui es per la primera, car tu as mèrit per ço que gloria hages.

8. La gloria que hauràs, fill, en parayis, si y intres, serà per la segona intenció, e la conexença que auràs de Deu e la amor, serà per la primera; car mellor cosa es intenció en conèxer e amar Deu, que en haver gloria per conèxer e amar Deu,[12] com sia cosa que Deu sia pus intelligible e amable, que tu gloriejable.[13]

9. Tant es, fill, Deus digne de esser conegut e amat, que la intenció que hom ha en conèxer e amar Deu, quant nes digne, no pot muntar[14] en pus alt grau; e per açò ses-

1. O, lo libre hauer.—2. U, has.—3. O, parlar e donar.—4. U, *omet* hauer.—5. O, primera intencio.—6. D, *manca* que no es la virtut.—7. O, sia la obra : U, sia obra.—8. U, que entens.—9. O, quen has.—10.—O, que.—11. D, per la primera merit (la *corregit* lo, *i* primera *tatxat*).—12. O, [que en hauer ... Deu] *al marge.*—13. U, gloriable.—14. O, [car] mes? digne no pot pujar.

devé[1] que mellor cosa es enteniment en entendre, con entén Deu, que no es lo mèrit[2] ni la gloria que hom ha per entendre; e si açò no era enaxí, seguirsia que intenció fos pus obligada a home, que als honramens de Deu.

10. Bastantment, fill, té parlat de entenció artificial en les coses corporals e spirituals, si ho saps entendre, e sabràsho entendre[3] si ho vols entendre. E car[4] te vull parlar de entenció natural, entén con larbre[5] es per la segona intenció, e lo fruyt es per la primera; quor meyllor cosa es lo fruyt quel arbre.[5]

11. Lo cors que tu as, fill, es per la segona intenció, e la ànima es per la primera, com sia cosa que la ànima valla més quel cors, e lo cors sia per ço que la ànima pusca[6] membrar entendre e amar Deu e virtuts e bones obres.

12. Amable fill, en tres maneres té[7] donada conexensa de la primera intenció e de la segona; e prechte que ta intenció hages ordenada en tal manera, que no ams per la segona so ques cové a amar per la primera,[8] ni ab la primera no ams ço que no es digne quen sia amat.

13. [9] Accidentalment, fill, amen los homens peccadors ab les dues intencions desordonades en lurs amors; car amar son beyll libre per ço quor es bell, e no amarlo per ço quel entena, es desordonament de entenció; e en aytal manera amar lo libre bell[10] es per la primera intenció, e amarlo entendre es per la segona; car hom desordonat fa[11] major força de volentat en fer bell libre que entendrelo.

14. En la volentat, fill, dels homens qui amen més les coses terrenals que les coses[12] spirituals, son enversades les dues intencions; e aquells homens son per ço pecca-

---

1. U, sostena.—2. O, es en enteniment entendre com entens deu quel merit.—3. D[1], [e sabras ho entendre] *al marge.*—4. O, encara.—5. D, labre.—6. O, hi puxa.—7. O, tes.—8. O, per segona intencio ço ques coue amar ab la primera : U, primera *manca un fol.*—9. O, *sense calderó als paragrafs* 6, 7, 8, 11 *i* 13.—10. O, es desordonada (D, desordonadament, -da- *puntuat posteriorment)* intencio e amar lo libre *(sense* bell).—11. O, com *(passim per* car) hom fa.—12. O, *omet* fill *i* coses.

dors, quor desordenen intenció contre sos ordonamens substancials.

15. En tot quant faràs ne diràs ne cogitaràs, fill, hages conexensa de les dues intencions damunt dites; cor tot quant hom fa ni[1] pot fer corporalment ne spiritualment, en tot covén esser les dues intencions de necessitat; e la una noy pot esser menys de laltra, e en cascuna cosa les pot hom haver ordonadament e desordonada.

II

Deus

Deus, qui es sobirà be, es intelligible e amable; e per açò, fill, covénse[2] que haja intenció a sí meteyx; la qual intenció cové esser Deu, com sia cosa que[3] infinidament e eternal sia intelligible e amable; a la qual intelligibilitat e amabilitat se cové esser Deu, per lo qual[4] sa intelligibilitat sia entesa, e sa amabilitat sia amada en infinitat e eternitat de entitat divina, e que ensemps sia[5] una simple substancia e .j. Deu.

2. Sapies, fill, que si Deus no havia en sí mateyx intenció, hauria superfluitat en son enteniment si sentenia[6] e en sa volentat sis amava,[7] pus que no sen seguís utilitat en Deu de son entendre e de son amar en sí[8] meteyx; la qual utilitat cové esser egual a Deu en ço que cové esser Deu eternal e infinit; per la qual eternitat e infinitat no pot ni vol sa justicia multiplicar en sa virtut, ni pot cessar sa utilitat en la intenció[9] que ha sa perfecció eternalment e infinida.

3. En la intenció de Deu no ha divisió de primera

1. D, no.—2. O, coue.—3. D[1], [que].—4. O, e la qual ... e amabletat *passim* ... deu per que.—5. O, sien.—6. O, en si intencio hauria sobrafluitat ... si entenia.—7. D, e en si volentat si amava.—8. O, e en si.—9. O, en si virtut ... en sa intencio.

e segona intenció on sia menoritat, quor tota sa intenció es infinida e eternal; e per assò, fill, noy pot caber segona intenció. E car la intenció de Deu es, fill, en tan alta excellencia de virtut, per açò[1] es Deu intelligible e amable per sí mateyx, e ha creada intenció en tu[2] per ço que ab aquella lentenes el ams[3] per sa bondat e per sa perfecció.[4]

4. Saps, tu, fill, per que Deu es pus amable que temable? Per ço quar[5] millor cosa es amor que temor; car amor es infinidament e eternal en Deu, e temor ha comensament. E car Deus es pus amable que temable, per açò te consell, fill, que tu hages intenció a amar[6] Deu, per ço com es bo poderós gran e digne de tots honramens; e axí la tua primera intenció hajes a amar ell,[7] e la segona a tembrelo.

5. Ha, fill: e tan pochs son los homens qui hagen vera intenció a amar[8] e tembre Deu![9] Car los demés homens qui Deus amen e temen, lo amen per ço quels don gloria eternal o bens temporals, el temen per ço que nols don pena infernal o treballs temporals;[10] e Deus es digne que sia amat per ço quor es bon infinit eternal poderós savi amant just vertader, complit infinidament e eternal de tots bens.

6. Aquells homens qui amen Deu per ço quels faça be el temen per ço que nols faça mal, fan de la primera intenció segona e de la segona fan primera;[11] e per açò, fill, lur intenció es enversada[12] e falsa e contre la intenció per que Deus la ha creada. On, com açò sia enaxí, donchs, qual justicia jutgyarà que aytal intenció tan malvada haja gloria sens fi en la intenció de Deu?

---

1. D, *(sense* e) car la intencio ... e per aço.—2. O, en tu e per tu entencio.—3. D, amas.—4. O, per la bonea e la perfeccio de deu.—5. D, quar *corregit* quor.—6. O, a tembre.—7. O, e la tua ... a amar deu.—8. O, qui amen vera intencio en amar.—9. D, *omet* e tembre Deu.—10. O, gloria celestial ... ol temen ... e treballs corporals.—11. D, *manca* e de la segona fan primera —12. D, versada.

7. No es un hom sol qui haja fet tant de mal com cell que ha fet Mafumet, qui tant home ha mès en error; emperò més de mal se segueix con hom no ha a Deu la primera intenció, que no es tot lo mal que ha fet Mafumet; cor major[1] be es en .j. home qui fortment am Deu[2] per la primera intenció, que no es mal en tots los homens qui son dampnats. On, com açò sia enaxí, obri, fill, los uylls de ta pensa, e entén con gran cosa es be[3] qui es per la primera intenció, contre mal qui es per la segona.

8. Not maravells, fill, si lo mon es en tribulació e en perill, pus que Deus es tan poch amat e conegut per defalliment de vera intenció. On, sobre totes coses te consell et man que tu apoders[4] aytant com pusques en ta entenció, com ab ella ams Deus e conegues,[5] havent a ell la primera intenció, e a tu e a ton pruysme la segona.

9. Amable fill, not poria dir ni scriure los bens que per la primera intenció reeb de Deu cell quil ama[6] el coneyx; car los malalts sana, els pobres enriqueyx, e los cechs illumina, e dona consolació als treballats, e esperança a sos[7] servidors, e làgremes als peccadors, e honrament als menyspresats, e restitueyx los injuriats.[8]

10. Fill, lortolà dona de la aygua als arbres per rahó dels fruyts,[9] e el cavaller dona civada a son cavall per rahó del servey que li fa, e lo maestre paga a son dicípol son deute per rahó del loguer quen ha.[10] E donchs, fill, si tu a Deu de gloria, qui es tan abondós de justicia, de poder, de saviesa e de caritat, has la primera intenció, be pots saber que la tua segona intenció haurà son compliment per la primera.

---

1. D, *omet* No es un hom sol ... mal que ha fet Mafumet, *i comença en forma admirativa el paragraf* Con major ... — 2. O, amen *(serà* am en?) deu : D, *omet* Deu. — 3. D[1], [be]. — 4. O, totes aquestes coses ... [com] tu te apoders. — 5. O, el conegues. — 6. O, que primera intencio reb de deu com lo ama (D, çell quill ama). — 7. D, sechs ... ços. — 8. O, les injuries. — 9. O, del fruyt. — 10. O, a son dexebla lo deuta per raho de son legir (D, loger quen ha).

11. E sapies,[1] fill, que molt es cosa mal estant e reprenedora amar diners e viandes e fills e possessions, honraments e les altres coses, per la primera intenció, e amar Deu per la segona; e no amar Deu per la primera intenció ni per la segona, molt es cosa reprenedora. On, com açò sia tan gran deffalliment e on se seguesquen[2] tants de mals, donchs molt[3] es necessaria cosa a preyicar e a mostrar[4] a les gents qui ignorantment cuyden amar e conèxer Deu ab primera intenció, e amenlo ab[5] segona.

III

Creació

CREÁ Deus lo mon per intenció que fos amat e conegut per creatura; car per la gran rahó que Deus ha en sí per amar e conèxer, fo a Deus[6] cosa covinent crear lo mon, per tal que sa justicia satisfés a la alta honor quis covè a la bontat e a la granesa de Deu, la qual ha en eternitat poder saviesa e volentat,[7] e en totes ses virtuts.

2. Amable fill, a Deu no fo cosa necessaria crear lo mon per nulla cosa que fos utilitat a Deu en la creació del mon; mas axí com al rey que sia larch de coratge e abondós[8] de riqueses, se covè donar per sa bontat e per son poder, enaxí a Deu, per compliment[9] de infinida larguesa e perfecció en totes virtuts, se covench que creàs lo mon e que fes molt de be.

3. La intenció que Deus hac en crear lo mon e la justicia de Deu se convengueren ab la saviesa e volentat, adonchs con lo creà;[10] e per açò nos covench quel mon fos

1. D, *sense calderó* e sapies : O, Sapies.—2. O, sia gran defalliment don se segueix que (D, seguescha).—3. D, *omet* molt.—4. O, e amonestar.—5. D, ab la.—6. O, en si fer amar ... fo fill a deu.—7. O, *omet* e volentat.—8. O, al rey larch de cor e abundos.—9. D, e axi ... complidament (-da- *puntuat posteriorment)*.—10. O, e la sua justicia de deu ... sauiea voluntat adonchs com deu lo mon crea.

creat enans ne pus tart, ne major ne menor, ne daltre estament; car si null altre estament se convengués a crear lo mon, fóra en la intenció de Deu passió[1] e defalliment.

4. Amable fill, la intenció de Deu no près null cambiament ne null mudament[2] con creà lo mon, car la intenció quel mon creà, es Deu infinit e eternal en tota perfecció; e per açò es impossible cosa que nulla[3] cosa que Deus haja creada ne feta puga[4] esser en Deu negun mudament.

5. [5] Si en Deu no hagués enteneió de engenrar Deu e produyir[6] Deu, fóra intenció en Deu pus nobla ara con lo mon es, e [7] menys noble ans quel mon fos,[8] com sia cosa que intenció sens utilitat[9] nos covenga ab bontat e perfecció contre ociositat de entenció en utilitat de caritat e de saviesa e de granesa.[10]

6. Fill, Deus ha creades en lo mon unes criatures per intenció daltres, axí con los corssos celestials, qui son creats per donar influencia als terrenals corssos elementats, e los terrenals[11] qui son creats per intenció de ànima racional, e axí de totes coses que son creades a servey dome.[12]

7. Plora, fill, car elements plantes oçells besties, e totes les coses daquest mon, seguexen lorde e la regla de la intenció per que son creades, e home, a qui totes estes coses son dejús en intenció,[13] es contre la intenció per que es creat, faent peccats, qui son contraris a la intenció[14] de Deu.

---

1. *Reprèn el ms.* U.—2. O, ni mudament.—3. O, que per nulla : U, que neguna.—4. O, puxa : U, puscha, *formes usuals respectivament.*—5. O, *sense calderó i a vers seguit.*—6. C, e de proceyr.—7. D, *sense* e.—8. O, fos creat.—9. U, *salta a l'altre mot* utilitat.—10. O, a bonea perfeccio ... de caritat sauiea granea.—11. U, terrenals cossos *forma usual.*—12. O, a servir hom.—13. D, deius intencio.—14. D, contraris ab intencio : U, contra la intencio.

IV
Encarnació

AMABLE fill, encarnàse lo Fill de Deu en lo ventre de nostra dona santa Maria, per intenció que demostràs[1] als angels e a home[2] gran granesa de bontat poder caritat humilitat e larguesa.

2. Lo major be que puscha esser creat, es be creat a Deu ajustat en unitat de persona; e per açò, fill, la bontat de Deu concordas ab la major intenció ab ques pot concordar en crear criatura, ajustant sí meteyx[3] a criatura, per intenció que sia amada e coneguda aytant fortment com aquella criatura puscha haver virtut a Deu conèxer e amar.

3. Poder divinal no pot pus exalsar poder creat que aquell que ha a sí[4] meteyx ajustat; e car lo poder de Deu pot aver tan gran intenció, per açò caritat, ab justicia granesa e bontat, se acorda[5] ab poder, per tal que poder ús de tan gran intenció en criatura, con criatura pot sostenir.

4. Si infinida virtut e perfecció fos, fill, contraria a la intenció que Deus hac en la carn que près, fóra la intenció menor quel poder que Deus ha en[6] infinida virtut e perfecció, e seguiras que en Deu fossen les unes virtuts contre les altres en intenció; e açò es, fill, cosa impossible.

5.[7] Per ço que en[8] gloria Deus pogués donar[9] sí meteyx a gloriejar home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que home per aqueyll cors[10] gloriós de nostre senyor Deus pogués haver la major gloria, la[11] majoritat

1. U, mostras.—2. O, homens.—3. D, açi meteyx: O, si matexa.—4. D, açi *passim.*—5. U, ab bondat acorde se (D[1] se acorda[n]: O, concordança).—6. O, es.—7. C, *sense calderó i a vers seguit.* O *a més, omet els altres fins al final.*—8. D, en la.—9. U, pogues e donas—10. D, *manca* cors.—11. D, e la (e *tatxada posteriorment).*

de la qual no pogra haver sens encarnació e ajustament humà[1] de Deu e dome.

6. Encarnàse, fill, nostre senyor Deus per recrear home,[2] que era perdut e cahut en la ira de Deu per lo peccat del primer pare; e aquella intenció que Deus hac en pendre carn per recrear home, nos cové a esser[3] primera intenció, e aquella intenció que Deus hac a pendre carn per demostrar ses virtuts, fos segona,[4] com sia cosa que la justicia de Deu haja pus apropriada[5] entenció a demostrar la granesa de sa bontat poder e saviesa, que recreació.[6]

7. A la gran caritat de Deu se covén,[7] fill, occasionar home de molt gran intenció, salvant a home franch arbitre; e per açò volch Deus que poder ne[8] donàs major poder en home per amar e entendre la incarnació, que es la[9] major e la millor obra que Deu puscha haver en criatura,[10] ne criatura reebre.

V

De temptació

AMABLE fill, sots aquest capítol de temptació, a significança[11] dels .xxx. diners on nostre senyor Jhesu Xrist fo venut, te vuyll exemplificar intenció[12] per .xxx. rúbriques consequents, per tal que per aquestes vies hages[13] conexensa en qual manera intenció e temptació son diverses concordans e contraries. E tu, fill, hages be en ta memoria e en ton enteniment aquest capítol; car molt te serà útil

1. O, del qual no pogera? ... ajustament e vnio : U, de la qual gloria no pogue ... ajustament humana.—2. D, Encara mes (D[1]C, encarnas) fill nostre senyor per recrear a home *(la* a *tatxada* : U, crear a home).—3. O, carn humana ... a deu esser.—4. C, per segona.—5. U, justicia deu haia pus aprouada.—6. O, que de recreacio : U, que de creacio.—7. C, couench.—8. U, quel poder ne (D, no *corregit* ne).—9. U, [es]? la : O, *omet* la.—10. U, natura.—11. U, hom ha significansa.—12. U, senyor deu fon ... de intencio.—13. C, per aquelles haies.

a conservar virtuts, e a contrastar a vicis, e a observar intenció en ço[1] per que es.

1. *De fe*

Fe es, fill, per intenció que hom cregua la veritat que enteniment no pot entendre, e aquesta fe es en garda de esperansa e de caritat, de justicia, de prudencia, de fortitudo e de tempransa; e per açò temptació diabolical es ab los .vij. peccats mortals temptant fe contre la intenció per que fe es.[2] E car lo demoni vol destroyir les virtuts e fe,[3] per açò tempta home en esta manera que hoiràs,[4] e encara en moltes altres maneres semblans a aquestes.

2. Si tu, fill, creus e cogites que Deus Pare engendra[5] de sí meteyx Deus Fill, e del Pare e del Fill ix Deus Sant Esperit, e el Pare e el Fill el Sant Esperit son .j. Deu, no tres Deus, e tu has temptació que no puscha esser veritat ço que creus en los articles damunt dits, adoncs deus recórrer a fortitudo e a caritat e a justicia quet ajuden a conservar la fe e la intenció per que tes donada. Fortitudo[6] enfortir tà ab caritat, qui es ajudant a fe[7] amant la intenció per que es; e justicia te dirà que tu no vulles fer injuria a fe per ço que no entens, e demostrar tà[8] con tu no has endressat enteniment en tots temps de entendre[9] ço que vols entendre; e per açò cové te creure ço que no pots entendre tro queu pusques entendre.

3. Si tu, fill, entens que Deus Pare, per poder infinit e eternal, pot de sí meteyx, qui es infinit en essencia e eternal en durament, engenrar Deus Fill[10] infinit e eternal, e has temptació e dubte que sia veritat, considerant[11] que

1. U, a obseruacio de intencio per so.—2. U, per que es.—3. O, de fe.—4. U, home en fe en (O, per) aquesta manera que hoyrets.—5. U, engenras.—6. C, en la intencio ... e fortitudo.—7. D, ab ffe.—8. O, a demostrarta.—9. U, tostemps entendra (O, entendre tot): D, *salta a l'altre mot* entendre.—10. D, *manca* Fill.—11. U, duptes ... consideret.

Deus no fa tot ço que pot son poder, adonchs recorri a esperansa, a justicia e caritat; car per esperança e justicia deus creure que Deus pot fer[1] en sí mateyx obra eternal e infinida que sia Deu e de Deu engendrada, per tal que Deus no sia ociós en sí mateyx; car justicia te demostra[2] que pus Deu ha poder de fer, ço es, de produir[3] Deu en sí mateyx e de sí mateyx, e aquesta obra es la millor e la pus[4] noble que puscha esser, covè[5] que la volentat de Deu vulla ço que pot lo poder, e lo poder fassa e no estia[6] ociós, segons que divina justicia ho jutgya en la divinal[7] volentat.

4. Amable fill, si tu vols entendre so que creus, sotsposa possíbol cosa esser en veritat[8] aquella cosa que desires entendre, car so que sotsposes es per fe, e fe ajuda[9] a exalsar lenteniment a entendre; e si açò no sotsposes en tu,[10] faries injuria a la intenció per que fe es, e obeyiries a temptació diabolical.

5. Si[11] la cosa que entens, fill, no es contre la fe, sapies que adonchs has haúda la primera intenció a açò que entens, e has haúda la segona[12] a la fe adonchs com sotsposist que poguesses entendre ço que creyies; e si ço que cuydes entendre es contre la fe que dabans havies, sapies, fill, que aquella cosa que cuydes entendre en los articles damunt dits, no entens; car si ho[13] entenies, seria veritat, e si veritat era,[14] la fe que has seria falsa. E per açò, fill, consell que tu, ab caritat[15] ab prudencia e ab fortitudo te ajuts de aytals temptacions, e no[16] sies contre

1. U, per speransa pots creura que Deu deu fer (O, *també* deu fer). —2. O, justiciat mostra.—3. O, ha poder de produir : U, ha poder de fer.—4. D, con aquesta ... millor la pus.—5. U, e coues.—6. C, sia.—7. U, diuinal (O, la diuinal) ... diuina.—8. U, creura ço que no entens ... esser veritat.—9. O, deges entendre com ço ... es fe (U, *també* es fe) e fe aiudar ta.—10. C, no sotsposaues tu.—11. C, *sense calderó* E si.—12. D[1], [a ço que entens ... e la segona intencio has] *al marge superior* (O, e has la segona intencio).—13. D, e sils : D[1], cor? si les.—14. U, *sense* era.—15. U, consell te que (O, te que tu) ab veritat.—16. D, car no : D[1], per que no : O, per tal que no.

la fe en res que[1] entenes; e si entens açò que vertaderament creyes, cové hi[2] esser concordansa de primera intenció e de segona.

2. *De esperança*

ESPERANSA ès, fill, per intenció que hom esper de Deu[3] justicia e misericordia e pietat, e aquesta intenció esguarda a les[4] altres virtuts. On si tu, fill, est peccador et desesperes[5] per ço com has fets molts peccats, adonchs est temptat e vensut, e fas[6] contra fortitudo caritat prudencia e justicia; car ab fortitudo deus esser[7] fort en ton coratge tant de temps tro que caritat te fassa amar la misericordia de Deu e tembre la justicia, per ço que justicia te fassa confessar ton peccat, e prudencia membre[8] la gran misericordia de Deu.

2. Si tu, fill, has gran temor[9] de mort, o de esser vensut de tos[10] enemichs, o tems a perdre[11] riqueses honraments o alcuna cosa que molt ames, e vols esser certificat de aquelles coses que tems per ço que no hages malanansa, adonchs est, fill, temptat contre la intenció per que esperansa es; car ço per que esperansa tes[12] donada, es per ço que uses de ella, e que tu te[13] confius en la ajuda de Deu; e este millor cosa estar ab temor e haver esperansa, que esser segur e esser[14] sens esperansa. On, com açò, fill, sia enaxí, donchs, justicia fortitudo e prudencia te ensenyen con tu hajes la primera intenció a esperansa e la segona a la malanansa que sofers[15] sots esperansa. E si tu, fill, creus en mes paraules, amaràs la

1. D, que no.—2. D, creus coue [hi].—3. U, per enteniment que hom sper deu.—4. C, es guardada ab les.—5. C, desesperes de deu.—6. O, e vençut e faras : U, e est vensut que fas.—7. C, estar.—8. C, membrar.—9. O, has paor.—10. C, per tos.—11. DU, ho (U, ot) temps a perdre : O, o tems perdre.—12. O, es.—13. O, us della e que tu : U, us della *salta al mot* Deu —14. U, que segur esser.—15. C, sostens.

intenció per que esperansa es, e usaràs en esperansa de[1] les altres virtuts, per lo qual ús seràs agradable a les gents e a Deu.

3. *De caritat*

CARITAT es, fill, per intenció que hom am Deu e sí meteyx e son pruysme. Aquesta virtut se ajuda ab virtut[2] matexa e ab la intenció per que son les altres virtuts; e si tu, fill, est temptat contre caritat, ajudat ab la intenció per que es caritat, e ajuda sa[3] intenció a conservar, ab les altres virtuts; car conservant en ton coratge la entenció per que es caritat, venseràs[4] la temptació; en lo vensiment de la qual venseràs los peccats e exalsaràs les virtuts.

2. Si tu, fill, ames ton senyor terrenal en les coses terrenals per la primera intenció, e tu mateyx per la segona, tu as caritat quis concorda en[5] ton coratge ab justicia e fortitudo e prudencia e temprança e fe e[6] esperança; car justa cosa es amar, en los bens temporals, més son rey o son príncep que sí meteyx, com sia cosa quel príncep[7] sia en pus nobla intenció quel vassall, per ço con pot fer dels bens temporals major utilitat e esquivar més del mal quel vassayll.

3. Fortitudo es en aytal[8] amor, per ço con dona passió amant los delits daquest mon més en altre que en sí[9] meteyx; prudencia hi es per ço con gran mèrit ne es guanyat;[10] tempransa es, fill, en la damunt dita caritat per ço quor hi es continencia e abstinencia; e fe noy pert son dret per ço quor creu en la justicia de Deu; e açò meteyx

---

1. O, de sperança he de.—2. U, *manca* se ajuda ab (O, ab sa) virtut.—3 D, ajudar sa *(serà* sà?).—4 O, con conseruen ... per que has caritat vençras *usual* (U, vensas *passim)*.—5. O, ab.—6. D, e ffe ab : C, *omet* ab *i les* e *copulatives anteriors.*—7. U, quel rey ol princep.—8. *(Codd., sense calderó)* D, hi es per aytal : O, es aytal.—9. U, amant en lo delits ... mes altra que si (O, *també* que si).—10. *Codd., calderó.*

se segueyx de esperansa. On, con tu, fill, est temptat en los bens de ton senyor a apropiar a tu meteyx, o est pererós a deffendre los teus[1] enemichs, adonchs recorri[2] a caritat e a les altres virtuts, e salva a caritat la entenció per que es, segons que damont te havem[3] exemplificat.

4. Si tu, fill, ames més tu meteyx que ton senyor en los bens celestials, adonchs uses de caritat en tu per la primera intenció e en ton senyor per la segona, e en aquel ús has[4] justicia prudencia e esperansa: justicia as en so quel senyor has[5] per entenció que Deus hages en gloria sens fi; prudencia has, fill, en so que uses de la intenció per que tu est[6] e per que es ton senyor terrenal,[7] car aquella cosa es prudencia que conserva contre temptació la final rahó per que es la cosa; e esperança has, fill, en ço que esperes gloria tractant en virtuts de coratge[8] més que en les virtuts de ton senyor o de ton pruyisme.

5. Sapies, fill, que a tu es donada companyia e amistat de[9] pruyisme per intenció que en aquell obres ab caritat,[10] segons la intenció per que tes donada caritat; e si tu ames ton pruyisme per la segona intenció e tu mateyx per la primera, has en aquella amor justicia esperança e prudencia: justicia has, quor per ço que[11] uses de caritat, tes donada societat; has esperansa en ço que speres, per ús[12] de caritat, guardó; has prudencia en ço que saps guanyar mèrit de gloria, e creus en ton eneniment la gloria que es donada[13] per obra meritoria.

6. Si tu, fill, ames Deu en ton pruyisme per la primera intenció e ames ton proyisme per la segona,[14] e est temptat que fasses lo contrari, recorri a justicia, a espe-

1. O, a defendre los dessus dits : U, de deffendre lo de sos.—2. C, deus recorrer.—3. D, hauem *(sense* te).—4. C, es.—5. U, hi es en so quel senyor es.—6. U, per la intensio per que est.—7. D, eternal.—8. U, has (D, es) fill per so com ... en virtuts (O, virtut) de ton coratge.—9. C, de ton.—10. D, *salta a l'altra mot* caritat.—11. U, justicia per so com.—12. U, a speransa, (O, speransa, *sense* a *ni* has) per cor speres en us.—13. C, e crexer en ton merit la gloria que es donada (O, quis dona).—14. D, segona intencio, *manca* e ames (U, *omet* ames) ... la segona.

ransa, a prudencia e a fortitudo, e jutgya en ton coratge la intenció per que es caritat e les altres virtuts, e compara Deu a majoritat de noblesa e de poder e de bontat e de saviesa e de amor, e ton pruyisme acompara a menoritat e comensament e mortalitat, e los[1] altres defallimens qui son en home. E si tu, fill, has aytal art e manera contre temptació, leugerament[2] pots esser en la amistat de Deu.

4. *De justicia*

JUSTICIA es, fill, per intenció de egualtat feta entre major e <major, major e> menor, e menor e menor[3] contre desegualtat en coses on se cové concordansa. Aquesta justicia amaràs, fill, e hauràs[4] si coneyxs e ames ço per que[5] es, e contrastes a temptació, qui ab injuria se cové.

2. Si tu, fill, est peccador, et conexes peccador, e ames lo peccat,[6] adonchs est temptat en ço que entens e ames, e vols e ames[7] lo peccat per la primera intenció e injuria per la segona; e per açò prives en tu justicia ab ses sors, so es,[8] sperança caritat prudencia fortitudo e temprança. En tu no es justicia, cor tu has mesa[9] en ton enteniment e en ta volentat, injuria; caritat no has, quor[10] ames peccat; sperança cuydes haver en so que[11] ames peccat e cuydes exir de peccat: per açò has[12] lo contrari de prudencia, açò es, ignorancia e follia, car no saps quant te viuras, ni est cert si Deus te volrà perdonar, pus que tu desames Deu en la amor que has a peccat. E car

1. C, e ab los.—2. *Codd.*, laugerament.—3. D, entre maior e manor (*corregit* maior) e menor e menor : O, enfre maior e menor e manor e maior en : U, entre maior e menor e menor amenor e menor.—4. C, fill hauras e amaras —5 U, so que.—6. O, et (D, e) coneixs per peccador ... lo peccat *salta a l'altre mot* peccat.—7. U, *manca* e vols e ames.—8. O, priues de tu ... ses sors qui son : U, priua de tu ... ses sors (*sense* qui son *ni* so es).—9. U, mija.—10. O, con mes.—11. U, e cor speranse ... en so que en que.—12. D, es.

injuriosament cuydes haver esperansa, per açò la justicia de Deu no vol que en tu, amant peccat, sia esperansa ni les altres virtuts.

3. Enteció e justicia se concorden, fill, contre injuria e temptació;[1] car injuria es contre justicia e es contre intenció ab temptació feta en la segona intenció, per ço que puscha destroír la primera, en tal manera que entenció sia enversada[2] e contre ço per que als homens es donada. E si tu, fill, açò vols entendre, donchs, entén: Con[3] tu, fill, ames per la segona intenció los trebaylls que sostens per justicia, amant tu justicia per la primera intenció, adonchs injuria tempta[4] fortitudo en caritat, per tal que caritat se vensa en lo hujament dels trebaylls. E si caritat es vensuda per privació de fortitudo, justicia ha perdudes ses rayls[5] e ses forses en prudencia e temprança, qui ab caritat e fortitudo se regien; e per açò priva la segona intenció en pasciencia; e car sens[6] la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justicia, per açò mor[7] justicia en la privació de la primera intenció, e neix injuria; e la primera intenció es[8] enversada en la tua[9] volentat, qui ama més repòs e benenanses, que sostenir treballs per justicia. On, com açò sia enaxí, donchs, si tu, fill, ames justicia, gardat de injuria e de temptació qui comensen[10] en la segona entenció a destroír justicia.

5. *De prudencia*

PRUDENCIA es, fill, per intenció quels homens[11] sapien haver virtuts e esquivar vicis en amar Deu e conèxer, e en amar[12] cascun home sí mateyx e son pruysme. Aquesta

1. D, peccat (D¹, temptacio). — 2. U, aduersada — 3. U, car. — 4. D¹, [per primera ... tempta] *al marge* (O, temptan). — 5. D, reyals. — 6. D, se couenen (U, regen) ... la segona en passiencia e car segons. — 7. U, amor. — 8. D, en axi iniuria es la primera e es (U, *manca* es). — 9. O, *omet* tua. — 10. U, comensa. — 11. D, *manca* quels homens. — 12. D, e amar.

prudencia es temptada moltes vegades en los homens per los peccats mortals e venials, la qual temptació se fa sobre la intenció[1] per que prudencia es; car desviada prudencia de la intenció per que es donada a home, es son desviament occasió[2] que sia en home lo contrari de prudencia, lo qual contrari es ignorancia e follia.

2. Amable fill, prudencia e saviesa son quayx una matexa cosa. On, si tu est temptat per ignorancia, recorri al enteniment, e ab aquell enserca en la memoria les coses que enteniment hi estogya e y conserva, les quals[3] son remembradores ab justa volentat[4] atemprada per fortitudo de coratge contre accidia, qui ab ignorancia se cové. E con tu, fill, hauràs entesa la cosa remembrada[5] en la memoria, adonchs tu la dona ab justicia a la volentat, per tal que volentat e justicia seguesquen la intenció per que prudencia es en home.

3. Prudencia es, fill, virtut qui requer volentat illuminada per enteniment e jutgyada[6] per justicia, per ço que esperança e caritat e fortitudo e temprança conserven a prudencia la sua intenció, la qual es elegir major be[7] e esquivar major mal ans que menor, e traure[8] de mal be, e haver art e manera de menar los accidens segons ques cové e los fets en temps e en loch,[9] e en parlar e en cayllar cogitar e obrar,[10] e en les altres maneres dest semblant.

6. *De fortitudo*

FORTITUDO es, fill, per intenció que volentat sia en humà coratge ab temprat voler, amesurat per justicia caritat pru-

---

1. O, per la intencio: U, sobra intencio.—2. U, e occasio.—3. C, quals coses.—4. D, remembrades ab justicia e volentat.—5. D, *calderó* fill con tu ... emembrada (U, membrada).—6 O, intrada.—7. O, be millor.—8. O, trer: U, tornar.—9. O, e los fets segons ques couenen en temps e en loch: U, o als fets segons ques coue al temps e al loch.—10. D, parlar obrar cogitar e cayllar.

dencia e esperança per tal[1] que sia hom forts en coratge, contre vilania malvestat e engan ab que es temptada fortitudo per tal que en[2] humà voler sia desesperança injuria e ignorancia e enamistat on puscha intrar erguyll volpellatge falsia ira avaricia e envetgya.[3]

2. Sapies, fill, que ab fortitudo estan forts virtuts contre vicis,[4] e per absencia de fortitudo son forts vicis contre virtuts; e per açò temptació tempta home, contre fortitudo, ab menasses o ab ira o ab pobresa o ab mala volentat o ab riquesa o ab bellesa[5] de persona o ab delitamens mundanals, e encara ab honraments, e ab les altres coses a aquestes semblants.

3. Amable fill, la temptació de que jot parle[6] se fa en la libertat de la volentat ab peccat venial en la segona intenció, adonchs con tu est per alcun hom desonrat o menassat, o con has fretura o despagament de alcuna cosa; car si tu ames esser menyspresat per so que hages paciencia e humilitat, e ta volentat se vol alterar a amar honrament[7] amant desonor en aquells homens quit menyspresen, adonchs fortitudo enflaqueyx[8] en justicia caritat e prudencia, que a paciencia e humilitat tan sotsmès en[9] fortitudo contre debilitat de coratge.

4. Amable fill, si vols esser sotsmès a fortitudo, seràs franch contre vicis, e no parlaràs tro que entenes la entenció per que vols parlar, ne iràs en loch tro que justicia ab caritat te don[10] licencia de anar o obrar en so on justicia e caritat volen estar, e salvar a fortitudo[11] son dret e sa honor. E si tu, fill, has fortitudo, venseràs tu mateyx e tos[12] enemichs, e menyspresaràs enguans ergulls[13] e viltats e falliments.

1. O, *omet* per tal.—2. U, *sense* en.—3. O, injuria.—4. U, stan vicis contre virtuts.—5. C, e ab pobrea e ab ira e ab mala voluntat riquea bellea ....—6. D, jo parle a tu.—7. D, honradament.—8 C, saflaqueix.—9. DU, ha paciencia ... tant sostmes en (U, a).—10. O, e caritat te donen (U, ten donen).—11. D, *salta a l'altre mot* fortitudo.—12. D, e tots tos.—13. O, engans ergull: U, argulls (*sense* engans).

5. Con tu, fill, seràs temptat, et sentiràs[1] mudar en altre estament contre lestament en que esser solies ans que temptació te temptàs, adonchs es temps de fortitudo, ab la qual deus esprovar prudencia justicia caritat e temprança, per ço quet ajuden de la temptació ab esperança, en la qual te governa[2] ab abstinencia, privant la temptació, mudant ton consirer[3] en bones cogitacions on seràn vensudes diabolicals temptacions.

7. *De temprança*

TEMPRANÇA es, fill, per intenció que ab justicia estia en lo mijà de dos estrems, concordans ells ab injuria que es vici.[4] Aquesta tempransa,[5] fill, conserva sa intenció contre temptació, ab caritat, ab prudencia, ab justicia e ab fortitudo; car caritat met justicia en la volentat per ço que vulla metre son voler en lo miyg damdues[6] estremitats; en lo qual mijà està lo voler pres per fortitudo e prudencia, ab libertat amada e jutgyada per manera de mèrit nat de libertat ab virtut de volentat, on justicia caritat fortitudo prudencia an a temprança ajudat de[7] temptació, quis concorda ab amdues les[8] stremitats on està contre temprança.

2. Amable fill, temprança pot hom haver en menjar[9] parlar vestir anar cogitar voler entendre, e en les altres coses semblans a aquestes; e car de cascuna de les coses damunt dites pot hom usar en pocha o en massa gran[10] quantitat, per açò es donada a hom temprança.

1. D, e sentiras : O, et sintras : U, a entrar e.—2. U te gouernan? : D, reguardonaran : O, te guardonaran.—3. U, e (O, *també* e) mudant consirer.—4. C, sia en mig (O, lo miga) de dues estremitats concordants ab injuria (U, injuries).—5. O, temptacio : O^2, virtud.—6. C, de dues.—7. D, de justicia de caritat de ffortitudo de prudencia an a tempransa ajudat de : U, en justicia de caritat fortitudo prudencia trempansa e ajudet ab.—8. C, ab les dues.—9 U, menjar beura.—10. D, en gran massa.

3. Si tu, fill, est temptat contre temprança, cové quet ajuts ab les altres virtuts ab qui tempransa se manté; car esperansa li ajuda per cogitar guardó,[1] e justicia li ajuda a[2] sostenir passió per conservar sanitat, e caritat fa més amar tempransa quels plaers per los quals temprança esdevé en privació, e prudencia demostra com perillosa cosa es no temprança,[3] e fortitudo enforteyx[4] la volentat ab abstinencia e paciencia.

4. Amable fill, temptació comensa a temptar home a vegades en la extremitat menor, a vegades en la major.[5] E saps per què? Per ço que si per una extremitat no pot gitar[6] temprança del miyg loch, que lan git ab laltra extremitat. E per açò,[7] fill, te consell que a la temptació contrasts, ab fortitudo e ab abstinencia, tant de temps tro que venga justicia prudencia e caritat; car justicia te mostrarà[8] en prudencia, que més val temprança en lo mig de[9] dues extremitats, ço es, superfluitat de gran o de poch,[10] que no fa intemprança en abdues[11] les extremitats; e caritat te farà amar ço que mellor es, si ans que hages intemprança la vols esperar en ta memoria volentat[12] e enteniment.

¶ Fill:[13] ab virtuts té exemplificada la obra de temprança e de virtuts, e la intenció per ques pot[14] hom deffendre de temptacions fetes per vicis e per sperits malignes: arat vull dir dels .vij. peccats mortals.[15]

---

1. O, guarda : U, guordo.—2. D, li ajuda per : O, la jutga a : U, li jutge a.—3. C, intemprança.—4. U, confortex.—5. C, maior ..., menor.—6. U, *(omès* per ço que) si per hun loch no pots gitar (D, girar : O, cogitar *o* cogirar).—7. D, ab altra ... e aço.—8. D, mostra fill : U, demostra.—9. C, de les.—10. O, sobrafluitat ... e de poch.—11. D, *repeteix* de gran ho de poch que no fa *i segueix* intencio en abdues.—12. D, hages temprança ... en ta volentat.—13. O, A fill.—14. O, te exemplificada la obra de virtuts en la intencio per que sen pot : U, te eximplifica la obra de virtuts e la intencio per que son ne com sen pot.—15. U, *tot seguit posa de rúbrica* Dels .vij. peccats mortals, *que amb la primera* Del preambol *i la* De oracio, *més envant, son les úniques que posa.*

8. *De glotonia*

Glotonia es vici per superfluitat[1] de menjar e de beure, lo qual vici està en voler desordonat per absencia[2] de temprança desamada per volentat; e aquest vici, fill, no es per nulla intenció que sia creada, mas que es cosa accidentalment venguda a destroír la intenció per la qual es creada temprança.[3]

2. Amable fill, tots[4] accidens virtuoses son creatures, car enaxí se cové per ço que Deu sia creador de tots bens; mas los vicioses[5] no son creatures, ans son inclinacions per que[6] les criatures esdevenguen en no res,[7] e que en elles no sia la intenció per que son. E per açò, fill, enaxí con lo demoni tempta en home[8] per destroír tempransa, en axí làngel benigne tempta hom com[9] haja temprança, per ço que glotonia nol enclín a malaltia[10] per samfoniment de trop menjar o de beure, don lin[11] venga la mort.

3. Necessitat de menjar e de beure es, fill, per sostenir vida, e glotonia es per trop menjar e beure. On, con tu, fill, has menjat[12] e begut atempradament, segons justicia, e vols menjar e beure més que nos cové, adonchs làngel a qui Deus tà comanat, te consella en justicia prudencia fortitudo[13] e continencia, que tu hages abstinencia e tempransa, per ço que no sies enclinat per glotonia a colpa e a peccat.

4. Home glot ha, fill, la segona intenció a ajustar riqueses, per ço[14] que puscha menjar; e per çò ha la primera intenció a menjar, la qual primera intenció lo fa

1. O, glotonia es fill ... sobrefluytat *usual.*—2. D, abstinencia.—3. U, es trempransa.—4. C, tots los.—5. C, e los accidents viciosos.—6 O, inclinacions com : U, enclinacio con.—7. O, vinguen a no res.—8. O, tempra home.—9. O, tempra hom per ço que : U, trempa lome com.—10. D, glotonia.—11. C, e beura on li —12. C, massa meniar ... haies menjat.—13 O, fortitut *passim* : U, fortelesa.—14. U, per raho.

massa[1] menjar e beure, e fa crèxer la segona intenció tan fortment[2] en ajustar riqueses, quen fa ladronicis engans e fallimens. E car la primera intenció es pus fort que la segona, per açò sesdevé quels homens enpobrexen e degasten lurs bens per trop menjar, per lo qual son pereroses e dormidors[3] e malalts contre diligencia de ajustar e conservar riqueses.[4]

5. Si tu, fill, vols destroír en tu golositat,[5] ama glotonia per la segona intenció e tempransa per la primera; car justicia, que es major en fortitudo per la primera intenció que per la segona,[6] te farà ahirar golositat e esser[7] en primera intenció, e prudencia te farà amar la[8] libertat que has de golositat, per ço que[9] pusques mils usar de temprança en caritat justicia e fortitudo.[10]

6. Sapies, fill, que no es null peccat on tant hom sia ignorantment e noy cuyda esser, con es en peccat de gola, ne per null peccat hom no pecca[11] tan sovén com fa per glotonia, ne per null peccat no ve tan sovén mort ne maltaltia ne pobresa ni deffalliment de seny, com fa per gola; e per açò te consell[12] que molt te sia temorosa[13] cosa peccat de gola.

9. *De luxuria*

LUXURIA es, fill, peccat concebut en volentat, on injuria sesforça a destroir la intenció per que es castedat; e luxuria es occasió on castedat pot esser exalsada per forti-

1. D, intencio faça.—2. U, ten forment que.—3. U, enpobrehexen (O, senpobrexen) e deguasten llurs bens per a massa maniar per la oual cosa (cosa *tatxat)* son perillosos dormidors.—4. O, riqueses e conseruar : U, *omet* e conseruar.—5. O, destrouir golositat.—6. D, mes que per la primera.—7. C, irar (U, airar) golositat esser.— 8. U, en.—9. C, quen.—10. D, de caritat justicia e de fortitudo.—11. U, hon (O, en que) tant home sia que (O, qui) noy cuida esser com es peccat (O, *també* es peccat) de gola ni per null temps en peccar no pecca hom.—12. O, per tot consell fill : U, per asso te don consell.—13. C, temedora.

tudo de volentat ahirant luxuria, on es temptada volentat contre prudencia caritat e virginitat.

2. Si tu, fill, est temptat per luxuria, hages la primera intenció a castedat e la segona a temptació, car per la temptació pots haver fortitudo justicia caritat e prudencia, amant castedat. Emperò si la temptació de luxuria montiplicava en ton coratge tant fortment que fortitudo s'enclinàs a dibilitat, gita, fill, la temptació de luxuria[1] de la segona intenció ab ignorancia, so es assaber, ignorant e oblidant luxuria e totes les circumstancies,[2] membrant altres coses ab que fortitudo se cové ab castedat.

3. Amable fill, golositat ergull envetgya injuria han concordança ab luxuria; e per açò con seràs temptat per luxuria, remembra en continent temprança contre gola, e humilitat contre erguyll, e leyaltat e continencia contre envetgya, e justicia contre injuria; e en aquell remembrament met[3] prudencia e caritat.

4. Amable fill, bells vestimens e bellesa de faysons son coses[4] ab que luxuria tempta los amichs de castetat; e membramens de la mort, e la sutzetat[5] quis fa en la obra de luxuria, e entendre en la nedesa e bellesa de castetat pura[6] e virginitat en humana pensa, son coses ab que castedat es temptada a esser en la primera intenció.

5.[7] Amable fill, a destroír luxuria cové esser castedat per la primera intenció, e caritat e justicia, prudencia e fartitudo e temprança covenen esser per la segona intenció, per ço que servesquen a la primera[8] e que luxuria nos puscha rahiguar[9] en la primera ni en la segona intenció.

6. Sapies, fill, que la segona intenció es dobla a vegades, ço es assaber, que aquella libertat que tu has en[10]

1. C, gita fill luxuria.—2. C, asseber (O, saber) oblidant luxuria e (D, en) totes ses circumstancies.—3. C, mit.—4. C, son so.—5. U, e membrensa ... e la sutzesa (D. sutzetas).—6 C, entendre la bellea e nadea de pura castedat.—7. U, *manca aquest paragraf.*—8. D, *(omet* e temprança) couenen esser per la primera intencio per ço que seruesquen la primera intencio.—9. O, no puxa arreygar.—10. U, *sense* en.

haver luxuria, es amadora per la segona intenció, per ço quor mils ne pots amar laltra[1] que es segona, ço es assaber, aquella on caritat e justicia, prudencia e fortitudo servexen a[2] castedat con es en la primera intenció. On, com açò sia enaxí, donchs, per amor daçò te consell, fill, que[3] en ta ànima multipliques pus fortment en majoritat la[4] segona intenció que has a castedat, que la segona intenció que has a luxuria, segons lo qual multiplicament esdevenga, per manera de comparació, en primera intenció la segona que es dejús la primera on està castedat.

7. Amable fill, ab oració contricció e aflicció, e ab fogir a avinentesa de fer fornicació pots destroír[5] luxuria en ton coratge, con nas[6] temptació. E si totes aquestes coses damunt dites not son bastants, multiplica[7] lur quantitat en caritat fortitudo justicia e prudencia en la libertat que neyx[8] en ta volentat e possibilitat.

8. Contre temptació de luxuria te[9] cové fer, fill, diverses comparacions, ço es assaber, que ams prudencia on compars qual cosa es al hom elegidora[10] e amable, o vicis o virtuts, o la presencia de Deu o la absencia, o sanitat[11] o malaltia, e axí de les altres coses semblans a aquestes, e que caritat justicia[12] e fortitudo sien concordans ab prudencia, que es per intenció con les coses bones sien en caritat, e les males sien en son contrari.

10. *De avaricia*

AVARICIA, fill, es[13] intenció enversada contre la intenció de larguesa,[14] per tal que larguesa se concort ab esperança

1. C, pot (U, pots) amar laltra intencio.— 2. C, *sense* a.—3. U, *manca* que — 4. U, de la.—5. U, fugir e destruhir.— 6. D, has.—7. D, no son ... multiplicar (D¹, multiplica y?).— 8. U, prudencia libertat que has (O, quen has).—9. C, *sense* te.— 10. C, que ab prudencia hom compar . . es elegidora.— 11. U, a la presencia.... o assa absencia a sanitat.— 12. U, de justicia.— 13. U, es per.— 14. O, *salta a l'altre mot* larguea.

caritat justicia e fortitudo, contre avaricia superbia accidia envetgya[1] e ira. On, si tu, fill, est temptat per avaricia, en ta larguesa sapies haver ordonament, en la primera intenció e en la segona, ab esperansa caritat justicia prudencia e fortitudo, contre avaricia superbia[2] accidia envetgya[3] e ira.

2. Amable fill, home avar, simplament, es pus avar que altre home, per ço quor ama riquesa per la primera intenció, e ama per la segona les coses ab que ajusta la riquesa e ab que la conserva.[4] On, aytal home avar es temptat e vensut en lenversament[5] de les dues intencions; car riquesa deu esser amada per la segona intenció, e ço per que es riquesa amadora, son los bens que justicia[6] vol multiplicar per larguesa caritat e esperança.

3. Alcuns homens son,[7] fill, qui son avars per intenció de gola, car amen molt mengyar; alcuns son avars[8] per fama, car volen esser loats per les gents per nom de riquea; altres son avars per enriqueír sos[9] infants, e axí de les altres coses semblans a aquestes. On, aytals homens son temptats contre esperansa justicia e caritat, qui ab larguesa se covenen, e amen avaricia per la segona intenció, e les coses damunt dites amen per la primera. On, si tu, fill, vols vènser avaricia, hages prudencia ab que sapies mudar e girar les dues intencions, amant viandes honramens e infants[10] per la segona intenció, e Deu per la primera.

4. Amable fill, molt fortment te consell que tu no hages avaricia, car vici es que dona a sos sotsmeses gran passió; car per injuriosa intenció la volentat nos pot sadollar de ajustar riqueses, en lo qual ajustament ha molts perills e treballs, e açò meteyx[11] sesdevé de conservar ri-

1. U, *manca* enveja.—2. D, en (O, e) superbia.—3. U, occidia injuria.—4. U, *omet* e ab que la conserva.—5. U, lo aduersament.—6. U, e so per que e so que riquesa es amadora ... per que justicia.—7. U, hi ha —8. C, altres son auars : D, *salta a l'altre mot* avars.—9. U, llurs.—10. O, mudar e gardar (D, mudar e mudar) les dues intencions amen viandes honraments fills (U, *també* fills).—11. U, allomatex.

queses; el home avar tots dies està sospitós e temorós[1] contre leyaltat e esperança, e accidia li fa desijar mal, e envetgya lo turmenta ab ira en ço que no pot complir sa volentat guanyant o perdent, ni de negún falliment ne tort avaricia no dona[2] a consciencia nuyll cessament ne remey.

5. A, fill! e tants son los homens qui son avars e no ho cuyden[3] esser! e tants son aquells qui per avaricia moren abans que no morrien! E sabs, fill, per que lome avar no coneyx en sí avaricia? Per ço cor no ha conexença en son voler qui es desordonat[4] per la primera e segona intenció. E sabs per que hom mor enans que no morria, per avaricia? Per ço quor Deus vol que aquells bens quel home avar enbargua als pobres, que servesquen[5] e fassen utilitat en altres homens; car Deus no ha fets los[6] bens temporals per estar ocioses sots possessió dels homens avars qui utilitat hi[7] enbarguen.

11. *De superbia*

SUPERBIA, fill, es possíbol obra de volentat contre humilitat; e car humilitat es per[8] intenció que hom haja conexensa con per creació[9] es esdevengut de no res, e ques humiliu a Deu, qui es eternal[10] e inffinit en esser complit de tots bens, per assò, fill, superbia es esdevenguda en home accidentalment per contrastar a home en humilitat, e que home ab caritat, ab justicia, ab prudencia e ab fortitudo se combata a fortificar humilitat contre superbia, per tal que en sí mateyx haja conexensa con es esdevengut de no res, e con es obligat a amar e a conèxer lo sobirà be.

1. O, tots jorns (U, *també* jorns) sta sospitos e duptos e temoros.— 2. O, guanyen o perden ne de nagun defalliment ne tort (D, ni degun ... en tort) auaricia ne dona.—3. U, homens auars qui no so cuyden.— 4. C, voler desordonat.—5. O, als pobres seruesquen : U, al homens seruesquen.—6. O, molts.—7. D, *omet* hi.—8. U, de.—9. C, conega com per creacio (D intencio).—10. C, eternalment.

2. Si tu, fill, est temptat per superbia de riquesa o damichs o de força o de bellesa o de sciencia o de ardiment, o per alcuna altra cosa semblant a aquestes, encontinent, fill, recorri a prudencia e a fortitudo,[1] per ço quet aporten a[2] justicia, la qual ordon en tu les dues intencions, donant la segona intenció a riqueses, a honramens, a amichs, a força, a bellesa, a sciencia[3] e ardiment; e la primera intenció dona[4] a Deu qui de no res tà creat, e per tu a la mort en humana natura ses humiliat e unit.

3. Amable fill, hom ergullós es temptat per humilitat en lo menyspresament en que es de les gents, car a home, si ha[5] erguyll, nos cové honrament; e car ell vol esser sobre tots homens[6] honrat, e es en tots desonrat en quant cascú lo menyspresa en son coratge, per açò[7] desonor lo deuria humiliar per justicia; lo qual humiliament seria honor sis jutgyava a esser menyspresat per les gents, havent la segona intenció al menyspresament e a humilitat la primera.

4. De necessitat se cové,[8] fill, que si humilitat es per la segona intenció e honrament es per la primera, que hom ergullós haja a erguyll la segona intenció, al honrament la primera.[9] On, com açò sia enaxí, donchs, abdues les intencions[10] dome humil son contraries a les dues[11] intencions dome ergullós. E sabs per què? Per ço quor les dues intencions del home humil fan ço per que son en caritat, en justicia, en prudencia e en fortitudo, e per açò tenenlo humil ab[12] honrament; e les dues intencions dome ergullós tenenlo desonrat, per ço con a injuria e a contrari[13] de caritat e prudencia e fortitudo[14] se cové desonor.

---

1. O, a fortitut prudencia : U, a prudencia —2. C, *sense* a.—3. D, a abstinencia.—4. O, dons : U, *manca.*—5. C, on sia.—6. C, *omet* homens.—7. O, e per ço.—8. C, se segueix.—9. O, haia ergull a la intencio segona e al honrament la primera : U haia [a] ergull per la segona intencio e honrament per la primera.—10. D, *salta a l'altre mot* intencions.—11. U, sues.—12. O, a.—13. O, ab (D, ha) injuria e ab lo contrari : U, es prigritin(?) e es lo contrari.—14. D, *manca* e fortitudo.

12. *De accidia*

Accidia, fill, es peccat confús contrari a la[1] intenció comuna, per la qual sòn esperança caritat justicia prudencia e fortitudo; e per açò, fill, de negún peccat no han los homens tan pocha consciencia ne conexensa con han de peccat de accidia.[2]

2. Accidia es amar mal e desamar be en tota virtut;[3] e per açò lo dimoni tempta los homens per accidia, per tal que ab ella los puscha induyir a gola o a luxuria[4] o a alcún altre peccat. E per açò, fill,[5] tota hora que tu sies temptat per accidia, recorri a la intenció per la qual es en tu esperança e caritat e les altres virtuts, e guarda en qual virtut te tempta[6] pus fortment lo demoni ab[7] accidia, e enforteyx aquella ab les altres virtuts, e ⟨a⟩ aquella virtut en que est temptat dona[8] la primera intenció, e a les altres virtuts ab que la vols fortificar[9] dona la segona. E si tu, fill, saps e vols haver la manera e la art damunt dita, poràs mortificar la temptació[10] e haver les virtuts a ella contraries.

3. Amable fill, per negún peccat no es tan significable salvació e dampnació con es per accidia; e açò es per tal con se ajusta[11] més a comunitat que altre peccat; per la qual major comunitat salvació es mils[12] significada en los homens amadors de be comú[13] que de special, con sia cosa que be es major e pus útil en comunitat que en especial.[14]

---

1. U, contra la.—2. O, han de accidia.—3. U, es fill desijar mal ... en ta veritat.—4. U, en accidia ... adur a gola e (O, *també* e) allutxuria.—5. D, *omet* fill.—6. U, caritat e cetera ... virtut de temptacio.—7. D, contre.—8. C, ab les altres (D, *manca* altres) virtuts donant a deu la primera intencio e a les virtuts la segona e donant a la virtut on (O, vn) pus fortment és temptat.—9. D, ab aquella si les vols (U, quet vols) fructificar.—10. U, per amortifficar la temptació (O, intemptacio): D, *salta al mot* salvació *següent* (D[1] *supleix).*—11. O, se ha: U, fa.—12. D, mes.—13. O, bens comuns.—14. C, specialitat. U, *fineix el paragraf.*

E per açò, fill, hages a be comú la primera intenció, e a be special la segona.

4. Amable fill, saps per que es temptació diabolical en home accidiós, en lo qual[1] ab negligencia e peresa se cové? Per ço quels homens diligents e justs e amadors de be sien menyspresats desamats[2] en lurs obres. E saps, fill, per que es temptació dàngel[3] benigne en home on es accidia? Per ço que tota hora que la accidia comença[4] a venir, hom se despert a cogitar bones[5] cogitacions e hom se apparell a esser amador de be. E per açò, fill, mala[6] temptació es excitació de bona obra en home amador de be, per ço que no estia ociós en cogitar e en obrar be[7] de son poder.

13. *De envetgya*

ENVETGYA, fill, es serventa de glotonia e de luxuria, de superbia, de avaricia,[8] de accidia, de ira, contre esperança caritat prudencia justicia fortitudo e temprança. E[9] si tu, fill, est temptat de envetgya, encontinent[10] recorri a prudencia, per tal que ella te certifich segons qual peccat envetgya te tempta pus fortment ni a qual[11] virtut envetgya, en aquella temptació, es pus contraria.

2. Amable, fill, si envetgya te tempta ab golositat, recorri a temprança, a la qual dona la primera intenció, e a[12] aquella vianda que envetgya te fa desijar, dona la segona; e justicia enfortirtà[13] ton coratge ab prudencia, quit aportarà utilitat en caritat contre golositat. E aquesta

1. C, accidios qui.—2. U, de si matex.—3. D, *calderó* Saps ffill que es temptacio dangell.—4. O, comens.—5. U, que home sa despert a cogitar a (O, en cogitar en) bones.—6. U, maleyta.—7. C, sia ocios a cogitar e a obrar (U, cogitar be obrar) be.—8. D, *manca* de avaricia.—9. DU, *calderó* e: O, on.—10. U, mantinent.—11. U, de enuege ... ni aquell fer?.—12. D, ab: U, *manca*.—13. O la segona intencio ... enfortifficha: U, segona intencio ... enfortira.

regla matexa pots haver, fill, contre envetgya en qual que virtut o vici, si est temptat.[1]

3. Molts homens son, fill, que han envetgya o altre[2] vici lo qual no volrien haver; mas quor no han la manera con la sapien conèxer ni mortificar, per açò estan[3] en lo peccat. E si ells, fill, sabien usar de la primera intenció e de la segona, segons la art e la manera damunt[4] dita, porien e saubrien mortificar e conèxer los peccats en que son, contrastant a temptacions, e a fortificar[5] virtuts.

4. Fill, no hajes envetgya, car ans que fosses, res[6] no havies; ne so que Deus dona a ton pruyisme no ho enuetges, car Deus ha que donar,[7] e ço que dona es càrregua a aquells[8] qui ho prenen, e on més los comana els dona,[9] ab major perill ho possesexen, e lur ànima nes[10] pus luny a vida contemplativa, qui es millor vida que activa; la qual vida activa es en major treball en riquesa que en pobretat.

5. Amable fill, envetgya dona tristicia e toll leticia,[11] e fa atalentament no sadollable, per la[12] qual ve passió de ira contre caritat e justicia, qui sanen o guarexen volentat de tristicia ab fortesa[13] de coratge per esperansa leyaltat temor humilitat abstinencia e temprança.

14. *De ira*

IRA es, fill, per entenció que paciencia puscha[14] néxer de caritat justicia fortitudo e temprança, contre la temptació quel demoni[15] fa a aquestes virtuts ab ira, per ço quels

1. O, per qual que ... si es temptat (U, sies).—2. D, a altre.—3. U, lo sapien ... en mortificar per so no sen saben star e stan.—4. O, dessus.—5. O, contrasten ... e fortifiquen : U, en contrastar ... e fortificar.—6. U, que (O. com) ans que fosses res no eres ni res.—7. O, enueigs cor ha que (U, a) donar.—8. O, carrech a aquells : U, carrech a ells.—9.—C, *omet* els dona.—10. O, es.—11. U, e colleticia.—12. C, lo.—13. O, sanen voluntat ... ab fortalea : U, amen voluntat ... ab formansa.—14. O, pasciencia puxa : U, inpaciencia puscha.—15. O, diable.

homens hagen inpaciencia, que es vici contrariós a virtuts. E per açò, fill, paciencia es per la primera intenció e ira es per la segona, e abdues les intencions son contraries: car enaxí con primera e segona intenció se concorden en diverses virtuts, ço es assaber, quant alcuna virtut ha sa obra per ço que la[1] haja altra virtut,[2] enaxí primera e segona intenció son contraries, con la .j.ª intenció devalla de virtut e laltra de vici.

2. Si tu, fill, est temptat per ira, recorri a fortitudo, e està fort[3] en ton coratge tant de temps tro que sia venguda caritat justicia e prudencia, qui enfortesquen ton coratge[4] contre ira; en la qual fortificació[5] neyx paciencia començada per abstinencia. Adonchs comenses a haver fortitudo[6] contre ira per passiva[7] volentat, obedient a illuminat enteniment.

3. Amable fill, ira ve sobtosament,[8] e creyx en la membrança del falliment e de la injuria que a hom es feta; e per açò sobtosament deu hom recòrrer a fortitudo e abstinencia, e a les altres virtuts, per tal que la[9] volentat puscha haver deliberació a amar fortitudo per la segona intenció e paciencia per la primera,[10] e caritat puscha amar perdó pietat per la segona intenció, e en sí matex[11] mèrit per la primera; per lo qual mérit esperança letificha coratge dom pacient ab justicia e prudencia contre avaricia superbia e envetgya[12] e accidia e colpa e pena.

4. Si tu, fill, dius que no pots haver paciencia ni abstinencia con est felló o irat, dônchs tu no has negun[13] poder de libertat en ta francha volentat, en la qual nostre senyor Deus te[14] ha ordonat con fortitudo prudencia jus-

1. U, assa obra per tal que li.—2. D, *manca* altra virtut.—3. O, recorra e sta forts en fortitut.—4. U, enfortexen coratge.—5. O, fortitut.—6 O, donchs com comenses hauer fortitut.—7. U, paciencia.—8. D, sobtament.—9. D, que a la.—10. D, *salta a l'altre mot* primera.—11. *Serà* mereix *o* merèixer?—12. U, enuege ira —13. O, pasciencia abstinencia com est irat donchs tu veges: U, paciencia con est irat donchs tu negues.—14. C, *sense* te.

ticia, ab caritat e paciencia, sien[1] contre mala volentat inpaciencia e ira; e per aytal negació en la libertat han[2] poder ira e inpaciencia contre la justicia e saviesa e misericordia de Deu.

5. Fill,[3] la nau nel castell ne la ciutat no son fetes en .j. dia[4] tan solament, ans hi cové aytant de temps con se cové a la materia e a la forma per qui venen[5] a compliment. E per açò, fill, ira no mor soptosament moltes de vegades, e dura longament, per ço quor los homens no la saben oblidar ne mortificar ab virtus; lo qual mortificament de ira farien si soptosament, ab gran fortitut, a les virtuts[6] que son contre ira, recorrien, e les dues intencions ordonaven, amants per la segona intenció so per[7] que hom ha occasió de ira, e les virtuts amant per la primera intenció.

6. Fill, no desams la libertat que has en ço que la segona intenció pots mudar[8] en primera e la primera en segona; car si daçò te podies escusar segons veritat, seguirsia que la tua volentat no hagués libertat en virtuts[9] e en vicis, e seria ta volentat de bistia e no dome. E car açò es impossible, donchs, ama, fill, paciencia contre ira.

7. En les virtuts e en los vicis damunt dits, amable fill, ací te havem[10] exemplificada temptació e entenció en qual manera son en home; ara te volem[11] exemplificar, en aquestes róbriques consequents, per tal que sapies e hages tristicia de la injuria que es feta en est mon a intenció per temptació de vicis contre virtuts; per la qual[12] hages, fill, en tos ulls plors en ton cor sospirs e dolors.

---

1. U, sia.—2. O, negacio afermes que en libertat han: U, negacio afermes que en te libertat ha.—3. C, amable fill.—4. U, huna hora.—5. D, per [que] uenen.—6. U, e a les altres virtuts *omès el mot* farien *anterior.*—7. U[1], [per]: D, *manca.*—8. U, Not scus fill que (D, en ço per que) la segona intencio no pusques mudar.—9. U, la ira voluntat no hagues francha libertat en virtuts (D, virtut).—10. C, amable fill en les virtuts e en los vicis damunts dits tavem (U, te ve).—11. U, per la qual manera ... art voler.—12. U, la qual injuria.

15. *De oració*

Oració es, fill, per intenció que ànima haja Deu[1] en son membrar entendre e amar: car en axí[2] con es menjar e beure per sostentar[3] vida corporal, enaxí es oració per conservar a ànima[4] la intenció per que li es donada memoria enteniment e volentat.

2. Amable fill, molt home es temptat en sa oració amant Deu per la segona intenció, e amant[5] vida e riqueses e honramens o infants o altres coses, per la primera intenció; e per açò, fill, aytal oració es a Déu molt desagradable, com sia cosa que ell sia digne de esser amat per la primera intenció sobre totes coses. On, per açò, con tu pregaràs Deu, obri[6] los uylls de ta ànima, e gardat que no ams Deu per la segona intenció; car si ho fas, digne est que no sies[7] exausit en ta oració, en la qual est contre esperança caritat e justicia.

3. En oració, fill, deuen los homens pregar Deu ab la primera intenció quels don les coses spirituals, so es assaber, virtuts, e les temporals deuen demanar a Deu per la segona,[8] com sia cosa que la intenció per la qual son les coses[9] corporals sia segona, e aquella per que es fe,[10] e les altres virtuts, sia intenció primera.[11] E car lo demoni ahira oració, per açò, fill, tempta los homens en la primera intenció e en la segona, concellant a home que hom[12] prech Deu per les coses terrenals per la primera intenció.[13]

1. U, que hom am a deu.—2. O, com en axi : D, *manca* en axi.—3. U, e sostenir.—4. O, per sostentar en la anima.—5. O, amen (=ament?) *forma gerundial usada sovint.*—6. U, coses e mes que tu no ames tu matex ¶ On per (D, sobre) asso ... pregaras a deu obra.—7. C, indigne est que sies.—8. U, de les temporals per la segona.—9. D, son los homens corporalment en les coses.—10. C, temporals (U, corporals) sia la segona e cella per que es fe sperança caritat.—11. U, sian per la primera.—12. O, consellen que hom : U, consellant que hom.—13. D, *alta a l'altre mot* intencio.

4. Oració de boca es, fill, per la segona intenció, e oració de pensa es[1] per la primera; e per açò lo demoni tempta los homens que muden les intencions, adorant Deu per paraules, cogitant en altres coses vanes temporals;[2] per les quals cogitacions son contraris[3] a oració, e cuydense los homens que per moltes paraules sien exoíts, jatsiaço que en lur pensa[4] hagen moltes vanes cogitacions contraries a les paraules.[5]

5. Fill, con volràs fer oració tempta tu meteyx si est pus apparellat[6] a pregar Deu per utilitat de tu o de ton pruysme, o a demanar[7] a Deu quet don virtuts o quet deffena de vicis; e tempta ta volentat en qual virtut es pus apparellada a contemplar,[8] ne qual vici li es pus ahirable; e tempta en la oració[9] loch e temps pus covinent, e garda si null vici te[10] fa enbargament. E en esta temptació[11] ordona la primera intenció a les coses pus nobles, e la segona a les menys nobles.

6. Amable fill, en la oració cové esser, segons caritat e justicia, ben comun[12] per la primera intenció e be special per la segona; e per açò lo demoni tempta hom con prech per sa utilitat ab la[13] primera intenció, e per utilitat comuna prech per la segona intenció. E per açò en la oració son enversades les dues intencions injuriosament contre exausiment de justicia.[14]

7. Molt home dupta a pregar[15] altament en lum de intelligencia per temor de fe, la qual temor es contre esperança fortitudo, e les altres virtuts;[16] car aytant con len-

1. D, es fill.—2. O, qui munden les intencions adoren (D, a honran) ... e cogiten en altres coses temporals.—3. U, oracions son contraries.—4. O, exausits ... lurs penses.—5. O, contrarias paraules : U, contraries a oracio.—6. D, aparellat pus : U, *sense* pus.—7. U, de tu matex e (O, *també* e) de ton prohisme a demenar.—8. O, e tempra ta voluntat ... de contemplar : U, e temptada te voluntat ... de complir.—9. D, adhirable (U, contrari) e tempta oracio : O, ayrable e tempra en la oracio.—10. C, ti.—11. O, e esta temptacio (U, oracio).—12. U, segons caritat deu esser be per comu (O, be cumo).—13. O, que hom prech ... per (U, *també* per) la.—14 U, abdues les ... e justicia.—15. O, de pregar : U, a pregar deu.—16. C, fortitut justicia e caritat.

teniment es pus alt a[1] entendre Deu en unitat de essencia e en trinitat de persones, entenent con lo Pare engendra lo Fill eternalment e infinida, on ix lo sant Esperit damdós,[2] ⟨e⟩ aytant con en la oració[3] pot hom haver pus alta contemplació e major caritat e devoció, daytant ha hom major exausiment de Deu.[4] E per açò lo demoni tempta ab temor, per ço que la volentat no puscha haver gran devoció ni fervor[5] per presencia de conexensa.

8. Si tu, fill, est temptat en la oració per hujament, contrasta a la temptació ab mudament de consideracions en diverses objets[6] e ab rahons novelles e necessaries; e si en longa e devota[7] oració est temptat de vergonya, la qual has de les gents en pregar devotament e longament Deu, ama[8] vergonya per la segona entenció, e la oració ama per la primera.

16. *De confessió*

CONFESSIÓ es, fill, accusament secret per entenció de penediment e de satisfacció, ab consell dome just, official del sant sagrament sacerdotal, donador de indulgencia e de penitencia per virtut de Deu.

2. Aquesta confessió, fill, es en dues intencions: la una es perfeta en caritat esperança, e les altres virtuts; e laltra es[9] inperfeta per defalliment de fortitudo.[10] Per açò, fill, la perfeta confessió es per la primera intenció amadora, e la inperfeta per la segona.

3. La confessió qui per la primera intenció es, fill, amable, es[11] con la volentat accusa son peccat ab contricció

1. O, exeltat a : U, exalsat de.—2. U, com deus pare engenra deus fill ... e hix del pare e del fill fill deus sant sperit.—3. O, aytant fill en oracio.—4. C, deuocio e exausiment.—5. D, en feruor.—6. O, obres.—7. O, en ta (U, *també* ta) lengua en deuota.—8. U, deus amar.—9. C, sperança justicia prudencia ... e laltra hi (U, hi) es.—10. O, de fortitut e defallen virtuts en fortitut.— 11. D, *omet* fill : U, *manca* es *segon*.

e penediment[1] al prevere, el enteniment se jutgya ab justicia, menbrant la memoria, ab esperança, la misericordia de Deu, per tal que gola ne avaricia ne los altres vicis[2] no sien a la volentat quis penet agradables per null temps.

4. Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable, es serventa e apparellament de la primera; car molt home, fill, es en peccat mortal, del qual nos penet perfetament nen vol exir, e preposa que alcún temps nischa;[3] e per ço que Deus li don[4] gracia, confessas accusant son peccat e sostenent[5] vergonya e passió en la confessió.

5. Amable fill, temptat es home, en[6] la primera intenció, o per gola o per luxuria[7] o per altre vici quí, per amonestament del demoni, vol[8] posar segona intenció en la confessió e vanagloria en la primera; mas con fortitudo,[9] e les altres virtuts se enlacen[10] es liguen contre superbia e vanagloria e mal exempli, adonchs la confessió es per la primera intenció en la perfecció[11] de les virtuts damunt dites.

6. En la contricció e satisfacció qui es per la segona intenció,[12] tempta, fill, lo demoni los homens; car per justicia significa esser inperfeta confessió aquella en que hom no preposa obediencia[13] de caritat e de fortitudo contre avaricia o luxuria o altre peccat. E per açò son, fill, molts homens que no prenen penitencia, e son decebuts e vensuts per sobres gran[14] consciencia e per pocha fortalesa, e han folla esperança que venguen a vera[15] confessió; la qual esperansa es montiplicada en confessió qui va[16] per la segona intenció.

---

1. O, contriccio penident : U, condicio penidentment.— 2. U, en los altres peccats.—3. O, pinet *passim* ... vischa.— 4. C, lin do. —5. U, sotsmet.— 6. O, per.—7. O, *omet* o per luxuria.—8. DU, qui vol.—9. C, fortitut e caritat justicia.—10. D, se lassen : U, sien lassen. — 11. U', la confessio per la (O, es la) primera intencio en la confessio.— 12. O, primera segona intencio : U, intencio *tatxat* confessio.— 13. U, com per justicia significada imperfeta confessio pusque hom no preposa en aquella confessio (O, en aquella, *sense* confessió) obediencia.— 14. O, sobra gran : U, sobres de gran.— 15. U, atempta *tatxat* a.— 16. U, quen ha.

7. Amable fill, gran injuria fa hom peccador a contricció e a fortitudo e a caritat e a justicia con se confessa ab intenció que no ischa de peccat, e gran injuria fa a fe e a esperança e a prudencia home qui nos confessa per ço con no ha vera confessió. On, per açò con confessió es[1] filla de justicia contre injuria, conseyllte, fill, quet confesses per la primera intenció vertaderament;[2] e si has tan flach cor retinent[3] que not confesses per la primera intenció, consellte quet confesses per la segona, per ço que sies[4] pus prop a la primera intenció, e que no sies tant contre la santa fe cathòlica ne tant contrari als sagraments de santa Mare Esglesia, ne no sies tant manifestable peccador, desagradable a Deu[5] e a les gents.

17. *De sacrifici*

SACRIFICI es, fill, per entenció que Deus en lo cors sagrat de Jhesuxrist vensa temps loch quantitat[6] moviment, a significança de la divina obra infinida e eternal que Deus ha en sí mateyx sens temps e loch e moviment.

2. Amable fill, Deus Pare engendra Deus Fill, e de Deus Pare e de Deus Fill iyx[7] Deus sant Esperit, e tots tres son .j. Deu qui es inmoable, sens loch quantitat e temps; quar en essencia eternal e infinida, e en obra que sia per tota la essencia eternalment e infinida, no pot esser temps quantitat loch ni moviment. Per açò[8] Deus, sajús enfre nos, fa obra[9] en lo sacrifici on no ha naturalment temps loch quantitat ne moviment.

1. U, empero fill (O, *també* fill) com confessio sia.—2. O, te consell quet confes *(sic bis infra)* per la primera intencio vertaderament: U, te consell quet confesses vertederament.—3. D, retinent [ta]: O, e stient: U, ne stret.—4. U, que li sies.—5. O, la fe ... contra los ... sancta sgleya ne sies tan ... peccador a deu: U, la fe ... contrari als ... sancta esglesia ne sies ten ... peccador desagradable a deu.—6. U, calitat.—7. D, e deus pare e deus fill hiyx.—8. C, e per aço fill.—9. D, enfre nos fa (U, feu) obra *repetit*.

3. Fill, lo cors sant de nostre senyor Deu Jhesuxrist[1] es en lo cel e en tots los altars[2] on es sagrat[3] per virtut de paraules; e per açò en lo sacrifici es vensut temps e quantitat, moviment e loch, per ço quor en .j. temps es en diverses lochs, e sots la pocha quantitat de la hostia es tota la persona de Jhesuxrist, qui es major que la[4] quantitat de la hostia.

4. Aquesta obra, fill, es per poder[5] voler saviesa justicia, on es infinida virtut perfecció e gloria; e per açò es demostrada la virtut infinida per la obra del sacrifici; car nulla altra virtut no poria fer[6] semblant ne egual obra, ne creatura no poria reebre pus fortment significança[7] de la divina obra de virtut que Deus ha de eternitat e de infinitat en sí mateyx.

5. Fill, veritat es en les coses spirituals per la primera intenció, e en les corporals per la segona; e per açò temptació tempta los homens en lo sacrifici per los seyns sensuals contre los poders de la ànima; car en ço que la hostia nos muda de color ni de quantitat ni de sabor, jatsia que sots aquella sia forma e materia de carn, per açò appar en la sensualitat que intellectualitat,[8] qui creu aquella hostia esser cors de Jhesuxrist, no sia en veritat.[9] On, per açò, fill, si tu est temptat daytal temptació, recorri al poder divinal, qui pot fer totes coses, e hages a les coses intellectuals la primera entenció e a les sensuals la segona.

6. Amable fill, lo sant Sagrament del Altar es per intenció que fe e esperança e caritat ne sien majors en home, e que lenteniment sen[10] pusca més exalçar a entendre la bonesa el poder e la humilitat e caritat de nostre

1. U, de Jhesuxist nostro senyor (O, *també omet* Deu). — 2. D, e (O, e es) en tots los altres lochs ho altars. — 3. U, affigurat. — 4. D, que la *manca*: U, que tota la. — 5. U, es fill poder. — 6. D, esser. — 7. U, ne natura no poria rembre pus fortment sacrificansa. — 8. O, appar que en la sensualitat que la intellectualitat (D, intellectualment). — 9. U, de nostro senyor deu Jhesuxrist no sie veritat. — 10. D, se.

senyor Deus;[1] car gran bontat fa Deus con fa tan[2] gran e tant meravellosa obra; e gran hi es son poder sobre obra natural; e humilitat hi es molt gran con se vol[3] humiliar a nos e esser tan sovén e en tants[4] lochs ab nos; amor e caritat, misericordia e pietat, amistat e societat fa Deus a nos[5] per sacrifici. On, si tu, fill, no est creent a aquesta obra, per ço con vols[6] obeyir als seyns sensuals, tu fas injuria a veritat e a Deu e als seyns spirituals, qui son amables e affermables per la primera intenció.[7]

18. *De matremoni*

MATREMONI, fill, es per intenció que concordans volentats sien obedients a engenrar fills per ordonament de Deu; los quals fills amen Deu e coneguen, e per ells sia conservada la humana natura en lo mon.

2. Amable fill, en lo acostament del home e de la fembra ha delit carnal, lo qual hi ha Deus creat[8] per entenció quel home e la fembra se acosten e engenren infants; e car lo delit[9] es per la segona intenció e la generació es per la primera, per açò lo demoni ab luxuria tempta los homens[10] e les fembres, per ço que hagen la segona intenció a fer infants, e la primera hagen als delits carnals, per ço que luxuria puscha destroir castetat en lur coratge.[11]

3. En matrimoni, fill, deu hom demanar, per la segona intenció, amichs e belles faysons e riqueses[12] e honramens, car lo matrimoni es per la primera intenció; mas les gents, en la major partida, muden les[13] entencions; e

1. U, *omet* Deus.—2. O, bonea fa com fa tan: U, bonesa fa on fa ten.—3. U, poder saber obra ... es gran con se vol ten souin.—4. U, ten souin en tots.—5. O, ab nos.—6. D, vol.—7. U, *afegeix* e pus nobles.—8. U, delits carnals los quals ... creats.—9. O, delit carnal.—10. U, tempta los homens a lucxuria.—11. U, e llurs coratges.—12. U, e encara riqueses.—13. U, les dues.

per açò, fill, a penes es null hom qui en matrimoni ús per la intenció per que es.

4. Amable fill, axí con Deus ha ordonat que natura ordonadament use[1] de son cors en ses obres, enaxí Deus vol que hom haja ordonada intenció en engenrar fills e filles, e quels nodrescha per la primera intenció els enriquescha[2] per la segona. Mas daquestes entencions fan, fill, los demés homens lo contrari, per lo qual contrari son los[3] fills mal nodrits e esdevenen en pobretat moltes de vegades, e a Deu son desagradables.

19. *De sciencies*

SCIENCIES son, fill, per intenció de conèxer e amar Deu, e de conservar lo mon en bon estament. On, per açò sapies,[4] fill, que theologia es per ço que hom parle[5] de Deu, e es per la primera intenció, e totes les altres sciencies son per la segona; philosophia[6] es, fill, per[7] intenció de conèxer Deu, la qual conexença es demostrada per obra natural; e dret[8] es sciencia per intenció de tenir justicia; medecina es per intenció de conservar sanitat;[9] e daltres sciencies son, fill, on Deus ha posada intenció per que son, cor nulla sciencia es creada[10] sens intenció.

2. Amable fill, homens qui saben theologia son temptats en la primera intenció e en la segona, per ço que destruen a theologia la intenció per que es; e per ço lo demoni sesforça que hom am theologia per esser prelat o maestre o rich e honrat e loat[11] per sciencia, e que la

1. U, es (D, usa : O, us) ordonament.—2. U, e que aquells nodresquen ... e aquells enriquescha.—3. C, per lo qual son lurs.—4. D, hon per tal sapies : U, on sapies.—5. U, per que hom pusca parlar.—6. C, *calderó* Philosofia : D *salta al mot* ffilosofia *inicial del paragraf* 3. —7. U, es per la.—8. U, obra de natura, *calderó* E drets.—9. U, sanitat e veritat.—10. U, cor deus no ha creada nenguna cosa o sciencia.—11. U, e mestra o rich o honrat o loat.

segona intenció hom haja a la sciencia. E per aytals temptacions,[1] fill, son molts homens qui aprenen theologia, amans Deu per la segona intenció e sí mateixs per la primera; per la qual amor no usen de theologia segons la intenció per que es.

3. Filosofia es, fill, sciencia molt agradable a saber, car sciencia es per que hom es molt illuminat en les obres de natura e en theologia. Empero, fill, mols homens son[2] cahuts en error, per ço car la amaven[3] per la primera intenció; per la qual amor destreyien[4] en theologia contre fe esperança e caritat.

4. Dret es, fill, sciencia qui ab justicia se cové contre injuria. En aquesta sciencia es molt home temptat qui[5] ama la sciencia per la segona intenció, e riqueses e prelacions[6] e honramens e delits[7] per la primera. E per açò, fill, la sciencia es per aquells injuriada contre fe esperança caritat e justicia en ço que la desvien[8] de la intenció per que es.

5. Medicina es, fill, amadora[9] per la primera intenció, e los demés homens la amen per la segona, per ço que hagen honramens e riqueses; e per açò es la sciencia en ells injuriada e desviada de la[10] intenció per que es; per lo qual desviament, fill,[11] molt malvat metge usa falsament de medicina.

6. Amable fill, en les sciencies damunt dites sesforça lo demoni a destroir la intenció per que son; e per açò son les sciencies molt confuses en la pràticha de molt home malvat qui ab falsa intenció usa de elles. On, con açò sia enaxí, donchs,[12] fill, consellte, si ames sciencia, que lames per la intenció en que es,[13] per ço que mills e pus leyalment ne sapies usar e obrar, e al demoni molt[14] contrastar.

---

1. O, intencions.—2. D, molts son: C, molts homens ne son.—3. U, error car la amen.—4. D, descreyien ?: O, destrenyia: U, destrohexen.—5. D, lome temptat qui: C, home qui.—6. C, preladies.—7. U, e delits amen.—8. O, deseruien.—9. D, *omet* amadora.—10. O, per la.—11. D, *sense* fill —12. U, *omet* donchs.—13. C, la ams ... per que es.—14. D, molts: O, mils puxes: U, mils ne pusques.

7. A, fill! E con gran ordonament seria ordonar que[1] les sciencies fossen conservades en la entenció per que Deus les ha creades![2] E gran illuminament e endreçament e abreujament seria[3] en les sciencies qui les ordonava a necessaris començamens, segons la *Art abreujada de trobar veritat,* per tal que ab los universals hom pogués trobar los particulars qui ab la[4] pràtica de les sciencies se convenen.

20. *De infeels*[5]

Infisels son, fill, molts en lo mon qui no creen[6] en la santa fe cathòlica, los quals son per intenció quels faels xrestians pusquen haver materia[7] e apparellament en que Deu pusquen amar e conèxer per predicació e via de martiri, no duptans a morir ne a sostenir trebaylls per la amor de Deu.

2. Amable fill, aquells infisels deurien esser amats per la segona intenció, e via de martiri a honrar[8] Deu, deuria esser amada per la primera intenció. Mas lo demoni[9] tempta los xrestians en les dues intencions,[10] per tal que amen lur mort per la segona intenció, e les terres e les riqueses quels infisels posseexen,[11] per la primera. On, sapies, fill, que temptació[12] diabolical per absencia de fe e de esperança, de caritat, de prudencia e de fortitudo, e per presencia davaricia e de accidia e de envetgya, fa[13] molt de mal en lo mon en desviar[14] intenció daquelles coses per que son.

1. U, A ffill ten gran ordonament seria que.—2. O, donades.—3. *Serà* faria?.—4. O, atrobar los particulas qui a (U, *també* a) la.—5. D, infeells *(i* infisells *usual)* : O, infels *usual* —6. U, infaels *usual*... creuen.—7. U, martiri.—8. O, per via de martiri e a honrar.—9. U, diable.—10. D, en dues intencions : U, en les duas temptacions.—11. O e les terres riqueses quels infels posseexen amen : U, e les terres e riqueses dels infaels amen.—12. C, e per ço fill temptacio.—13. U, se fa.—14. O, desigar.

3. Per la primera intenció, fill, es amable la conversació e lo convertiment[1] dels infisels, e per la segona es amable guerra e batalla contre los infeels. E per açò, fill, los xrestians deurien pus fortment continuar e usar[2] de la primera intenció en los infeels, que de la segona; e car nou fan, es injuriada[3] la primera intenció, e a la segona es feta major honor que nos cové.

4. Amable fill, la major e la pus alta entenció que hom pot haver a multiplicar fe e esperança, e les altres virtuts,[4] es haver intenció de donar conexença de Deu e amor[5] als infeels quil ignoren e nol amen; e per aquesta tan alta intenció son tant altament pujats en santetat e en gloria los apòstols e els màrtirs.[6] On, com açò sia en axí, donchs, fill, quant serà aquell temps que entenció sia en los honraments en que esser solia?[7]

21. *De riquesa*

Riquesa es, fill, per intenció que sia comuna caritat, on justicia e misericordia hajen apparellament a satisfer a intenció contre avaricia, qui ab injuria e crueltat se cové; e per assò, fill, riquesa es amable per la segona intenció, e caritat, e les altres virtuts[8] per la primera.

2. Si avaricia e accidia e envetgya, amable fill, no fossen,[9] los bens temporals fóren comuns sens altra especialitat. En destroir avaricia e accidia e envetgya, ajustar[10] riqueses es per intenció especial de riquesa, per tal que ab riquesa los homens hagen poder en tenir justicia e en

1. O, la conversacio del conuertiment: U, lo conuertiment (*sense* la conuersacio).—2. U, usar e continuar.—3. D, jutgyada.—4. C, esperança caritat justicia prudencia fortitut (U, e fortitudo).—5. U, *manca* de Deu e amor.—6. O, martris. —7. C, sia (U, e sia) en los honraments que esser solia (O, solien).—8. O, caritat justicia misericordia son amables: U, caritat justicia e misericordia e totes les altres virtuts son amables.—9. C, amable fill si auaricia ... no fossen (O, fos).—10. O, e destrouir ... e aiustar.

donar almoynes als homens pobres, e que hagen esperança e caritat[1] e prudencia e fortitudo contre vicis.

3. Per absencia[2] de esperança e de caritat e de justicia, qui priven en coratge de home viciós[3] per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades e posseyides e ajustades moltes riqueses mal partides, e son donades a molts fills indignes de riqueses,[4] e qui han pus contraria intenció a les riqueses que posseexen, que no haurien si en pobretat[5] vivien.

4. Saps, fill, per que los homens sesforsen pus fortment a ajustar riqueses corporals, que riqueses de virtuts? Per ço quor amen los bens terrenals per la primera intenció, e los celestials per la segona; e per açò, fill, son molts homens richs de diners e de possessions e de castells e de viles e de ciutats, qui son homens pobres[6] de fe e de esperança e de caritat, e de les altres virtuts; per la qual pobretat lo demoni los té[7] temptats, e a Deu son desagradables.[8]

22. *De pobresa*

POBRESA es, fill, desijadora per enteneió quel home en sa ànima puscha mils metre Deu,[9] membrant entenent e amant, gitant de son remembrar entendre e amar, les riqueses daquest mon, qui son enbargament a membrar e a conèxer e amar[10] Deu.

2. Amable fill, pobresa es amadora per la segona intenció, e riquesa de virtuts[11] per la primera; mas lo diable tempta[12] los homens en estes dues intencions per tal

1. U, als pobres ... en caritat.—2. D, abstinencia.—3. O, que prenen ... de home vicis.—4. O, riquea —5. U, que no si en paupertat.—6. O, son pobres.—7. D, e de caritat ... los té *manca*.—8. U, *afegeix* e a les gents.—9 O, per intencio desigadora que hom ... na (U, ne) puxa mils entendre deu.—10. C, a membrar amar e conexer.—11. D, les riqueses de virtut.—12. O, demoni tempra : U, demoni tempta.

INTENCIÓ : AMOR—4.

que amen pobresa de virtuts[1] per la segona intenció e pobresa per la primera, e que pobresa amen per la segona intenció e usament de vicis per la primera. E aquesta temptació fa, fill, lo demoni per ço que sia contre la intenció legíctima de pobretat.

3. A penes es, fill, pobretat per sa propria[2] intenció en lo coratge dels homens; car tant amen los delits daquest mon, qui ab riqueses se convenen, e tant temen les passions que pobresa[3] dona, per ço que[4] hom ús de fe esperança caritat fortitudo e temprança, que[5] pobresa de esperit no ha quayx en quis fortifich[6] contre los amadors de riqueses.

4. Amable fill, molts[7] homens son pobres qui han lurs riqueses e lurs tresors[8] en los homens richs, los quals son amats per la segona intenció, e lurs riqueses son amades per la primera; e per açò los homens pobres[9] qui son temptats per la manera damunt dita, son contre la intenció de pobresa, la qual deuria esser restituída e conservada[10] per aquells que pobresa tin[11] honrats e fa esser agradables a les gents e a Deu.

23. *De honrament*

HONRAMENT, fill, es[12] en los homens per ço que honren Deu; e per açò als homens se cové honrament per la segona intenció, donant honor a Deu per la primera;[13] mas lo demoni tempta los homens en les dues[14] intencions, per ço que hagen a sí meteyxs la primera intenció, e a Deu la segona.

1. D, am pobresa (U, riquesa) de virtut.—2. D, la propria : O, la primera.—3. D, meten les passions (O, temen passio) que pobresa, *salta a l'altre mot* pobresa.—4. O, que per ço.—5. U, en.—6. D, fructifich.—7. D, los.—8. O, lur tresor.—9. D, e pobres : O, richs.—10, U, tornada.—11. D, qui ... tin (C, te).—12. O, es fill per ço.—13. D, primera intencio.—14. O, les gents en les dues (D, les segones : U, estes dues).

2. Amable fill, lome qui ama esser honrat per la primera intenció, es ergullós e envetgyós[1] contre justicia e fortitudo e caritat: ergullós es en quant ama esser honrat més que Deu, car si amava que Deus fos honrat més que ell, amaria esser honrat per la segona intenció e que Deus fos honrat[2] per la primera; envetgyós es, car ha envetgya de la honor que li descové; e es injuriós en[3] la intenció per que vol esser honrat; e es contre fortitudo de coratge vensut per superbia envetgya e injuria; e no ha[4] caritat, pus que ama més sa honor que Deu.[5]

3. Per ço, fill, que hom haja vicis contre virtuts, tempta lo demoni los homens en la intenció[6] per quels cové honrament; la qual temptació es, fill, segons que damunt havem[7] dit. E per açò honrament en los homens es quayx exit[8] de entenció vera e legíttima, e per açò son los homens peccadors[9] desonrats, en ço on cuyden[10] haver honrament;[11] car gran desonor es a home esser obedient al demoni e esser sotsmès a peccat, e que[12] en aquell sotsmetiment cuyt esser honrat.

4. Amable fill, honrament de riqueses e vestirs[13] e parents e corts e convits e messions deu esser desirat per la segona intenció, e honrament de fe e de esperança e de caritat, e de les altres virtuts,[14] deu esser desirat per la primera intenció. Mas lo demoni tempta los homens, per ço que als honraments corporals hagen la primera intenció, e als spirituals[15] la segona; e per açò, fill, es molt home honrat en les corts dels grans senyors, con han honrats[16] vestimens, e son desonrats spiritualment, en quant

1. D, enuetgyos e ergullos.—2. U, amat ... amat ... amat.—3. O, per.—4. C, (*sense* e) no ha fill.—5. O, sa honor mes que de deu.—6. D temptacio.—7. O, tauem.—8. U, es de exir (D, exida) quaix.—9. U, peccadors criminosos.—10. O, en com cuyden.—11. D, *manca* hauer honrament.—12. U, *sense* que.—13. D, e vestir : U, vestits.—14. C, caritat justicia prudencia fortitut temprança (U, sperança *omès*, ... fortitudo trempansa) humilitat leyaltat abstinencia paciencia.—15. D, que ab los (U, alguns) honraments ... e ab los spirituals.—16. O, e han honrats : U, e han honraments.

enclinen lurs pensamens a injurioses falsies e tracions e volpelatges[1] engans e falliments.

5. Fill, si tu ames honrament, ama primerament[2] en aquell honrament caritat e justicia, per tal que yi sien esperança e prudencia e temprança, per qui seràs honrat en la saviesa e en la volentat de Deu; car la major honor que pusques haver, fill,[3] es que Deus te sapia just e amador de sos honramens, e que per Deu sies amat; e la major desonor que pots haver es que Deus, qui sap totes coses, te sapia glot luxuriós avar ergullós accidiós envetgyós irós fals traydor, sotsmès a trebayls infinits, cahut en[4] la ira de Deu.

6. Amable fill, si les gents te fan desonor con[5] tu fas honor a Deu, tu est honrat per Deu e en Deu e ab Deu: honrat est per Deu, car[5] ell te honra en son entendre e voler; en Deu[6] est honrat, car en son saber est sabut just e virtuós, e en sa volentat est amat; ab Deu est honrat, en quant en sí mateyx en per tots temps[7] seràs gloriejat, ab que en ton menbrar entendre e amar tengues la honor que a Deu[8] se covè.

7. A, fill! E con es perillosa cosa desirar honramens[9] en aquest mon! car honrament no es desirador mas per esser honrat l'offici que li es comanat a honrar Deu. Mas los demés homens desiren[10] haver honrats officis, per ço que sien honrats; e lo demoni tempta los homens qui honren los officials per entenció dells matexes e no del offici.[11] E per açò, fill, son en lo mon tants de treballs e tantes de errors engans e falsies e fallimens.[12]

---

1. O, e injurias ... volpeyatge : U, a injuries ... volperatge.—2. D, honramens (U, honraments) ama spiritualment.—3. D, puscha hauer fill : O, tu puxes hauer.—4. U, infinits e en.—5. O, com : U, per so con.—6. O, es, *ací i en els tres casos seguents.*—7. D, empertots temps : O, per tots temps : U, per tostemps.—8. O, en (U. ab) tu membrar ... tingues ab tu la amor que a (D, ab) deu.—9. O, honrament.—10. U, a deu a honrar ... homens del mon desigen.—11. C, que honren ... e no per lo ofici.—12. C, tants de treballs e tantes de erros engans (D, tants de treballs *tot omés*, ... engants) e falliments.

8. Sapies, fill, que lo pus viciós[1] e affectuós atalentament que hom ha en los delits daquest mon, es desijar honrament; car per honrar amar[2] e servir Deu son lixats diners parents possessions fills e mullers e honrats vestimens[3] e delicades viandes; mas honrament a penes es null home qui nol vulla[4] haver contre la intenció per que es desirable.

24. *De elements*

ELAMENTS, fill, son per intenció de obra natural, per ço que sia cors humà e que dels elements sia compost e engendrat e sostentat, per ço que home puscha esser e haver vida en conèxer e amar Deu. Aquests elements, fill, seguexen lo cors[5] e la intenció per que son, a significança[6] quels homens, en lurs officis, seguesquen[7] la intenció per que los officis son; car sils elements, qui no han discreció ne rahó, seguexen la intenció per que son, quant més home qui ha discreció[8] e rahó, deu seguir en son offici la[9] entenció per que es son offici e la rahó per que li es donat[10] son offici!

2. Amable fill, lo foch es calt e sech, el aer[11] es humit e calt, e laygua[12] es freda e humida, e la terra es secha e freda.[13] Calt es lo foch per sa proprietat, sech es per la proprietat de la terra; el aer es humit per sa natura, e es calt per la natura del foch; laygua es freda per sa natura, e es humida per la natura del aer; la terra[14] es secha per sí matexa, e es freda per laygua.[15] E per açò, fill,

---

1. O, virtuos.—2. O, honraments com per amar (U, *també omet* honrar).—3. O, fills muller (U, muller fills) e honrat vestiment.—4. D, mas apenes es null home que (O, es hom qui) no vulla.—5. O, los corsos.—6. C, significar.—7. DO, seguexen.—8. D, ne raho ... discrecio *repetit*: O, *manca*.—9. D, *sense* la.—10. U, dat.—11. D, haer *passim*.—12. U, ayguo *passim*.—13. D[2], [e humida] e la terra es freda e secha.—14. C, e humida per laer. e la terra.—15. U, per sa natura e freda per layguo.

cascun element, segons la ordinació damunt dita, ha[1] a sí meteyx e a sa calitat la primera intenció, e al altre element la segona.

3. Fill, lo foch reeb secor de la terra per la primera[2] intenció, per ço car ab secor se cové sa calor, e per la segona intenció reeb la secor, per ço que en aquella secor puscha mortificar e destroyir la fredor qui es en la secor, per esser contraria[3] al foch en la segona intenció de la aygua; e lo foch, fill, dona sa calor al aer[4] per la primera intenció, per ço cor[5] ab la humiditat del aer se cové calor,[6] e lo foch escalfa laer per la segona intenció, per ço que en la humiditat escalfada, la qual laer dona a la aygua, lo foch mortiffich fredor, qui[7] li es contraria, e laygua reeb aquella humiditat escalfada, per ço que en sí matexa, la calor puscha mortifficar e destroir; e açò meteyx se segueyx del aer e de la terra: e per açò son los elements devallans[8] de lurs esperes sajus, e de sajus[9] pugen lassús per la primera intenció e per la segona, segons que son les qualitats de cascun element.

4. Amable fill, per la ordonació damunt dita de les dues intencions, entren los elements en conposició per generació e corrupció, e son contraris e concordans per mijà e sens mijà. On, com açò sia enaxí, donchs, per ço quels elements fan, fill, per primera e segona intenció, ço es, apetit natural, te consell con tu[10] deges pendre eximpli en ells e usar[11] de intenció ab virtuts contre vicis, per ço que a Deu hages la primera intenció sobre totes coses.

1. D, *manca* ha, *suplit després de* calitat.—2. U, reb la sachor . . per la sagona.—3. U, lo contrari.—4. U, ayre, *forma usadaací i en els dos casos primer següents.*—5. D, que : O, com.—6. U, sa calor.—7. D, escalfa per la segona intencio ... es escalfada ... e lo ffoch fredor que.—8. O, los elements auallen.—9. D, de les esperes saius (*manca* e de saius).—10. U, *sense* tu.—11. C, en usar.

25. *De prelat*

PRELAT es, fill, per intenció de regir e governar los clergues[1] que li son dejús, enaxí con poble es dejús príncep;[2] e aquests prelats deuen[3] haver la primera intenció als clergues, e la segona a lur preladia.[4] Mas[5] lo demoni tempta los prelats per ço que al[6] offici de preladia hajen la primera intenció, e als clergues la segona;[7] car per aytal mudament de entenció son delicats menjars sojorns[8] vanitats honramens, contre caritat[9] e justicia e humilitat e fortitudo, per qui vera intenció[10] es mantenguda.

2. Amable fill, intenció de haver[11] preladia, no es posada en linyatge[12] ni en successió de fill a pare[13] ni de parent a parent, segons que es[14] principat successivament per linyatge; e açò es, fill, per tal con preladia se conquer ab perfecció de fe esperança e caritat,[15] e ab les altres virtuts. E per açò lo demoni tempta los homens qui desigen esser prelats, con hagen intenció a preladia a conquerir per contraries coses a virtuts.[16]

3. En lo comensament, fill, que los homens intren en clerecia per intenció de esser prelats, possehint les riqueses e havent los honraments qui a prelat[17] se convenen, en[18] aquell temps, fill, comensa simonia. E saps per que? Per ço con han falsa intenció contre la[19] intenció per que es preladia.[20] On, per açò, fill, si tu desiges esser

1. U, elaments.—2. O, princeps.—3. D, e aquest prelat deu (C, fill deuen).—4. U, llurs preladies.—5. D, *calderó en lloc de* mas —6. D, que ab.—7. U, e la segona als clerguers.—8. U, per aytals mudaments de intencions (O, *també* intencions) son ... segons.—9. O, e honrament contra virtuts caritat.—10. D, *salta al mot* intenció, *primer del paragraf següent.*—11. U, de vera.—12. D, liyatge : C, linatge *passim.*—13. U, de pare affill ne de fill a pare.—14. U, ques en —15. C, caritat justicia.—16. D, a contraries coses en virtuts — 17. C, prelats (D, prelat) posseins les riqueses e hauents (U, possehins e hauents) ... que a prelats.—18. D, e : U, e en.— 19. D, *sense* la.—20. U, prelat.

prelat, este leguda cosa aquell desirer,[1] ab que hages entenció que en aquella preladia pusques mils usar de virtuts en haver[2] a Deu la primera intenció e a tu meteyx la segona.

4. Molt hom ha, fill, bona intenció en desijar esser[3] prelat; mas quant es prelat, lo demoni lo tempta el gita de la bona intenció en que[4] esser solia abans que fos prelat, la qual temptació li fa ab les riqueses e honramens que a prelat se convenen; e con aquells no saben[5] haver fortitudo ne les altres virtuts,[6] per açò son vensuts, e son prelats contre la intenció de preladia.

26. *De religiós*

Religiós es, fill, per intenció que haja vida contemplativa exalsada sobre vida activa; e per açò, fill, en ver religiós es[7] la primera intenció a vida contemplativa e la segona a vida activa.[8] E lo diable,[9] fill, tempta los homens religioses per ço que no sien[10] en vera intenció; en[11] la qual temptació malvat religiós consent al demoni, e ha la primera intenció a vida[12] activa e la segona a vida contemplativa, sots àbit de religió.[13]

2. Enaxí, fill, con cavallers son sots prínceps per entenció quel príncep ab ells deffena son poble e tengua ab ells[14] justicia, enaxí, fill, religiós en vida activa deu esser sotsmès a apostoli e a prelat,[15] per ordonar lo poble quels es comanat. E per açò, fill, als religioses es assigna-

1. O, aquells desigs : U, *manca* aquell desirer, *i* ab que hages entenció *subsegüent*. — 2. U, e hauer. — 3 U, en esser. — 4. O, lin tempta la bona intencio en que : U, lo tempta en la bona intencio que. — 5. U, aquell no sab. — 6. C, fortitudo (O, fortitut) en caritat justicia prudencia humilitat e temprança. — 7. U, fill ver religios ha (O, sa). — 8. O, *manca* e la segona ... activa. — 9. C, demoni. — 10. O, lo religios ... no sia : U, los religiosos ... no sian. — 11. C, per. — 12. U, *salta a l'altre mot* vida. — 13. U, religios. — 14. U, en ells. — 15. C, sots apostoli o prelat. U, *manca* per ordonar lo poble *subsegüent*.

da[1] preycació e confessió, per esser vida activa e justicia en poble,[2] qui ab fe e ab esperança e caritat, e ab les altres virtuts, se mantén.

3. Sapies, fill,[3] que lo demoni, contre fortitudo de fe e de les altres virtuts, tempta[4] los religioses per vida activa, e contemplatiu religiós se deffen[5] ab vida contemplativa.

4. Amable fill, entenció es pus nobla per obra que per paraules;[6] e per açò deu religiós[7] haver a bones obres la primera intenció e la segona a paraules, segons comparació de preyicació e de santa vida. Mas lo demoni, fill, tempta lo[8] religiós con haja a preyicar e a belles[9] paraules la primera intenció, e a santa vida la segona, per tal que injuria ab los vicis vence en ell justicia en fortitudo[10] e en les altres virtuts.

5. La[11] intenció, fill, per que en religió es pus alta e pus noble vida que en altre offici, es car religió es per intenció que religioses sien lum[12] e eximpli a les gents, e que los infiels ne sien endressats a veritat per martiri[13] e preyicació de devot e fervent religiós, que no dupte a sostenir mort per amor de honrar Deu, e que per oració[14] de devots e sants contemplatius religioses, la gran misericordia divina haja mercè de nosaltres peccadors, e en caritat exalse sos[15] servidors justicia qui ab misericordia se cové.

---

1. D, es assignada *repetit* : U, es acomanada.— 2. D[1], [per] esser ... [en] l[o] poble.— 3. U, sapiats.— 4. C, de fe sperança caritat justicia prudencia temprança humilitat tempta.— 5. C, per (U, en) vida activa e contemplativa, religios sen defen.— 6. O, paraula.— 7. U, *manca* religios.— 8. O, *sense* lo.— 9. D, ab belles : U, ab les.— 10. DU, e ffortitudo.— 11. D, la segona.— 12. U, en religio es pus noble vida ... es (D, *manca* es) per so cor religio es intencio que religiosos sian (O, religios sia) llum.— 13. U, a (D, en) veritat per via de martiri.— 14. U, per honrar deus e que per oracions — 15. O, exaltats sos : U, e als [sos].

27. *De clergue*

CLERGUE, fill, es per intenció que prech Deus per los homens seglars,[1] per tal que Deus los don gracia con fassen be e que no fassen mal, e que si fan mal, que Deus los ho perdó.

2. Amable fill, fer be es per la primera intenció, e cessar mal es per[2] la segona; car millor cosa es fer be que cessar mal, car en fer be se concorden fe esperança e caritat, e les altres virtuts, les unes ab les altres, e en cessar mal se concorden[3] les virtuts contre vicis per intenció que no[4] fassen mal. On, con açò sia enaxí, donchs, los demonis tempten, fill, los clergues con hagen la primera intenció a cessar mal e la segona a fer bones obres; e per açò cuyda esser molt clergue en estament de salvació car no fa mal ne fa be,[5] en lo qual no fer be cuyda esser escusat per ço car no fa mal; e per açò, fill, es desviat de la intenció per que es.

3. A clergue no es leguda cosa haver muller, ne haver mester o offici;[6] e açò es, fill, per intenció que no sia occupat per fills ne per bens terrenals, a pregar Deu e a usar del offici en que es,[7] segons la intenció quel lur offici requer.[8] E per açò, fill, son donades als clergues les dècimes,[9] per tal que visquen, e que[10] tota lur vida sia en pregar Deu per lo poble. Mas lo demoni, fill, tempta ells en la intenció per que son, e falos desijar riqueses e delits[11] temporals, per tal que lur oració sia embargada, e que ells sien indignes de esser exosits.

1. O, seglas : U, seculars, *passim respectivament.*—2. U, de.—3. O, [fe sperança . . se concorden] *al marge inferior.*—4. D, [no].—5. U, ne be.—6. U, no es legut hauer muller ne esser manestral (O, *també* ni esser manestral). *Els mots* ho offici *ens semblen interpol·lats.*—7. C, sien ocupats ... en que son.—8. U, de (O, que) llur offici sa raquer.—9 U, primicies.—10. O, quen viuan e que (U, *sense* que).—11. D, desiyg.

4. Clergue es, fill, per intenció de mantenir e de examplificar[1] la santa fe cathòlica, e es per fer sacrifici a Deu, e per destroir heretges e errors, e per oir confessions, e per certifficar[2] los homens dels duptes[3] que han de la fe; e clergue es, fill, per preyicar[4] e disputar ab los infisels, e es per donar consell, e per pacificar los homens qui son en treball.[5] On, con clergue sia, fill, per intenció de totes[6] les coses damunt dites, e per moltes daltres, per açò lo demoni tempta los clergues en la intenció per que son, per ço que d aquella intenció los puscha gitar, e que ells e lur offici sia sens intenció[7] e utilitat.

5. Amable fill, los homens seglars tempta lo demoni per intenció de clericia, car molt home es qui fa esser clergue son fill per amor de les riqueses e dels honramens que han los clergues; e lo demoni tempta los clergues per luxuria, per ço que sien contre lo offici que han a fer matrimoni[8] enfre marit e muller; e lo demoni tempta los clergues per avaricia, per tal quels bens quels sobren no donen[9] als pobres de Xrist; e temptals per injuria, per ço que aquells bens donen a lurs parents;[10] e temptalos per erguyll en desijar honramens; e per gola son temptats mengyant delicades viandes; e per moltes daltres coses son temptats clergues, per ço que lurs obres sien mal eximpli de les gents. Donchs, com açò sia enaxí, fill, obri los uylls [11] e veges con molt clergue es desviat de la intenció per que es, per ço quor ama lo offici de clerecia per la segona intenció, e les riqueses de la Sglesia per la primera.[12]

---

1. DU, exemplificar : O, axemplificar. — 2. O, eretgias (U, eretgies) e erros e es per oyr confessions e ensertificar. — 3. U, del dupte. — 4. O, per intencio per preycar. — 5. U, consells ... treballs. — 6. U, per totes — 7. U, sia (O, sien) sens profit. — 8. D, affer (C, de fer) e[n] matrimoni. — 9 O donen res. — 10. U, de jhesu xrist ne a llurs pares : D, *omet* e temptals ... parents. *Potser es una interpol·lació* — 11. C, on com aço sia enaxi donchs fill obri tos ulls. — 12. U, molts clerguen son desuiats de la intencio per que son ... amen lo offici de (D, de la) clergua ... esglesia amen per la primera.

28. *De príncep*

PRÍNCEP, fill, es per intenció que ab temor tinga justicia en son[1] principat: car enaxí con lo sant Pare apostoli es en lo mon per intenció que ab caritat govern[2] e mantenga sos sotsmeses, enaxí, fill, príncep[3] es per intenció que sia temut per los homens enamichs de justicia.

2. Amable fill, príncep deu haver la primera intenció a guanyar[4] mèrit en son offici per obra de fe e de esperança, e de les altres virtuts,[5] e la segona intenció deu haver a son[6] offici; mas lo demoni, qui es contrari a la ordinació de les dues intencions, tempta los príncеps, per ço que intenció ischa del ordonament per que es creada en home.

3. Fill: con príncep ha la primera intenció a esser[7] emperador rey duch marquès, e la segona a virtuts, adonchs es, fill, desviat[8] de vera intenció; per lo qual desviament es injust contre justicia, qui en ell ha perdut son dret. E per açò, fill, aytal príncep es honrat per les gents per intenció que tengua justicia, e ell se fa servidor e sér de injuria, a la qual honrament nos cové de emperi regnat ne de negun altre[9] principat.

4. Si no fos injuria, no fóra príncep; e si no fos príncep, no fóra, fill, qui agués intenció acabada a tenir justicia. Emperò molts príncеps son en lo mon, e la intenció que han en tenir[10] justicia es pocha segons comparació de la intenció que han a esser[11] honrats richs e sans[12] e estants longament en les benenanses daquest mon.

1 D, e son. —2. U, gouern lo mon.—3 D, e en axi fill princep, *salta a l'altre mot* princep.—4. U, per guonyar.—5. C, sperança caritat justicia e cetera —6. D, en son.—7. D, ffill (O, *sense* fill) lo princep ... en esser.—8. U, o rey compte marques o duch e ha la segona a virtuts donchs es desuiat (O, *també* ha *i* donchs).—9. C, e serff (O, *manca*), .. al qual ... null altre.—10. O, a tenir.—11. U, en esser.—12. DU, sants.

5. Nombra, fill, con son pochs en nombre los prínceps qui son en lo mon, segons comparació de tants homens a ells sotsmeses; e aesma, fill, con tan pochs homens en nombre[1] de prínceps porien ordonar e endressar lo mon, ab que haguessen ordonada intenció en fe e esperança e caritat e justicia, e les altres virtuts.[2] E car lo mon es en tan gran desordonament e treball e error, cogita, fill, con los prínceps ab intenció se covenen[3] en virtuts o en vicis.

6. Amable fill, intenció pot esser major o menor en home, segons lo grau en que es posat. On, con sesdevé que intenció es desviada de sa regla, aytant com lome es en pus alt grau e es contre vera intenció, aytant[4] fill, es enemich de intenció e del grau en que intenció là montat,[5] tenent ell intenció en major desonor que altre home. On, com estes paraules que jot dich[6] sien veres, donchs plora, fill, e plany lo dampnatge desonor[7] injuria e superbia, e molts daltres mals quis seguexen per fretura de vera e acabada honrada humil e virtuosa intenció, forts ab fortitudo e veritat e justicia contre engans e errors.[8]

29. *De cavallers*[9]

CAVALLERS, fill,[10] son per intenció de servir príncep ab justicia en temor, com sia cosa que príncep sia per intenció con ab temor regne[11] justicia. E car temor e amor se convenen,[12] e amor sia pus nobla[13] virtut que temor, per

1. U, E nombre (DO, Nombre) fill quants son pochs princeps en lo mon ... e asme fill com ten poch nombre.—2. O, e cetera: D, *manca*.—3. U. treball e amor cogita fill com los princeps se couenen.—4. O, ell es contra vera intencio aytal: U, e en ell es contra vera intencio, *salta a l'altre mot* intencio.—5. O, en que es intencio la pugat (U, *també* pugat).—6. C que jo dich a tu.—7. D, de desonor.—8. O, engans (D, engants) e erros—9. D. caualler: O, cauales.—10. O, *omet* fill.—11. D, regna: C, tingua—12. C, e com temor (O, tamor *passim*) e amor se couenguen.—13. U, amable.

açò, fill, lo cavaller deu haver la primera intenció a amor,[1] e la segona a temor.

2. Amable fill, lo cavaller es temptat per lo demoni, qui en son offici lo tempta ab les coses que a la intenció per que es cavaller se covenen, la qual temptació[2] li fa en lo mudament de la intenció per que es cavaller. E per açò, fill, con cavaller nos sap deffendre de la temptació, es vensut e sobrat[3] en lo camp de justicia e de caritat, e de les altres virtuts,[4] en lo qual camp là vensut lo demoni ab vicis contre virtuts, per tal que sia cavaller sens intenció de cavalleria.

3. Sabs, fill, per que es temptació feta contre intenció? Per ço car es[5] occasió de destroir ço que ab esser se cové, e de adur a privació[6] aquell esser per privació de intenció vera;[7] car en lo privament de vera intenció senclinen les coses que son, a esser[8] indignes de esser. E per açò, fill, intenció vera e intenció falsa se contrariegen en cavaller, con cavaller fa[9] de la primera intenció segona e de la segona primera.

4. En offici de cavaller ha moltes coses, fill, per intenció que ab[10] totes aquelles coses lo cavaller sapia gardar e deffendre[11] intenció en son offici; la qual garda se fa ab fortitudo de coratge just humil vertader leyal e forts, contre malvestat e engan de golositat lutxuria avaricia superbia accidia enveja[12] ira volpelatge[13] tració vanagloria e vilanes paraules.

5. Amable fill, lo cavaller qui ha major intenció a esser be armat darmes corporals més que darmes spirituals, ama més esser loat per les gents per fer[14] grans

1. D, per amor.—2. O, intencio.—3. O, e es vençut e es sobrat e vensut.—4. C, caritat fortitudo (O, fortitut) prudencia humilitat.—5. U, sabs fill que es ... es so qui es.—6. D, *salta a l'altre mot* privació.—7. U, de vera intencio, *salta al mot* intencio *tercer que segueix, abans de* falsa —8. D[1], son [en esser] a esser.—9. O, *manca* fa.—10. D, ab que.—11. O, guardar (U, guordar) e a defendra.—12. D, *omet* enveja.—13. O, volpellatge: U, volpeatge *i més avall* volpeyatge —14. C, corporals que de spirituals ... loat per fer

colps en la batalla ab lança o ab espasa o massa, matant[1] homens injuriosament, que esser loat per colp[2] de justicia contre injuria, e de humilitat contre superbia, e de castedat contre luxuria, e de leyaltat contra tració, e de fortitudo contre volpelatge.[3]

6. So per que lo demoni tempta lo cavaller contre la intenció per que es cavaller, es, fill, per ço quel cavaller sia desordonat mijà enfre príncep e poble,[4] per lo qual sia treball entre príncep e poble. E per açò, fill, savi caváller es aquell qui sap conservar la intenció per que es cavaller, a salvar intenció en príncep e en poble.[5]

30. *De poble*

POBLE es, fill, per intenció de congregació e ajustament de gents, per ço quey sien nades bones costumes, e que sien diverses mesters[6] en ciutat, los quals son a hom[7] necessaris, axí con mercader e ferrer, fuster e sabater, e los altres officis qui a arts[8] mecàniques se covenen.

2. Amable fill, poble e ciutat son per la primera intenció, e viles e castells son per la segona; e ciutat es per la segona intenció, e les arts[9] mecàniques son per la primera; e les arts mecàniques son per la segona,[10] e les .vij. arts liberals son per la primera; la qual primera intenció es, fill, segona, segons comparació de theologia e de philosofia e dret e medicina, qui son per la primera; e totes aquestes coses, fill, son[11] per la segona intenció, e theologia e les .vij. virtuts son per la primera; les quals

1. O, ab lança spasa e maça aucient: U, ab spasa lansa o ab massa aucient. *El mot* matant *es un neologisme.* – 2. O, colps: U, lo colp.— 3. O. traycio, *manca* e de fortitudo contra volpelatge. —4. D, *salta a l'altre mot* poble. —5. U, e saluar intencio e princep (D, *manca* en princep) e poble —6. C, mestres.—7. D, homens.—8. D, e als altres ... a art (O, *també* art). – 9. U, per la segona (O, *també omet* intencio) e les .vij. arts.—10. U. *manca* e les arts ... segona. —11. U, en comparacio de theologia philosoffia dita medecina ... e totes les tres son fill.

virtuts son, fill, fe esperança caritat, justicia prudencia fortitudo temprança.[1]

3. Com sia, fill, poble per la segona intenció e les .vij. virtuts per la primera, per açò lo demoni tempta lo poble per tal que desordonadament sia engenrat en los graus de les[2] intencions damunt dites, qui ab ordinació se covenen; e açò fa lo demoni contre les .vij. virtuts, qui son carreres de gloria. E sapies, fill, que vicis, son carreres de infinits treballs, ab los quals lo demoni tempta que sien en lo poble.[3]

4. Amable fill, en ciutat son burgeses per intenció con sia mantengut universal dret comú al poble qui ha privilegis e libertats e franqueses, per intenció que bones costumes hi sien mantengudes, per les quals intenció sia en los graus ques cové.[4] Mas burgeses,[5] fill, tempta lo demoni ab delicats vestiments e mengyars, sojorns e benenances, per tal quels git de la intenció en que son stablits en ciutat,[6] e quels meta en golositat e luxuria, avaricia e erguyll, accidia enveja e ira,[7] qui a virtuts son contraris.[8]

5. Mercaders, fill, son establits[9] en ciutat, e en altres lochs, per intenció que aporten les coses necessaries a aquella ciutat;[10] e per lurs treballs justicia consent que ells pusquen guanyar en loffici.[11] Mas lo demoni tempta los mercaders ab avaricia contre esperança e consciencia,[12] per tal que hagen superbia contre humilitat; e per açò fals desijar[13] offici de burgesia, ab lo qual desiyg los gita de

1. D, *omet* justicia *i posa la darrera* e humilitat: O, caritat e cetera.—2. U, lo poble que ... de las dues.—3. C, carreres de gloria perdurable e que vicis qui son carreres (U, carrera *en ambdós llocs)* de infinits treballs sien en lo (U, *sense* lo) pobla.—4. U, de bones custumes e sian ... intencions sia en (D, ab) los graus ques coue (O, couenen).—5. C, los burgesos.—6. U, vestiments e benananses ... per que son stablits en [les] ciutats.—7. D, *manca* accidia enveja e ira.—8. C, contraries.—9. U, stablerts.—10. U, ciutat o terra on son necessarias.—11. U, gonyar ordonadament e no superflua e havent primera intencio a la necessitat del xrestia que no del infael en llur (O, lur) offici. *Glossa.*—12. D, continencia.—13. D, fa desijar als mercaders.

la intenció per que son establits en ciutats viles e castells, lo qual offici de burgesia es desijat per la segona intenció, e els delits e els honramens[1] en que los burgeses son desijants,[2] per la primera, sens que noy es temuda pobretat, que esdevé en[3] burguès pus leugerament que en mercader.

6. En ciutat, fill, es establit ferrer per intenció de fabreguejar; e açò metzyx se segueyx dels altres mesters.[4] Mas lo demoni tempta los menestrals, axí con lo[5] ferrer a qui fa desijar fabregar[6] per intenció que viva, e haja riqueses on pusca esser honrat e posar sos infants en grans honramens de mercaderia e burgesia.[7] E per açò, fill, lo ferrer qui consent al demoni, es fals en son offici en la intenció per que es ferrer, e es ferrer sens intenció de ferreria, axí com mercader qui es fora de intenció de mercaderia con jura falsament comprant e venent.

7. Amable fill, entenció es lo compliment e la perfecció de ço per que[8] los homens son obligats a amar e a esser obrans[9] e movents de .j. loch en[10] altre, e de cogitar e desijar diverses coses qui a aquest mon e al altre se covenen. E per açò, fill, lo demoni pus fortment tempta los homens en la intenció que en altra cosa, car per lo[11] desviament de intenció es destroít tot ço que es per intenció. On, com açò sia enaxí, e com lo demoni destrua intenció en home peccador, mudantlo de primera intenció en segona e de segona en primera ab mudament concordant a vicis contre virtuts, per açò, fill, te consell que tu te garts del demoni en la intenció que hauràs en tos fets; car si aquella pots haver[12] vertaderament e ordonada, tu seràs agradable a les gents e a Deu.

---

1. U, e los desigs dels honraments e dels delits.—2. C, desigats.—3. O, quis sdaue en : U, que asdeue a.—4. O, de fabricar ... maestres : U, de fabricar ... manestrals.—5. D, al.—6. C, fabricar.—7. O, gran honrament ... o burguesia.—8. U, es de compliment e (O, o) la perfeccio desso que.—9. D, honrats *tatxat*, obrans.—10. O, a : U, a hun.—11. U, en intencio ... car lo.—12. O, quet guarts ... pot hauer.

INTENCIÓ : AMOR — 5.

AMABLE fill, fenit es aquest LIBRE DE INTENCIÓ, ab gracia e ab ajuda de Deu. E car intenció vera haja,[1] fill, perduda sa possessió en los demés homens, e per privació de ordenada intenció sia lo mon pus fortment en treball[2] e en error que per altra cosa, per açò te prech et man[3] molt carament, ab justicia e ab amor e ab temor, que tu, fill, plors[4] e plangues lo dampnatge quis segueyx en lo mon, per ço car les gents no han intenció dretament en lurs[5] obres. E no tan solament te prech, fill, plànyer e plorar, ans te prech et man desijar homens molt savis[6] sants e devots, ardits e fervens en la amor de Deu,[7] que en breu de temps venguen e vagen preyicant[8] per lo mon con a intenció sia restituída veritat e consciencia ordinació honrament e perfecció.

¶ Fill, si has uyills sapiesne veure,[9] e si as orelles sapiesne oir, e si has memoria sapiesne membrar, per ço que ab ton enteniment sapies entendre e ab ta volentat amar ço que Deus ha ordonat en lo mon a[10] ordonament de intenció; car per ço, fill, ha lo ferrer el fuster e lo sabater, e han los altres[11] menestrals, tantes coses en lurs officis, que[12] singularment ab cascuna de aquelles coses, e comunament ab totes, seguesquen lordinació de intenció, per ço que per[13] aquella ordinació ús hom de virtuts contra vicis sovinablament[14] e longament e ferventment e justament, tement conexent e amant Deu.[15]

---

1. O, e com ... haia : U, e car ... ha.—2. U, en los bons homens del mon ... ordenada potencia ... en guerres e en treballs.—3. D, et man fill.—4. O, plos.—5. D, les.—6. U, sauis *tatxat* : O, *manca*.—7. C, *manca* en la amor de Deu.—8. O, qui en breu (U, *també* qui en breu) temps vagen e vinguen preycar.—9. O, sapies vaser.—10. D, e.—11. D, car per lo fill ... e en (O, han : U *manca)* los altres.—12. que *depèn de* per ço.—13. U, ab.—14. U, souinalment.—15. D, en amar deu : U, e amant nostro senyor deus.

Arbre

de

Filosofia d amor

SIGLA

S = *Ms.* del Col·legi de la *Sapiència* (Mallorca), s. XIV, base de l'edició.

A = *Ms.* de la família *Aguiló*, s. XIV, confrontat.

B = *Ms. Add. 16430*, s. XV, del British Museum, confrontat.

[ ] = afegits del mateix escriba, o de mà coetània ([1]) o posterior ([2]).

< > = addicions de l'editor.

*DEUS, ab vostra amor comensa lARBRE DE FILOSOFIA DAMOR.

RAMON, estant a París, per so[1] que pogués fer gran be per manera de saber, lo qual no podia aportar a fi e a[2] compliment, consirà fer gran be per manera damor; e per asò preposà fer aquest ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR. E per so que larbre feés[3] e ordenàs sens negun empatxament, anà en una bela selva prés de París, espessa darbres e aondosa de fontanes prats e ribatges, dausels e de besties[4] salvatges.

2. Esdevenc Ramon en .j. bel prat: en lo mig havia .j. gran arbre e una bela fontana. A la ombra del arbre estava .j.ª bela dona molt ornadament vestida, e plorava planyia[5] e deia aquestes paraules:

3. A, trista dolorosa! E com és molt avorrida[6] en esta present vida! car sciencia,[7] ta germana, ha moltz servidors qui la aprenen per filosofia, e tu nas pocs, segons ta dignitat e honor.

---

* B, *manca el primer fol.* — 1. A, ço *usual (i* aço). — 2. S, [e a] : A, et ha. — 3. A, fes *usual.* — 4. A, daucells e besties. — 5. SA, planya. — 6. S, auernida? : A, auorida. — 7. S, siencia *passim.*

4. Ramon venc a la dona, la qual humilment saludà; e la dona agradablament li reté ses saluts. Demanà Ramon a la dona com era apelada, ni per que estava en plants e en plors. Ramon,[1] dix la dona: jo son apelada *Filosofia damor*, e planc e plor per so car he pocs amadors, e ma germana *Filosofia de saber* nà molts més que mi.

5. Filosofia damor, dix Ramon, què es causa que Filosofia de saber ha més servidors que vos? ni per que vos navets enveja, pus que ela es vostra sor? Ramon, dix la dona: la ocasió per que ma sor ha més servidors que mi, es car los homes,[2] can comensen apendre sciencies, comensen amar saber per mi, car sens mi no poden amar saber; e com saben les sciencies, amen la filosofia daqueles, e anne feyts molts libres e moltes arts; e adelitense en amar les sciencies, e no en amar mi ni ma filosofia damar, qui es propiament[3] de ma essencia e natura; e per aisò can volen amar, no saben amar mi ni mes condicions, en tan gran virtut com saben entendre veritat de les causes que aprenen; e asò es per so car estan longament en apendre sciencies denteniment[4] e de veritat, e no en apendre sciencies damor e de bontat. E per aisò se seguex contra mi enjuria e peccat, e gran dampnatge a molts amadors de saber; car aitant com mais[5] saben sens amar mi e bontat,[6] aitant an major manera de fer mal, e de enganar[7] e traír los uns los altres; e per aysò planc e plor, e estag en desconort e tristor; e enveja ni erguyl nom fa plorar, mas plor per so car los demés homes dest mon no saben amar; car si sabien tan be amar com saben entendre, per mi e per ma sor poria esser tot lo mon ordenat e en bon estament; car lo mon sauria a la fi a la qual es creat, de la qual fi lo desvien los demés homes daquest mon.

---

1. *Noti's que la dona respon a* Ramon *com si ja el conegués.*—2. A, homens *usual.*—3. A, propriament.—4. A, encercament?.—5. A, mes.—6. S, ama[r] mi [e] bontat.—7. A, enganiar.

6. Can Ramon ac entesa la clamor de Filosofia damor, dix a la dona que él avia feita una art de bona e vera amor, qui es apelada *Art amativa,* ab la qual pot hom ligar la volentat a desirar be e a esquivar mala amor, e a amar Deu, sí mateix, e son pruyme:[1] car enaixí com lenteniment francament senclina a saber veritat per art de saber, enaxí pot hom, per art de bona e vertuosa amor, francament enclinar[2] sa volentat a amar be e bones obres, e esquivar mal e males obres.

7. Encara vos dic[3] que prepòs fer .j. ARBRE DAMOR, lo qual vuyl que sia apelat per lo vostre nom,[4] e serà arbre on se contendrà art damar be e esquivar mal; e si aquests .ij. libres son apreses per molts homes, poran esser occasió, en partida, con per éls siats consolada.

8. Molt plac a la dona so que Ramon deia, e volc[5] que comensàs l ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR, e que li donàs la *Art amativa;* e en aquels .ij. libres volia ligir[6] e veer si era ver so que Ramon dehia.

1. A, proisme. — 2. S[1], [enclinar]. — 3. S, *després de* dic *segueixen dues o tres lletres raspades que sembla deien* per. — 4. *Comença la lliçó de* B. — 5. S, uol. — 6. A, legir : B, lagir.

De la divisió del ARBRE DE FILOSOFIA[1] DAMOR

A exalsar bona e gran[2] amor, e a destruir mala e falsa amor, comensà Ramon lARBRE DE FISOSOFIA DAMOR, lo qual departí en .vij. parts, que son: rails, tronc, branques, rams, fules, flors, e fruyts; e aquesta divisió consirà Ramon segons la division del *Arbre de Sciencia* que fet avia.

¶ Per aital divisió d ARBRE DAMOR pot hom conèxer los comensamens el tronc e les altres parts damor; e per la conexensa que hom ha damor, pot hom ordenar e dispondre sa volentat a amar e a gaanyar[3] làbit damor per gracia de Deu, qui dona àbit de caritat qui es forma damor, enformant[4] la volentat a amar be e a esquivar mal, e ordena e mou la volentat dome a amar pus fortment los grans bens quels petits, e a desamar pus fortment los majors mals que los menors. En aquest ARBRE entenem[5] a parlar per semblanses, axí com *amat,* que apelam Deu; e *amic,* home qui Deu ama; e *amor,* caritat; e *dones damor,* rails dest arbre; e *donsels*[6] *damor,* bonificar magnificar, e los altres; e *àguila damor,* alta amor; e axí de les altres comparacions.

---

1. B, philozophia *passim.*—2. A[1], vera.—3. A, guayar : B, gonyar.—4. B, qui enforma.—5. A, enten.—6. A, donzeles : B, donzels.

los savis intelligēcia los savis

Ramon filosofia d amor

I

De les rails de FILOSOFIA DAMOR

REMEMBRÁ Ramon la *Art amativa* que feta avia, e près los .xviij. comensaments daquela, e aquels apelà les *rails* daquest ARBRE DAMOR, les quals rails son: bonea, granea, duració, poder, saviea, volentat, vertut, veritat,[1] gloria, differencia, concordancia,[2] contrarietat, comensament, mijà, fi, majoritat, egaltat e menoritat.

¶ Per aquestes rails damor pot hom ensercar[3] e atrobar tot so quis pertayn a bo e gran amar; e aquestes rails departim en .iij. parts, so es a saber: diffinicions, mesclamens, e cogitacions damor.

1. *De les difinicions damor*

AQUESTA part es departida en .ij. parts: una[4] es de diffinicions simples, lautra es[5] de diffinicions compostes. Simples diffinicions son aqueles qui son de cascuna rail damor; compostes son aqueles per que[6] amor es diffinida ab cascuna de ses rails.

---

1. AB, veritat virtut. — 2. A, concordança : B, concordansa, *formes usuals respectivament*.—3. A, encerquar.—4. SB, .j.ª : A, [la] una.— 5. B, altres es.—6. B, qui per.

¶ La raó per que posam en aquest[1] ARBRE DAMOR difinicions, es per so que ab eles puscam conèxer e atrobar la essencia e natura[2] damor, e los seus secrets; car qui ha conexensa dels comensamens e rails de la substancia, pot aver conexensa de la essencia e natura daquela,[3] com sia so que los seus comensaments revelen e mostren los secrets daquela.

De les diffinicions simples

BONEA es so per que[4] bo fa be, e per qui[5] bona cosa es esser e mala[6] no esser.

2. Granea es so per que[7] bonea duració poder, e les altres rails, son grans.

3. Duració es so per que bonea granea, e les altres rails, duren.

4. Poder es so per que bonea granea, e les altres, poden esser so que son e poden fer so que fan.

5. Saviea es so per que savi enten saviament.

6. Volentat es so ab que hom vol[8] bonea granea, e les altres.

7. Vertút es so qui fa ixir de bontat vertuós bonificar, e de granea vertuós magnificar, e enaxí de les altres.

8. Veritat es so per qui son veres coses.

9. Gloria es ço en qui an repòs bonea granea, e les altres.

10. Differencia es so per que bonea granea, e les altres, son clares raons e reials.

11. Concordansa es so per qui bonea granea, e les altres, en .j.[9] e en moltes coses, an concordansa.

12. Contrarietat es so per que moltes coses son contraries.

1. B, aquesta.—2. B, la natura e la essencia.—3. B, de la natura e de la essencia dequela (S, daquelor *Serà* daquel*a amor*?).—4. B, qui.—5. S[1]A, que.—6. S[1], mala [causa es]: AB, mala cosa es.—7. B, qui, *et sic de ceteris.*—8. S, uoll : B, volc.—9. A en .j.[a].

13. Comensament es so qui es denant a totes coses per comensar.

14. Mijà es so qui està enfre comensament e fi, e qui sab a la natura dam.ij.[1]

15. Fi es so en qui comensament ha repòs.

16. Majoritat es ymage e semblansa de granea de bondat duració,[2] e les altres.

17. Egaltat es subject en qui ha repòs la concordansa de bontat granea, e les altres.

18. Menoritat es so qui es prop[3] a no res, e es semblansa de poca bonea granea, e les altres.

Amor es corda ab la qual està lamic ligat a son amat.

De les diffinicions damor compostes[4]

En aquesta part damor volem compondre e ajustar les .xviij. diffinicions damunt dites ab la difinició damor; e asò fem per ço que la diffinició damor sia mils coneguda per les altres diffinicions.

1. Bona corda damor es aquela qui liga,[5] ab bon amar, bon amic a[6] bon amat.

2. Gran corda damor es aquela qui liga gran e bon amic a bo e a gran[7] amat.

3. Durabla corda damor es aquela qui liga en tots moments, en totes ores, en tots dies e nits, lamic bo gran al bo e gran amat.

4. Poderosa e forts corda damor es aquela qui liga bo gran durable e poderós amic al amat qui es bo gran durable e poderós, en tal manera que lamic no ha poder ques partesca[8] de son amat.

---

1. A, de abduys: B, damdos.—2. A, de bondat granea duracio (S, durar?).—3. S, prob *passim*.—4. AB, compostes damor.—5. A, ligua *usual*.—6. B, ab *passim*.—7. B, ab bo e gran.—8. B, partis[ca].

5. Savia corda damor es aquela qui representa e demostra al amic los bons grans alts e poderoses secrets del bo gran durable e poderós amat.

6. Volificada corda damor es aquela qui liga a la[1] volentat lo bo gran durable e poderós àbit damor per saviea illuminat.

7. Vertuosa corda damor es aquela qui liga, en amar, vertuós bo gran durable poderós bonificar magnificar durar e possificar.

8. Vera corda damor es aquela que fa esser vers amadors de bontat granea, e les altres.

9. Gloriosa corda damor es aquela que fa ligar e reposar en bonea granea, e les altres, lamar del amic e del amat.[2]

10. Differencia de bo[3] gran durable poderós savi e volgut vertuós ver e gloriós amic e amat, es corda de bona gran amor ab quis liguen lamic e lamat, per so que nos pusquen[4] departir.

11. Concordansa de bo gran concordar[5] es corda damic e amat, ab la qual se concorden en una bontat, .j.ª granea, e les altres.

12. Contrarietat ab la qual lamic contrasta[6] als enemics de son amat, es corda damor bona gran durabla e poderosa, la[7] qual no poden trencar los enemics de bo e gran[8] amat e amic.

13. Comensament de bo gran durable, e los altres, amar, es corda damor qui comensa ligar lamic a son amat; e on mais[9] lo comensa a ligar ab bontat, pus bona es la corda damor; e on mais lo comensa a ligar ab granea, pus gran es la corda damor; e enaxí dels altres liams que amor[10] ha per les sues rails.

1. B, ab la.—2. B, *afegeix* [per ço que nos pusquen departir] *al marge.*—3. B, bone (bon e).—4. A, puguen.—5. B, concordat?—6. A, contrasta lamich.—7. A, ab *puntuat* la.—8. A, *afegeix* durable *tatxat.*—9. A, con mes : B, on mes (mes *usual en ambdos mss. per* mais *de* S).—10. A, ligams que [amor].

14. Mijà qui conjuny e ajusta bonea granea damic e damat en amar, es corda damor ab qui està pres e ligat lamic a son amat; e lamic se té a aquela corda per so que no caja[1] de son amat can per él es trebailat, e en afliccions e aversitats[2] posat.

15. Fi damor es corda damor en qui ha repòs lo comensament de bo gran durable e poderós amar; e per aysò lamic, con[3] comensa amar son amat, no pot aver repòs sens bo gran durable e poderós amar.

16. La major corda damor, per la qual lamic puja amar son bo e gran amat, es aquela qui té tot lamic ligat e pres a son amat; e aitant com la corda es de major duració poder, e les altres, es lamic major en amar.

17. Egaltat de major amic e amat, la qual[4] egaltat es de major bontat granea, e les altres, damic e damat, es la major corda damor; e qui ab aital corda es ligat a son amat, nos pot dél partir, ni en absencia de son amat viure no poria.

18. Menor corda damor es aquela qui es de poca bontat e qui poc dura, car no ha gran poder ni vertut; e per aisò los amics qui ab aital corda son ligats al amat, son tost[5] hujats damar, e .j.ª poca daversitat los desliga de lur amat.

¶ Dites avem les diffinicions damor, les quals son necessaries a saber de cor per aquels qui del arbre damor volen aver gran conexensa, e qui volen aver art[6] e manera a soure[7] les questions damor, e a ensercar los secrets de filosofia damor.

---

1. A, caygua.—2. A, e aduersitats : B, e en aduersitat (adversitat, adversitats *formes usuals dels dos manuscrits)*.—3. A, [com].—4. S, qual *repetit.*—5. S, tots : A, tost *corregit* : B, tots, [tost] *al marge.*—6. S, part, *la* p *rnspada.*—7. AB, solre *usual.*

2. *Del mesclament de les rails damor*

AQUESTA part es departida en .ij. parts: la primera es del mesclament que amor ha ab cascuna[1] de ses rails singularment; lautra es del general mesclament que amor ha, en .j. temps meteix,[2] ab totes les sues rails e comensamens.

¶ La entenció per que mesclam amor ab sos comensamens e rails, es per so que mostrem e donem doctrina a montiplicar amor per ses rails, car en montiplicar[3] amor, se montiplica la corda damor qui liga lamic a son amat, e on major es la corda damor, major està la participació el solàs del amic e del amat.

1. Mesclament de bontat e amor fa lamic con ama son amat ab bo[4] amar; e lo mesclament es per so car natura es de bontat bonificar, e damor amar; e con lamat[5] guardona lamic de bon amar, en quant lama ab bon amar[6] e li fa aver bon amar, adonchs se mesclen en bo amar la bonea e amor[7] del amic e del amat.

2. Can lamic e lamat se amen ab gran amar, adoncs se mesclen, per lur gran amar, la granea e la amor del amic e la granea e amor[8] del amat; e aytal mesclament de grans amors ama molt més gran amic, que aver, de son amat, grans diners possessions e honramens; car per aitals granees temporals lamic no pot aver molt gran amar en vés son amat,[9] nil amat a son amic; e per aisò los grans amadors damor no amen les grans prosperitats daquest mon, per so que no sien en eles occupats, car simplament volen amar Deu per granea damor.

1. B, cascunes.—2. S, meteis : A, mateix.—3. A, multiplicar : B, moltiplicar, *usuals respectivament.*—4. B, abo bon.—5. A, e [lo] mescla ment ... e [com] lamat.—6. AB, [en quant lama ab bon amar] *al marge.*—7. B, mescla en bon ... e lamor.—8. B, e la amor.—9. A, amar a son amat, *manca* ni lamat a son amic *subsegüent.*

3. Lamic qui fa durar son sà[1] amar, per so que longament pusca amar son perdurable amat, mescla duració e amor en durable amar; e per aquel mesclament dura amistat e solàs damic e damat; e on pus longament dura, pus fortment sajusten lamic e lamat en amor e amar.

4. Can lamic enforteex[2] a tot son poder sa amor per amar son amat, adoncs se mesclen lo poder e la amor del amic en poderós amar, e aquel amar es tan forts, que negú altre poder meins forts nol pot vensre ni sobrar; car amor, aitant com es plus[3] forts, ha pus forts apetit e natura a contrastar als enemics de sí metexa e de son amat; e lamat, qui per fort amor, damich es amat, no consent ni vol que major poder damor sia vensut ni ligat per menor.

5. Saviea e amor se mesclen per sceibilitat[4] e per amabilitat; car en cant amor es sabuda per saviea, e saviea es amada per amor, se mesclen entendre e amar damic e damat; e per lo mesclament dentendre e amar se mesclen saviea e amor; e per asò can lamic sab que ama la amor de son amat e sab que es amat per aquela, ama més so que sab damor, que tot so que sab de son cors ni de totes les propietats natures e beneuyranses daquel.

6. Can lamic mescla son voler ab amar, qui es obra dàbit damor, adoncs vest sa volentat damor e son voler damar; e cant per alcunes aversitats la volentat se vol enclinar a desamar lamat, lo voler e lamar nos poden partir, pus que làbit damor ha vestit a la volentat son amar; empero aisò no pot fer amor sens ajuda de son amat e de les altres rails damor.

7. Adoncs quan vertut e amor son mesclades la .j.ª en lautra, son mesclats vertuificar e amar; e per lo vertuificar es lamar vertuós e vestit de vertut, e per lamar es lo vertuificar amorificat e vestit damor; e dementre

1. B, sa *o* la *esborrat*: A, *desprès de* sa, *dues lletres raspades.*— 2. A, en forteix: B, enfortex.—3. AB, pus.—4. AB, scibilitat.

que enaxí vertut e amor son mesclades e an actus vestits la .j. de lautre, no poden entrar vicis ni desamors en eles,[1] e son vertuts e amors missàtgers damic e damat quis trameten vertuós amar.

8. Veritat e amor se mesclen en vers amadors, qui ab vera amor amen vertader[2] amat, e aquel mesclament es tan gran, que falsetat ni desamor noy poden entrar ni caber; e per aysò los vertaders amadors volen enans murir o molts trebayls sostenir, que mentir ni desamar lur amat, e lamat qui ha tan vertaders amadors, nos pot celar ni pot a éls de no dir de son amar e[3] son regne.

9. Per lo sobirà gloriós amat se mesclen gloria e amor per mesclament de gloriatiu e amatiu, e de gloriable e amable, e de gloriar e amar en los amadors qui amen lo subirà gloriós amorós amat; e per aysò en aytals amadors senblen trebayls perills penes e langors, esser glories e amors, segurtats delits e sejorns.[4]

10. Differencia e amor se mesclen en quant differencia fa estar, en amor, sí metexa enfre amant amable e amar, e amor fa esser amable lo differenciant differenciable[5] differenciar damich e damat, qui son differents la .j. de lautre, e per amor es cascú amat per lautre, en tant que sajusten en amar.

11. Concordansa e amor se mesclen adoncs con lamic e lamat se concorden[6] en amar la .j. lautre;[7] e aitant com san pus bona gran durable amor, aitant pus fort concordansa e amor[8] se mesclen e sajusten, es luyen de contrarietat e de departiment damic e damat; e per aisò concordansa e amor, si fortment son mesclades, neguns trebails aversitats[9] que lamic sostenga per amor, nol poden partir de son amat.

---

1. A, ells.—2. A, verdader *passim (i* verdaders).—3. A, ni [de].—4. B, es sser glorios e amoros e segurtats delits e sojorns (A, seguretats ... sojorns).—5. B, differencible.—6. B, mesclen.—7. A, al altre: B, altre?—8. S, amar *corregit* amor : A, amar.—9. A, si (S, [si] : B, *manca)* son fortment ... [de] aduersitats (B, ni aduersitats).

12. Contrarietat e amor se mesclen, en lamic, adoncs can lamic, en amar son amat, no seguex lorde de les rails damor; e per aisò aital amic es tost hujat damar son bon amat, e .j.ª poca aversitat[1] o trebayl que sostenga per amor, lo vens el fa irat contra son amat.

13. Comensament e amor se mesclen adoncs con lamic comensa a amar son amat; e con lamic comensa a montiplicar son amar per bontat granea duració, e les altres, adoncs amor comensa a esser pus bona gran e durable; e per aisò lamic qui persevera en amor, tots jorns comensa créxer son amar.

14. Mijà e amor se mesclen en quant, de la amor del amic e del amat, es fet .j. amar qui ajusta lamic a son[2] amat; e con lamar qui ix de la amor del amic e del amat, està egual mejà enfre amdós,[3] adonchs es aquela amor tan forts, que neguna res no poria partir lamic del amat, nil amat del amic; e per aysò aquel amar tan preciós e tan ple damor, està tresaur damor e damic e damat; e lamic e lamat non vendrien aquel amar per negunes coses daquest mon ni del autre.

15. Fi e amor se mesclen totes les vegades que lamic consira de son amat les sues valors e honraments, e desira veer e servir son amat; e can lamic ha molts languiments suspirs e plors per amors,[4] adoncs lamat comta los gaardons qui pertanyen[5] a lamic per raó dels trebayls que sosté per amors; mas can lamic ama lamat per so que sia per él gaardonat dels trebayls que sosté per sa amor,[6] adoncs fi e amor nos mesclen, enans se departexen es lunyen, e lamat no vol estar en la presencia de lamic qui nol ama per raó de sa bona e gran vertut.

16. Majoritat e amor se mesclen adoncs con lamic ama son amat ab major bontat granea duració e vertut;

1. A, dauersitat : B, aduersitat. — 2. A, e son. — 3. S, enfi amdos : A, enfre abdos : B, en fre dors. — 4. B, per amoros. — 5. SA, pertayen. — 6. S, samor *molt freqüent* : A, sa [amor].

Intenció : Amor — 6.

e per aysò amor puja estar en majoritat damar, e on major es lamar, major es lo solàs el plaer del amic e del amat, e lamic qui està en lo major grau damor es tant embegut e amorificat damor, que los menors graus damor no sent ni ha daquels conexensa.

17. Egaltat e amor se mesclen adoncs con lamic el amat samen egualment per egal[1] bonea granea duració e poder. Aital egaltat damor no pot esser en creatura, mas en Deu tan[2] solament, qui ama egualment enfre sa amativitat e amabilitat; e per asò lome qui pot egualar,[3] en son amat, lo bonificar magnificar durar, e los altres actus de les rails, puja son amar en penre alcuna semblansa[4] de son major amat.

18. Menoritat e amor se mesclen con lamic ama poc son amat e con lo seu amar es bo per poca bontat, e es malaute con lamic suja[5] de amar e esquiva los perils e les aversitats que lamat yol que aja lamic per sa amor; e per aysò los amadors qui amen lamat ab menor amor, no son bons ni grans amadors, e leugerament fan tracions[6] e engans al amat.[7]

¶ Dit avem del mesclament damor, lo qual fa ab ses rails; e sil mesclament es per .iij. rails, es major que per .ij., e si es per totes, es tan gran que major esser no pot; e per aysò los amadors qui mesclen pus fort amor ab sos comensamens, son majors, pus bons, pus ferms e vertaders[8] amadors, que los altres qui amor mesclen ab pocs comensamens.

---

1. AB, egualtat ... egual *formes usuals.*—2. A, *sense* tan.—3. B, egualar.—4. A, pendre alguna semiblança: B, pendre alguna cosemblansa (co *tatxat).*—5. A, se nuga: B, senuja.—6. A, traycions.—7. *L'edició de Maguncia afegeix aqui un altre capitol* De generali mixtione radicum amoris, *que manca en els manuscrits.*—8. B, *(omet* pus bons) pus ferms e uerders (B[1], [e uertaders] *al marge).*

3. *De les cogitacions damor*[1]

AQUESTA part es[2] en .ij. parts; la .j.ª es de les cogitacions que ha lamic en la essencia e natura damor, e en les obres daquela; lautra es de les cogitacions que lamic ha en considerar les condicions quis pertanyen a amic e a amat; e aquestes .ij. partides volem menar ensems, e les unes cogitacions mesclar ab les autres, car on pus fortment son mesclades, pus fortment es lamic enamorat de son amat.

¶ Là raó per que posam, en aquest ARBRE D AMOR, cogitacions damor,[3] es per so que donem doctrina als amadors com sapien aver moltes bones e grans cogitacions del amat; car molts homes son qui desiren amar e no poden amar, per so car damor no saben cogitar, ni la cogitació damor montiplicar.

1. Cogitava lamic en la essencia damor, qui es aquela forma qui mou lamic a amar.

2. Cogitava lamic en la natura damor, e dix que natura damor es aquela corda[4] qui liga lamic a son amat.

3. Cogità lamic en les condicions de son amat, e dix que totes son amables ab granea de bontat duració poder e vertut, per so que lamat pusca esser molt amat.

4. Consirà lamic en les sues condicions, e dix que él no era digne damar gran e bo amat, car poc de be avia en sí metex, e moltes vegades avia peccat e errat contra son amat.

5. Consirà lamic en la gran bonea vertut e amor de lamat, e dix que lamat era condicionat a molt donar

---

1. S, damors. — 2. *La lliçó sembla que demana ací el mot* departida, *però manca en els tres manuscrits.* — 3. S, damar; A, damar *corregit* amor. — 4. A, *omet* corda.

perdonar e amar; e per aysò, per les condicions de son amat, era condicionat a molt amar son amat.

6. Ab cogitacions se parlaven lamic e lamat, e aqueles paraules enamorava amor ab sa essencia e natura; e per aysò amor enamorava lamic de son amat ab totes les essencies e natures de les rails damor, ensebtada[1] contrarietat e menoritat qui no deuen esser acompanyades ab les altres rails con lamic remembra entén e ama son[2] amat.

7. La resplandor e vertut del sol dix a lamic si volia que él li ajudàs[3] a amar son amat. Lamic respòs al sol, e dix que les amabilitats de son amat, e la essencia e natura damor, e les cogitacions que avia de son amat, li abastaven a amar son amat.

8. Viu lamic .j.ª bela flor que avia creada son amat, e dix a la flor que la sua belea lo movia a cogitar la belea de son amat; e per aysò la flor dix a lamic que no avia grans cogitacions e durables en vers[4] son amat, car aquel ha grans cogitacions damor, qui cogita en lamat simplament, segons les condicions del amat e la natura e essencia damor.

9. Ab cogitacions anava lamic veer son amat, e en la via ac paor de ladres e mals homes; e les condicions damor e del amat absentarense del amic; e les cogitacions fugiren, e lamic no ac ab que veés son amat.

10. Per les grans cogitacions que lamic avia de son amat, estava lo seu cors malaute,[5] lo qual cors demanava sanitat; mas no ho volia lànima del amic, per so que ela pogués aver sanitat en lamat e amor.

11. Males gents aontaren e feriren[6] lamic, qui loava son amat; e lamic se ris, e feulos gracies per so car lavien onrat.[7]

---

1. A, exceptada.—2. B, e enten auja son : B[1], e entenia son *(omès e ama)*.—3. A, [dixeren] al amich si uolia que ell, (ell *tatxat)* li auidas-[sen].—4. A, ves *usual.*—5. A, malaut : B, malált, *passim respectivament i viceversa.*—6. B, ferien.—7. AB, honrat : A[1], ahontat : B[1], hontat.

12. Sens suspirar e plorar cogitava lamic en les belees e en los honramens[1] de son amat; e dix lamic a amor que poca de sa natura posava[2] en son amar.

13. Ornava amor les cogitacions del amic ab la sua natura e ab les condicions del amat: muria lamic, e la sua ànima vivia en lamat.

14. Destruir volc lamic son cogitar, car tant lo trebaillava, que nol lexava reposar, ni podia menjar ni durmir; mas al cogitar del amic ajudaren les condicions damor e damat.

15. Volia lamic vendre majors cogitacions per menors, car no podia sofrir los grans trebayls damor: comprà lamat les majors cogitacions per menors,[3] e les menors cogitacions turmentaren pus fortment lamic que les majors; car per menors cogitacions no ha lamic tan gran ajuda de lamat e amor, com ha per les majors; e per aysò fugí lamic als menors trebayls damors, per so que[4] reposàs en los majors.

¶ Dit avem de moltes maneres de cogitar, a donar doctrina com per moltes e diverses maneres de cogitar pot hom montiplicar amor e amar, ensercant les maneres per les rails de amor.

B, lonraments.—2. S, possaua.—3. A, per les menors.—4. B, ques.

II

Del tronc del ARBRE DAMOR[1]

O tronc d ARBRE[2] DAMOR es departit en tres parts, ço es a saber:[3] en forma damor, e en materia damor, e en la conjuncció damdós.[4]

¶ La raó per que posam, en aquest ARBRE DAMOR, tronc damor, es per ço car lo tronc damor es ajustament de totes les rails damor; e lamic, con ama son amat, a les vegades es més tocat a amar[5] son amat per .j.ª rail que per altra, axí com lamic qui ama alcunes vegades mais lamat per bona amor que per gran, o per gran amor que per durable, e enaxí de les altres; e per aysò lamic, per raó de la doctrina que donam en lo tronc damor, pot conèxer la art e manera per la qual conexerà[6] per qual rail damor es mais occasionat a amar son amat; e per aysò hom pot montiplicar les rails e egualar,[7] per so que la amor sia major, pus durable, pus forts, e pus vertuosa.

---

1. A, Del tronch de amor : B, Del tronch del arbre. — 2. A, del arbre. — 3. A, ço es saber *forma usual.* — 4. S, dam.ij. : A, de ab.ij. — 5. B, damar. — 6. S, conegen : B, conega. — 7. A, les rails e eguallar *usual* : B, les rails *passim* e enagolar.

1. *De la forma damor*

La forma damor es dobla; car .j.ª es la forma damor qui es la essencia damor; autra es la forma qui es effectiva, e es obra de la primera forma qui ab ela enforma les rails damor, en quant les ordena e les dispon a esser occasions damar, e ordena lamic a amar. E aquestes .ij. formes menarem ensems en est Arbre damor.

¶ La primera forma, qui es la essencia damor, cuyl la segona forma de totes les formes de les rails, axí com de bonificativitat magnificativitat duraficativitat possificativitat, e les altres; e de totes fa la segona forma damor, e daquela viu, e per ela se sosté; e can aquela defal, ela durar ni viure no pot, car no ha de que viva ni de que se mantenga.

¶ Lamat, ab ses condicions, representa al amic les formes de les rails damor, per so que lamic les cula ab la essencial forma damor e quen fassa la forma nutritiva[1] de que viu amor; e aysò fa lamat per so que lamic aja ab que pusca[2] molt amar.

¶ Aytant com lamic cuyl, de les rails damor, lurs formes, aitant ama; e con ne cuyl moltes, molt ama, e can ne cuyl poques, poc ama; e a les vegades ne cuyl tantes, que no les pot son cors sostenir, e mor[3] lo cors per amor, e lamat ha plaer per so car es molt amat.

1. Malaute estava lamic per sobre amar, e volc ublidar la gran bonea de son amat; mas lamat dix a amor[4] que son amic li falia[5] e volia fugir; e amor religà lamic pus fortment, e feuli[6] doblar lo remembrament, per so que pus fortment remembràs la bonea de son amat.

1. B, nutriua.—2. A, ab [que] pusqua.—3. B, e amor.—4. B, a lamor.—5. A, falie (corregit falli?) e: B, fallia e li.—6. S, fou li.

2. Dix lamic a la amor, que no podia sostenir la major granea de son amar. Amic, dix amor: lo teu amat, qui es major que altre, vol esser amat ab major amar.

3. Membrà lamic menoritat damar, per so que li ajudàs de major amar, quil faia languir e morir. Menoritat damar dix al amic que ela no podia contrastar a major amar.

4. Contrarietat damor, dix lamic: puriets me ajudar[1] contra major amar? Major concordansa damor oy[2] les paraules que lamic deia a contrarietat damar, e recontà aqueles paraules a major granea de bontat duració poder e amor; e tots ensems ligaren e preseren[3] lamic, e poniren lo ab[4] major amar.

5. Suspirava planyia[5] plorava lamic, e damor se clamava quil auseia[6] per amar. Oyen los seus plants e plors contrarietat e menoritat damar; mas les altres rails damor nol volien escoltar, e aitant com podien turmentaven lamic per amar.

6. Comensament damor,[7] puries en mi comensar penediment damar? car volenter fugiria a trop amar. Amic, dix comensament damor, jo he promesa leyaltat a major amor e a major granea de vertut, e per res no faria contra eles faliment ni peccat.

7. Major amor, dix lamic: pus que en mi avets tant de poder que de vos nom pusc partir, puriets me tenir ajuda? car per vos no vul morir. Amic, dix major amor: qui per mi no vol morir, no es digne de viure en major granea de bontat duració fi e vertut en qui tu volries viure.

8. Desirà lamic morir, car no podia fuger a la amor qui trop lo trebaylava; e lamor e lamat sostengren[8] lamic

---

1. S, purietz majudar : A, podriets maiudar.—2. A, hoi : B, huyi.—3. A, liguaren e prengueren (B, *també* prengueren).—4. S, am.—5. S, planya : A, playia : B, playha.—6. A, aucia.—7. A, *afegeix* [dix lamic] *al marge.*—8. A, fugir ... sostengueren. *Aquesta forma i les consemblants, tant de singular com de plural,* -guera, -gueren, *són les usuals de* A, *se troben clares vegades en* B, *i gairebé mai en* S, *qui usen* -gra, -gren.

que no morís, per so que lamor no fos ociosa, e que lamat fos molt desirat.

2. *De la materia damor*

Materia damor es dobla: una es de la essencia damor; autra es de les amabilitats del amat, les quals lamic fa esser amades en la amabilitat qui es de la essencia damor. E aquestes .ij. materies volem menar ensems, per donar doctrina com lamic, en la materia damor essencial, sapia aplicar la accidental, per so que la forma damor aja gran subject, en lo qual pusca montiplicar gran amar.

¶ Les materies damor son les amabilitats de les rails damor, axí com bonea qui es amabla, e granea, e les altres; e con lamic ajusta lurs amabilitats en la sua amabilitat, adoncs la forma damor crex la amabilitat damor, e de la forma e la materia ix gran amar.

1. Amar volc lamic la bonea de son amat, per so que amàs lamat ab bo amar: entrà la bonea del amat, ab sa granea, en la amor del amic, e lamic ac bo e gran amar.

2. Can lamic ac bo e gran amar, volc aver durable e poderós amar, e adoncs entraren en la sua amor, per esser amades,[1] la bonea granea duració poder del amat, ab saviea volentat vertut veritat e gloria del amat: e lamic ac tan fortment ple son amar de les semblanses de son amat, que a penes podia sostenir los desirers e les amors[2] que li venien per son amat.

3. En lamar del amic volgren entrar differencia concordansa comensament mejà e fi e egaltat ab majoritat, per so que lamar del amic fos major; mas lamic sescusà a eles,[3] e dix que no podia major amor caber en sa ama-

---

1. B, amadors *corregit* amaders.—2. A, los desigs (B, desires) e amors.—3. B, a les.

bilitat. Mas lamor e lamat obriren la porta, e entraren les semblanses de lamat, en la amor del amic, ab majoritat, e lamic perdé ymagenar e sentir, e estec en rabeu[1] per sobre amor e amar.

4. Cridava lamic a lamor que li ajudàs, car trop[2] amava. Amic, dix amor: jot vuyl ajudar a molt amar, per so que ab ton amat pusca aver gran concordansa, e que no destrua[3] materia damar.

5. Sentia lamic, per honrar loar e servir son amat, gran fam set[4] calor, e moltes dautres malenanses; e alegravas amor per so car lamic avia gran materia e occasió damar.[5]

6. Plorava lamic per los trebails que sostenia per amor; e deia amor que les làgremes els plors del amic eren materia de son gran amar.

7. Adurmís lamic, e plorà amor, car dementre que lamic durmia no avia materia ab que montiplicàs amar.

8. Irat estava lamic, car veia que les gents fahien desonor a son amat, en quant amaven més lurs honraments que los honraments de son amat; e lamor del amic ris, per ço car lamic avia materia de plorar per amar lonrament de son amat.

9. Perdé lamic .j. diner daur que avia, per lo qual avia què menjar e vestir; e ris sa amor,[6] per so car lamic avia materia per la qual se confiàs en lo tresor de son amat, qui abasta a tots aquels qui en él an esperansa.

10. Plorava lamic car avia temptacions a peccar; e dix amor que temptacions de peccar son materia al amic a remembrar sa poca amor e lajuda de son amat.

11. Perdé lamic .j. fil[7] que molt amava; e dix amor a lamic que per la mort de son filh pudia més amar son amat.

1. A, en raubit : *Ed. Mag.*, raptus.—2. A, massa *passim*.—3. A, destruesqua.—4. B, e son amat seruir grans fam cet.—5. A, per ço que ... damor.—6. SAB, samor *molt freqüent*.—7. S, fyl : AB, fill.

12. Trist estava lamic per so cor avia mal abat. Amor dix al amic[1] que salegràs, car lamat ama molt son amic can[2] lo servex ab pasciencia humilitat e esperansa.

13. Malaute fo lamic, e ac paor de mort. Amic, dix amor, si tu mors per esta malautia,[3] pus tost ne veuràs ton amat.

14. Can lamic desirà sostenir molts trebails per amor, adoncs lamat e amor dixeren, del amic, moltes bones paraules.

15. Lexà lamic moltes riquees e molts honraments, per so que nol empatxassen a amar son amat; e lamat e amor se donaren a lamic, per so que agués gran e bo amar.

16. Morir volc lamic per onrar son amat; e lamat volc que lamic visqués honrat en sa amor.

3. *De la conjuncció qui es de la forma e materia damor.*

AQUESTA conjunció damor està dobla; car una es la conjuncció qui es[4] de la essencia damor, qui conjuyn[5] la essencial materia damor; altra es la conjuncció de la materia damor e de les amabilitats del amat, les quals la forma damor ajusta[6] en la sua general amabilitat, en les quals[7] les fa esser amades.

¶ Los actus de les rails damor, so es a saber, bonificar magnificar, e los altres, son obres damor, adoncs can lamic se conjuny ab son amat per bo gran amar, e los altres; e per asò can lamic conjuny e ajusta, en son amar, gran bonificar durar possifficar, e los altres, conjuny gran bona durable poderosa forma e materia damar.

---

1. S, al ammic. — 2. B, hama ... quan *passim* — 3. A, malaltia *usual*: B, malutia *passim*.—4. B, *omet* qui es.—5. S, conjunyin: A, conjuyin *passim*. — 6. B, ajustada.—7. A[1], [la qual] *al marge, i en la caixa* les quals, *raspades les* ss *finals*.

1. Ab malificar parvificar comprà lamic bonificar e magnificar, e enrequeín[1] son amar, qui per malificar e menorificar estava malaute.

2. Gità lamic mal cogitar de durar, e nasqué en durar bo cogitar; e per aysò lamic possificà[2] son amar en durar.

3. Entendre e voler e vertut se vestiren damar, e anaren ab lamic son amat saludar.

4. En lamar del amic, verificar e gloriejar[3] no feyen differencia enfre ls sejorns e trebayls que lamic avia per amor.

5. Concordar e contrariar[4] se combateren en lamar del amic: vensut fóra concordar si l amic agués en vers son amat poc amar.

6. Mal amar volc comensar, en la volentat[5] del amic, ira erguyl e desesperansa; mas bon amar avia ja comensada en la volentat del amic paciencia humilitat e esperança.

7. Amar, qui està mejà damic e damat, volgren, contrariar e menorificar, gitar damor, e volgren[6] posar desamar enfre lamic e lamat; mas no pogren, car lamar avia longament estat en la amor damic e damat.

8. La fi damar tramés lamic a son amat per bonificar magnificar e durar; e lamat tramès, per éls, al amic gracia mercè pietat e esperansa.

9. Molt trebaylà lamic en guaayar major amar, e quant lac gaaynhat,[7] tramèslo a son amat per esperansa.[8]

10. Egualment volc lamic amar, en son amat, bonificar magnificar durar possificar entendre e amar; e per aysò amà egualment, de son amat, jutjar e perdonar.

---

1. A, en requin : B, enrequien.— 2. B, pacifica.— 3. A, en lamor (S, amor *corregit* amar) ... glorificar.— 4. B, contrariajar.— 5. B, en voluntat.— 6. B, en volgren — 7. A, guanyar ... amar ... guanyat : B, gayar ... amor ... guayat.— 8. A, *Tot aquest paragraf,* Molt treballa ... per sperança, *es afegit al marge inferior de mà diferent, però coetània, amb calderó inicial propi, de la mateixa mà dels altres.*

11. Menoritat volc lamic gitar de son amar, e nou pogra acabar sens major amor e esperansa.

¶ Dit avem del tronc damor, e donada avem doctrina com hom sapia conèxer les obres quis senten per les rails en lo tronc damor, per lo qual sentiment pot lamic conèxer en qual estament està son amar, ni ab qual de les rails damor ha major participació e concordansa.

III

De les branques damor

BRANQUES damor son moltes; mas nos les volem adur a .iij. tan solament, les quals son: condicions, questions, pregueres[1] damor. La raó per que posam en aquest ARBRE condicions, questions, pregueres damor, es car per les condicions sabrà lamic condicionar sa amor a desirar e amar son amat, e sabrà soure les questions damor; e per les questions damor serà solàs enfre lamic e lamor, quis faràn questions per amor; e per les pregueres sabrà lamic pregar son amat.

¶ Les condicions questions e pregueres[2] iran per les rails damor, per ço que segons[3] lurs diffinicions sien ordenades e conegudes; e departim les condicions en rúbriques, mesclant amor ab cascuna rail damor,[4] e asò metex farem de les questions damor e pregueres; e les questions trametrem a les condicions, ab qui poran esser soltes en tal manera, que les condicions e les questions se concordaran per nombre e rúbriques; e asò metex de les pregueres.[5]

---

1. S, pregeres : B, preguaries, *i mes avall* pregaries *usual*.— 2. S[1], [e pregueres].—3. S, *afegeix* pregueres *tatxat posteriorment*.— 4. B, en robriques ... de les de rails damor.—5. S, *afegeix* condicions *tatxat posteriorment. Potser aquell afegit* e pregueres *i aquest tatxat* condicions *alteren la lliçó genuïna.*

¶ Primerament mesclaren amor ab bonea granea: en aprés ab bonea duració,[1] e enaxí successivament de rúbrica en rúbrica tro a la rúbrica damor.[2]

1. *De les condicions damor, e primerament*

De bona amor[3]

Tot amat qui aja bona e gran amor, deu esser amat per bona e gran amor.

ij. Bona amor, aitant con dura, montiplica son amar.

iij. Negú poder de bona amor pot esser mal.

iiij. Aytant com bona amor es sabuda, es dispost lamat a esser amat.

v. Ab bona amor, neguna[4] volentat es mala.

vj. Amor sens virtut no pot esser bona.

vij. Veritat de bonea e damor fa bo e ver amador.

viij. Sens bontat, neguna amor en gloria ha repòs.

viiij. En neguna amor pot esser gran bontat sens differencia damic e damat.

x. Sens concordansa damic e damat, neguna amor pot esser bona.

xj. Negú amic ab mala amor ha bon amat.

xij. Tota bona amor comensa bon amar.

xiij. Negú mejà damic e damat es melor que bon amar.

xiiij. Bona amor es fi e repòs de bon amador.

xv. Sens bontat, neguna amor pot eser major.

xvj. Neguna[5] egaltat de bontat e damor pot esser mala.

xvij. Neguna menor bontat damor pot fer gran amador.

---

1. S¹AB, bonea e granea ... bonea e duracio.—2. *Ed. Mag.*, de amore et aequalitate.—3. A, de bonea e amor.—4. A, nenguna *usual (i* nengu *o* negun).—5. B, negune e gran.

De gran amor[1]

NEGUNA amor que poc dura, es gran.

ij. Poder qui no pot damor[2] fer nula res, no pot esser gran.

iij. Amor, aitant com pus gran es sabuda, aitant montiplica e nodrex[3] gran amar.

iiij. Amor qui no es volguda no pot esser gran.

v. Sens gran vertut damor, negun amic pot grans trebayls sostenir per amor.

vj. En neguna falsa amor ha gran amar.

vij. Sens gran amor, negú amic pot gran gloria conquerir.

viij. Amic qui ha gran amor, no fa differencia emfre los plaers e trebayls[4] que ha per son amat.

viiij. Sens concordansa damic e damat, neguna amor pot esser gran.

x. Aytant com lamic contrasta als contraris[5] damor, ha gran amor.

xj. Tota amor qui comensa e conserva gran amar, es gran.

xij. Neguna amor es gran si no està egualment enfre lamic e lamat.

xiij. Tota gran amor requer gran fi damar.

xiiij. Neguna gran amor es contra major amar.

xv. Neguna egualtat de gran amor e amar es poca.

xvj. Ab menor amar, neguna amor es gran.

De duració e amor

AMOR sens durar no pot aver poder damar.

ij. Amor qui no dura ni es sabuda, no ha poder damar.

iij. Negú amar pot durar en volentat quis huja[6] damar.

---

1. A, granea e amor.—2. B, damar *corregit* amor.—3. S, nodrexs.—4. B, plazers els treballs.—5. A, contraris *usual.*—6. A, hauja, *la primera a raspada* : B, hanuja.

iiij. Aquela vertut qui fa durar amor, deu esser amada.

v. Neguna falsa amor pot durar.

vj. Gloria qui molt dura, deu esser molt amada.

vij. Amic qui fa differencia enfre[1] los seus bens e los bens de son amat, no ha durable amor.

viij. Sens gran amor, concordansa damic e damat no pot durar.

viiij. En contrarietat damic e damat, amor no pot durar.

x. Negun home es savi qui comensa amar en amor qui no dura.

xj. Amor qui està en lo mig del amic e lamat, tots temps[2] dura.

xij. Qui sa amor fa durar, aconseguex la fi damar.

xiij. Ab poc durar, neguna amor pot[3] esser major.

viiij. Qui en amor vol egalar suspirar e plorar, fassa durar son amar.

xv. Ab menoritat damar negú plaer pot[4] durar.

De poder e amor

Qui no conex amor, no pot re[5] fer damor ni per amor.

ij. Volentat quis dona al poder damor, es plena damar.

iij. Poder qui no pot damor fer amador, no ha vertut.

iiij. Poder qui no pot, per amor, sostenir veritat e destruir falsetat, no ha poder damar.

v. Qui pot fer de gloria gloriós, pot fer damor amorós.

vj. Negú poder pot fer neguna[6] obra sens differencia damic e damat.

vij. Negú poder pot concordar amic e amat sens amor.

viij. A poder qui fa damor so ques vol, no pot neguna[7] res contrastar.

---

1. B, en: [enfra] *al marge.*—2. B, tostemps *usual.*—3. B, ab poc durar aconsegueix *(aquest mot tatxat)* amor [no] pot.—4. A, no pot.—5. B, [res].—6. A, nengun *passim* ... nenguna *usual.*—7. B, *omet* neguna.

viiij. No deu esser amat ni loat poder qui damor no pot comensar amar.

x. Poder qui no pot pascificar lamic e lamat, no està en lo mig loc damor.[1]

xj. No deu esser amat poder qui no sà a la fi damor.

xij. Major poder damor fa major amador.

xiij. Egual poder damic e damat no ha freitura damor.

xiiij. Negú[2] poder de poca amor vens poder de gran amor.

De saviea e amor

NEGÚ amic qui sens vertuosa volentat vol amar, es savi.

ij. Per fol e viciós amic, negú savi amat desira esser desirat ni servit.

iij. Saviea e falsa amor nos poden mesclar.

iiij. Qui no vol saber gloriosa amor, no sab amar.

v. Si saviea no declara differencia de gloriejant e gloriat en gloria, no mou lamic a gran gloria amar.

vj. Aytan amable es, en la essencia e natura de gloria, concordansa de gloriós e gloriat, com, en saviea, de entenent e entès.

vij. Tot amic savi es contrari als enemics damor.

viij. Aytant se cové comensar amar damor, com entendre de saviea.

viiij. Aitant està amar en lo mig damor, com entendre en lo mig de saviea.

x. Savi amador sovín cossira[3] la fi damor.

xj. Tot savi amador se sotsmet a esser servidor de major amor.

xij. No es savi amador qui no sab egualar amor e amar.

xiij. Negú savi amador vendria[4] major amor per menor.

---

1. B, damar? — 2. B, neguna. — 3. AB, consira. — 4. S, [uendria] *escrit sobre* amador *i després d'aquest mot, un espai blanc raspat* : A, uendr ia, *amb una lletra raspada entre la* r *i la* i.

De volentat e amor

NEGUNA volentat sens amor es vertuosa.

ij. Negú voler es ver sens ver amar.

iij. Tota volentat gloriosa es amorosa.[1]

iiij. Sens differencia damic e damat, no poria amor estar en volentat.

v. Amor e amar en neguna mala volentat poden aver concordansa.

vj. En volentat qui contrasta a gran amor, no ha gran concordansa damic e damat.

vij. Sens fi damor, en volentat, amar no pot comensar.

viij. Los mejans de volentat e damor son voler e amar.

viiij. Sens fi damor, neguna volentat ha repòs.

x. Tota volentat es menor en qui no cab major amor.

xj. Volentat quis eguala ab amor, no ha de res freitura.[2]

xij. Negun amic ha gran volentat damar qui per menor amor cuyda aver major amat.

De vertut e amor

VERTUT veritat e amor son riquees e tresor damic e damat.

ij. Sens vertut damor, neguna gloria es amadora.

iij. Sens differencia de vertuts, no poria amic amar.

iiij. Concordança[3] de vertuts enforteex concordança damic e damat.

v. De neguna vertut damor nex contrarietat damic e damat.

vj. De vertuosa amor nex e comensa vertuós amar.

vij. Amic qui no ha, en lo mig loc damor, vertuós amar, no sab desirar, ni per amor trebayls sustenir.

viij. Sens vertuós amar, negú pot atènyer[4] la fi damor.

viiij. Per neguna vertut ha lamic paor de major amar.

---

1. B, amorsa. — 2. AB, fretura (A, *usual*: B, *passim).* — 3. B, *salta a l'altre mot* concordansa. — 4. S, ateyer : A, ateyn *o* ateyer.

x. Negunes eguals amors per vertut son males.

xj. Neguna vertut menor ha natura de major amor.

De veritat e amor

No es vertader amic qui falsament ama vera[1] gloria damor.

ij. No poden esser nombrats, en essencia damor, amic e amat, sens vera differencia damdós.[2]

iij. Car fals amador no pot aver concordansa ab ver amat, no poden veritat e amor participar ab fals amador.

iiij. A vertadera amor neguna res nǫ pot esser contrari.

v. Sens veritat damor, no pot lamic comensar ver suspirar e amar.

vj. Can vera amor està enfre amic e amat, no ha lamic paor de fals amador.

vij. Vera fi damor es senyal e senyera de vertaders e leyals[3] amadors.

viij. Ab major veritat damor pot lamic destruir tota falsa amor.

viiij. Egaltat de veritat e amor no ha sobre sí major, e fa ardit amador.

x. Menoritat de vera amor ha paor de fals home.

De gloria e damor

Sens differencia damic e damat, negú pot aver gloria per amor.

ij. Sens concordansa damic e damat, negú pot aver gloria damor.

iij. Qui tem sostenir pena per amor, fol es si espera aver gloria per amor.

iiij. Per gloria damor comensa solàs damic e damat.

v. [4] En cambra de gloriosa amor estan en solàs lamic e lamat.

1. B, *manca* vera, *amb l'espai buit.* — 2. A, damadors. — 3. A, seyal e seyera (S senyal e seyera : B, senyals e seyera) de verdades e leals. — 4. B, *posa aquesta* condició *darrera la següent.*

vj. En cambra de gloriosa amor cuyl lamic la fi de son amar.

vij. La major gloria damor[1] donal major amat als majors amadors.

viij. En gloria on ha egaltat damich e damat, neguna perfecció no ha de res freitura.

viiij. Negú[2] ha major amor, qui lexa major gloria per menor.

De differencia e de amor

Senes differencia, en neguna amor pot esser concordansa.

ij. Diferencia damic e damat no viu de contraris.

iij. Sentir e ymagenar e amar son differents comensaments damors,[3] ab los quals lamic va veer son amat.

iiij. Si en amor no avia differencia damic e damat, no poria estar amor enfre lamic e lamat.

v. Fi e compliment està lamar del amic dels differents actus de les rails damor, de les quals està lamar ornat[4] e vestit.

vj. Neguna differencia damor es major que aquela qui es de voler[5] e damar.

vij. Sens differencia de eguals amadors, no foren eguals amors.[6]

viij. No pot esser menor amor en amic qui no fa differencia enfre los bens els mal damor.

De concordansa e amor

Per concordansa damor sajusten lamic e lamat, e per contrarietat se lunyen.

ij. Lo cor els uyls de lamic se concorden a comensar suspirar e plorar per amor.

iij. En lo mig de lamic e lamat se posa amor, per so quels pusca concordar.

1. A, [damor].—2. A, nengu no (no *tatxat*).—3. A, damor.—4. A, honrat.—5. SB, voles.—6. A, amador[s] ... amor[s] (S, amor).

iiij. Sens fi damor, amic e amat nos poden concordar.

v. Major corcondansa damic e damat està per major concordar.

vj. Neguna egualtat damic e damat pot esser sens concordansa.

vij. De menor amor, menor[1] concordansa damic e damat.

De contrarietat e amor

NEGUNA amor comensa per contrari.[2]

ij. Contraria amor no pot estar enfre amic e amat.

iij. Ab contrarietat damor, negun amic ateny la fi de so que ama.

iiij. La major contrarietat damic e damat es peccat.

v. Neguna egualtat damor està per contrari.

iij. Ab menor amor negú amic pot contra falsa amor.

De comensament e amor

TOT bo e gran amador comensa amar en lo mig loc damor.

ij. Tota amor comensa per la fi damar.

iij. Sens major amic e amat, no pot esser major comensament damor.

iiij. Per egualtat damor damic e damat comensa egual amor.

v. Menor comensament damor no es de gran amador.

De mijà e amor

EN lo mig loc damor està amar, qui es la fi del amic e lamat, el solàs damdós.

ij. Sens major amor no pot esser major mijà damor.

iij.[3] Aquell mijà damor es major qui es de egual amic e amat.

1. B, hix menor.—2. A, contrarii *usual.*—3. S, *manca aquesta* condició *que sembla anava suplida al marge inferior, ara retallat, on s'en veuen encara vestigis en el corneló lliure.*

iiij. Per menor amor no està lamar del amic en major amat.[1]

De fi e damor

MAJOR fi damor fa majors amadors.

ij. Per la fi damor segualen, en lamic, suspirs e plors, languiments e plaers.

iij. Neguna menor fi[2] damor fa anar hivasosament[3] lamic a son amat.

De majoritat e amor

NEGUNA major amor pot esser sens major egualtat damic e damat.

ij. Enfre major amor e menor no[4] està repòs.

De egualtat e amor

PER menor egualtat damor, negun amic poria aver sejorn ni repòs.

2. *De les questions damor*

HOM pot fer questions damor en .x. maneres, so es a faber: si es amor? què es amor? de que es amor? per que es amor?[5] quanta es amor? qual es amor? en qual temps es amor?[6] on es amor? còm[7] es amor? ab que es amor? E per aquestes .x. maneres de questions, volem fer questions damor, e adès per una manera adès per altra; e cascuna questió trametem a sa condició, qui es sa solució,[8] la qual es a ela semblant per rúbrica e per nombre. E primerament direm de les questions de bonea e amor.[9]

1. B, amar.—2. S, fi *corregit sobre raspat.*—3. A, yuaçosament: B, ivasosament.—4. A, [no].—5. B, per que amor. de que es amor.—6. B, *manca* en qual temps es amor.—7. S, quom.—8. B, trametrem ... la solucio.—9. B, de bone amor.

De bonea e amor

QUESTIÓ. Demanà lamich a lamor, per que son amat es amat per tan pocs amadors, com sia digne de esser amat per molts amadors. *Solució.* Amic, dix amor: la solució daquesta questió està en la primera condició de bona[1] amor, e en axí de les altres, per orde de rúbriques e de nombre.

ij. [2] Demanà lamic a lamor, per que no montiplicava son amar.

iij. Amor, dix lamic: pot me, per tu, esdevenir negun mal?

iiij. Demanà lamic a lamor, per qual natura se sentia tan pesant a amar[3] son amat.

v. Demanà lamic a sa volentat, per que estava malauta.

vj. Al amic demanaven amadors, per que desamava[4] peccat e amava vertut.

vij. Amadors demanaren a lamor, ab que nodria e faia bon amador.

viij. Demanaren dones a lamic, con sentia los mals damor, ab que avia repòs.

viiij. Cantava .j. aucel damor, al qual demanà[5] bontat, ab que conexia amor damic e damat.

x. Amor, dix lamic: per que és tan bona?

xj. A .j. flor damor demanà lamic, ab que poria aver bo amat.

xij. A lamor demanà lamic, ab que avia comensat son amar.

xiij. Demanà lamic a lamor, on poria atrobar son amat.

xiiij. Demanà .j. donzel de lamat a lamic, en qual font avia beguda amor.

---

1. B, bonea.—2. *Tots tres manuscrits, abans de cada número, en compte de calderó, posen* Q.° *amb tinta vermella i blava, alternant.*—3. B, tant pazant amar.—4. SB desama.—5. B, demanaua.

xv. A lamic demanà la donsela[1] damor, ab que amava la major amor.

xvj. Amic, dix lamat: per que as amor mala?

xvij. A lamor de lamic demanà la flama del foc, per que avia tan poc amador.[2]

De gran amor[3]

Questió. A la eternitat del sobirà amat demanà lamic, qui estava raó de son gran amar.

ij. Lausor damor demanà a lamic, si sabia ab què poder damor es gran.

iij. A lamor del amat demanà lamic, per que no estava gran en molts amadors.

iiij. A la sua amor demanà lamic, ab què estava gran.

v. Al amic qui temia sostenir los trebayls damor, demanà caritat, per ques hujava damar.

vj. Vera amor demanà a falsa amor, per que avia paor e fugia.

vij. A lamic demanaren aucels qui cantaven damor, què es gran gloria.

viij. Consolació e paciencia demanaren a lamic, de quel guardonaria amor per amar son amat.

viiij. Membransa e esperansa damor demanaren a lamic, ab què estava amor gran.

x. Victoria e lausor demanaren a lamic, si per eles avia gran amor.

xj. Grans dones de valor demanaren a lamic, per què es gran amor.

xij. Menoritat e contrarietat demanaren a lamar del amic, per que[4] estava en lo mig loc damor.

xiij. A .j. petit amador demanà .j. gran senyor, per que avia tan gran amor.

xiiij. Libertat demanà a lamic si ab ela amava major amat.

1. A, una donzella.—2. B, tant pochs amadors.—3. A, de granea e amor.—4. S, [que].

xv. Justicia demanà a lamic, per que amava egaltat damor e damat.[1]

xvj. No podia lamic sostenir los turments qui son per major amar, e demanà a lamat, si ab menor amar poria atrobar los grans secrets damor.

De duració e amor

Questió. Angel damor demanà a lamic, ab que avia poder damar.

ij. Amar volia lamic e no podia amar, e demanà al amar, qui li empatxava[2] son amar.

iij. Lamic estech .j. dia sens amor, e demanà a lamor, per que no durava.

iiij. A lamat demanà lamic, qual vertut devia molt amar.

v. A la saviea e membransa de lamic demanà vera amor, per que falsa amor tan longuament ha durat.

vj. Les pintures e figures de la cambra de lamic e lamat,[3] ab que duren?

vij. Demanà lamic a lamor, per que li era fugit son amat.

viij. Concordansa damic e damat,[4] ab que dures[5] con lamic ha grans trebayls per son amat?

viiij. Amor damic,[6] per que desempares lamic, pus que las enamorat?

x. Saviea e duració demanaren a lamic, si sabia què es fulia[7] damor.

xj. Servidors damor demanaren a lamic, si sabia quals son los majors fundaments damor.

xij. Tramès lamic a lamat .j[a]. epístola[8] damor en la qual li demanava, ab que poria aconseguir e aver la sua amor.

xiij. Amor, dix lamich: ab que pots esser major?

xiiij. Demanà lamic als seus plaers e a les sues passions, ab que estaven eguals en la sua amor.

---

1. A, damar.—2. A, al amat? que li empaxaua.—3. A[1]B, e del amat.—4. A, *afegeix* [dix a lamor] *al marge.*—5. B[1], duren.—6. A, [damich] *al marge.*—7. A, follia *passim* : B, folia *usual.*—8. SB, pistola.

xv. Plaer solàs e sejorn damor, per que no dura?

De poder e damor

QUESTIÓ. Demanà saviea a lamic, pus que desirava[1] molt amar son amat, per que no la trametia a lamor.

ij. Demanà volentat a lamic, per que tota la donava al poder damor.

iij. Amor, dix lamic: lo teu poder, sens passió e acció, ha vertut?

iiij. Les carreres damor demanaren a lamic, quant iria per eles veer son amat.

v. Demanà gloria a lamic, per que nos vestia dela son amar con membrava son amat.

vj. A lamic demanaren poder e libertat damor, si sabia lo subject damor.

vij. Discordia fo feita enfre lamic e lamat, e lamic demanà[2] a paciencia e pietat, si sabien ab que pogués recobrar son amat.

viij. Honors e lausors demanaren al amic, si era eretgia damor ociositat damar.

viiij. Dones vestides damor demanaren al amic, si avia oít blasmar lo poder damor.

x. Oració e devoció demanaren al amic, si sabia on estava poder damor.[3]

xj. Libertat e vertut demanaren a lamor, si negú de sos poders era airable.

xij. Demanà .j. petit amic a lamor, ab que feia sos majors amadors.

xiij. Demanà lamic a lamor, si valors honraments e honors eren les sues riquees.

xiiij. A lamic demanaren molts homes, per que naturalment es amable gran poder damor.

1. A, desideraua.—2. A, demanaua.—3. B, lo poder demor.

De saviea e amor

QUESTIÓ. Amic, sabs què es saviea damor?

ij. Demanà lamic a lamor, per que son amat era tan poc onrat e servit.

iij. Demanaren al amic, si en la sua amor saviea e fulia podien estar.

iiij. A lamic demanaren amadors, còm sabia amar.

v. Lamic demanà a saviea, còm poria gran gloria molt amar.

vj. La gloria del amat demanà a lamor, si era per ela tant amada com saviea.

vij. Amic, sabs què es saviea damar?

viij. Demanà lamic a lamat si li playa que amàs aytant filosofia damor com de saviea.

viiij. Dues dones de valor demanaren al amic, si en él pudien estar egualment entendre e amar.

x. A lamich demanaren amadors, en qual lit durmien les sues cogitacions.

xj. Demanà lamic a lamor, còm poria esser pus savi amador.

xij. Savies dones demanaren a lamic, si sabia què es fulia damar.

xiij. Valor e honor demanareñ al amic, si avia vist fol mercader damor.

De volentat e amor

QUESTIÓ. Demanà lamat a lamic, si la sua volentat avia vertut.

ij. Amic, dix lamat: sabs què es vera volentat?

iij. Lamic demanà a son amat, si amava tant gloriejar com amar.

iiij. Veritat e clardat damor demanaren al amic, si en la sua volentat porien abitar e estar.

v. Bonea e malea demanaren a la[1] volentat de lamic, si ensems porien ab ela aubergar.[2]

vj. Donsels[3] damor demanaren a lamat e lamic, ab que porien aver gran concordansa.

vij. Demanaren dones damor a lamic, què fahia[4] comensar en sa volentat amar.

viij. Honors e lausors[5] demanaren a lamat e lamic,[6] per quals missatges se trametien amors.

viiij. A la ociosa volentat de lamic demanaren amors, per que estava tan hujada trista e trebaylada.

x. A sa volentat demanà lamic, per que està menor e no major.[7]

xj. A la volentat del amic demanaren vertutz, de que estava plena.

xij. A lamic demanaren honrats senyors, per que en major amor no cab menor amor.

De vertut e damor

QUESTIÓ. A lamic e lamat[8] demanaren amadors, de que vivia lur amistat.

ij. A la gloria de lamat demanà lamic, si era molt amada.

iij. A la vertut del sol demanà lamic, ab que podia amar.[9]

iiij. A lamistat de lamic e lamat[10] demanaren dones, de que avia necessitat.

v. Per amor volava .j. aucel qui demanava, de que nexia contrarietat damic e damat.

vj. Dones de vertut demanaren al amic, ab que comensava vertuós amar.

---

1. A, [a la] : SB, *manca* (S, *repeteix* a lamic ... e estar *de la qüestió anterior, tot tatxat amb tinta vermella, fora el mot* volentat *qui es lliga amb els subsegüents* (volentat de lamic).—2. AB, albergar.—3. A, donzelles.—4. B, sabia.—5. B, lauzor.—6. SA, e amic.—7. B, estaua (A, *també* estaua : B[1], esta) menor e no menor.—8. A[1]B, e a lamat.—9. A, [molt] amar.—10. A, e [de] lamat.

vij. Oració e devoció demanaren al amic, ab que podia trebayls sostenir.

viij. Hujat fo lamic, e demanà al foc, ab que poria sí metex desujar[1] damar.

viiij. Demanaren al amic, si per neguna vertut avia ahuda paor damar.

x. Demanà lamic a son amat, si ab la amor poria egualar neguna vertut.

xj. Amat,[2] dix lamic: as tan gran vertut per bonificar com per amar?

De veritat e amor

QUESTIÓ. Demanà lamic a son amat, per que anaven tan pocs homens en la sua gloria, e tants en infern.

ij. Amat, dix lamic: ha en tu ver nombre per amor e damor?

iij. A lamat demanà lamic, si poria perdonar a fals amador dementre desama[3] vera amor.

iiij. Dones de veritat e poder demanaren al amic, si en amar son amat atrobava negun contrari.

v. Als suspirs e plors de lamic demanaren jutges damor, de qual font ixien.[4]

vj. Paor ac lamic, e volc fugir a son amat, e demanà li lamat, per que avia ahuda paor, pus quel amava.

vij. Demanà lamic a lamor, ab que poria conèxer fals amador.

viij. Amat, dix lamic: ab que pot hom destruir falsa amor?

viiij. Cavalers[5] damor, dix lamic: per que sots tan ardits combatedors?

x. Demanà lamic a lamor, si per negun temps[6] avia ahuda de re[7] paor.

1. SA, desujar B, desuiar (desviar)?.—2. A, lamat.—3. AB, desamaua.—4. B, hixen.—5. B, cauales.—6. S, negu tems.—7. A, aguda *usual* de res : Ḃ, hauda de res.

De gloria e amor

Questió. Amor, dix lamic: de que estàs[1] plena?

ij. Escuders del amat demanaren al amic, de que es gloria damic e damat.

iij. Paor ac lamic a sostenir grans trebayls per amor: demanarenli[2] justicia e caritat, per que esperava aver gloria de son amat.

iiij. Demanaren a lamic,[3] pasciencia e humilitat, si per pena damor pot comensar gloriós amar.

v. A ymagenar e sentir sabsentà lamar de lamic, e demanaren a lamic, ymagenar[4] e sentir, en qual loc lo porien atrobar, car sens él no volien estar ne viure.

vj. Menjava lamic .j.ª bela poma damor: demanaren li veer e oir on la avia cuylida, car éls volien larbre destruir qui la avia engenrada.

vij. A làguila damor, ab que lamat pren los majors amadors, demanaren amadors, si volava per aer damor.

viij. .I. lebrer, ab que lamic prenia les lebres damor, demanà a son senyor,[5] si avia de res fretura.

viiij. A .j. mercader damor, qui comprava joyes[6] a son amat, demanà lamic, si sabia molt de mercaderia.

De differencia e amor

Questió. A lamor demanà lamic, si en ela estava natura damic e damat.

ij. A la differencia damic e damat demanaren amadors, de que vivia.

iij. Escuder damor demanà al amic qui volia anar veer son amat, en qual caval damor volia cavalcar.

iiij. Menbransa damor demanà a lenteniment damor, ab que estava amor enfre lamic e lamat.

1. B, estats.—2. A, [et per aço] demanarenli.—3. S[1], [a lamic].—4. B, sabsenta a lamich ymagenar [e demanaren al amich ymaginar].—5. S, senhor.—6. A, ioyes [damor].

v. Les rails damor demanaren al amic, de que era la sua corona.

vj. A lamor demanà lamic, de que era la sua concordansa major.

vij. A lamat demanaren amadors, si porien esser egals en amor.

viij. Menor differencia damor demanà a lamic, si ab ela volia estar en son amat.[1]

De concordansa e amor

Questió. Demanaren a lamic, si sabia què es triacle[2] damor e verí damor.

ij. Amic, dixeren secrets damor: ab que comenses suspirar e plorar?

iij. A lamor demanaren vertuts, en qual sciutat pascifica[3] lamic e lamat.

iiij. Volia .j. home amar vertuts e no les podia amar, e demanà a lamor, què era occasió que él no podia amar.

v. Al liri e la rosa demanà lamic, ab que poria aver major amar.

vj. Dos amars demanaren a lamor, ab ques porien egualar.

vij. Demanà lamic a lamat, si avia en sí metex neguna natura per ques pogués dél lunyar son amar.[4]

De contrarietat e damor

Questió. Dones damor demanaren a lamic, on estan los perils damor.

ij. Contrarietat damor plorava e planyia: demanaren li concordanses damors,[5] per ques plorava e planyia.

iij. Ab falchó damor no podia lamic pendre amor, al qual falcó damor demanà lamic, per que amor no prenia.

---

1. B, amar.—2. A, triagua.—3. B, pacificaua.—4. B, pogues deslunya[r] son amar (A, amat?).—5. B, demor.

iiij. A .j. ermità damor demanaren pastors damor, si sabia què es major contrarietat damic e damat.

v. Oveyles damor demanaren al pastor, si sabia qual home es pus contrari al senyor damor.

vj. Bona amor demanà a mala amor, per que vivia.

De comensament e amor[1]

Questió. En cantant demanaren aucels damor a lamic, si sabia on comensava amor son amar.

ij. Roses e violes demanaren a lamic, si sabia qual es lo major comensament damor.

iij. Demanà un jucglar[2] damor a lamic, si sabia quals son les majors necessitats damor.

iiij. A .j. rey damor demanà .j.ª regina[3] damor, si sabia ab que comensa major amor.

v. A les noces de major amor menjà menor amor, a la qual demanà la viula,[4] de que era lo son[5] damor.

De mijà e amor

Questió. Fonts[6] damor demanaren als amadors qui en eles bevien, on durmia la dona damor.

ij. Esteles damor demanaren al amic, si sabia de que es major amar.

iij.[7] Amic, dix valor: qual es lo major mejà damor?

iiij. Langors damor demanaren al amic, pus que sentremetia de amor, per que no estava ab lo major amat.

De fi e damor

Pomes damors demanaren a lamor, ab que fahia majors amadors.

ij. Lo liri el rubís damor demanaren a lamic, quals son los correus qui porten letres per amor.[8]

---

1. SB, damor. — 2. AB, juglar. — 3. B, demanaua? huna regina. — 4. B, viola. — 5. A, so. — 6. SB, fons. — 7. S, *manca aquesta* qüestio, *que devia anar al marge, ara retallat.* — 8. B, los coreus ... per amors.

Intenció: Amor — 8.

iij. Demanà la corda damor a la sageta damor, per que no corria[1] tost quan anava ferir lamic per amor.

De majoritat e amor

EGUALS honramens damor demanaren al amic, si sabia de que es major amor.

ij. Suspirar e plorar demanaren a lamic, si atrobava[2] repòs en amar.

De egaltat e amor[3]

MENORS amors demanaren a egals amadors, si per amor[4] avien repòs.

3. *De pregueres*[5] *damor*

A donar doctrina con hom sapia pregar per amor, volem enaxí trer[6] pregueres damor, de les condicions e questions damor, com avem treites les questions, de les condicions damor.

¶ Qui vol pregar per amor ab bonea e granea damor, prenga[7] semblansa de la condició e questió primera a la rúbrica de bonea e amor; e qui vol pregar per amor de bonea e duració, vaja a la segona condició e question de la rúbrica de bonea e duració, e fassa la preguera de lurs semblanses, e enaxí[8] de les altres; e per aysò porà aver art e manera datrobar moltes e diverses oracions e pregueres damor; e daysò donam doctrina en les pregueres consequents.

1. S, coria. — 2. B, suspirs e plorar ... si atrobauen. — 3. SB, de egaltat menoritat. — 4. B, amors. — 5. A, pregueries : B, pregaries *usual*. — 6. A, traher : B, traura. — 7. AB, preguar ... prengua *passim (et sic in similibus)*. — 8. B, *manca* lurs semblanses e enaxí.

De bonea e amor

EN dolor e en tristicia estava lamic, per so car lamat avia tan pocs amadors, com sia so que son amat sia en tan gran granea[1] de bontat e amor, que per molts[2] bons e grans amadors deuria esser amat honrat e servit; e per aysò lamic pregà lamor, ab molt[3] bo e gran amar, que enamoràs de son amat molts bons e grans amadors.

ij. Pregà lamic amor que duràs en son amar, per so que la sua amor pogués montiplicar en bontat; car bontat damor sens duració no[4] pot créxer.

iij. Amat, dix lamic: sens vostra bontat e poder jo no pusc[5] aver bona amor, ab la qual vos desir amar; e per aysò deman al poder de vostra bona[6] amor quem do poder de bona amor ab queus pusca amar, e que ab él pusca amar be e desamar mal.

iiij. Pregava lamic lamat que la bonea de sa amor feés esser coneguda; cor quant bonea damor es coneguda, enfortex los amadors a sostenir trebayls e langors per amor.

v. [7] Pregà lamic son amat que li sanàs sa volentat ab bontat damor, qui es medicina qui gita de volentat males cogitacions ymaginacions e amors qui fan volentat esser malauta.

vj. Amat, dix lamic: pus vols per mi esser amat, e tu no pots esser amat sens bontat damor, ni amor no pot esser bona sens vertuts, donam vertuts ab quet pusca amar.

vij. Bonea e veritat de lamat, pregà lamic, que li bonificassen e[8] verificassen son amar, car sens eles no volia amar son amat.

viij. Pregava[9] lamic la bonea e gloria de son amat que li bonificassen e li gloriejassen lamor ab que amava son amat, per so que en lamat agués sa amor bon repòs.

---

1. A, granea *sobre raspat* : SB, bonea.—2. S, moltes *(la e puntuada)*.—3. B, *omet* molt.—4. S[1], [no].—5. A, pux.—6. A, bonea *corregit* bona.—7. S, *sense* v.—8. B, e li.—9. B, pregua.

viiij. Pregà lamic bona amor que li revelàs la natura per la qual avia essencialment en sí metexa[1] diferencia damic e damat, car aital revelació era bona a molt amar.

x. Bona amor, dix valor damor: la natura que avetz per concordansa damic e damat, mostratsla[2] als amadors, per so que sapien[3] ab ela concordar lurs bones amors.

xj. Flor damor pregava bona amor que feés bons amadors qui amassen bo amat.

xij. Pregà lamic lo major senyor damor e bontat que umplís lo mon de bona amor, e quen gitàs mala amor; car tota bona amor[4] comensa bo amar, e tota mala amor comensa mal amar.

xiij. Pregà lamic son amar[5] que estegués en lo mig loc de bona amor, per so que ab mal amar no pogués participar.

xiiij. Pregava lamic bonea e fi damor que li vestissen son amar, ab lo qual volia anar veer son amat e en él aver bo repòs.

xv. Donzela damor pregà lamic que amàs son amat ab major bontat e amor, e que tramesés[6] son amar per ela al major amat, lo qual desirava molt honrar e servir.

xvj. Bonea e amor, pregà lamic, que segualassen en ses obres, car ab eles porien lurs amadors destruir mal e peccat.

xvij. Volc esser lamic bo e gran amador, e pregà menor bontat que no fos sa privada; car privadea de menor bontat empatxa privadea de[7] major amistat damic e damat.

De granea e amor

LAMIC tramès .j. suspir e .j. plor a la granea e eternitat de son amat quels plagués montiplicar sa amor en magnificar e durar, car gran e eternal amat desirava amar.

---

1. B, metetex.—2. SA, mostrat la.—3. S, [sa]pien.—4. SA, malamor ... bonamor *passim*.—5. B, amat.—6. A, trametes *usual* : B, tretes.—7. A, [de] : SB, *manca*.

ij. Poder damor, dix lamic: pus que en mon amat sots tan gran, plassiaus que siats gran en ma amor, qui desira poder de gran amar.

iij. Pregava lamic la gran amor de son amat ques feés conèxer a molts amadors, per so que aguessen a ela gran amor; car per ignorancia de gran amor no pot esser gran amador.

iiij. Pregava lamic sa volentat ques ornàs es vestís de gran amor grans magnificencies e enpreniments, pus que desirava amar e servir gran amat.

v. Lamic pregà son amat que li donàs gran justicia, per so ques jutjàs a grans trebayls sustenir per amor; e que li donàs gran prudencia, per so que sabés eligir la pus gran amor; e que li donàs gran fortitudo, per so que vensés grans temptacions; e que li donàs gran tempransa, per so que agués gran abstinencia; car totes aqueles granees de vertuts se covenen a gran amor.

vj. Pregava lamic son amat que li feés amar gran veritat, car ab poca veritat no podia contrastar a la gran falsetat qui té quax tot lo mon en error, e montiplica falsa amor.

vij. Pregava lamic son amat que li donàs grans ales damor ab que pogués pujar a él amar, e en la sua gloria estar.

viij. Amat, dix lamic: donam tan gran amor que, en tu amar onrar e servir, no fassa differencia enfre riure e plorar, sejornar e trebaylar, car en altra manera not puria molt amar.

viiij. Pregava lamic amor que, en amar servir e honrar son amat, li donàs gran concordansa de riure e plorar, trebaylar e sejornar, sanitat e malautia; car aytal concordansa es necessaria a gran amar.

x. Amat, dix lamic: donam grans trebayls, grans aversitats a sostenir per tu honrar e servir, e que sapia què son los sejorns els plaers de gran amar.

xj. Amat, dix lamic: pus que màs comensat a tu amar, donam gran amor ab qui pusca comensar gran amar, lo qual me fassa comensar grans obres a tu molt loar adorar, e a les gents fer[1] honrar e servir.

xij. Amat, dix lamic: fé estar lo meu amar en lo mig de gran entendre e membrar, per so que sia ma amor gran en tu amar loar e beneir.

xiij. Amat, dix lamic: qui ha gran amor, ha grans trebayls per amor, els trebayls no pot sostenir sens amar gran fi damor; la qual gran fi te prec quem fasses[2] tots jorns amar, per so quels trebayls damor pusca sostenir.

xiiij. Pregava lamic lamat[3] que li donàs tan gran amor, que per ela pogués sostenir e portar los majors plaers e trebayls qui esdevenen per gran amor.

xv. Amat, dix lamic: tu qui dones gran amor, donam gran egualtat damor e amar, per so que la mia amor no sia en res poca ni ociosa.

xvj. Pregava lamic son amat quel lunyàs de poca e menor amor, per so que ab gran e major amor pogués grans feitz emparar e complir a tractar sa honor.

De duració e amor

La duració de son amat, pregava lamic, que ab durar li donàs poder damar sos honramentz ses valors e honors.

ij. Pregà[4] lamic son entendre e membrar ques guardassen de ymagenar e sentir, qui volen que sa amor dur en amar los bens qui poc duren.

iij. Amic, dix lamor: no tugs[5] damar, per so que yo enfre tu e lamat pusca durar.

iiij. A lamic dix amor, que feés durar vertut en son cogitar, per so que en lo cogitar ela pogués fer durar vertuós amar.

---

1. A, [e] adorar e [encara quet faça] a les gents fer (fer *tatxat).*— 2. S, fassas.— 3. *Ed Mag.* amatum : A, [amor] : SB, *manca.* — 4. B, pregaua.— 5. A, not enug[t]s : B, no tanuges.

v. Amat, dix lamic: fé durar veritat en ma amor,[1] per so que en ela fals amar no pusca durar.

vj. Amic, dix amor: nom fasses desirar plaer de ymaginar e sentir, pus que poc dura; e fem desirar los plaers qui molt duren, per entendre e membrar la gloria de ton[2] amat.

vij. Lamor dix al amic que no la feés durar en amar los bens especials qui[3] poc duren, mas en amar los generals qui molt duren.

viij. Amor, dix lamic: concorda ton amar ab entendre e ab membrar[4] les valors de mon amat, per so que molt pusca en tu durar.

viiij. Amic, dix amor: con cogitaràs en vanitats, en aquela cogitació no lexs[5] durar ton entendre e membrar, car si ho fas, jo nom poré abstenir[6] de eles amar.

x. Dix amor a lamic que con comensaria neguna res a amar,[7] que comensàs a membrar e entendre si la cosa que vol amar es durable.

xj. Amic, dix amor: si vols fer durar ton amar, fél estar en lo mig de membrar e entendre ton amat e ses obres.

xij. Pregava lamic son amat que feés en él durar sanitat disposició e oportunitat, per ço que pogués durar en amar la fi damor.

xiij. Amat, dix lamic: fé durar mon amar en major cogitar, per so que en major amor pusca estar.

xiiij. Pregà lamic amor e amar ques egualassen en él, per so que pogués durar en servir son amat.

xv. Amic, dix amor: no lexs[8] durar temptació en[9] cogitació, car on mais lay[10] fas durar, fas a mi aver menor amar en vers ton amat.

---

1. SB, mamor *passim*. — 2. S, son? *corregit* ton. — 3. S, car (S[1], qui). — 4. S, a ((S[1], ab) membrar : A, amembrar : B, amanbrar. — 5. S, lex : A, leix. — 6. B, abastanir. — 7. B, res amar. — 8. SA, lex. — 9. A, en [ma]. — 10. S, lai.

De poder e damor

PREGAVA lamic son amat que li feés conèxer amor, per so que sabés amificar sí metex, e los altres, damar.[1]

ij. Amat, dix lamic: donam tot lo poder damor, per so quet pusca amar ab tota lamor.

iij. Pregava lamic vertuts que li procurassen ab son amat quel feés senyor e sotsmès del poder damor, per so que tot fos en amor agent e pacient.

iiij. Poder de veritat e damor demanà lamic al amat, per so quen pogués destruir e ausiure falsa amor.[2]

v. Amat, dix lamic: donam poder de gloria, per so que con son en tristicia[3] per amor, me pusca alegrar.

vj. Pregà[4] lamic son amat que li donàs poder damor, per so que la pogués donar e partir entre molts amadors.

vij. Amat, dix lamic: donam[5] poder damor, per so que ab él[6] pusca concordar molts amadors en tu amar onrar e servir.

viij. Pregava lamic amor bona que li donàs son poder, per so que pogués contrastar a mala amor.

viiij. Amor, dix lamic: tu qui és liberal vertuosa[7] e gran, donam ton poder per so que pusca de tu e per tu comensar gran e vertuós amar.

x. Pregava lamic son amat que li donàs, del mig loc damor, poder damar, per so que tot fos vestit e comprès damor.

xj. Amat, dix lamic: donam poder e fi damor, per so que nó pusca amar sens fi damor.

xij. Pregava lamic son amat que li donàs lo major poder damor, per so que pogués sostenir los majors trebayls e langors que hom ha per amor.

---

1. A, damor.—2. S, ausiure (AB, auciure) falsamor *passim.*—3. B, com souen he tristicia.—4. B, pregaua.—5. B, donatz.—6. SAB, els (*serà* poders ... éls?) : A[1], ella.—7. B, est libaral virtuos.

xiij. La egual amor damic e damat, pregava lamic, que li donàs en gloria egualtat damor e damar, per so que pogués amar de tota sa amor lo sobirà amic e[1] amat.

xiiij. Pregava lamic lo major poder damor quel defesés[2] del menor poder damor, qui tots jorns lo temptava a amar menor bontat e vertut damor.

De saviea e damor

Lamor pregava saviea e volentat que sovén la portassen del amat[3] al amic, e del amic al amat.

ij. Lamic pregava saviea e vertut que li vestissen son amar, car trametre lo volia a son amat.

iij. Pregava lamic la saviea e vera amor de son amat que ligassen e presessen la fola[4] e falsa amor, qui té lo mon torbat per fols e falses amadors de peccat.

iiij. Lamic orava, e pregava saviea que li mostràs la gloria de son amat, per so que pus fermament la[5] pogués amar.

v. Saviea damor, dix lamic: mostram so de que es lo gloriejar de mon amat, per so que pusca saber de gloria sa clardat.[6]

vj. Pregava lamic concordansa damor quel concordàs ab son amat en amar.

vij. Adorava e humilment pregava lamic son amat que li feés conèxer los enemics de sa amor, per so quels sabés desamar.

viij. Saviea, dix lamic:[7] tu qui màs mostrat bo e gran amat, mostram[8] a comensar grans servizis[9] e honraments que pusca fer a mon amat.

viiij. Pregava lamic saviea ques mesés[10] enfre él e son amat, pus que amor sera mesa enfre amdós.[11]

---

1. A, amic e *tatxat*.—2. A, defenes : B, defezes.—3. S, dell amat.—4. A, li liguassen e li prenguessen e (e *tatxat)* la folla.– 5. B, lo. —6. A, claredat.—7. SA, amat *corregit* amic.—8. B, amar mostran.—9. A, seruis.—10. AB, metes.—11. S, en framdos.

x. Lamic pregava saviea que, tota hora que amàs, li mostràs la fi damor.

xj. Saviea, dix lamic: mostram la major amor, per so que pusca esser major amador.

xij. Pregava lamic saviea damor que li mostràs a egualar amor e amar, per so que son amat, ab tota sa amor, pogués[1] desirar honrar e servir, e tots los trebayls damor sabés sostenir.

xiij. Saviea, dix lamic: con seré temptat a mais amar menor amor que major, mostram les noblees altees e riquees de mon amat, e del mon la sua viltat vanitat e error.

De volentat e amor

VOLENTAT, dix lamic: pregats vertuts que ornen[2] vostre voler, per so que ab él pusca amar mon amat.

ij. Volentat, dix lamic: nom lexets voler falsetat; car sens ver amar no vol lamat esser servit ni onrat.

iij. Amic, dix volentat: precte que ams molts trebayls sostenir en est mon per ton amat, per so que en lautre segle pusca[3] aver gran gloria en voler ton amat.

iiij. Volentat, dix lamic: ama differencia damor, ab la qual lamat es different a totes altres essencies.

v. Amic, dix volentat: ama gran concordansa de vertuts, e damic e damat.

vj. Volentat, dix lamic: desama contrarietat damic e damat, car ela es comensament de guerres e de mals.

vij. Amic, dix volentat: con comensaràs voler, nol comens sens amar ton amat.

viij. Volentat, dix lamic: tu qui as en lo mig loc de ta essencia ton voler e ta libertat, ageslos en aquel[4] loc ab bon amar.

viiij. Amic, dix volentat: con volràs de mi usar, non[5] vuyles usar sens la fi de bo e gran amar.

1. A, sabes *sobre raspat*.—2. SB, hornen : A, honren.—3. B, pusca[s].—4. S, aquels *(la s puntuada)*.—5. B, no.

x. Volentat, dix lamic: no vuyles aver major voler sens major vertut e bontat damar.

xj. Amic, dix volentat: liga ab ton amar entendre e membrar, ton voler, per so que nom fasses ociosa estar.

xij. Volentat, dix lamic: no vuyles usar de menor voler, per so que en tu pusca abitar e sejornar major amar.

De vertut e amor

Vertut, dix lamic: de lo lum[1] de veritat, qui està fermat en paret damor, pregats lamat que nensena vostra lanterna, en qui es apagat.

ij. Justicia prudencia fortitudo[2] tempransa, fe esperansa caritat, e les altres vertuts, pregà lamic, que acompanyassen[3] son amar, lo qual trametia a son amat, per so que estegués en sa gloria.

iij. Differencia de vertuts, dix lamic: entrats en ma amor, per so que de vos sia plena.

iiij. Concordansa de vertuts: venits estar[4] en ma amor, per so que haja pau ab mon amat.

v. Pregà lamic paciencia abstinencia humilitat castetat e pietat que li vencessen[5] temptacions, qui li trebaylaven son amar.

vj. Vertuosa amor, dix lamic: no lexets comensar en mi viciós amar.

vij. Per les aygues damor nadava lamic: pregava lamic lamor[6] que en lo seu port pogués estar ab son amat.

viij. Cassava lamic ab falcons e lebrers de vertut, e pregava son amat ques lexàs pendre[7] per amor.

viiij. Les majors vertuts damor, pregava lamic, que li ajudassen contra majors vicis, car nols podia vensre[8] ab menor amor.

---

1. A, del llum : B, del lum —2. A, fortalea. – 3. S, acompayassen : A, acompayiassen : B, acompayassen [a].—4. A, *afegeix* [dix lamich].—5. B, venssen.—6. A, [amor].—7. B, e labres (A, lebres) de virtuts ... prendre.—8. A, vencre : A, vencer.

x. Pregava lamic vertuts ques egualassen en son amar, per so que deles fos plena sa amor.

xj. Menor vertut damor: no trebaylets mon amar qui desira pujar ab major[1] vertut damor.

De veritat e amor

AMOR vera, dix lamic: no lexets viure falsa amor, qui fa estar sos amadors en la ira de mon amat.

ij. Ab ciris enceses[2] e illuminats damor anava lamic pregar son amat que mostràs veritat de sa amor a sos amadors.

iij. Servidors damor[3] pregaren veritat e concordansa que anassen estar en lamor damic e damat.

iiij. Pregava lamic son amat que li complís son cor de vers suspirs damor, per so que fos senyor de sos contraris.

v. Vera amor, dix lamic: mit les mies mans en les tues obres, els meus peus en les tues carreres, per so que no sia semblant als[4] ypòcrites qui falsament suspiren e ploren per falsa amor.

vj. Veritat e amor, pregà lamic, que li ornassen e vestissen, sanassen e enbelissen[5] son amar, per so que enfre eles pogués estar.

vij. Vers senyals damor pregaren lamat quels tramesés a son amic, car falses senyals damor lo volien enganar,[6] e son ver amar, de falsa amor vestir, per so que tostemps fos sens repòs.

viij. Pregava lamic sa amor ques vestís de major veritat, per so quel feés senyor de falsa amor, a la qual destruís sos amadors.

viiij. Lamic pregava veritat e amor ques egualassen en son amar, per so que fos, contra peccats e falsa amor, ardit combatedor.

1. B, mon amat ... ab menor. — 2. S, siris (B, *també* siris) enseses. — 3. B, damors. — 4. B, *manca* als. — 5. B, enpelissen, *la* p *corregida*. — 6. A, trametes ... falsos ... enguanar.

x. Amat, dix lamic: donam major veritat damor, car menor veritat damor me fa paor de fals home.

De gloria e damor

Gloria e differencia damor, pregà lamic, ques mostrassen a lurs amadors, per so que molt les poguessen amar.

ij. Pregava e fahia pregar lamic son amat que mostràs a sos amadors e servidors so de que sa gloria era plena.

iij. Amat, dix lamic: per la vostra concordansa de gloria e gloriejar, desir concordansa damor e damar ab que pusca a tristicia contrastar.

iiij. Paciencia e humelitat pregaren lamor de lamic que anàs en eles[1] estar, per so que en ela no pogués comensar mal ni viciós amar.

v. Paciencia e humilitat pregaren lamor del amic que en lo mig loc dela les lexàs abitar, per so que lamic fos be guarnit contra tot peccat.

vj. Pregà lamic sa amor que nol enamoràs dels plaers de sentir, car en éls no podia reposar[2] son amar.

vij. Lamic pregà son amat que li feés amar major gloria, car damar menor gloria era hujat.

viij. Pregava lamic la egaltat de gloria e damor ques egualassen en son amar, per ço que no agués de res freitura.

viiij. Lamic pregà sa amor que gitàs e exilàs[3] de sí metexa menor amar, car ab él no[4] podia estar sens trebayl paor e dolor.

De differencia e amor

Amic, dix amor: con pregaràs ton amat quet perdó tos pecats, pregal quet ponesca, per so car contra él as errat; car meins[5] faràs differencia enfre justicia e misericordia de ton amat, ab él auràs major concordansa.

1. S, agues en els, *corregit* anas en eles.—2. B, repausar.—3. A, excellas : B, exilhas.—4. S, [no].—5. A, [on] meyns.

ij. Differencia damic e damat, pregava amor, que la guardàs dels contraris damdós.[1]

iij. Per so quel amic pogués comensar gran amar, desirà grans e moltes obres damor ab que molt pogués pregar son amat.

iiij. Pregava lamic son amat que li umplís son cor e son cors damor, per so que agués moltes e beles vestedures.

v. Amat, dix lamic: donam les accions e passions damor, per so que en tu aja gran gloria per esser gran e forts[2] amador.

vj.[3] Pregava lamic sa amor ques feés major, pus que él era major peccador.

vij. Pregà[4] lamic son amat que li mostràs la major differencia[5] e egaltat damor.

viij. Menor differencia damic e damat, pregaren dones damor, que no feés menors amadors.

De concordansa e amor

LAMIC pregava[6] concordansa damor quel lunyàs a peccat, e quel liguàs a son amat.

ij. Concordansa damor, dix lamic: con jo sia tan gran peccador, poriets en mon cor comensar suspirar, e en mos uyls[7] plorar, e en ma boca mercè clamar?

iij. Amat, dix lamic: en lo mig loc de peccat està mon voler encarserat, e prega lamor que li do penitencia en vos amar.

iiij. Malaute estava lamic per peccat, e gitàs en[8] lit qui era bastit de justicia e misericordia, e pregà lur concordansa quel portassen al judici e perdó de son amat.

v. Ab major concordansa de contricció suspirar e plorar anava lamic a son amat mercé clamar.

1. S, dam.ij.—2. B, fort —3. A, *aquesta* preguera *va afegida al marge inferior, de lletra coetània.*—4. A, pregaua.—5. A, *afegeix* damich e damat, *tot tatxat.*—6. B, pregaren.—7. S, huyls *passim.*—8. A, el.

vj. Penetencia devoció suspirar e plorar: egualats vos[1] en mon amar, per so que ab mon amat me pusca concordar.

vij. A concordansa damic e damat deiha .j. pastor damor, que no volgués esser menor e que fos major, per so que él fos pastor de grans amadors.

De contrarietat e amor

A contrarietat e a peccat menassava lamic ab vertut e concordansa de son amat, qui avien en él comensat amar.

ij. Amat, dix[2] lamic: en lo mig de ma volentat vos son contrari estat per fals amar, lo qual vos present que us placia a él perdonar.

iij. A,[3] mala amor e contraria a vertut,[4] amiga de peccat! dix lamic: pus que en vos no ha repòs, nom empatxets lo repòs de bona amor.

iiij. La major amor, pregà lamic, que li ajudàs contra lo major contrari de son amat, e la major amor pregà lamic que él metex hi volgués ajudar.

v. A, mala amor, dix lamic, qui[5] sots contra egualtat damor e damar! nom vuylats tan sovín empatxar a servir mon amat.

vj. Plorava lamic, e remembrava la major concordansa de son amat; car contrarietat de mala amor, on pus fort es tocada, més montiplica visci e peccat.

De comensament e amor

PREGAVA lamic amor que de sos comensaments, e en mig de sí metexa, comensàs[6] son amar.

ij. Pregà lamic sa amor que no comensàs son amar, tro que membràs son amat.

iij. Amor, dix lamic:[7] comensa en mi major contricció confessió penitencia e satisfacció, per so que mon amat me trameta major perdó.

1. A, [dix lamic] eguallats uos.—2. S, dixs.—3. SA, ha.—4. A, uirtuts.—5. A, [vos] qui.—6. B, comensa.—7. SB, dix amic.

iiij. La major egualtat damic e damat pregà lamic menor, que en son amar comensàs egaltat de bonificar magnificar durar entendre verificar e vertut.

v. Fugia lamic a menor comensament damor, per ço que s[1] vestís de major amor son amar.

De mijà e amor

MEJÁ e fi damor, pregava lamic, que dixessen a son amat que él se penedia molt fort de peccat.

ij. Major mijà damor, dix lamic: digats a mon amat que jo esper dél major esperansa perdó e pietat.

iij. [2] Pregà lamic lamat[3] que en mig loc damor egualàs lo comensament e la fi damor.

iiij. Menor amor: no siats enfre mi e mon amat, car de major amor me son enamorat.

De fi e damor

FI damor major, dix lamic: pus quem fets amar major amat, fetsme viure e morir per sa amor.

ij. Egual fi damor, dix lamic: egualats en mi membrar entendre e amar ab que servesca mon amat.

iij. Reprès lamic la menor enteció damor, qui volia anar durmir en la fi damor, en qui major enteció damor avia delit e repós.

De majoritat e amor

MAJOR egaltat damic amar e amat: portats[4] mos eguals desirers suspirs e plors a mon amat, per so quel preguen quem[5] perdó mon peccat.

ij. Pregava lamic la major amor quel defesés de menor amor, qui li avia fet més amar sí metex, moltes vegades, que son amat.

1. S[1]A[1], que.—2. S, *manca aquesta* preguera, *suplida d'altra mà coetània al marge inferior, ara mig retallada.*—3. B, *manca* lamat.—4. SB, portat.—5. B, preguans quem (s *i* m *puntuades)* : A, *manca.*

De egaltat e amor

Esperava lamic aver en gloria, en presencia de son amat, egualtat damor e damar, sens la qual tota amor està menor.

Intenció: Amor — 9.

IV

Dels[1] rams dARBRE[2] DAMOR

AMS damor son .iij.: liberalitat, belea, e solàs damor.

¶ [3] La raó per que liberalitat es ram damor, es per so car amor ha natura de donar amar, e donalo ab bontat granea, e ab les altres rails del seu arbre, enfora contrarietat e menoritat. E daquest ram parlarem ab les natures e propietats[4] de les rails del seu arbre.

¶ So per que belea es ram damor, es car amor requer belea damic e damat e de lurs obres, e sens ela, amor en lo seu arbre no pot florir ni granar. E daquest ram parlarem ab les belees de les rails del seu arbre.

¶ La raó per que solàs damor es .j. de sos rams, es per so car amic e amat, sens solàs damor, nos poden ajustar acompanyar, ni la .j.[5] ab lautre pot participar. E daquest ram parlarem ab les rails de son arbre, e recontarem les ventures[6] que esdevenen al amic per amor, de les quals parlen lamat lamic e amor.

---

1. B, los.—2. A, del arbre.—3. SAB, *sense calderó* (B, e).—4. AB, proprietats.—5. A, acompayar ni la hu.—6. B, auentures.

1. *De liberalitat damor*[1]

Lamor e lamic parlaven de la liberalitat e larguea del amat, dient lamor al amic, que aytant com li era gran be esser, segons comparació de no esser, e esser home e no esser pera serpent o ase,[2] li era son amat liberal de sa gran bontat, car lavia volgut crear e li avia donat esser humà. E per aysò, amic, dix lamor, est molt ubligat a onrar amar e servir ton amat, e que dels bens temporals sies liberal a ton pruyme,[3] segons la gran bontat natural que Deus, qui es ton amat, tà donada. Lamic dix a lamor que ver deiha, e dix que molt mais se sentia ubligat e tengut a onrar amar e servir son amat per ço car fahia[4] amar ab moral bontat, que per tota la natural bontat que Deus li avia donada; car mais valia son bo e gran amar, que sa humanitat ni tots los bens temporals que Deus li avia donats, car per son amar participava ab son amat, e per son bo e gran amar anava veer son amat.

2. Amic, dix lamor: encara es .j. altre grau major[5] per que tu és ubligat a onrar amar e servir ton[6] amat, que per neguna altra raó, so es assaber, que ams onres e servesques propriament e especialment ton amat per la sua propia bontat, car ela es en major[7] amabilitat que totes quantes bontats son creades, e encara mais que totes altres coses; car la divina bontat es infinida eternal e de tota perfecció complida, e totes creatures son termenades comensades e finides.

3. Amor, dix lamic: molt me tenc per tengut de esser liberal de mon amar, e a Deu e a mon pruyme[8] él[9] donar, per so car Deus, mon amat, mà donat son

1. B, e amor.—2. A, pedra ... asse.—3. B, liberals a ton pruysme *usual.*—4. A, li *tatxat* fahia.—5. B, gran mejor.—6. A, [mes] ton.—7. B, es maior.—8. A, e mon proisme *usual.*—9. S[1], ell.

amat, en quant me vol amar, e ham donat esser humà, qui serà aprés resurrecció perpetuat en gloria, de la qual mon amat me dona esperansa; e encara, que mon amat mà donat poder de sentir ymagenar entendre e membrar, qui son tan grans dons, que nols vendria per tot laur ni largent nil onrament[1] daquest mon.

4. Amic, dix lamor: encara tes ton amat pus liberal per lo moral vertuós e ver membrar entendre e amar ymagenar[2] e sentir que tà donat, que per lo natural poder entendre e amar e membrar e sentir que tà donat; car per morals vertuts e veritats est mais amat per ton amat, que per tots los naturals bens que tà donats.

5. Amor, dix lamic: encaram sent pus tengut a honrar amar e servir mon amat per la sua eternitat poder saviea volentat vertut veritat gloria e amor, que per tot so que mà donat ni quem poria donar.

6. Molt plac a lamor so que lamic deiha de son amat, e dix al amic que él era pus obligat a onrar servir membrar entendre e amar son amat per les obres que ha en sí metex, per sa bontat granea eternitat poder saviea volentat vertut gloria e amor, que per tot so que li avia donat; car mais val, sens tota comparació, sol lo bonificar que Deus ha en sí metex per sa bontat, e enaxí de son magnificar, lo qual ha per sa granea, e enaxí dels altres, que no fa tot quant ha creat.

7. Molt consirà lamic en so que lamor li deiha, e dix que él no poria cogitar ni aesmar com molt era tengut a membrar entendre e amar, onrar loar e servir son amat, e a fer honor a él a tot son poder; e dix a lamor aquestes paraules: Amor, ha en lamat neguna altra liberalitat per quel[3] deja molt amar membrar entendre honrar e servir, mas aqueles que dites avem?[4] Amic, dix lamor: consira com Deus es liberal a home de totes ses

1. A, ornament: B, ondrament *(la d esborrada)*.—2. S[1], ymage-[nar].—3. B, que.—4. A, mes que aquelles que dites haueu (?).

creatures; car lo sol la luna e totes les esteles,[1] e los elemens metayls erbes arbres, pexs[2] aucels e besties ha creades e donades a home, e la natura de totes fa concordar a servir home; e consira com molts son los homes peccadors qui a Deu son desobedients e contraris, e qui li fan molta de desonor, e Deus lur[3] dona sos bens, e los fa onrament en est mon de ses creatures. Vejes,[4] amic, com Deus ha comensades moltes coses a servir home, e consira com Deus es liberal de sa pietat misericordia, qui son mijans ab los quals perdona als peccadors, los quals prega que isquen de peccat per sa amor e venguen a la fi per quels ha creats. Consira e ama[5] com Deus, los homes, qui son menors per peccat que les besties per natura, apela[6] Deus a esser majors, per do e perdó,[7] que tot lo cel, mar, e totes les altres coses elementades. Consira encara com Deus es aitan egual a perdonar als peccadors per liberalitat[8] de misericordia e pietat, com als homes justs es just per justicia a donar gloria.

8. Amic, dix lamor: .ij. maneres de larguea ha ton amat, les quals not vuyl remembrar ni dir en aquest Libre qui es comú a tots homens, a crestians[9] jueus sarraíns e pagans, per so car es de filosofia damor; e aqueles .ij. maneres son majors que totes les altres maneres de larguea que Deus pot aver, ni tots los homens qui son creats no les porien dir, segons que son bones grans poderoses e vertuoses. Entès lamic les .ij. maneres de larguea que entenia amor de son amat, e en aqueles[10] consirà longament, e plorà per so car no eren sabudes e amades per tots homes, com sia so que hom sia més creat a conèxer membrar amar honrar loar e servir aqueles .ij. maneres de liberalitat, que a totes les altres liberalitats[11] de son amat.

1. B, estelles.—2. SB, pex *passim* : A, peys *usual.*—3. AB, los.—4. B, veiats.—5. *Serà* aesma?—6. AB, apella.—7. A, e [per] perdo : B, *omet* e perdó.—8. A[1], liberalitat : SAB, libertat.—9. B, en quest libre qui es cumu a tots homes crestians.—10. B, en quelles.—11. B, liberalitats ... liberalitat.

9. Amor, dix lamic: .j.ª altra manera de donar ha en mon amat, de que no avem parlat, so es a saber, que a les erbes pexs aucels e besties dona lo cel[1] els elements per qui viuen; e a los aucels e besties dona naturals vestimens, e dona lur les erbes e lurs[2] sements, e a .j.ª bestia dona altra bestia, e a .j. pex altre pex, e a .j. aucel autre aucel, e a .j. home autre home, e a cascuna cosa dona so que li pertany a viure, segons sa natura.

10. Amic, dix lamor: com ton amat sia tan liberal donador, e en totes les maneres per que dons pusquen esser dats, e ab aytantes bontats e granees e vertuts, e ab més encara que hom no pot dir, què daràs tu a ton amat? Amor, dix lamic: jo volria donar a mon amat tot so que él mà donat, so es a saber, tot mon esser, e tot mon[3] poder, e tots los bens temporals e esperitals; e tot mon sentir ymagenar membrar[4] entendre e amar sia seu; emperò jo no ho puc[5] donar sens que él no mo fassa donar, e que tu me fasses més él amar, que mi metex e que totes altres coses.

11. Molt plagren al amat les paraules que deihen lamor e lamic de sa liberalitat, car molt be navien parlat, segons les rails damor; e tramès al amic esperansa qui li dix que ela li era fermansa, per son amat, que li daria perpetual benauyransa ab que no visqués sens amar ni morís en mortal peccat.

2. *De belea damor*[6]

ACORT fo emprès enfre lamor e lamic, que parlassen de la beleza del subirà amat, segons les rails damor; e dix lamor a lamic que ensercassen les belees de les creatures,

---

1. B, dona, *salta a l'altre mot* dona: S, dona lo cell.—2. A[1], dona a les erbes lurs (S, lur): B, dona los les herbes e les.—3. S, io *talxat* [mon].—4. B, *manca* membrar.—5. A, pusch.—6. SB, e damor.

per so que ab eles sabessen mils parlar de la belea amor[1] de lamat. E dix amor que les belees de les creatures son en dues maneres, so es a saber, belea natural e belea moral: belea natural, axí com la bela dona, qui ha bela cara bels cabels e bel cors; belea moral es con la dona ha bela amor per bontat justicia saviea e castetat; e daquestes .ij. maneres de bela amor volia parlar ab lamic primerament, per so que volguès aver bela amor e bel amar ab que amàs son amat, qui nos lexa amar a negú home[2] qui aja leja amor per peccat.

2. Amic, dix lamor: lo sol es bel per color, so es, per sa resplandor, e es bel per sa bontat e per sa granea duració poder e vertut, car molt de be fa a los corses sejús,[3] qui sens él no aurien vertut ni purien durar; e la .j.ª rayl del sol enbeleex laùtra, so es assaber, que la sua[4] granea de vertut embeleex la sua belea e resplandor.

3. Amor, dix lamic: la mar es bela, per so car es gran[5] e conté en sí metexa molts pexs, qui son bels e grans; e la terra es molt bela, per so car es gran e es vestida e ornada darbres erbes aigues plans e muntanyes, aucels besties homes castels viles e ciutats;[6] e totes aquestes coses son beles per duració poder e vertut.

4. Amic, dix amor: veges larbre qui es gran carregat[7] de fuyles flors e fruyts, e consira com la sua belea es gran per color e es bona als uyls a veer; e la gran odor qui ix[8] de les flors es bela e gran al odorar, e la dousor del[9] fruyt es bela e gran al gustar, e enaxí de les altres rails de larbre damor; mas sil arbre era bel per color, e les sues flors eren de mala odor e lo seu fruyt avia mala sabor, seria larbre bel per .j.ª manera, e leg per moltes

1. A, bellea e amor *(serà* bela amor?).—2. S[1]A, home : SB, amat ; (S, *tatxat).*—3. A, als corsos dejus.—4. A, *afegeix* [bondat qui es vna rayl enbellex la granea. E la granea qui es altra rayl enbellex la duració. E axi la vna enballex laltra. Car per la sua] *al marge inferior. Glossa coetània.*—5. B, bella.—6. S, muntayes : (A, muyntayes) ... siutats.—7. A, e carregat.—8. S, ixs : AB, hix.—9. S, dell.

maneres. E asò es exempli als homens qui an moltes condicions per que son legs e alcuna per que son bels,[1] axí com la bela dona qui es bela per belea corporal, e si no es casta, es leja per leja amor qui es mala contra bontat, e viciosa contra vertut, e falsa contra veritat; e es pus leja en lenteniment dels homes, qui saben que es orrea,[2] que bela als uyls daquels, e asò metex de la volentat[3] dels bons homes qui aquela dona desamen; e leja es a lurs boques, en so que la escarnexen e dela dien gran mal; e encara es pus leja segons Deu, qui la sab leja e qui no la ama, e[4] li appareyla los inferns on estan los demonis, qui son les pus leges creatures, per peccat, que negunes altres creatures.

5. Amor, dix lamic: jo viu .j. bel castel qui era molt leg per so car era dun cavaler qui ab aquel castel fahia molt de mal; e viu .j. bel caval, mas era leg per so car era de males costumes. Amic, dix amor:[5] e jo viu .j. burgès qui era molt ric e avia bels vestiments; mas era[6] molt avar, per la qual avaricia era molt escarnit e meinspreat, car los bens de son amat tenia ocioses e tolia als pobres qui per amor de Deu demanen almoynes; e on més aquel burguès ajustava riquees, pus leg[7] era de vertuts[8] e de falsa amor.

6. Amor, dix lamic: la taula es bela can es gran e ha en ela beles tovayles, beles copes daur e dargent; mas molt es pus bela si los homes qui en ela menuguen e beuen, an bontat tempransa almoyna, e si fan a Deu gracies de les viandes quels dona e de la sabor que en eles atroben. Mas sils homes son mals goloses embriacs, tota la belea que ha la taula[9] per natura, es leja per la moral legea daquels a qui ela servex.

1. A, per que son bells e alguna per que son legs : B, *salta del primer* son *al segon.*—2. B, ho[r]re.—3. S, volontat.—4. B, qui.—5. B, dix mor.—6. B, molts bells vestiments (A, vestirs) mas molts (molts *tatxat)* hera, *salta a l'altre mot* era.—7. B, almoyna ... lege.—8. A, viciis.—9. B, taulla.

7. Amic, dix amor: jo viu .j. bel libre en qui .j. fals jutge ligia, lo qual libre era[1] leg per la viltat de son senyor, e qui poc en lo libre entenia. Amor, dix lamic: e jo viu .j. clergue qui cantava de Deu, e deiha moltes beles oracions; mas tenia son cor en vanitats,[2] e no en les belees e noblees del subirà amat, e per asò ab ses leges cogitacions enlegia les paraules que deiha, per so car a Deu no eren agradables.

8. Per moltes daltres maneres ensercaren[3] lamor e lamic la belea natural de les creatures, e la legea que en eles posaven los homes per peccats.[4] E dix lamor al amic, quan serà aquel temps que lo mon fos tam bel per[5] costumes, com es bel per les belees naturals de les creatures!

9. Amor, dix lamic: quan serets vos tan bela,[6] tan gran, tan durable, tan poderosa, tan vertuosa vera e gloriosa per amar, com per vos metexa? Amic, dix amor: no es colpa de mi si jo no son tan bela gran durable poderosa, e les altres,[7] per amar, com só per ma essencia e natura; mas colpa es dels menors amadors qui nom saben aver ni tractar, segons quem porien aver ab major bonea[8] granea, e les altres, e tenenme ociosa, e sís fan la mia natural belea, la qual he per ma natural bonea granea, e les altres; e per aysò planc e plor, e no trop quim vuyla ajudar a esser aytan bela per obrar, com son per ma natura.

10. Enaxí[9] parlant, lamor e lamic, de la belea damor creada, dixeren que parlassen de la belea del subirà amat, qui es aytan bela per la obra que ha lamat en sí metex, com es per sa belea essencial e natural.

11. Amic, dix amor: en Deu ha aytan bel bonificar, com es la belea de sa bontat, com sia so que lo seu bonificar sia aytan gran durable poderós savi amorós virtuós

---

1. A, uiu .j. libre ... lo qual era.—2. A, uanitas.—3. B, encercauen.—4. B, posaren ... peccat.—5. B, *salta a l'altre* per.—6. B, *anticipa* tant poderosa (B¹, tant [gran idurable] poderosa), *repetit després en el seu lloc corresponent.*—7. S, [altres].—8. B, dells menors ... no saben ... car (S, *també* car *tatxat)* segons ... bonanea.—9. A, eaxi.

ver e gloriós, com es la sua bonea; car si no ho era, seria la sua bonea ociosa, e seria menor per ociositat, e viciosa per menoritat e contrarietat; e assò metex se seguiria si lamat no avia aytan gran belea per magnificar com per sa granea, e per eternar com per eternitat, e enaxí de les altres, enfora contrarietat e menoritat qui no poden esser en lo subirà amat.

12. Molt consirà lamic en la belea de son amat, per so que amor li ac dit; e dix que la major belea que pot esser de Deu en creatura, es la major amor que Deus ha a creatura, e la major belea que creatura pot aver, es Deu membrar entendre e amar, e de tot son poder honrar lauzar e servir Deu e ses obres.

13. Molt plagren al subirà amat les beles paraules e les beles veritats[1] que deihen per sa amor, e tramès a lamic e[2] sa amor e son amar, per so que lamic, ab bela bona durable poderosa savia amorosa vertuosa vera e gloriosa amor,[3] los membràs entesés e amàs, e que en eternal gloria lamat a lamic sa amor donàs.

3. *Del solàs[4] damor*

LAMOR e lamic parlaven de la bonea de lamat, e dix lamic que él volia amar tot be per amor de la bonea de son amat; e dix lamor que ela volia esser, per so que enamoràs los homens de la bonea del amat. Dementre que lamic e lamor parlaven de la bonea de lamat, venc la granea de lamat estar en lamar de lamic e damor, e lamic fo embriac dels bens que amava per amor de la bonea de son[5] amat.

2. Estava lamic embriac per amor, e venc prudencia a son amar per so que li mostràs quals son les carreres

1. A, plagueren ... veritas.—2. A. *sense* e: B, e a *(la* a *raspada)*.—3. A, *omet* vera e gloriosa: S, [amor].—4. B, sololas.—5. A, del.

de gran amor; e dix lamic a prudencia, que totes les carreres damor son grans, pus que son bones. Prudencia dix a lamic que nos fiàs en tots homes; e lamic dix a prudencia que tant lavia comprès bona e gran amor, que vejarès li era que tots homes[1] sien bons e amadors de son amat.

3. Parlaven lamic e lamor de bonea infinida e eternal, e de finida e comensada bonea; e dix prudencia a lamic, que amàs molt més los bens qui son majors e qui mais duren, que los menors e qui poc duren; e justicia venc estar en lamar del amic e damor, e lamic guarí del vi damor.

4. Can lamic fo guarit de la embriaguea damor e ac discreció e raó per prudencia e per justicia, la gran bonea damor, qui tota estava en lamar del amic con era embriac per amor, se departí enfre membrar entendre e amar, e lamor fo menor en lamar, e lamar romàs malaute, e desirà lamic esser embriac per amor.

5. Recomtà[2] amor al amat, que lamar del amic estava malaute per so car se sentia menorificat de la gran bonea damor, qui sera partida enfre él el membrar e lentendre Tramès lamat caritat a lamor[3] del amic, per so quel tornàs en possessió del vi damor, sens prejudici del membrar e entendre del amic e de justicia[4] e prudencia; e la gran bonea e duració de caritat abastà a umplir lamar membrar e entendre del amic.

6. Lamor e lamic parlaven del poder saviea e volentat de lamat, e dix amor que la saviea pudia saber tot be e tot mal, e la volentat del amat no podia amar negun mal[5] e pudia amar tot be; e per aysò lamar del amic ac paor que la volentat de son amat fos menor, e la saviea fos major en poder, lo qual amar se clamà damor, per so car avia dites aqueles paraules[6] al amic, del poder sa-

1. A, [los] homens.—2. B, recomata.—3. S, amor *corregit* amar: B, amar.—4. A, perjudici? ... e justicia.—5. S, mall.—6. B, paraulles.

viea e volentat de lamat. Recontà lamor al amat so per que lamar[1] se clamava: tramès lamat prudencia e justicia al amar de lamic, que li dixessen que él ha aitan gran poder e bonea per sa volentat en no amar peccat, com ha per[2] sa saviea en saber peccat; e lamar de lamic sentís sanat contra la dubitació en que avia estat. Emperò fe se clamà al amat del amar de lamic, qui no avia perseverat contra temptació; e dix al amat que ponís fortitudo,[3] qui no avia tengut en perseveransa[4] lamar del amic, en quant avia dubtat que la volentat no fos tan gran en poder damar, com la saviea de saber. Escusàs fortitudo al amat, e dix que natura es de bo e gran amador que aja paor de la desonor de son amat.

7. Parlaven lamic e lamor de tempransa e de esperansa, qui son carreres per les quals amadors van a lamat, e dix lamic que per temprança, qui es gran e bona vertut, esperava aver la gloria de son amat. Acusà[5] lamor lamic a lamat, dient que él consirava esser egualtat enfre caritat e tempransa; e lamat tramès justicia a lamic per so quel ponís, per so car per sos mèrits cuydava esser salvat, e dix a justicia que ponís lamor, qui no fahia més amar esperansa per gracia e caritat, que per tempransa. Puní justicia lamic per esperar[6] mercè misericordia e perdó, e donàli contricció, e feuli fer confessió penetencia e satisfacció, e poní amor per montiplicar lamar del amic.

8. La saviea del amic dix al amic, que ela desirava saber aitanta de veritat de son amat, com namava per amor; e per aysò fe dix al amat que saviea avia ergull e enveja en lamic, per so car volia aitant entendre veritat per successió e demostració, com namava lamic per subposicion devoció e infusió damar. Escusàs[7] saviea, e dix

1. A, son amar : B, son amat.—2. A, en no uo[ler] amar peccat com per.—3. A, fortalesa *usual.*—4. B, e perseueransa.—5. B, acusaua.—6. B, per ço *(ço tatxat)* esperansa.—7. B, lamich per *repetit* ... es infusio damar escusa.

a vertut, que ela no podia errar en molt desirar saber veritat de son amat. Pregà lamic son amat que pacificàs son entendre e amar, car per lur contrarietat estava malaute.[1] Tramès lamat sa veritat a la saviea del amic per so que la illuminàs en tan gran vertut e bontat, com navia mester a son saber; e tramès a la volentat de lamic humilitat e paciencia.

9. Parlaven lamic e lamor de la gloria del amat, e dix lamic que son amar estava malaute, per so car no amava lamat[2] sens mejà, car la saviea faia .j.ª semblansa novela de Deu, la qual posava enfre él e la gloria de son amat; la qual semblansa lempatxa[3] a molt amar son amat. Amic, dix lamor: lo meu el teu amar no pot esser ab lamat, en esta present vida, sens nova semblansa, en la qual saviea representa lamat al nostre amar.[4] Amor, dix lamic: yo sent natura en ma volentat que desira amar mon amat sens mijà; mas no sent aital natura en ma saviea, car ela, si avia desirier[5] de veer lamat, no faria aquela semblansa que posa enfre sí e son amat; e per asò he creensa que la saviea sia poca e ociosa; per que ma volentat e mon amar ne volen fer clams al amat. Amic, dix lamor: per làbit de caritat,[6] lo qual mi enforma en la volentat, sents en tu natural desirier que volries amar sens mejà; mas saviea per prudencia no pot esser tant informada a desirar veer son amat, com yo son per làbit de caritat; e per asò no fassen clams volentat ni ton amar al amat, de saviea, car ela[7] no pot entendre tant per prudencia en est mon, com jo fas per caritat; e per aysò en est mon està lo seu entendre pus fort malaute que lo meu amar.

10. Lenteniment de lamic ensercava en les mars damor, ab differencia, lamat; e la volentat de lamic lo

---

1. S¹, malaut *(la e raspada, ací i més avall)* : A, malaut *usual.*— 2. B, son amat.—3. B, sembla lenpaxa (A, lempatxava).—4. S, nostramar.—5. A, desig *usual* : B, dezirer *passim.*—6. S, *afegeix* ab *puntuat.*— 7. S, el *puntuat* (S¹, [ella]).

sercava en les mars de saviea, ab concordansa. Ajustaren se les mars[1] en lamic, qui dix a lamor, que lamat avia feta diferencia en totes aitantes creatures com son, emperò en totes no avia posada concordansa, car moltes creatures son qui son contraries; e per aysò lo seu amar, qui ensercava lamat ab concordansa, no era tan gran com lo seu entendre, qui ensercava lamat ab differencia. Per que us prech, amor, dix lamic, que per vos aja tan gran amar en sercar mon amat, com he entendre a ensercar[2] mon amat ab saviea. Amic, dix lamor: en les mies mars està tota differencia en concordansa damic e damat sens contrarietat, e en les mars de savieza està en concordansa o en contrarietat: en concordansa està per so que lenteniment conega la differencia de lamic e lamat; en contrarietat, per so que entena que enfre lamic e lamat no ha contrarietat, ni lamat no la ha en sí metex, car tot quant ha en sí metex, està en concordansa de bontat infinitat eternitat vertut veritat gloria e poder; e per aysò la natura de mon amar e del teu entendre jo no la poria mudar, pus que ton amat la ha volguda aital[3] com es, crear.

11. Al amat se clamava lamar, damor, qui lavia comensat[4] en tan gran concordansa damic e damat, que no la podia portar ni sostenir; e per aysò estava en languiment, e sentias morir. Loavas lentendre de saviea al amat, per so car lavia comensat en tan gran concordansa damic ⟨e damat⟩; e lamat tramès a lamar major fi damor, per so que fos en major languiment, e tramès al entendre major fi de veritat, per so que aguès[5] major conexensa de entenent[6] e entès; per la qual major conexensa agués guardó, car de saviea sera[7] lohat; e per aysò cantava lentendre e plorava lamar.

1. AB, ma[r]s.—2. B, amar entendre (-tendre *tatxat)* en cercar mon amat con he entendre a cercar (a cercar *tatxat)* en cercar.—3. B, atal.—4. B, comensat entendre.—5. S, maior ... agués *repetit.*—6. B, enteniment.—7. B, agues maior guardo ... sara.

12. Amat, dix lamic: aitant con lo meu amar està en major amor, aitant me fa pus fortment trebailar e languir,[1] suspirar e plorar e desirar e tractar tos honraments, tes valors e loors;[2] mas lentendre, aitant com està en major[3] saviea, aitant lo veg alegrar cantar e sejornar; per quet prec, amat,[4] que tu qui has egualtat dentendre e amar en gloria sens trebayl, me vuyles egualar ab entendre en cantar sejornar e repòs. Tramès lamat adversitats trebals suspirs e plors al amar[5] per amor, per so que fossen dél prosperitats e sejorns per amor.

13. Lamar de major amor desirava estar en menor amor, per so que pogués reposar sejornar e durmir, car trop se sentia trebaylat[6] per les grans adversitats qui esdevenen per major amor. Clamàs major amor al amat, de son amar, qui deiha que so qui son prosperitats eren aversitats. Tramès lamat en lo mig loc de major amor, gloria egualtat concordansa e paciencia qui ajustassen plaents prosperitats e trebayllants, e que damdós[7] egualment vestissen e ornassen lamar de major amor, per so que lamic amàs e loàs, per plaents trebaylants[8] prosperitats, son amat.

1. B, trebalhar e lenguir.—2. B, valos e laors (A, *també* laors).—3 B, estania maior.—4. A, amat [yo lamich] *al marge.*—5. A, amar [del amich] *al marge.*—6. A, treballar.—7. A, treballs (S^1, trebaylsants) e que abdos egualment: B, treballs hants e que damdos (S, dam ij.) engualment.—8. AB, treballs.

V

De les fuyles damor

UYLES damor[1] son suspirs, plors, e temors. Son[2] suspirs, qui ixen del cor de lamic, qui es ple damar quil fa suspirar per lo gran desig que ha de lamat e per los trebayls que sosté per amor; e lamor fa ixir los suspirs del cor ab les sues rails; ab les quals parlarem[3] dels suspirs damor, per so que donem doctrina a conèxer les fonts don nexen los suspirs.

¶ Plors damor son les aigues que reguen e muylen[4] los uyls[5] per amor, qui fa sentir al amic los trebayls e los languiments, ventures, perils, que ha en servir e honrar son amat.

¶ Les temors damor son testimonis qui reconten los faliments que lamic ha fets contra amor e son amat; e son los flagels ab los quals lamor e lamat menassen al amic con ha poc amar e car té ocioses les rails damor,[6] ab les quals parlarem de los plors e temors damor.

---

1. B, fulhes damor.—2. B, *sense* son.—3. S, parlerem.—4. B, plor ... mulehen.—5. S, huyls : A, uulls : B, huls, *passim respectivament.*—6. B, raylls *passim.*

1. *Dels[1] suspirs damor*

Bonea e granea e duració vengren al amic, lo qual pregaren que les mesés[2] en sa amor, per so que agués bo gran e durable amar, e que per amor pogués bons grans e durables suspirs gitar. Consentí lamic a lurs pregueres, e bontat granea e duració entraren[3] en la amor del amic, e montiplicaren en lamic tan bo gran e durable amar, que lamic, de dia e de nit, no[4] podia estar mas en suspirs gitar per amor, e no podia menjar ni durmir, ni en pau estar.

2. Poder saviea e volentat agren enveja de bontat granea e duració, qui eren en sejorn en lamor del amic, lo qual pregaren que les lexàs entrar en sa amor. Paor ac lamic que si entraven en sa amor, que li montiplicassen son amar, e dixlos que[5] son cor era en[6] tan greus trebayls per suspirs e languiments, que ab eles[7] nols poria sostenir. No pogren entrar poder saviesa e volentat en lamor, car no ho volia lamic; e lo poder dix a la volentat que agués gran voler a entrar en lamor, e dix a la saviea que declaràs pus fortment a lamic veritat de son amat, e sí eles ho fahien, él obriria les portes damor ab gran possificar. Volentat e saviea feeren so que conseylava poder, e entraren tots .iij. en lamor, e lo cor muntiplicà angoxoses suspirs,[8] ab que faiha lamic languir.

3. Vertut veritat e gloria volgren entrar en lamar del amic, per so que sos suspirs fossen vertuoses vers, e que en la gloria aguessen sejorn e repòs. Paor ac lamic de lur entrament, car trop se sentia[9] agreujat per lentrament de poder saviea e volentat; emperò consirà que sos[10] suspirs no valien res sens vertut e veritat, e ac esperansa

1. B, de.—2. A, uengueren ... preguaren ... metes *usuals*.—3. B, enteneren.—4. B, nom.—5. A, dix que.—6. S, era [en].—7. B, ells.—8. A, angoxes suspirs.—9. B, trop sentia.—10. B, los.

que per gloria poguès aver repòs e pogués menjar e durmir. Lexà lamic entrar en son cor vertut e veritat e gloria, e la virtut e gloria de lamat mostrarense a la veritat;[1] e per aysò montiplicà en lamor amar e en lo cor suspirar, e lo cors de lamic languia e no podia los trebayls sustenir.

4. Differencia e concordansa de les bones obres del amat volgren entrar en lo cor de lamic ab membransa, per so que lamic remembràs les nobles obres de son amat, les quals ha en sí metex e en les creatures. Dementre que lamic consirava si lexaria entrar, en sa amor, differencia e concordansa, al amic dix contrarietat, que no les lexàs en son cor entrar, car si ho fahia, la memoria li remembraria tan fortment les nobles obres de son amat, que son cor gitaria tants suspirs, que per aquels lo covenria languir e morir. Consentí lamic al conseyl que li ac donat contrarietat, e ublidà son amat e les sues obres; e bonea granea, e les altres aigues damor, qui eren entrades en lamor de lamic, no volgren estar en lo cor, del qual ixiren,[2] e lo qual no ac ab que ni de que gitàs ni montiplicàs suspirs damor; e lamic perdé son amat e sa amor.

5. Can lamic se sentí sens amor amar e amat, conciencia contricció penetencia entraren ab justicia en son cor, al qual donaren tantes de langors trebayls e paors, que en punt fo de fenir; e cridà molt fortment a lamor e lamar que tornassen en son cor estar ab son amat, e maleí contrarietat del mal consell que li avia donat. Lamor e lamar resposeren a lamic, e dixeren que no tornarien[3] en son cor estar sens major comensament mejà fi e egualtat de suspirs e de bontat granea, e les altres rails damor, que de son cor avia gitades per conseyl de contrarietat lur enemiga, amiga[4] de menoritat damor.

1. A, veritat [que lamich hac de son amat] *al marge.*—2. A, hixirien.—3. A, respongueren (B, responeren) ... entrarien.—4. A, e amiga.

Lamic dix que entrassen en son cor en totes ab[1] aytantes de condicions com hi volrien entrar, car mais amava morir per molt suspirar[2] per amor, que viure sens suspirar, e estar sens amor amar e amat. Entraren en lo cor del amic amor e amar ab membransa, qui remembra lamat e ses obres, e entraren bontat granea, e les altres, ab majoritat; e lamic ac son cor tan ple de suspirs, que nols poc sostenir, e pregà menoritat damor que li volgués ajudar; mas majoritat damor no la lexà entrar, e montiplicà al amic sos trebayls e suspirs, per so car ac esperansa en menoritat damor, qui es son contrari, que contra ela li pogués ajudar.

2. *Dels plors damor*[3]

Plorava lamic ab les rails damor, qui son fontanes don nexen, en los uyls de lamic, làgremes e plors; car lamor amafica l cor de l amic, e lo cor puja l aigua als uyls, qui ploren per la amaficació del cor qui suspira per amor; e per aisò lamic languex per amar suspirar e plorar.

2. Fa lamor tractar al amic que la gran bonea de lamat sia coneguda e amada per tots los homes del mon. Anà lamic per longues terres, dient a molts homes que éls entenen e amen la gran bonea de son amat sobre totes bontats. No volen los homes escoltar lamic, ans lescarnexen el reprenen de so que fa per amor; e car lamic no pot acabar so que vol lamor, suspira lo cor e estan los uyls en plorar.

3. La bona e gran amor diu al amic que plor per la gran e mala amor qui tant dura en lo mon, qui es de lamat e qui là creat a sa honor. Plora lamic, e sos plors fa durar contra mala e gran amor; e dix a la bona e gran

1. A, en *(serà* ab?) totes e ab.—2. B, *salta a l'altre mot* suspirar.—3. S, damors.

amor, que son plorar no pot destruir ni forsar falsa amor. La bona amor dix al amic, que si son plorar no val als autres homes contra mala e gran amor, que vayla[1] en él per so que ela e son amat ajen en él honrament e honor.

4. Remembrà lamic sos peccats, e ac paor de les penes infernals, qui tots temps duren, e volc plorar e no poc plorar. Demanà lamic a lamor poder de plorar per paor, e lamor donàli poder de plorar ab que ploràs per amar son amat e per la desonor que pren per tants homes.

5. Saviea dix a lamic que ploràs pus sovén e ab majors làgremes per amar son amat, que per paor de son amat; car los plors qui son per amor son pus plaents al amat, que los plors qui son per paor, com sia so que plor damor do repòs als amadors, e plor[2] de paor do trebayl;[3] e per aysò plorà lamic ab la .j. uyl majors làgremes per amor, e ab lautre menors, per so que feés major honor a son amat per amor que per paor.

6. La volentat de lamic venc vestida de caritat a la membransa de lamic, per so que amàs son pruyme, qui es creatura de son amat; e dix a lamic que ploràs,[4] per so car tants homens son en error e en ira de son amat per peccat, per lo qual van esser punits en lo foc infernal qui tots temps dura. Plorà lamic per son pruyme ab caritat,[5] e dix a sos plors que li aportassen, de son amat, misericordia e perdó, per so que per son plorar pogués ajudar a son pruyme.

7. Venc vertut al amic ab justicia e ab les autres vertuts, per so que ploràs vertuosament e sens vici e peccat; e dix justicia que raó e dret es que amic qui ha ofès son amat, plor per contricció satisfacció e penetencia; e prudencia dix al amic que si él no plora en est mon sos peccats, que no riurà en lautre. Fortitudo[5] dix que plor

1. A, uallya [almenys].—2. S, plaor *(la* a *puntuada).*—3. B, trebals.—4. B, plorars.—5. B, ab caritat per son pruysme.—5. A, ploraua ... riuria ... fortalea.

de bona e vera amor es pus forts que de mala e falsa amor. Temprança dix que qui menuga trop e no plora en est mon per trop menjar, que en lautre plorarà per sobre endurar.[1] Fe dix al amic que ploràs, per so car los seus servidors no son tants com los servidors de descreensa. Esperansa dix al amic que ploràs, per so car los homens estants en peccat cuyden ab ela esperar misericordia e perdó de son amat. Karitat dix al amic que ploràs, per so car ela es en tan pocs homens. Moltes daltres vertuts pregaren lamic que ploràs, axí com humilitat, quil pregà que ploràs, per so car son tants homes ergulhozes, e pasciencia, per so car ab ela no vensen los homes erguylhozes e irats.[2] Plorà lamic per los precs de vertuts, e cascuna làgrema fo vestida de vertuts.

8. Veritat dix al amic que la mesés en sos uyls, per so que dela ixissen veres làgremes e plors, e que fos ver amador, e enemic de falsa amor e de ypocresía.[3] Plorà lamic moltes làgremes e plors ab veritat: ac lamat pietat de lamic, al qual tramès per joyes montiplicació damor e amar, languiments suspirs làgremas e plors per sa amor.

9. En los plors de lamic volc gloria estar per so que lamic en ela pogués, ab plorar, reposar. Lexà lamic entrar e estar gloria en son plorar, e ac tant de repòs en ela, que molt major plaer avia en plorar per amor, que en sentir menjar ni durmir; e dix als amadors de bona amor, que plorar per[4] bona amor està sejorn damor e solàs damic e amat.

10. Differencia damor dix al amic que la mesés en sos plors, per so que .j. plor fos per amor e altre per temor e altre per paor, e que al plor damor donàs més de làgremes que al plor de temor, e al plor de temor, que al plor de paor. Lamic dix a diferencia damor que

1. B, qui menya trop (S, trob *passim)* e no plora en est mon per trob (A, massa *passim)* meniar plorara en laltra per trop endurar.—2. A, airats.—3. A, enemich de ypocrisia.—4. A, [en] plorar per (B, de).

lamat partex enaxí ses làgremes en sos plors, a sa volentat, com fa en les pelegrinacions indulgencies.

11. Concordancia damic e damat dix al plorar de lamic ques concordàs ab membrar entendre e amar, car en contrarietat de tots .iij. ela no podia estar, ni él no poria esser, sens ela, bo ni gran vertuós poderós e durable. Concordà plorar, en sí metex, membrar entendre e amar, per so que dél poguessen moltes làgremes ixir, e molts peccats e colpes poguessen delir.[1] Entrà concordansa de membrar entendre e amar en lamic, e feu lamic tant plorar, que no podia menjar ni durmir.

12. Contrarietat damor dix als uyls de lamic que no plorassen, car per plorar se destruhia veer, e per so car ploraven, escarnien los homens lamic, qui dehien que él plorava per falsia e per ypocresia e per so que pogués alcuns homes enganar e trair. Demanà lamic a concordansa damor si consentria al conseilh que li donava contrarietat damor. Concordansa damor conec que lamic no era forts en amor, e pregà lamat que ponís lamic qui temia[2] plorar per sa amor. Poní lamat lamic montiplicant en él suspirar e plorar, e feulo pus fortment a les gents escarnir.[3]

13. Comensament damor volc comensar en los uyls de lamic noveles làgremes, per so que plorar pogués montiplicar. No ho volc lamic, car no li era semblant que sos uyls poguessen major plorar sostenir que aquel que sostenia. No volc comensament damor comensar en lo cor de lamic novels[4] suspirs, e lamic perdé son plorar, e de sos uyls làgremes no pogren[5] ixir; e lamic perdé lo plaer que sentia per plorar, e sentís lunyat damor e de son amat, e trobàs en trebayl e dolor; e ac tan gran paor de son amat, que no podia menjar ni dormir e estava prés de morir. Pregà lamic comensament damor que

1. A, e colpes delir.—2. B, tenia.—3. B, suspirs e plorar ... escarnir a les gens. *El paragraf següent i el començament del 14, fins als mots* gitava lágremes, *es escrit d'altra mà.*—4. A; nouelles.—5. B, poguen.

comensàs en son cor novels suspirs, e que en sos uyls comensàs noveles làgremes a son plaer, e que li retés los antics suspirs e les antigues làgremes que perdudes avia.

14. En lo mig damor estava amar qui del mig loc[1] del cor gitava suspirar, qui del mig de[2] plorar gitava làgremes per amor del amat, al qual dix lamic que amar lo faiha estar en lo mig de sa amor, e suspirar en lo mig de son cor, e plorar en lo mig de sos uyls, e per aysò nol podia desamar ublidar ni ignorar.

15. En la fi damor volc lamic reposar, per so que sos uyls abundassen en làgremes e en plors; car lamic qui consira la fi damor, consira lonrament e lonor qui es degut[3] a son amat; e cant veu fer honor a son amat, plora per amor, e can veu que les gents[4] fan desonor a son amat, plora per dolor; e per aysò la fi damor es font de plorar e de làgremes.

16. Majoritat e menoritat volgren entrar en lo plorar de lamic: majoritat hi volia entrar per so que gitàs moltes làgremes per amor, e menoritat hi volc entrar per so que gitàs poques[5] làgremes per amor. Lexà lamic entrar majoritat damor en son plorar, e no menoritat damor, per so que lamat e lamor aguessen molts servidors per plorar; e dix a egaltat damor que egualàs en él la major egaltat damar suspirar e plorar que pogués, car ab major egualtat de tots .iij. volia fer honor e servici[6] a son honorable amat.

3. *De[7] temor damor[8]*

Saber volc lamic si él avia temor damor, car sens temor[9] negú amic pot molt amar son senyor e amat; e per aysò

1. A, *omet* loc.—2. S, dell mig de : del mig del.— 3. A, son degut[s].—4. B, veu fer a son amat plorar ... veu les gens.—5. B, moltes.— 6. S, seruisi.—7. A, de la.— 8. B, e damor.—9. A, temor [damor].

lamic, ab les rails damor, volc ensercar si en sí metex[1] avia temor damor.

2. Temor avia lamic que amàs son amat ab poquea damor, car gran desonor fa amic a son amat can lama ab poca amor, qui no es per gran bontat; e dix lamor al amic que él avia paor de rependre les gents el rey con fan peccat e desonor a Deu, qui es senhor donor e damor e de totes altres creatures. Remembrà lamic que él avia ahuda moltes vegades paor de rependre[2] lo rey de peccat, e los altres homens peccadors; e per aysò dix que en aquel temps que[3] avia ahuda paor a rependre los homens peccadors, estava son amar de poca bonea damor, e que no avia[4] temor de son amat e amor; per que lamic pregà lamat e lamor quen presessen[5] venjansa ab molt amar suspirar e plorar.

3. Ensercava lamic, en sa conciencia e amor, si son amar durava[6] per paor de pena o per temor damor, e atrobà, ab entenció e veritat, que él moltes vegades amà son amat per so que li perdonàs e que en infern nol metés, e poques vegades lavia amat per la granea e eternitat de sa bontat; e per aysò conec que son amar avia poc durat en temor damor, e molt en paor dinfern;[7] e adoncs lamic dix a sa amor que presés e ligàs son amar e que longament lo tengués en càrcer de temor,[8] per so que a son amat no feés desonor.

4. Demanà lamic a son poder damor, si avia temor o paor de son amat. Respòs poder damor, e dix al amic que él avia temor e paor de son amat: temor avia, car vos, amic, temets[9] molt amar lonor el servii quis pertany a vostre amat,[10] la qual temor avets per la paor que avets a sostenir trebayls e langors per amar; e con volets anar

1. S, metexs.—2. B, reprendre.—3. B, que ell.—4. A, hauia aguda.—5. AB, prenguessen.—6. B, dura.—7. A[1], dinfern : B, differn : SA?, diferen.—8. A, carcre *usual* de temor [damor].—9. S, tetes : S[1], tentes : A, temats *o* teniats, *segueix un mot esborrat* (..... es).—10. SB, uostramat *passim*.

de .j.ª terra en altra, avets paor de fam set fret calt malautia e de mals homes. E car vos, amic, dix poder damor, no usats de mi aitant com se covè a onrar vostre amat e sa amor, e aytant com ne podets usar, ay[1] temor e paor, per so car en amar me tenets ociós.

5. Saber volc lamic si li qualia[2] aver paor per indiscreció, adoncs con tractava lonrament e lonor de son amat e utilitat[3] de sí metex e de son pruíme, e demanà a saviea damor que lin dixés veritat. Amic, dix saviea damor: adoncs con vos durmíets e devíets vetlar e cogitar en procurar lonor de vostre amat, quius ha fet procurador a tractar sa honor, mavets tenguda ociosa, e con vos menjàvets e bevíets trop a la taula, e hom vos demanava de noves de vostre amat, vos parlàvets indiscretament, e ma vertut en vos estava ociosa; e encara, que moltes vegades mavets tenguda ociosa per trop parlar e calar,[4] o per poc apendre e mostrar, e enayxí de molts altres falimentz que avets fets contra lamor e vostre amat; per quen planc en plor, e vos de vostre amat ne[5] devets aver vergonya e paor, car lo fet que tractats a onrar vostre amat, àgrets, lonc temps ha, acabat, si mi[6] no tenguéssets ociosa.

6. Volentat damor oí les paraules que saviea deiha al amic, e dix al amic que moltes vegades la avia tenguda ociosa,[7] en quant ab ela podia voler be e desamar mal, e non avia volgut be ni desamat mal; e per aysò devia aver gran paor de son amat. Car per vostra negligencia avets perdut molt bo gran e vertuós voler que pógrets aver ahut a honrar e servir vostre amat e amor. Vergonya ac lamic con oí les paraules que li ac dites sa volentat, e plorà e clamà a mercè[8] e pietat que li aportassen perdó de son amat.

1. B, he.—2. A, sil calia.—3. B, e la utilitat.—4. A[1]B, callar.—5. A, *sense* ne.—6. A, tractas ... aguerets lonc tems [ha] (B, *sense* ha) ... si a mi.—7. B, *manca* e dix lamic ... ociosa.—8. B, clama merce.

7. Justicia prudencia, e les altres vertuts, oíren les paraules que saviea e volentat agren[1] dites al amic, al qual amenaren membransa qui feés testimoni com moltes vegades lavien pregat que les mesés[2] en son entendre e amar, en lo qual no les volc metre, e metia en él injuria e fulia, e molts daltres vicis e pecats, e tenia eles ocioses e deshonrades; per que devia aver gran paor de son amat; e encara, que devia aver paor car[3] no avia paor; car pus ofès es lamat per lamic qui no ha paor con ha peccat, que per lo peccat que ha feit. Conec lamic que les vertuts deihen veritat, e volc blastomar lamor, qui no li avia donat <bo> e gran[4] amar. Escusàs amor, e amenà volentat per testimoni, e dix que ela[5] avia libertat per volentat que dela pudia muntiplicar gran e bo[6] amar, e per so avia colpa, en quant no avia volgut usar de la[7] libertat de sa volentat aitant con ne podia usar en voler e amar vertuts, e en desamar vicis.

8. Veritat volc esser en les paraules que avien lamor e lamic, e dix que ela trahia Deus e los àngels a testimonis que lamic avia moltes vegades fetes grans errades contra ela e contra amor; per que él de son amat devia aver gran paor, e aysò sabia saviea e membrava memoria; car él sabia que si es .j. home catòlich, .C. ne son infeels e en error, qui creen[8] falsetat. E vos, amic, sejornats[9] e dormits, e sots sens caritat e amor, que no avets a Deu ni a vostre pruyme; e daisò no us podets escusar, car vos deuríets trebaylar e desirar, a vostre poder, com tots los homens del[10] mon fossen en vera fe e amor, e que falsetat, quim té en lo mon tan deshonrada, fos del mon gitada, e que jo e amor aguessem molts e bons[11] amadors qui a vostre[12] amat, lo qual vos fenyets[13] en él molt amar,

1. A, honren (A¹, hoiren) ... hauien *sobre raspat.*—2. AB, metés *usual.*—3. B *omet* car (B², con).—4. SA, donat e gran : B, donat gran.—5. S, el : A, ella : B, ell.—6. B, bo e gran.—7. B, della.—8. B, creen en.—9. A, seiornas.—10. S, dell.—11. A, molts bons.—12. *Serà* e que vostre?—13. A, farets (A¹, fanyets) : B, fets.

agués honrament per son poble, lo qual ha creat a sí amar honrar conèxer e servir. Conec lamic que molt devia aver gran paor de son amat, per so car a montiplicar veritat de la fe no avia fet son poder; e confessàs a lamor, qui li donà en penetencia que tot son poder feés en montiplicar veritat e en destruir falsetat error e peccat.

9. Gloria damor, dix lamic: he fet contra vos faliment e peccat, per lo qual deja aver paor de mon amat? Reprès gloria lamic qui demanava so que él sabia, e dix que él,[1] les demés vegades, la avia volguda aver en los delits corporals, que[2] en los espiritals; e car la avia volguda aver en menor bontat e vertut, e no en major,[3] era contra ela e contra son amat; per que de son amat ne devia aver gran paor. Gran paor ac lamic de son amat, tro ques fo confessat e ac presa penetencia e feta satisfacció, e son amat li tramès caritat e esperansa.[4]

10. Differencia damor, dix lamic: sabets si he fet faliment[5] e peccat contra vos, per que de mon amat en deja[6] aver paor? Amic, dix differencia damor: jo son corda damor ab ques liguen lamic e lamat, segons que es dit en les diffinicions compostes de les rails damor; e vos, amic, avets fet contra mi faliment e peccat, per so car nom fets conèxer e amar a aquels qui mi no[7] amen ni conexen; car sens mi no poria esser amor damic ni damat, com sia so que per mi es .j. lamic e altre es lamat;[8] e asò metex es de lur bontat granea e duració, e les altres, qui sens mi no porien esser en concordansa damic e damat. Encara, que vos sabets que jo son lum del vostre enteniment, per lo qual podets aver conexensa de moltes coses; e car vos nom fets fer honor, pus que es tan gran ma valor, deuets ne de vostre amat aver paor.

1. A, *sense* él.—2. *Serà* més que.—3. A, en menor bontat que en major.—4. AB, *ometen* per que de son amat ... e esperança : S, *signa aquest passatge amb la nota* vacat *de mà posterior.*—5. A, fets faliments.—6. A, ne deia : B, dege *(sense* en *ni* ne).—7. A, que nom.—8. B, es [hu] (A, .j. es) lamic e altre lamat.

11. Concordansa damor reprenia lamic per so car ab ela no concordava los homens quis barailaven, ni concordava los homes a .j.ª vera fe e creensa, a honrar e creure son amat, ni no volia concordar .j.ª vertut ab altra contra vici e pecat, ni no[1] concordava, en granea de bontat duració e poder, son membrar entendre amar, e en egualtat[2] de tots tres. E en moltes daltres coses, amic, dix concordansa damor,[3] avets fet contra mi tort e peccat contra[4] vostre amat.

12. Maraveilàs lamic com per tantes maneres li pertanyia aver paor de son amat, e demanà a contrarietat damor, si per ela devia aver paor de son amat.[5] Respòs la contrarietat damor, qui es corda damor, segons ques conté en la sua diffinició en les rails de larbre damor, e dix al amic que él era mal e poc servidor, car poques vegades avia contrastat a peccats, qui son enemics de son amat; e qui no contrasta als enemics de Deu, no deu dormir segur ni estar sens paor.

13. Comensament damor, dix lamic: per que mas lexat comensar faliment e peccat, e fals e mal amar? Amic, dix comensament damor: jo[6] té lexat comensar faliment e peccat e fals[7] amar, per so car tu nom volies aver en ta amor ab bo gran durable e poderós vertuós amar, car si ho volguesses, jo not lexara comensar faliment ni peccat ni fals[7] amar; per quem deg de tu clamar al amat, e no tu de mi, car tu as en mi libertat a ta volentat.

14. Mejà damor,[8] dix lamic: tu qui és corda damor, per que no mas tant ligat a mon[9] amat que contra ell no aja pogut fer negú[10] pecat? Amic, dix mijà damor: la mia corda no pot ligar poc amic a gran amat, car qui ha

1. B, *sense* no.—2. *Ed. Mag.*, nec in aequalitate.—3. B, *omet* damor.—4. A, [e] contra.—5. A, [e demana ... si per ella li calia ... de son amat] *al marge.*—6. S, ia : B, io, *la* o *corregida.*—7. B, fals e mal.—8. B, *manca* damor.—9. B, ab mon.—10. A, negun.

poc amar, en gran palau de gran amat no deu estar; car aquel palau damor es condicionat en tal manera, que lamat no pot amar amic qui aja poc amar.

15. En plorant[1] se clamava la fi damor al amat, del amic, qui la sercava pus sovén[2] en les menors bontats e vertuts e no en les majors. Oí lamic los clams que dél fahia la fi damor, e ac paor de lamat que li doblàs son amar suspirar e plorar, per so que satisfeés[3] a la fi damor; car sils li[4] doblava, no poria viure longament ni sostenir major amar suspirar e plorar, que aquel que sostenia per amor; e can lamic consirà que él avia paor de morir per amor, ac paor, car avia ahuda paor a morir per amor.

16. Majoritat damor venc al amat, e amenà granea e bontat damor per testimonis, dient al amat que l amic les avia gitades de son amar moltes vegades, e metia en él poquea de bona amor, la qual menorificava suspirar e plorar. Ac paor lamic de la justicia de son amat, e dix a majoritat damor e a granea[5] e bontat, que él los donava son amar, e que dél feesen a lur volentat.

17. Egaltat damor dix al amic: Vos avets contra mi errat moltes vegades, per quen deuets aver paor de vostre amat; car can vos estàvets ociós, e non egualàvets ab lamar lo membrar e lentendre bonificar magnificar verificar e vertut, jo no podia a les temptacions que avíets, contrastar, car faliam la corda damor qui es de concordar e egalar;[6] per que prec lamat que de vos me fassa dret, en tant, queus montiplic amar suspirar e plorar en tant gran quantitat damor, que a penes vos lex menjar ni durmir.

18. Con lamic estava ligat a son amat ab menor corda damor, avia de totes coses paor, car en neguna cosa no atrobava segurtat;[7] e per aysò desirava que ab la ma-

1. S, em plorant.—2. B, se clama ... pus souent.—3. AB, satisfes *usual*.—4. A, sils hi.—5. B, e granea.—6. B, de cordar e agualar (A, eguallar *passim*).—7. AB, seguretat.

jor corda damor fos ligat a son amat, per so que de res no agués paor, e que pogués sejornar e durmir en les riquees damor.

¶ Dit avem de les fuyles damor; ara volem dir dalcuns[1] accidens qui ixen damor e per amor en lamic qui ama son amat.

1. A, dir alguns.

<Daccidents damor>

1. *De la malautia*[1] *que lamic ha*[2] *per amor*

ALAUTE estava lamic per amor, la qual amor lavia fet malaute per trop[3] suspirar plorar e temor; e dix a lamor, qui es mare de son amar, que tramesés missatge, per .j. desir, al metge damor, quel vengués sanar e garir de sa malautia. Tramès amor[4] lo desir al metge damor, lo qual venc per guarir lamic de menor amor ab major amor. Aquel metge avia en costuma que sanava ab concordansa damor sens contrarietat de major amor, e les medicines que donava montiplicaven amor ab granea[5] de bontat duració, e les altres.

2. Lo metge damor feu jàer[6] lamic en una bela cambra damor, pintada de beles figures qui al amic remembraven son amat e les sues noblees e valors, axí com figures de bels e grans arbres carregats de fuyles flors e fruyts, dels quals ix gran odor, e figures daucels[7] besties e de bels homens e beles dones; e aqueles figures fan remembrar al amic que son amat es bel e gran en bontat, qui tantes, tan grans, e tan beles creatures ha creades.

---

1. B, malatia.—2. A, hac.—3. A, malaut per massa *formes usuals*.—4. S, amar *corregit* amor.—5. A^1, amor [ab] granea : SAB, amor granea (*serà* a amor granea?).—6. A, jaure. — 7. A, de les? quals ... doçells.

3. Lo lit en que lamic fo posat per sejornar e dormir, era[1] damor, e avia propietat[2] e vertut que negun home quiy jagués no podia dormir ni ublidar les belees e noblees de lamat.

4. Can lamic fo mès en la cambra damor, e en lo lit damor fo posat, cuydà durmir e aver repòs; e per veer les beles figures de la cambra, e per la natura del lit damor, ac major trebayl per amor, que dabans no avia; e dix a sos servidors quel levassen daquel lit e lo traguessen daquela cambra, car on mais hi estava, sa amor montiplicava e sa malautia crexia.

5. Tastà lo metge a lamic son pols e guardà en sa urina, e conec que lamic avia necessitat de .j.ª medicina quil feés frenètic, per so que parlàs com a fol per amor;[3] car aquels an major sanitat per amor qui parlen seins[4] manera damor.[5] Lo metge feu la medicina de les rails damor, enfora contrarietat e menoritat damor, per so que fos pus forts, e donàla al amic que la begués per amor de son amat. Bec lamic la medicina damor, e sentís pus fortment trebaylat per amor, que dabans; e dix a sos donsels damor, quil servien, que lo metge avia mès túxec damor en la medicina,[6] per so quel auciés per amor, e dix als donsels que li aguessen[7] altre metge, altre lit, e altra cambra, e que li aportassen triaga quil guarís del verí damor. Anaren los donsels a .j.ª apotecaria on hom venia triaga feta damor e de bonea granea e vertut, qui fahia amar aquels qui no amaven, e fahia vetlar aquels qui dormien. Los donsels donaren a beure al amic la triaga damor, e montiplicà sa frenesia e sa malautia damor. Blastomà lamic lo metge e sos donsels, e preposà fugir a mal metge e a mals servidors, e anar estar[8] e guarir en .j.ª aforest on no oís parlar de son amat, ni veés negunes fi-

1. B, fo. — 2. A B, proprietat. — 3. A[1], amor : S A B, samor. — 4. AB, sens. — 5. A, *calderó*. — 6. S, medisina : B, medecina *passim*. — 7. B, agrassen? — 8. A, e a anar : A[1], e anar [estar].

gures[1] que li feessen membrar ni amar son amat, car no podia sostenir la malautia que avia per sa amor.

6. Tot aquel dia estec lamic en gran trebayl e en gran malautia per amor, tro a la nit que fugí dementre quel metge e los donsels[2] durmien; e fo acompanyat per menoritat e contrarietat damor.

2. *De la presó de lamic qui fugia a son amat e amor.*[3]

MATÍ entrà la dona damor en la cambra per veer lamic, e nol atrobà. Despertà lo metge damor e los donsels sos servidors, als quals demanà on era anat son filh, qui per ela era malaute. Molt se meraveilaren lo metge e los donsels damor, car lamic no veeren. Lo metge dix quel amic era fugit ab menorificar, qui es donsel de menor amor, e ab contrariejar, qui es donsel de contraria amor, per so que guarís[4] del mal damor. La dona el metge trameseren .ij. donsels damor, concordar damor e majorificar damor, per sercar lamic, e sil atrobaven quel pregassen, e presessen[5] contrariejar e menorificar damor. Concordar e majorificar sercaren lamic, lo qual atrobaren en una bela plana, prés de .j.[6] gran boscatge, lo qual amic pregaren que retornàs a la dona damor, e que estegués en cura del metge damor.

2. No volc lamic tornar a la dona damor ni al metge damor, e dix que la dona damor avia mala costuma, car turmentava e auseiha[7] sos servidors, e lo seu metge era molt fals home, car él met verí damor en[8] les medicines, ab les quals montiplica los mals els trebayls[9] damor, e

1. B, figures amar. — 2. B, los donzells el metge. — 3. A, qui fogi a lamor. — 4. A, guariis : B, garis. — 5. S, pregassesen e presessen : A, preguassen e prenguessen : B, prenguesen e prenguesen. — 6. A, apres un. — 7. A, aucia : B, ausia. — 8. B, ab. — 9. A, ells treballs.

per aysò no volia esser en subjecció de tan mala dona ni de tan fals metge. Concordar e majorificar damor volgren pendre[1] lamic damor, mas nol lexaren pendre contrariar ni menorificar; e gran batayla fo feta enfre concordar e contrariar damor, e enfre majorificar e menorificar damor. Vensuts fóren contrariar e menorificar, si no fos lamic qui los ajudava contra concordar e majorificar, los quals foren vensuts e preses, tro que vengren ajudar a concordar e majorificar .ij. àngels damor, que lamat tramès per pendre e ligar lamic e contrariar e menorificar; e tots tres foren meses en lo càrcer damor.

3. Pres estava lamic en lo càrcer damor, e moltes eren les cordes damor ab les quals estava ligat a son amat, per so que no fugís a son amat ni als trebayls damor. Servienlo bonificar magnificar,[2] e los altres donsels damor: bonificar li donava bo menjar damor, e magnificar li donava gran menjar damor, e durar e possificar li feien[3] continuament beure fort vi damor; e on mais lamic menjava e bevia les viandes damor, mais crexia sa malautia e sa fam e set damor.

4. Tramès lamic a lamat humilitat paciencia e pietat, que li aleujàs los mals damor e que li donàs altres servidors, car aquels que avia lauseihen per amor; e si aysò lamat fer no volia, que li dixés quel auciés per amor, car mais amava murir que sostenir tan grans[4] mals per amor.

3. *Con lamic fo jutjat a mort per amor*

LAMAT volc jutjar lamic a mort per amor; mas la dona damor, qui avia paor que si son fill e amic moria, que atrobàs .j. altre tan bo amador, pregà[5] lamat que a lamic

1. A, volgueren pendre: B, volgren prendre.—2. B, *omet* magnificar.—3. SB, feren (S[1], feien).—4. B, greus.—5. SAB, qui auia paor... e pregà. *Sembla sobrer el* qui *o* la e: A[1] *esborrà aquesta.*

donàs vida damor, que fos son avocat, per so que aulegàs[1] los drets per que lamic no devia morir. Donà lamat vida damor al amic per esser son avocat, e la mort damor près per esser son avocat[2] e que recontàs los drets que lamat avia en ausir[3] lamic.

2. Los drets damor son les rails damor, e lo libre en que son escrits, es damor. En aquel libre legí[4] vida damor, e aulegà per lamic, e dix que aquela amor es bona e gran qui molt dura, car per aytal amor ha lamat bo gran e durable amador; e per aysò lamat no devia ausiure lamic per amor en sa juventut, mas en sa veillea.[5] Aulegà mort damor, e dix que aquela es bona e gran amor qui per major amor fa lamic morir per son amat; e per aysò, si lamic no mor, encontinent que ama son amat, per amor, no es lamor de gran bonea, e es acompanyada ab menoritat e contrarietat damor, qui sostenen lamic que no muyra per amor, e fanli fer engans e tracions[6] contra amor e son amat; axí com lamic qui fugí al metge damor, e anava estar en .j. boscatge, per so que no amàs ni membràs amor ni son amat; e encara, que en la batayla, con fugia, ajudava a contrariar e menorificar contra concordar e majorificar. Per que, amat, dix la mort damor, lamic es digne de morir per totes aquestes raons,[7] e per moltes daltres.

3. Amat, dix vida damor: en la rúbrica de bona amor, on son les condicions damor, ha .j.ª condició damor,[8] al .x. capítol, qui diu: «Sens concordansa damic e damat neguna amor pot esser bona»; e si vos, amat, auseíts[9] vostre amic per amor, no serà enfre vos e él con-

1. A, aduocat *usual* per ço que allegas (B, aleuyats). — 2. A, aduocat seu. (Vida damor, *advocat defensor de l'amic, i* Mort damor, *advocat acusador, com si diguessim procurador fiscal, de l'amat)*. — 3. B, auziura. — 4. B, son escrites es damor e allega en aquell libre legia. — 5. A, ausir ... ueleya. *Calderó*. — 6. A, [no es lamor ... muyra per amor] *al marge inferior* ... e traycions. — 7. A, coses. — 8. B, *manca* ha .jª. condició damor. — 9. A, ausits.

cordansa; car enfre aquel qui ausiu e aquel qui mor no pot esser concordat;[1] e car sens concordansa damic e damat, amor no pot esser bona, per aysò no deuets esser contra bona amor, pus que sots bo[2] amat.[3] Aulegà mort damor, e dix que en aquela metexa rúbrica, al .xiiij. capítol, ha .j.ª condició[4] damor qui diu: «Bona amor es fi e repòs de bon amador». E vos, amat, dix mort damor, sabets que lamic vos tramès humilitat paciencia e esperansa per missatges, quius dixeren que él no volia viure, car no volia los trebayls damor sostenir; per que podets[5] conèxer que él no ha bona amor, car si ho avia, auria repòs en sostenir trebals per amor; e pus que no ha bona amor, no es digne de viure, e deu per dret murir.

4. Amat, dix vida damor: al .ij. capítol, en la rúbrica de gran amor, diu .j.ª condició damor que «poder qui no pot damor fer nuyla[6] res, no pot esser gran»; e si lamic auseíts[7] no serà poder qui pusca damor, e romandrà lo poder damor poc e no gran; e per aysò, si lamic auseíts, farets tort e peccat al poder damor, qui per la vida del amic es gran; car lamic dementre viu, fa lo poder damor grans desirs amors suspirs e plors, los quals sosté lamic per amor.[8] Amat, dix la mort damor: per aquela condició metexa vuyl que lamic sia jutjat si deu morir o no; car si mor per amor, lo poder damor pot molt més si fa a lamor ausiure lamic, que si no li pot[9] fer auciure; e per aysò requer dret e raó que lamic muyra per amor, per so que lo poder damor pusca fer grans coses damor, les quals fa con fa a lamor ausiure sos servidors.

5. Amat, dix vida damor: a la rúbrica de duració e damor, al primer capítol, se lig .j.ª condició damor qui diu: «Amor sens durar no pot aver poder damar»;[10] e per

---

1. A, concordar.—2. B, puys que son bon.—3. AB, *caldero.*—4. B, hauia condicio.—5. B, podetes.—6. B, fer damor nula.—7. A, aucits *(alibi* auceits) : B, auciets *(alibi* auseits).—8. AB, *calderó.*—9. A, no[l] li pot.—10. B, damat.

aysò, si mor lamic, morrà lamor; car amor, pus que no pusca amar, no poirà[1] viure, ni, sens amic, amor no pot amar; e per aysò, si auseiets lamic, ausiurets lamor, contra la qual farets tort e peccat, car per ela avets ahut mant bon amador.[2] Amat,[3] dix mort damor: en lo .iij. capítol, sots aquela metexa rúbrica, se lig: «Neguna amor pot durar en volentat quis huja damar»; e car lamic se uya damar,[4] e parec o bé adoncs con fugí al metge damor qui fa medicines ab que montiplica amors, no pot durar sa amor; e val molt més que muyra dementre que en él[5] dura amor, que si moria sens amor.

6. Amat, dix la vida damor: a la rúbrica de poder damor, al .xij. capítol, se lig: «Major poder damor fa major amador»; e per aysò con lamic es tant turmentat per ámor, que segons cors de natura no pot viure nils trebayls sostenir, adoncs amor ha gran poder si sobre natura lo fa viure; per que es dret e raó que vos, amat, fassats viure lamic, per so que amor aja per vos gran poder en lamic, e quel fassa molt gran e forts amador en vos amar honrar e servir.[6] Amat,[7] dix mort damor: vida damor cuyda aulegar per los drets damor,[8] e aulega aquels contra lamic; car molt majer e pus forts poder ha amor si ausiu lamic, e que natura ni neguna res sobre cors de natura no[9] pusca defendre lamic a morir, que no ha sil amic ha defensió contra amor per alcuna cosa qui contrast a lamor que son amic no pusca ausir.

7. Amat, dix vida damor: a la rúbrica de saviea e amor, al .vij. capítol, se lig: «Tot amic savi es contrari als enemics damor»; e car vostre amic es savi, en quant lonc temps ha es estat[10] contrari a gola lucxuria avaricia erguyl, e als altres enemics damor, deuets voler que vostre amic

1. A, car amar (B, *manca)* ... no poria?—2. A, molt bon amador. *Calderó.*—3. B, A amat.—4. A, [e car lamich se uya damar] *al marge*: SB, *manca.*—5. B, dementre (A, mentre) quel en ell.—6. A, *calderó.*—7. B, A amat.—8. A, allegar per los decrets damor [per lamich].—9. S, nol, *la* l *puntuada*: A, nol, *la* l *esborrada*: B, nol.—10. B, ha estat.

viva, per so que ajut a lamor contra sos contraris. Amat, dix la[1] mort damor: no diu ver vida damor; car lamic, con fugia, era contra concordar e majorificar,[2] qui son donzels e missatges damor, e ajudava a contrariar e menorificar, qui son missatges[3] de falsa amor; per ques tayn que lamic adès encontinent muyra per amor.

8. Moltes daltres condicions aulegaren vida damor e mort damor, la .j.ª contra lautra, qui serien longues a recomtar; e lamat ac conseil sobre les aulegacions damor que avia oídes, car sens consel no volc donar judici.

9. Conseilàs lamat ab les rails damor, e demanà[4] quals deles conseilaven que jutjàs lamic a viure, ni quals conselaven que degués morir. Adenantarense contrarietat e menoritat damor, e dixeren a lamat que lamic no devia morir, e que vida damor ho avia, per moltes actoritats damor, molt vertaderament provat. Totes les altres rails damor dixeren al amat que lamic devia morir per amor, car la mort damor ho avia molt be provat per les condicions damor. Conec lamat que lamic avia ahuda amistat ab menoritat e contrarietat damor contra él e contra les altres rails damor, e per aysò jutjà lamic a morir per amor.

4. *Còm lamic mori<a> per amor*[5]

SABÉ lamic que son amat lac jutjat a morir, e maleí contrarietat e menoritat, qui seren denantades de pregar[6] per él, qui no les navia pregades, car per eles lo tenia en suspita son amat.

---

1. B, *omet* la.—2. B, menorifidar.—3. A, donzells.—4. B, demanals.—5. A, Quant lamich sabé quel amat lac jutgat a mort. *La forma verbal* morí *que posen* A, *i* B *ens fa pensar si aquesta rùbrica comprèn les quatre següents, (*testament, oració, vivacitat, mort de l'amic*) com a secundàries, formant un sol capítol en quatre parts; però tots els indicis són que es tracta d'altres tants capítols sencers, i per això hem preferit la forma* moria, *salvant l'anomalia de dos capítols distints de* Com l'amic morí, *separats per un en que* no poc morir.—6. B, a pregar.

2. Demanà lamic confessió, car confessarse volia de tots[1] sos generals peccats. Los donsels[2] damor amenaren oració, qui es confessor damor, al amic, del qual lamic se confessà ab contricció,[3] suspirs làgremes e plors, humilitat e temors; mas enans ques confessàs, dix oració al amic aquestes paraules:

3. Amic, dix lo confessor damor: tot hom qui ve a confessió deu esser vestit e ornat de vertuts, e deu de sí gitar vicis e peccats, e deu aver ferma e forts volentat e penediment, e que nuyl temps nos torn al peccat que ha fet ni a altre. Encara deu aver contricció e dolor de son peccat, e que en Deu aja bona e gran esperansa, e ques sotsmeta de tot en tot a so que li darà[4] son bon confessor en penetencia; e si aysò no fa, poc val sa confessió.

4. Encara deu, amic,[5] discórrer son enteniment e sa memoria e sa ymaginació per tots sos seyns corporals, e ensercar los peccats que ha fets en veent oent odorant gustant palpant, parlant ymagenant, membrant entenent e amant o desamant; e de cascú faliment e peccat deu aver gran contricció e dolor, e deu fer penetencia e satisfacció a son poder. E qui fa aytal confessió, fa confessió qui es per misericordia e pietat representada al amat.

5. Ordenàs[6] lamic a fer confessió segons la manera que avia dita lo confessor damor, e dix que él avia peccat moltes vegades ab los uyls en veent beles creaturas, car més salegrava per la belea deles, que per la belea de lamat qui les ha creades a significar ses grans belees e beutats, per so que los amadors salegren en les sues belees.

6. Dix[7] lamic que él avia peccat ab ses oreiles, contra son amat, moltes de vegades, adoncs con hoía mal dir[8] de son amat, o de alcuna bona e sancta persona, car no reprenia aquels qui dehien lo mal, e no escusava lamat e

1. S, totes.—2. B, conseyls : *Ed. Mag.*, consiliarii.—3. B, contriccions.—4. B, dira.—5. A, amich [quis confessa].—6. B, ordona.—7. S, dixs.—8. A, ladonchs con oyia dir mal.

aquela persona de qui era dit lo mal; e encara, que moltes vegades era anat al sermó més[1] per so que oís beles paraules rectoricades e ornades, de poca utilitat,[2] que de veritat, e a les paraules bones sadurmia, e a les males él vetlava.[3]

7. Sènher en confessor damor, dix lamic: les odors de les flors e de les pomes man feta membrar e ymagenar[4] lucxuria; e les douses viandes plasents a menjar, man moltes vegades fet trop[5] menjar e boure; e los tocaments de blans lits e de carns, man fet moltes vegades peccar contra mon amat; e la mia[6] ymagenació no refrenava, enans la montiplicava en ymagenar los delits temporals.

8. Ab mon membrar entendre e amar he peccat contra mon amat, car él ublidava e ignorava scientalment, per so que per lo remembrar[7] e entendre que dél fahia, no fos enpatxat a sentir les vanitats daquest mon, que molt he amades, e membrava entenia e amava vicis e peccats, e no virtuts[8] ni bones obres; e per aysò ab les mans fahia mal, e ab los peus anava per males carreres, e ab la boca deiha males e falses paraules e qui eren molt leges[9] a oír.

9. Moltes son les altres maneres[10] de peccats, dix lamic, per les quals he ofès mon amat, e ab totes mes parts corporals e esperitals, e ab tota la totalitat de mon esser he falit e peccat contra mon amat; per que nay contricció dolor e tristicia, en planc,[11] en suspir, en plor, e men sotsmet a satisfacció e a penetencia, a tot mon poder corporal e esperital segons vostre judici; e si los meus uyls, e los altres seyns, e mos membres de mon cors e totes les potencies de ma ànima an ofès mon amat, bo es quen sien ponides e quen porten gran penetencia;

1. A, [mes] *al marge*: SB, *manca*.—2. B, utillitat.—3. AB, uellava.—4. B, ymaginar e menbrar.—5. S, trob: A, massa.—6. B, una.—7. B, remembrament.— 8. B, e menbrades entenia vicis ... e no veritats.—9. A, males paraules e falses qui eren leges.—10. A, les maneres altres.—11. A, ne contriccio ... emplanch.

car de tot so quen farà lamat, son alegre e pagat, e en res non vuyl[1] esser estalviat ni blandit.

10. Can lamic fo confessat, lo confessor damor ac dél gran pietat, e pregà lamat que li perdonàs sos peccats; e dix al amic que agués en son amat bona e gran esperansa, per so que li aportàs dél mersè e perdó e pietat. Tramès lamic a lamat justicia e pietat, e que li dixessen que él era pagat en esser[2] ponit o que li fos perdonat; e que tot ho esperava egualment aver de son amat, per so cor en él misericordia e justicia son germanes.

5. *Del testament de lamic qui mor[3] per amor*

A.j. ver escrivà damor tramès lamic, per so car volia fer testament daqueles coses que avia ahudes en comanda per son amat; e lexà lo cors als vermens quel menjassen, e a la pols[4] de la terra per so quel vent la escampàs, e que de él no fos feta neguna memoria; car moltes vegades lavia ornat[5] e vestit de bels vestimens per so que les gents ne parlassen e que él nagués vana gloria.

2. Lexà lamic son cor ab desirs sospirs, e sos uyls ab làgremes e plors, als amadors damors e qui fan penetencia per amor, e lexàls sa ymagenació a ymagenar les belees de la gloria de son amat e les penes de infern e les legees dels demonis; e lexà a son amat sa memoria per él a membrar, e son enteniment per él a entendre, e sa volentat per él a amar;[6] e lexà als homes pecadors les paors que avia de son amat per so car avia peccat.

3. Escriví lo ver escrivà damor lo testament ab tinta damor e en carta damor, e foren testimonis les rails damor. E lescrivà damor mostrà lo testament a lamat,

1. B, en re vull.—2. A[1], en esser : SA, e esser : B, de esser *(serà a esser?)*.—3. A, de amich qui mor (B, *manca* mor).—4. B, quels menjassen e alla pols.—5. B, ornat *puntuat*, honrat *al marge*.—6. A, ell amar.

qui manà a justicia e leyaltat, prudencia fortitudo e caritat que fossen consequidors[1] dels bens de lamic, e que complissen lo testament, segons que era volentat del testador.

6. *De la oració que feu lamic, a la mort*[2]

ESPERANSA mersè e pietat tramès lamic a son amat, e quel pregassen que volgués que les rails damors nol auciessen[3] tro que agués feta oració; car oració es missatge qui aporta de lamat a lamic gracia e perdó. Consentí lamat que lamic no morís tro que hagués feta oració a sa volentat, ab tal[4] condició, emperò, que la feés ab sanctetat.

2. Ordenàs lamic aitant com poc a pregar e aorar son amat; car home qui prega e adora tan noble e tan poderós amat, molt deu esser ordonat en fer oració, e qui mor non deu esser negligent, a la fi, en Deu pregar; car oltra la derrerana[5] fi, no ha negú confort ni remey per pregar per aquel[6] qui mor en mortal peccat.

3. Humilià lamic son cors, e estec agenoylat, e levà son cor ab sospiris[7] a son amat per amar, e sa memoria a remembrar la misericordia del amat, e son enteniment a entendre la justicia de son amat, e ses mans levà al cel per esperar gracia e perdó, e sos uyls levà ab plors e làgremes al cel per so quen devalàs aygua de misericordia quel mundàs de peccats; e dix a lamat aquestes paraules ab tota la major veritat e humelitat que les poc dir:

4. Amat, dix lamic: oració es demanda que hom fa a Dieu[8] que do e que perdó; e qui demana a Deu que li do benauyransa e gloria eternal, no pot querir major do; e qui demana de sos peccats misericordia e perdó, cové

1. A, fortalesa ... conseguidors.—2. A, que lamich feu con se dech morir.—3. A, damor nol auceissen.—4. S, tall.—5. A, derrera.—6. S, [per] aquel.—7. AB, sospirs.—8. S¹AB, deu.

que deman ab contricció dolor[1] e penediment de sos peccats. E per aysò, amat, yo no son digne de demanar aquests .ij. dons tan grans, car poc son per peccats, per nativitat e natura; per que yo no deman segons comparació de mon estament, car no son digne de reebre tan grans dons.[2] E vos, amat, qui donats segons vostra honor e dignitat,[3] donatsme gloria eternal, e perdonatsme tots mos peccats; car segons les vostres condicions, e no segons les mies, gloria e perdó vos deman, suspirant e plorant e vos membrant entenent[4] e amant e mercè clamant.

5. Amat, dix lamic: segons la vostra gran[5] bonea sots condicionat a donar grans dons e no petits, e segons la vostra gran misericordia sots més condicionat a perdonar majors torts colpes e peccats, que menors. E per aysò, amat, jassia[6] que jo sia poc per mèrits e gran peccador per grans e molts peccats, exoíts mes oracions segons vostres condicions, e no segons les mies.

6. Amat, raó justicia e veritat me costreny a amar[7] vostre judici, sim volets dampnar per mos peccats e nom volets perdonar; e per aisò jutge mi metex a amar tot so que fassats de mi, sia per salvar o per dampnar. E si jo, amat, vos deman paradís, deman lo us per misericordia larguea pietat e perdonar, e car natura de justicia[8] e rahó me fa amar en gloria vos veer loar amar onrar e servir, e natura de be desirar fame[9] vostra gloria desirar, e fam desamar les penes infernals, qui empatxen los dampnats que no poden vos veer amar loar onrar e servir. E per aysò, amat, nous ho deuets tenir a desonor ni a mal, si us deman vostra amor e vostra gloria, a que mavets creat, e si us deman misericordia e perdó, per so que us pusca veer e amar, loar e beneir eternalment sens fenir.

---

1. B, dolos.—2. S, *afegeix* e perdo de tants *tot tatxat*.—3. A, dignitats.—4. *Mss.*, suspiran e ploran e vos membran entenen (A, *però* membrant entenent : B, menbran entenent).—5. B, *omet* gran.—6. A, jat sia amat.—7. A, costreyen amar.—8. S, [de] justicia.—9. S, [fa]me A, me fa.

7. Amat gloriós e ple de bontat: si fos raó e dret no demanar a vos perdó, fóra la vostra misericordia ociosa en los homes peccadors, e la esperansa que donats als homes peccadors, qui esperen de vos mercè e pietat, fóra falsa viciosa, e no fóra vera ni vertuosa.[1] E si negú home, que sia just o sia peccador, a vos gloria no degués demanar, fóra en vos ociosa vostra larguea e vostra caritat; e car aysò no pot esser, quinha[2] maravela si .j. home peccador vos demana vostra amor e vostra misericordia e perdó?

8. Amat, en lo capítol doració, qui es en .j. libre que he fet de *Proverbis,* per vostra amor,[3] se lig que qui demana gran be, deu aver gran amor a la bondat del senyor a qui demana lo gran be; e ligse, en un altre proverbi, que qui demana a son amat duració de gran be, que fassa durar sa oració; per que ara, en lo punt de ma mort, vos do tota ma amor a amar vostra bontat; e sim lexats víure, tro a la mort vuyl estar en vos pregar loar e beneir. E pus que jo, amat, fas mon poder per oració, raó e dret requer que vos me donets vostre do e perdó; car si no ho faíets,[4] jo seria pus just en vos pregar e amar, que voș en donar e perdonar, la qual cosa no pot esser; e car no pot esser, nom pusc desesperar[5] de vostre do ni perdó.

9. Amat aondós de tots bens: tu mas donat esser, e asme donat esser humà, qui es lo melor esser creat qui pot esser,[6] enfora los angels, e as donat a esser humà[7] tots los essers corporals a él a servir;[8] e aquest do tan gran mas donat en esta vida sens que jo nol te demanava; mas que tu, per ta larguea gracia[9] e amor, lo mas volgut donar. E si tu, amat, ara nom dones, en lo punt de la mort, perdó e paraís, com ten prec e ten clam mercè

1. B, e uiciosa en fora e no fora vera ni virtuosa (S, uertut : S², uertuosa).—2. AB, quina.—3. A, qui es [fet] de prouerbis [per] uostra amor : S¹B, qui es de prouerbis de Ramon.—4. S, faies : B, feyyets.—5. A, desperar.—6. B, *manca* esser.—7. B, *manca* humà.—8. A, a ell seruir.—9. B gran.

aitant com pusc,[1] tu és major donador sens pregar, que ab mersè clamar, e dones en aquest mon, on no val tant donar com en lautre, e series[2] tot enversat de tes bones costumes, lo qual enversament jo no pusc creure per neguna re; per que no es maraveia si t[3] deman, e esper de tu, do e perdó per ta amor e per tes bones costumes.

10. Poderós amat, dix lamic: si jot[4] demanava do que nom poguesses donar, quinya[5] maravela si nol me donaves, pus que nol me pogueses donar? Mas enaxí es a tu leugera cosa donar e perdonar, e molt mils sens tota comparació, com es a mi demanar e esperar de tu do misericordia e perdó. E per aysò, amat, dona e perdona, e no garts a qui dones e perdones, mas garda[6] com molt te pertany donar e perdonar.

11. Vertuós amat, dix lamic: tu tés donat a esser per mi membrat e entès; e si tu not dones a mi per so que sies per mi amat en lautre segle, e en aquest tés donat a mi, en quant me fas tu membrar entendre e amar, est major donador en esta vida per amar,[7] que en lautra, on not poré amar, si en esta vida nom vols perdonar, e ames més en esta vida esser amat entès e membrat, que en lautra, en qui no vols esser per mi amat, mas tan solament entès e membrat, si son dampnat; e asò no pot esser, car no ho requeren tes vertuts ni ta amor; per que de tot en tot he esperansa en tu que mi dons em perdons a tota ma volentat.

12. Moltes daltres raons e oracions volc dir lamic al amat, mas ac paor que sos enemics, qui lavien acusat a son amat, no li alevassen[8] fals testimoni, dient que él fahia longa oració, per so que alongàs sa vida e no morís; e lexàs de la oració, e obrí la boca, e cuydà espirar e morir per amor.

1. A, te clam ... com puch.—2. S, series (seri-*corregit*?) : AB, es.—3. B, si.—4. A, yo.—5. A, donar quina : B, dar quina.—6. A, guarts ... guarda : B, guarts ... guardat.—7. A, amor.—8. AB, alleuassen.

7. *Còm[1] lamic no poc morir*

PLORAVA[2] amor, car cuydava que son amic morís, con lo viu estar ab la boca uberta, e moltes de les rails damor ploraren, car gran pietat avien de lamic, qui era jutjat a murir per sobre amor. La dona vida damor can ví[3] que lamic era encara viu, pregà prudencia que li donàs ajuda e conseyl si poria ajudar al amic, car dampnatge era de[4] la sua mort. Prudencia dix a vida damor aquestes paraules:

2. Si amic qui ama tan fortment que mor per amor, membra la bonea de lamat, e ublida lo mal el trebayl que sosté per amor, bontat li fa be per amor, car natura es de bona amor fer be can lamic membra son bon amat; e dementre que bontat fassa be al amic, la mort damor no pot ausiure lamic, car nol pot ausiure sens fer mal, e lo mal no li pot fer, pus que bonea damor fa be al amic.

3. Amic qui ha gran plaer e paciencia en sustenir trebayls e langors per amor, no pot morir per amor; car los plaers e la paciencia li ajuden contra los mals damor, com sia so que plaer do repòs, e paciencia sia vertut qui vens totes coses.

4. En les condicions de duració e damor se lig, al .v. capítol, que falsa amor no pot durar. Seguexse, doncs, dix prudencia a vida damor, que vera amor pot durar; e per aysò amic, dementre que ha vera amor e remembra[5] que él es ver amador e ha ver amat, no pot morir; car veritat damor ha vertut contra mort per la vertut del ver amat.

5. Ligse a la rúbrica de poder damor, en lo .xiiij. palagrafi, que menor poder damor no pot contrastar a major, com sia so que lo major poder damor vensa tota

1. B, con : A, quant.—2. A, plora. —3. A, [sobre gran] amor ... can viu.—4. S, [de].—5. B, remenbrats.

ora lo menor; e per aysò amic qui ha major poder damor no pot morir, car major poder damor lo sosté contra menor.

6. Al .ij. capítol, en les condicions de saviea e amor, se lig: «Per fals[1] e viciós amic negú amat[2] desira esser amat ni servit»; per ques seguex que si lamic es savi e discret, que lamat ama esser per él servit; e en quant vol esser per savi amic servit, sosté lamic que no muyra per sa amor.

7. Ligse al .vj. capítol de les condicions de volentat e amor: «En volentat qui contrasta a gran amor, no ha gran concordansa damic e damat»; e per aysò amic qui ha gran concordansa ab son amat e qui li dona tota sa volentat, no pot morir, car la concordansa que ha ab son amat ajuda a son viure.

8. Al primer capítol de les condicions de vertut e damor, se lig: «Vertut veritat e amor son riquees e tresor damic e damat»; e per aysò, dix prudencia a vida damor, si lamic ha vertut veritat e amor, les riquees el tresor que ha, li ajuden contra la mort quil vol ausiure; car ab la vertut se defèn de vicis, e ab la veritat se defèn de falsa amor, e ab amor, de ira e desamor.

9. Al .x. capítol de les condicions de veritat e damor, se lig que veritat de menor amor ha paor de fals home; e per aysò es signifficat que amic qui ha a son[3] amat major amor, no ha paor de fals home; per ques seguex que si lamic ha major amor a son amat, no li qual[4] aver paor de neguna res, e pot esser ardit combatedor; per lo qual ardiment estarà forts contra la mort, com sia so que ardiment do gran forsa.

10. Ligse al .ij. capítol de gloria e damor que sens concordansa damic e damat no pot negú aver gran gloria. Seguexse, doncs, dix prudencia, que si lamic ha gran

1. *La* condició *de referencia diu* Per fol. *Pel demés la lliçó no es ben literal.*—2. A, nengu amar.—3. B, que ha son.—4. A, cal.

concordansa ab son amat, que per la gran concordansa aurà gran[1] gloria, e per la gran gloria aurà gran repòs contra pena, e per lo gran repòs contrastarà a la pena de la mort qui nol porà aucir.

11. Al .viiij. capítol de differencia e amor, se lig que «no pot esser menor amor en amic qui no fassa differencia enfre los bens els mals damor»; e per aysò si lamic ha plaer en sostenir los mals damor, enaixí com ha plaer en aver los bens damor, los trebayls damor nol poran aucir, pus quen aja plaer, com sia so que mort no pusca aucir[2] negú home sens pena.

12. Ligse al .vij. capítol de concordansa e damor:[3] «De menor amor, menor concordansa damic e damat»; e per aysò, si lamic ha gran amor, aurà gran concordansa ab son amat; per la qual gran concordansa lamat e concordansa sostendran lamic contra la mort, qui nol porà aucir.

13. Al .iiij. capítol de contrarietat e amor, se lig que la major contrarietat damic e damat es per peccat; e per aysò, si lamic es vertuós e sens peccat, la mort no porà ausiure lamic, car no aurà ab que laucia, com sia so[4] que contrarietat sia lestrument ab que la mort auciu lamic a son amat.[5]

14. Segons ques lig al primer capítol de comensament e amor, si lamic comensa son amar en lo mig loc damor, la mort no porà pendre lamic nil porà[6] tolre a son amat, car la mort[7] no pot entrar en lo mig loc damor ausiure lamar de lamic, que ausiulo lamar qui està en les estremitats damor;[8] e pus que lamar qui està en lo mig loc damor no pusca la mort tocar, no porà lamic murir, com sia so que negú amic no pusca morir dementre que viu son amar.

---

1. A, *sense* gran.—2. A, quell haia plaer ... pusca auciure *molt freqüent.*—3. S, [de concordansa e damor].—4. S, [sia] so.—5. S[1], a son amat *tatxat* : AB, *manca.*—6. A, poria ... poria.—7. B, lamor.—8. S[1], que ausiulo ... damor *tot tatxat* : AB, *manca.*

15. Al primer capítol de mijà e damor se dona doctrina per la qual lamic pot contrastar a la mort, car si fa estar son amar en lo mig loc damor, serà solàs damor enfre él e son amat.

16. Al .iij. capítol de fi e damor se dona doctrina per la qual lamic pot fugir a la mort; car si lamic tramet hivasosament[1] son amar a son amat, e son membrar e entendre van tost estar ab son amat, e si va tost al amat, la mort nol pot pendre en la via; mas si pereosament e negligentment va veser[2] son amat, la mort lo pot leugerament pendre e fer morir malament.

17. Al .ij. capítol de majoritat e amor se dona doctrina per la qual lamic pot fugir a la mort, so es a saber, que egual totes ses vertuts e tots sos poders a amar son amat, per so que per totes aja major amor a son amat; mas si lamic ha per .j.ª vertut major amor e per altra menor, no porà aver repòs en amar, car per la menor amor[3] aurà trebal e consciencia quil turmentarà tan fortment, que la mort len[4] porà aucir.

18. A la condició de egaltat e amor se lig doctrina per la qual lamic pot escapar a la mort; car si lamic eguala en amar son entendre e membrar, ab que consir[5] egualment les altees e noblees de son amat, adoncs serà sostentat e fortificat, contra la mort,[6] per son amat.

19. Totes aquestes doctrines, e moltes daltres, donà prudencia a vida damor, e que les dixés a lamic, car per eles puria estòrcer[7] a la mort; les quals doctrines dix vida damor a lamic, lo qual feu tot so que li ac adoctrinat vida damor, per so que vivís longament en amar e servir son amat.

1. A, yuaçosament: B, iuassozament.—2. A, [si] pereosament e necligentment ua ueher.—3. AB, *omelen* amor.—4. AB, lon.—5. S, quonsir.—6. B, lamor.—7. A, estorcre.

8. *Còm lamic espirà e morí*[1]

Vivia lamic, e no podia morir per neguna cosa que li feessen los donzels damor, e si[2] li donaven a menjar e a beure lo verí damor qui ausiu los amadors per sobre amar.

2. Molt se maravelaren les rails damor, car lamic no podia morir, e la mort damor demanà a saviea si sabia neguna cosa per que lamic pogués aucir. Mort damor, dix saviea: prudencia ma fila ha donada doctrina, per vida damor, a lamic, per que no pot murir;[3] mas jo, qui sé més que ela, sé[4] manera per la qual tu poràs lamic fer morir. E la mort damor pregà saviea molt forment que li mostràs aquela manera per la qual poria fer morir lamic, per dolor e plaer damor.

3. Mort damor, dix saviea: si los donzels damor[5] portaven e menaven lamic per lo mon, sà e là, e li mostraven los mals quis fan per peccat en lo mon, adoncs lamic auria dolor e desplaer tan gran, que per aquel desplaer lo covenria a morir; car no poria sostenir la desonor que veuria fer a son amat, nil compte[6] dels homes qui van en infern. Enaxí con ho dix[7] saviea, ho dix la[8] mort damor als donzels damor, los quals portaren lamic per lo mon,[9] sà e là, per so que veés e oís los mals e les desonors que fan los homes peccadors al amat.

4. Portaren los donzels damor lamic per los pobres qui[10] moren de fam set malautia e fret, e demanen als homes rics e avars e vanaglorioses, almoyna; e mostraren li los tresors els graners celers cavals e vestimens cambres sales torres e castels[11] daquels homens que Deus té

---

1. A, quant (S, con) lamich espira e mori per amor.—2. *Ed. Mag.*, quamvis.—3. B, norir.—4. S, se [j.ª] : A, se [vna].—5. B, *omet* damor.—6. SA, conte.—7. B, com dix.—8. A, a la.—9. B, *omet* per lo mon.—10. A, quis.—11. A, granes celles ... castells e torres: B, granes cellers ... tores e castells.

en est mon molt honrats e servits. E adoncs lamic ac molt gran dolor dels pobres e car son amat era per aquels homens avars e rics poc amat e servit; e per aquela dolor montiplicà sa malautia.

5. Los donzels damor portaren lamic en .j.ª terra on avia molta de luxuria, en la qual terra lamic vehia fer molta de lucxuria, e per moltes maneres; e veía les dones quis pintaven es ornaven per so que los homes les cobeejassen e ab eles lucxuriassen; e veía los engans, e oía les paraules falses que les mulers faíen e deíen,[1] ab que enganaven lurs marits e faíen lucxuria, e aysò metex faíen[2] los marits contra lurs muylers.

6. Menaven los donzels lamic per les sales e palaus e les taules on menjaven los homes rics quis sancfonen per trop menjar, e sembriaguen per trop[3] beure, e qui tenen homens a la porta qui no lexen entrar los pobres, ans los feren[4] ab bastons e los tanquen la porta; e enaprés menaren lamic per los homes erguyloses, e per los homens pereoses, e per los homens envejoses, e per los homes irats; e lamic viu[5] tant de mal e tants de peccats, que tot se sentí malaute per lo desplaer que ac en veer e oir tants[6] peccats.

7. Menaren los donzels lamic per les corts dels reys e dels grans senhors, en qui viu moltes de injuries, e molts de falses jutges e de avocats; e menarenlo per molts locs[7] on avia molts homes ypòcrites, e menarenlo per moltes terres on avia ydolàtrics; e infeels[8] qui no creen ni amen Deu; e menarenlo en .j.ª gran ciutat[9] on ha molts homes letrats e qui saben veritat, e no la van mostrar als errats, qui moren infeels e eretges[10] per defaliment de sancta doctrina e creensa. E adonchs lamic, quant viu

1. A, dehien e fahien.—2. A, *omet* faien.—3. A, [sanch]fonen per massa ... sembriaguen per massa *passim*: B, sanfonien per trop ... senbriaygauen per trob.—4. A, firen.—5. A, veu.—6. A, tants de.—7. A, e aduocats (B, e auocats) ... per los lochs.—8. A, ydolatres e infels.—9. S, siutat (*Paris*?).—10. B, enfels e ereges.

tants peccats e tantes gents en pecat qui no conexien[1] ni amaven son amat, suspirà e plorà, e cuydà morir per dolor damor; e los donzels cuydaren que[2] fos mort, tro que lamic dix en plorant: A, amat![3] Par que lo mon ages desemparat, car en poc està que no es tot perdut.

8. Los donzels damor, qui viren[4] que encara lamic non era mort, menaren lamic per les terres e per les guerres, per so que veés los homes morir per batayles e per terres erguyl e vana gloria; e per tot aisò[5] lamic no poc morir. Aprés menarenlo a la porta de paraís e a la porta dinfern,[6] e viu que en aquel dia entraren .x. ànimes en paraís e mil en infern; e adoncs lamic gità .j. gran suspir, e dix als demonis que trop avien gran poder en los homens, e molts pobladors en infern, qui tots blastomen son amat. Emperò lamic no poc morir, car la doctrina que avia per prudencia, li ajudava e lo sostenia que no podia morir.

9. Los donzels e la mort damor se maravellaven per que lamic no moria, pus que tant amava son amat e públic be; e la mort damor dix a saviea que li donàs altre consel per que pogués lamic ausiure, car per aquela manera que dita li avia nol podia ausiure.

10. Mort damor, dix saviea: digues als donzels damor que porten lamic en Gerussalem, e quel menen per tota aquela terra sancta, e li mostren lo temple de David e lo temple de Salamó,[7] e on Jhesucrist nasc e morí; e lamic adoncs morrà per amor. Los donzels damor portaren lamic en la Terra sancta e al temple de David e de Salamó. Can lamic viu la Terra sancta e lo temple de David e de Salamó, e membrà la sancta vida dels sants homens qui son passats e morts per amor, e la passió de Jhesucrist, montiplicà tant son amar, e en son cor suspirs,

1. B, empeccats *(la s esborrada)* qui no conexen.—2. B, ques *(la s esborrada)*.—3. A, [dix] en plorant al amat [a amat].—4 A, donzells qui veren.—5. A, per aço.—6. S, difern.—7. S, temple salamo.

e sos uyls ploraren tant, que no ho poc[1] sostenir, ni la doctrina de prudencia no li poc ajudar. E adoncs,[2] per forsa damor, cridà: A, sanctetat! A, amat! A, amor! A, amar! Perdona als donzels damor qui man aportat en esta terra per morir. E pres cumiat de mort damor, e obrí[3] la boca per amor, e espirà e morí.

9. *De la sepultura de lamic qui morí per amor*

CAN lamic fo mort per amor, los donzels damor lo banyaren el lavaren ab les làgremes que lamic avia gitades per amor, les quals làgremes avia estojades membransa damor; e cobrirenlo ab .j. bell sàmit blanc, a significansa quel amic era mundat de sos peccats. Sobre aquel sàmit blanc posaren .j. altre sàmit vermel, a significansa que lamic era màrtir per amor; e sobre aquel sàmit vermell posaren .j. altre[4] sàmit daur, a significansa que lamic era provat e estat leyal a son amat e amor. Aprés posaren lo cors del amic en .j. lit de paciencia e de humilitat, e ab cires[5] damor illuminats, portarenlo a lesgleia damor.

2. Can lo cors de lamic fo en lesgleya damor, cantà[6] vida damor vestida de sanctetat e vertuts, e dix les oracions, per so car lànima de lamic era anada en vera vida estar perpetualment[7] ab son amat; e les rails damor responien a vida damor, e los donzels[8] damor tenien los cires[9] damor.

3. Molt fo feta gran oració[10] e sollemnial a la sepultura de lamic, e vida damor preicà e loà molt lamic, e recomtà les dolors els trebayls[11] que avia sostenguts com a

1. A, e [en] sos ulls [lagrimes e] ploraren (-ren *tatxat)* tant que no [o] poch (S, no sio poc, «io» *tatxat* : B, nos poch). — 2. A, e ladonchs. — 3. S, [e] obri. — 4. A[1], [blanch posaren ... samit uermell posaren vn altre] *al marge inferior.* — 5. S, scires : A, ciris : B, siris. — 6. A, cantaua. — 7. A, perpetual. — 8. B, e les rayls demo e los donzells. — 9. SB, sires : A, ciris. — 10. A, oracio gran. — 11. B, *sense* els trebayls.

bo e gran amador; e per les grans loors[1] que lo preicador damor deía de lamic, ploraren les dones els donzels damor, e de la mort de lamic agren molt gran pietat e dolor,[2] e car hi avien consentit e ajudat.

4. [3] En .j. bel vas damor, de gloria, e de veritat humilitat e pietat, posaren los donzels lo cors de lamic, e donaren los palis els ciris[4] el lit als pobres qui demanen[5] per amor almoyna pus fortment, que per necessitat de menjar e durmir.

5. Sobrel vas e la pera damor escrivíren los donzels damor aquest títol: «Aysí[6] jau lamic, mort per son amat e per amor; amic[7] qui ha amat son amat ab bona gran e durable amor; amic qui es estat forts combatedor per amor, e qui ha ahuda gran discreció e saviea[8] en amar e onrar son amat; amic qui ha donada a lamat e amor tota sa volentat e vertut, e tot lo temps de sa vida; amic qui ha ahuda vera amor sens ypocresia e vana gloria; amic qui no ha feta differencia enfre los plaers[9] e trebals que avia per amor, car tots li eren agradables; amic qui ha ahuda concordansa e solàs ab son amat per amor, e qui ha contrastat a falsa amor e a falses amadors; amic qui ha comensades moltes bones obres a onrar son amat e bona amor; amic qui en lo mig loc damor ha tengut tota hora son membrar entendre e amar per son amat e amor; amic qui tot so que fahia e deiha, fahia e dehia per rahó de la fi damor[10] qui es son amat; amic qui tota ora ensercava major amor e fugia a menor; amic qui egalava[11] son membrar entendre e amar en servir e honrar amor e son amat; amic humil pascient leyal ardit ensenyat larc sant e ple

1. A, com a bo e leal ... grans laos : B, com gran e bo ... grans laors.—2. S, *afegeix* de la mort de lamic *tot tatxat.*—3. A, *sense calderó.*—4. S, dona[ren] ... siris.—5. B, demanauen.—6. A, pedra ... aci.—7. B, *salta a l'altre mot* amic.—8. S, sauia.—9. S, los plaer.—10. S, [feya e deya] per raho de la fi damor : A, fahia e dehia per [raho de la fi de] amor : B, *manca* fahia e dehia per rao.—11. B, a menor amor ... aguala.

de tot be, qui ha inluminats[1] molts amadors a honrar e servir son amat e sa amor.»

6. Can lo títol agren escrit los donzels damor, e agren dampnades les letres ab desirers[2] suspirs e plors damors, ab les rails damor, tots ensems, acompanyaren la dona damor tro a la casa on lamic morí per amor; la qual dona damor plorava e planyia[3] lamic que molt amava e per qui era estada molt longament amada servida e onrada.

10. *De la consolació de la dona damor*

Bonea e granea vengren consolar la dona damor qui avia[4] perdut son amic; la qual dona plorava e dehia aquestes paraules: Ha, lassa marrida! Quan serà aquel temps en que jo auré tan bo, tan gran amar en tan bo e gran e tan leyal amador, com avia en aquest amic que he perdut e es mort per mi! Car jo sens bo e gran amar no pusc esser bona ni gran, ni agradable al amat; e con he petit amar estag[5] ociosa, la qual ociositat me trebayla fortment, em fa esser mala e plena de males e de falses[6] cogitacions. Mas con mon amic era viu, jo avia en él tan bo e tan gran amar, que de dia e de nit estava[7] en bones e grans cogitacions, e desirava grans bens far per mon amat. [8] Amor, dixeren granea e bontat: vostre amat es molt bo e gran, e per aysò requer haver molts e[9] bons e grans amadors, car .j. bo e gran amador no abasta a él amar; e per aysò vos nous deuets entristar[10] ni esser desconsolada per la mort de vostre amic, car[11] molt be es mort e ab gran honor de vos e de lamat, qui en gloria fa gran be[12] a la sua ànima. E lamat vol que vos nodrescats[13] .j. altre

1. S, qui inluminats : S¹B, e qui illumina.—2. A, dapnades (*Ed. Mag.* deauraverant) les letres ab desigs.—3. A, planya : B, pleiya.—4. S, a (S¹, auia).—5. A, stich : B, estig.—6. AB, e falses.—7. S¹A, yo estava.—8. A, *calderó.*—9. S, e *raspada* : AB, *manca.*—10. A, entristir.—11. B, per mort ... e car.—12. A, molt be.—13. AB, nodriscats.

novel amador, per qui sia tant amat com per aquest per qui vos suspirats e plorats, e que aquel fassa aytan bona vida e mort com aquest, e quen fassats .j. altre, e enaxí successivament de .j. bo e gran amador a altre, per so que lamat e vos siats en gloria acompanyats[1] de molts bons e grans amadors.

2. Duració e poder vengren consolar[2] la dona damor, a la qual dixeren aquestes paraules: En les questions de la rúbrica de gloria e damor, al primer paragrafi,[3] se lig que lamic vos feu questió can vos demanà vos de que estats plena; e vos reposés al amic, al qual dixés que vos estats plena de duració e de poder damor; e per aysò, pus[4] quen sots plena, per vostre poder podets enamorar .j. novel amador de vostre amat, e que li fassats durar son amar, per so que montiplic sa amor en granea de bontat saviea e vertut. E per aysò, amor, dixeren poder e duració, per los bens e les valors qui son en vos, deuets vos alegrar e consolarvos,[5] e alegrar nosaltres, qui avem tristicia e langors per los vostres plors e dolors.

3. Calava amor e tenia son cap enclí,[6] e no valien a ses[7] dolors e langors les consolacions que li deihen bonea granea duració e poder; e adoncs vengren saviea e volentat, qui volien consolar la dona de amor ab aquestes paraules: Ligse al .viij. capítol de les questions de saviea e amor, que lamic demanà al amat si amava aitant filosofia damor com de saviea; e lamat respòs que aitant digne era que fos amat per filosofia damor, com conegut per filosofia de saviea. E en la rúbrica de volentat e amor, al .vij. capítol, dones damor demanaren a lamic, qui faiha comensar en sa volentat amar; e lamic respòs que ublidar los trebayls damor e desirar lamat li faihen comensar amar ab que amava son amat. E per

1. B, e en [axi successiuament] per ço ... en gloria .i. acompayats.— 2. A, a consolar : B, consolas.—3. A, capitol.—4. B, puys.—5. A, *omet* vos.—6. A, callaua lamor ... enclinat.—7. B, asats.

aysò, amor, dixeren saviea e volentat, a consolar vos cové, per so que ab alegre[1] e solàs fassats molts amadors, en qui no pot comensar amar[2] ab tristor ni dolor, mas ab solàs damic e damat; e si vos nous consolats, e estats en desamar la mort de vostre amich, con volrets amar ni nodrir altre amador, no sabrets amar nil sabrets comensar en negú amador; car tant vos serets acustumada en plorar, que no us porets alegrar ni porets de tristicia e dolor ixir.

4. Vertut e veritat vengren consolar la dona damor qui plorava son amic, a la qual dixeren aquestes paraules: Amor, dix vertut: a la rúbrica de vertut e damor, al primer capítol, demanaren amadors al amat e amic de que vivia[3] lur amistat; e lamat e lamic resposeren que de solàs e plaer. E per so, vos, amor, no deuets plorar ni aver tristor de so que ha fet lamat de son amic; car ell nà fet a sa volentat, car seu era, e fa del seu so ques vol, en axí com vos de vostre mantel. Amor, dix veritat, ligse a la rúbrica de questions de veritat e amor, al primer capítol: «Demanà lamic a son amat per que avia[4] tan[5] pocs homes en la sua gloria, e tants en infern»; e lamat dix al amic que sercàs la solució de la questió a la sua condició, en la rúbrica de veritat e damor, al primer capítol, en qui lamic atrobà que lamat ha tan[5] pocs homes en gloria e tants en infern, per so car los demés homens[6] daquest mon amen falsament la sua vera gloria; car més la amen per so que la pusquen aver e esquivar infern, que per la bonea e noblea de lamat a veer[7] onrar e loar. E per aysò, vos,[8] amor, dix veritat, fets semblant que siats dels falses amadors, per so car nous consolats en lamat; car qui él ama per sa bontat veritat e vertut, de tot be ha compliment e no ha de res freitura, la qual fretura par que vos ajats en so que nous lexats de plorar

---

1. S, per so que ab alegre (B, alegria) *repetit i tatxat.*—2. S[1]B, amor.—3. B, via.—4. *La qüestió citada diu* anaven.—5. A, tants.—6. B, quar los homens.—7. B, haver.—8. A, *omet* vos.

nius volets consolar; e par que vos pensets[1] que Deus e sa bontat a vos no pusca abastar. Molt puyiren lo cor de la dona damor les paraules que li agren dites vertut e veritat, e ac paor que de la sua desconsolació fos despagat son amat; emperò nos poc estar de plorar ni de plànyer son amic qui era mort per sa amor.

5. Amor, dix gloria: qui nos consola per la volentat del amat, no pot ab él estar en gloria.[2]

6. A lamor[3] dix differencia damic e damat, que no semblava lamic, qui aytan salegrava per los trebayls que sostenia per amor,[4] com per los plaers que avia per amor.

7. Amor, dix concordansa: pus que lànima de lamic ha concordansa en paraís ab son amat, per que sots vos en est mon contraria al amat e lamic?[5]

8. Amor, dix contrarietat: qui[6] no ha paciencia sots la volentat de lamat, ab mi està en trebayl contra lamat.

9. Amor, dix comensament: vos qui comensats lamar ab plaer e solàs, nol[7] fassats morir en trebayl e tristor.

10. Mejà damic e damat dix a lamor que él no portaria saluts dela a son amat, si no avia pasciencia e conort en tot so que fa lamat.

11. Fi dix a lamor que ela no seria son repòs, pus que no salegrava de les obres de son amat.

12. Majoritat dix a lamor que aquel pot aver major mèrit per consolació, qui pren major dampnatge.

13. Amor, dix egaltat: no sab egalar[8] los bens els mals que ha per lamat, qui nos vol consolar ni pasciencia aver.

14. Menoritat dix a lamor[9] que ela volia esser sa veína e cusina pus que avia impasciencia.

15. Los donzels damor dixeren a lamor, que éls no volien servir dona qui de so per que plora[10] deuria riure.

1. B, laxats plorar ... vos penses (S, vos vos pensets, *el segon* vos *tatxat*). — 2. A, estar ab ell [en] gloria. — 3. B, al amador. — 4. B, *manca fins a l'altre mot* amor. — 5. A, contraria en est mon ... e al amich. — 6. B, que. — 7. B, vol. — 8. A, egualIar. — 9. A, dix amor — 10. B, ploraua.

16. Moltes daltres paraules dixeren les rails els donzels a lamor,[1] per so ques consolàs; e la dona damor dix que ela avia més perdut per esser desconsolada, que per la mort de lamic; e per aysò volia aver consolació e plaer de tot so que vol son amat.

1. A, les rails els donzells damor : B, les reaylls e ells donzells a la mor : S, *després de* rails *afegeix* damor, *tatxat.*

VI

De les flors damor

LORS d amor son .iij. so es a saber: altees, loors[1] e honors de lamat, en qui ha gloria lànima de lamic. E la raó per que posam aquestes .iij. maneres de flors en est ARBRE, es per so que donem doctrina a amaficar[2] lamar de les altees loors e honors de lamat; car per aital amaficació comensa amar, e montiplica e nodrex bo amador.

1. *De les altees damor*

NEGUNA altea es en gran bonea sens altea damor e damar.

2. Tota duració de bona[3] e gran amor està alta.

3. Aquel poder està alt qui puja amor e amar en duració de gran bontat.

4. Aquela saviea està alta qui mostra alta amor damic e damat.

5. Per alta volentat vola alt voler, qui vol so que vol lamat e desvol so que lamat no vol voler.

---

1. A, laors *usual*: B, lasos *(et alibi* laors): B[1], laos.—2. B, amificar.—3. B, bonea.

6. Altes vertuts son altees ab que vola alt amar.

7. Qui tem destruir falsetats e errors, no vola veritat a la alta[1] amor de son amat.

8. Amor qui vola son amar en les baxees daquest mon, vola per trebayl; e amor qui vola son amar per les altees de laltre segle, vola a la gloria de son amat, en qui ha repòs.

9. Qui fa differencia enfre los trebails e plaers que ha per amor, no vola al cel son amar.

10. Aquel vola per lo cel, qui vola son amar a concordansa damic e damat.

11. Qui vola per contrarietat damic e damat, vola per los plans ab trebayl;[2] e qui vola per concordansa damic e damat, vola per les montanyes[3] ab plaer.

12. Qui comensa son amar ab fi dalta amor,[4] comensa volar al cel on està son amat.

13. Amor qui està en lo mig dalta amor, vola per alta amor.

14. Qui vola son[5] membrar entendre e amar a la pus alta fi damor, vola sobrel cel.

15. Qui no ha ales de major amor, al cel no pot volar son amar.

16. Qui vola per egaltat damor e amar, vola per lo cel.

17. Ab ales de menor amor[6] vola peccador en infern.

18. Sens justicia negú amar seu en alta cadira.

19. Ab ales de prudencia puja lamic son amar de menor amor a major.

20. Qui puja a fortitudo[7] son amar, no ha de res paor.

21. Qui puja a tempransa, ha sanitat.

22. Qui puja a fe, puja son amar sobre son entendre.

23. Qui puja a esperansa son amar, no ha de res fretura.

1. B, falsetat e erros (A, *també* erros)... altalta.—2. B, trebayls.—3. A, muyntayes —4. SB, daltamor *usual.*—5. S, som.—6. B, demor menor.—7. A, fortalea.

24. Qui ha caritat, puja esser senyor de totes coses.

25. Ab ales de humilitat puja e avala amor damic e damat.

26. Qui puja a pietat, puja suspirar e plorar per amor.

27. Quis absté de fer mal e no de fer be, puja son amar a repòs.

28. Devoció puja amar suspirar e plorar a lamat, per so que de son amic aja pietat.

29. Conciencia puja temor, e temor puja lamor a lamat.

30. Contricció puja amar a satisfacció, e satisfacció puja amar a perdó.

31. Oració puja lamic a pendre, de son amat, gracia do mercè[1] e perdó.

32. Confessiò puja lamar a consel, e conseyl puja lamar a obediencia, e obediencia puja lamar a penetencia, e penetencia puja lamar a repòs.

33. Qui puja sa amor a leialtat, no ha de res paor, e puja estar segur e durmir en la faula[2] de son amat.

34. Aquel puja saber los secrets de son amat, qui ls ama.

35. En altea de entendre e membrar està altea damar.

36. De alt ymagenar, alt membrar entendre e amar.

37. Si puges tos uyls a veer les belees del cel[3] e de les esteles, puja ton amar a les belees del creador.

38. Si puges tes oreyles a oir paraules de ton amat, puja amar aqueles.

39. Si pujes en larbre per odorar[4] les flors, puja a ton amat tes amors.

40. Si puges en larbre menjar dolses pomes, puja en ton[5] amat menjar douses promeses.

41. Con pujaràs en lo bel lit sejornar e durmir, consira que del lit devalen los homes morts, e van dejús la terra estar e pudrir.[6]

1. A, do gracia merce (SB, merse *passim*).—2. AB, falda.—3. S, sel.—4, A, en larbre [odorar].—5. A, a ton.—6. A, pudir.

42. Si pujes a onrament, puja a humilitat pietat e paciencia.

43. Si puges a riquees, puja ta memoria a membrar los pobres.

44. Si puges a sanitat, membra malautia.

45. Si puges a larguea, membra fretura.

46. Si puges en caval,[1] membra civada.[2]

47. Si devales a lucxuria, puja amar castetat menbrant la belea de ton amat.

48. Si devales a peccat davaricia, puja amar liberalitat,[3] membrant los grans dons del amat.

49. Si devales a gulositat, puja amar temprança membrant sanitat.

50. Si per erguyl est devalat en peccat, puja amar les altees de ton amat e del cel, don son cahutz[4] los demonis per erguyl; e membra lo rey qui de la cadira es devalat, per mort, en la terra pudrir.[5]

51. Si devales a pigricia,[6] puja a diligencia ton amar, membrant que aprés la mort no val penedir ni mercè clamar.

52. Si devales a enveja, puja ton amar a caritat membrant que ela es plena de totes riquees.

53. Si devales a ira, puja ton amar a paciencia e abstinencia, e consira que desonor e la mort te pot leugerament venir.

54. Si devales a mentir, puja ton amar membrant veritat e vergonya.

55. Si devales a paupertat,[7] puja amar les riquees de ton amat.

56. Si devales a desonor, puja amar lonor de ton amat, qui abasta a honrar[8] tots sos amadors.

57. Si és encarserat, puja membrar e amar lo poder de ton amat.

---

1. A, a cauall.—2. S, siuada.—3. B, libertat.—4. A, cayguts.—5. A, pudir.—6. A, peresa.—7. B, paubretat.—8. B, a honor de.

58. Si no as amics, puja amar ton amat, qui ama de nit e de dia.

59. Si est irat, puja asolassar ton amar ab ton amat.

60. Si est temptat,[1] puja oracions a ton amat.

61. Si sejús est enganat e traít, puja ton amar a la leyaltat de ton amat, e no seràs enganat ni traít.

62. Si devales per paor, puja per amor estar segur ab ton amat.

63. Si vols aver alta bontat, ajes alt bonificar; e si vols aver alt poder, ajes alta amor e amar.

64. Consira con lamat està en alta bonea per alt bonificar, e en alt poder per alt possificar.

65. Consira com bonea està alta per alta granea,[2] e consira com granea està alta per alta bonea.[3]

66. Consira que enaxí com ton amat està subirà be per subirà bonificar, està subirà gran[4] per subirà magnificar.

67. Pus que ton amat ha alta memorabilitat, ajes alt membrar; e pus que ha alta entelligibilitat, ages alt entendre; e pus que ha[5] alta amabilitat, ajes alt amar.

¶ Moltes daltres flors dix lamic de son amat, per so que agués amadors qui aguessen alta amor a amar ses altees.

2. *De les lausors[6] damor*

NUDRIT ac amor .j. altre amic, al qual dix que loàs lamat ab les rails daquest ARBRE, lo qual amic loà als amadors damor la bonea de son amat. Una loor li donà per lesser que ha en sí metexa; altra loor li donà per sa obra e per la obra que ha en totes creatures. La bonea que ha lamat es bona per sí metexa, car de sí metexa es, e no es de neguna altra bonea.

B, pemtat.—2. A, per granea.—3. B, esta alta bonea.—4. S, subirans grans? *raspades les* ss *finals*.—5. B, as.—6. A, lahors.

2. Amadors, dix lo novel amic: la bonea de mon amat ha per sí metexa e en sí metexa son bonificament, e ab aquel bonificament bonifica tot quant es creat, car tot es bo per él; e per aysò la bonea de mon amat, en quant està so que es, fa estar tot lo be qui es creat; e per la bonificació que ha en sí metexa, fa esser totes bones obres que an les creatures; e per aysò la bonea de mon amat està alta sobre totes[1] creatures.

3. Amadors de gran amor, dix lamic: la granea de mon amat es tan gran que es infinida; e enaxí com es infinida per essencia e natura, es gran per infinida operació que ha en sí metexa, e ab aquela infinida operació poria infinir totes creatures, si eles ho podien reebre; mas neguna altra granea, mas tan solament la granea de mon amat, no pot esser per neguna manera infinida.

4. Als amadors de durabla amor dix lamic: La duració de mon amat es eternal, e pot estar en sí metexa, e ha eternal[2] obrar; car si era eternal e no avia eternal obrar, faliria granea infinida a son obrar, en quant no seria aitan eternal com la eternitat; e faliria a la eternitat bontat, en quant seria a ela gran mal, si eternalment avia estada ociosa sens eternar; e eternitat defaliria a bonea si no avia eternal bonificar, e faliria a granea si no avia eternal magnificar.[3] Emperò no entenats que jo entena a dir que la eternitat de mon amat aja eternar en altra essencia e natura, mas en sí metexa; car si ho avia, poria esser pus gran per eternar, que granea per infinir[4] e magnificar, qui en altra essencia ni natura no pot res infinir, mas en sí metexa.

5. Amadors damor, dix lamic: enaxí com yo us lou les noblees e altees de mon amat, cové que vosaltres levets vostre membrar entendre e amar a mon amat, e

1. *Mss.*, totes altres (S[1]A[1] altres *tatxat. Serà* altes?). — 2. S, metex[a] e [a] eternal. — 3. A, [e falria (B, falhiria, *sense* e) ... magnificar] *al marge.* — 4. S, *afegeix* bonificar *tatxat.*

entenets e vejats[1] lo gran poder de mon amat; car tant es gran, que negú home no pot en sí metex atrobar per neguna manera, que vuyla aver tan gran poder com mon amat. Consirats encara que tots los altres poders son per lo poder de mon amat, e tot possificar de tot altre poder es per lo possificar que mon amat ha en son metex poder.

6. Amadors de saviea:[2] consirats la inestimable[3] saviea de mon amat, car él sab tot quant es creat; e enans que fos creat, ho sabia aitan be com ara con son les coses creades que no eren; e sab més que tot quant es creat, car él sab nombre infinit de ydees qui no son ydeates, ni seran nuyl temps ydeates.

7. La volentat de mon amat es tota plena de volent volgut e voler, e en la volentat de mon amat porien caber infinides volibilitats e amors, si eles podien aver esser; e per lo voler de mon amat son tots altres bons volers; e la volentat de mon amat sab molt mils voler e amar, sens tota comparació, que totes les altres[4] volentats. E per asò, amadors, dix lamic, serets molt volguts e amats, si sots volguts[5] per la volentat de mon amat.

8. Amadors: los angels cel elements plantes besties homes e tota res qual que sia,[6] ha vertut per la vertut de mon amat: car enaxí comprèn la sua vertut totes altres vertuts, com la sua bonea totes altres bonees, e la sua granea totes altres granees; e tot home qui vuyla aver morals vertuts per amor de la vertut de mon amat, ne pot aitantes aver e en aytanta granea e bonea,[7] com ne porà voler.

9. Amadors de veritat, dix lamic: consirats en la gran veritat de mon amat, car ela es tan gran, que totes veritats[8] verifica e comprèn, e sens ela neguna cosa pot esser vera, e es tan amable, que si de tots los amars qui

---

1. S, uagats.—2. S, *intercala* son les coses creades que no cren *tot tatxat* 3. B, instimable.—4. A, totes altres. 5. A[1] volguts [e amats].—6. B, ques sia.—7. A, bonea e granea.—8. B, vertuts.

son creats, era feta .j.ª amor, aquela no abastaria a amar la amabilitat de la veritat de mon amat; e en gloria més entén .j.ª ànima o .j. àngel la veritat de mon amat,[1] que no porien entendre tots los enteniments qui son e foren en esta vida, e que de tots[2] fos fet .j. enteniment qui entesés aitant com enfre tots porien entendre; enperò desonrada es en est mon la veritat de mon amat, car poc ic es coneguda e amada.

10. O, vosaltres amadors, qui amats aver la gloria de mon amat! Consirats e vejats com es la sua gloria gran bona eternal poderosa e complida de tot be; car ela es plena de son[3] essencial e natural infinit eternal gloriatiu gloriable e gloriar, car infinidament e eternalment ha mon amat gloriar eternal e infinit per son propi[4] gloriatiu e gloriable; e per aysò en la gloria de mon amat porien entrar e estar infinits amadors en nombre, si podien esser creats.

11. Consirats e vejats, amadors, les altees e noblees de mon amat, dix lamic; vejats com totes les creatures son diferents les unes a les altres. E sabets per que? Per so car la saviea de mon amat sab que la una no es lautra, e la volentat de mon amat vol que la .j.ª no sia lautra; e per aysò, ni per obra natural ni artificial, neguna creatura pot fer[5] que dues coses o més sien tan fort semblants, que no ajen neguna[6] differencia.

12. Amadors: membrats e vejats la infinida concordansa que ha en mon amat per son bonificar magnificar eternar possificar entendre amar vertuificar verificar comensar egalar e infinir; e neguna contrarietat en ela[7] no pot estar, car infinidament e eternal està luyn a contrarietat per concordar eternal e infinit.

---

1. A, [en gloria ... mon amat] *al marge*.—2. S¹, [e que de tots] *al marge*: S, e que de crist *tot tatxat*: S²AB, e encara supposat que de tots los enteniments daquest mon.—3. S¹, son *sobre raspat*: AB, *manca*.—4. B, infinit propri.—5. S², *al marge*: [Nota contra alchimistas].—6. B, forts (A, *també* forts) ... alguna.—7. B, el.

13. Amadors damor, dix lamic: a mon amat negú no pot contrastar, com sia so que a concordar infinit e eternal, negú contrariar no pot contrastar, com sia so que tota contrarietat sia finida e en temps posada.

14. Consirats e vejats, amadors damor, dix lamic, com mon amat es infinit e eternal comensament;[1] car en son enteniment infinidament e eternal comensà comensa e comensarà[2] entendre, car en él eternalment e infinida es entès[3] e entelligible e entendre; e aysò metex es en sa amor, car eternalment e infinida comensà e comensa[4] e comensarà amar amat e amable, e sens comensar, lamat no fóra comensable, nil comensable fóra, eternalment e infinida, amat e amar;[5] e asò metex es del bonificar magnificar e possificar de mon amat; e per aysò mon amat es naturalment per sí metex comensament. Consirats encara com mon amat es comensament de tot quant es creat, sens negú mudament de son estament; car per la sua eternitat ha pogut comensar so que no comensava, sens que no ses mudat de .j. estament en altre: aysò no pogra fer mon amat sens eternitat e eternar[6] que ha en sa entitat essencia e natura.

15. Amadors, dix lamic: consirats e vejats com lamar de mon amat està en lo mig de sa amor e[7] de lamant e amable, per infinitat e eternitat; e aisò metex del bonificar de la bontat de mon amat, e del magnificar de la granea de mon amat, e enaxí de les sues altres dignitats; e cogitats[8] encara com la misericordia de mon amat se posa en lo mig dél e del peccador qui li demana perdó.

16. Amadors, dix lamic: mon amat es fi de tot quant es creat, car tot quant es creat, ha mon amat creat a sí metex conèxer amar e servir; e si mon amat es fi de tot

---

1. B, *afegeix* infinidament e eternal comensament *(repetit)*.—2. A, comença [comença] e començara: B, començara *(omesos* comensà comensa e).—3. B, elles (S, ell es, *l'es raspat)* eternalment e infinidament (-ment *tatxat)* entes.—4. B, *omet* e comensa.—5. B, amar amat.—6. S[1], [e eternar].—7. B, *sense* e.—8. S[1]AB, ueiats.

quant es creat, quant més es fi de sí metex e en sí metex e per sí metexs, per so que sa bontat aja bonificar per la sua propia fi metexa; e asò metex de son magnificar eternar possificar entendre e amar!

17. Consirats,[1] amadors, dix lamic, com mon amat es major que tot quant es creat; car tot cant es creat es comensat e finit, e mon amat es eternal e infinit; e per aisò tota majoritat es ymage e figura qui representa e significa la infinida e eternal granea e bonea, e les altres dignitats, de mon amat.

18. Amadors: consirats la infinida e eternal egaltat que ha mon amat en bontat granea eternitat poder saviea amor e vertut; e aysò metex de la egaltat de son bonificar e bontat, e de son magnificar e granea, e les altres; e de bonificar magnificar eternar, e les altres; e de bonea granea eternitat poder, e les altres.

19. Amadors, dix lamic: en mon amat no ha neguna menoritat qui sia de sa essencia e natura; car si ho avia, seria en él poquea contra granea, e finitat contra infinitat,[2] e majoritat contra egaltat; e mon amat no seria per totes maneres eternal ne infinit, ni de tota perfecció conplit.

20. Con lamic ac loat son amat per les rails damor, volc loar son amat per los donzels damor, tro que los amadors dixeren al amic que ab les loors de les rails damor lur avia tan fortment amificats en amar les noblees[3] de lamat, que no calia que pus los amificàs ab los donzels damor.

3. *De les honors damor*

CONSIRÁ lamic que él avia onrat amat, e per aysò covenia que él fos honrat amic; car honor es donrat amat

1. A, considerats. — 2. B, granea eternitat e maioritat *taixat* contra infinitat. — 3. B, los auia ... les nobles.

que aja honrat amic, e desonrat amic nos tayn que honre ni servesca honrat amat. E per aysò dix lamic a la amor,[1] que li mostràs manera com él fos honrat amador e sabés honrar son amat, qui es molt digne de gran honor.

2. Amic, dix lamor: si tu honres ton amar ab bontat que sia bo, e ab granea que sia gran, e ab duració que dur molt, e ab poder que pusca soferir[2] prosperitats e aversitats per amor, e enaxí de les altres mies rails, tu seràs onrat amic e onraràs ton amat.

3. Pregà lamic bontat que li bonificàs son amar, e granea quel feés gran, e duració quel feés durable, e en axí de les altres, car él volia fer honor a son amat qui es bo gran eternal poderós e conplit de tota perfecció. Resposeren[3] les rails damor al amic, que no calia que él les pregàs que li onrassen son amar; mas que eles lo pregaven que les honràs en son amar, en lo qual volien entrar e estar,[4] per so que lamat ab él poguessen honrar; car con no estaven en amar damic, no avien ab que lamat poguessen onrar, e estaven ocioses, ni eles no podien forsar lamar dels homes, qui està franc, per so quel amat francament sia honrat e servit.

4. Amic, dixeren les dones damor: quax los demés meten en lur amar nostres[5] contraris, so es a saber, malea damor e granea de mala amor, e fan poc durar bona amor e molt mala amor, e enfortexen mala e falsa amor contra bona[6] e vera amor. E per aisò, amic, dixeren les dones damor, està lamat desonrat en lo mon per desonrats amadors; e nos som en lo mon desonrades, e nostres[7] contraris honrats.

5. Amic, dixeren les dones damor: més son homens qui amen més diners, fembres, delicades viandes e bels vestimens, vida sejorns senyoria e honraments que lamat,

1. A, al amat.—2. B, sufrir.—3. A, *calderó* Respongeren : B, responeren.—4. A, estar e entrar.—5. B, demes homes *(aquest mot puntuat)* homens meten ... vostres.—6. B, bonea.—7. B, vostres.

que no son los homes qui amen més lamat que negunes altres coses; e per aysò es lo mon tot quax[1] perdut e desviat de la fi a la qual es creat.

6. Molt plorà lamic con oí so que les dones damor li dixeren de la gran desonor que son amat pren en lo mon, qui es seu, e qui là creat principalment per so que sia en él honrat; car Deus no vol res àls[2] del mon mas honrament, e so que él ne vol aver, vol aver cascú home; car pajès carnicer o sabater, e de qual que mester sia, desira més honrament que[3] altra cosa; e per aisò lo pagès vol esser mercader, per so car ha[4] pus onrat ufici que él, e lo mercader vol esser burgès, e lo burgès cavaler, e lo cavaler comte, e lo comte rey, e lo rey enperador; e negú home nos pot sadolar donor; e per aver honor trebaylen més los homens que per aver bontat saviea vertuts[5] e amor.

7. A, dones damor! dix lamic: E com lo mon es naturalment bel e ordenat estrument a onrar mon amat! Car qui esgardal cel, les esteles, la mar, los plans muntanyes fonts rius flums estayns erbes arbres pexs besties[6] aucels metayls, e qui consira natural vertut de calor vegetar veer ymagenar parlar racionar, e les altres obres naturals, no poria hom cogitar, dir, ni escriure la bela[7] ordenació que naturalment es en lo mon; e totes creatures fan so per que son creades, exceptat[8] home peccador e demoni, qui fa tot lo contrari de so per que es creat.

8. Dones damor e donzels damor! Quiny[9] conseyl se poria pendre que lamat agués en lo mon gran honrament e honor? Car gran desonor e peril es dels homes qui amen lamat, con no fan tot so que poden fer[10] en onrar lamat; e gran mal es dels homens peccadors qui desonren lamat, anar éls en foc perdurable en qui tots temps

1. A, es quay (B, quas) tot lo mon.—2. B, re als.—3. B, sabater carnicer (S. carniser) o de qual que mester que sia dezira hauer honrament mes que.—4. B, *manca* ha.—5. B, virtut.—6. A, munytayes ... peys (B, peyxs) bisties.—7. B, ni dir ... la belea.—8. S, excebtat.—9. AB, quin.—10. A, *omet* fer.

estaran desonrats. Amic, dixeren les dones els donzels damor: lo conseil ha a venir de lamat: que él trameta homens novels de gran vida e sanctetat, e que vajen per lo mon mostrar veritat de les noblees de lamat, car con no son conegudes, no pot hom molt amar e honrar lamat; e aquels homens sants, que donen exempli de sancta vida per obres e per paraules, e que reprenen[1] los homes qui lamat tenen en lo mon e en lur cor, desonrat.

9. Dones e donzels damor, dix lamic: manifesta raó es que lamat vol esser onrat en lo mon en tots temps,[2] e vol salvació domens e non dampnació; e per aysò negú no pot ni deu encolpar lamat que ell no vuyla esser honrat ni salvació de gents; per que lo defaliment no es de part de Deu, mas de part los[3] homens qui nol volen honrar. E vosaltres ja mavets dit que nous cal que jous prec que siats en mon[4] amar, ans ne pregats vosaltres mi, que jo vos hi vulla metre. Enaxí es de Deu: no cal[5] esperar que él comens, car ja ha comensat, en quant ha los homens creats, e lo mon lur ha donat per so quel tenguen[6] en lur cor e en lo mon, honrat.[7] Comensem, doncs, a honrar lamat, e anem per lo mon, sà e là, per honrar lamat.

10. Molt plagren a les dones damor e a los donzels damor les paraules que dehia lamic, e conegren que bo amic avien recobrat, e que be seguia les carreres del altre amic qui era mort en Jerussalem per amor; e dixeren al amic que anàs per lo mon loar los homes qui honren lamat, e rependre los homens quil desonren, e que eles[8] lo seguirien e li ajudarien de tot[9] lur poder, e quel servirien los donzels damor a totes ses necessitats.

11. Acort fo emprès per lamic e per les dones[10] damor els donzels damor, que anassen per lo mon tractar

1. B, sans qui donen ... e qui reprenen.—2. B, per tostemps *passim*. —3. A, dels.—4. A, [e uosaltres ... en mon] *al marge*.—5. S, qual.— 6. A, los ha donat ... tinguen (B, *també* tinguen).—7. B, *salta al mot* honrar *següent*.—8. B, que el deshonren e que els.—9. A, a tot.— 10. A, empres enfre lamich e les dones.

com lamat fos molt onrat e servit, conegut e amat; e vengren en una ciutat[1] on avia .j.ª bela esgleya on cantaven molts homens honors de lamat, e lamic e les dones agren molt gran plaer can viren[2] que en aquela esgleya avia tants homens qui cantaven de lamat e de sos honraments. Mas saviea e vertut dixeren a lamic, que enfre aquels homens[3] qui cantaven de lamat, avia .vij. homens qui fahien desonor a lamat, car dementre[4] que cantaven cogitaven en fer peccat; car la .j. cogitava en una fembra que molt amava; lautre desirava aver .j. gras[5] capó de son veí, e consirava com lo pogués emblar; lautre cogitava com pogués .j.ª dignitat, en altra esgleya, empetrar; lautre era irat[6] com él no estava en lo pus onrat loc del cor de lesgleya; lautre era irat de .j. seu companhó[7] qui cantava mils que él; lautre era perezós e volia durmir; lautre cogitava com pogués ausiure .j. home qui li avia dita vilania. E adoncs, lamic dix az aquels[8] .vij. homens, que éls honraven lamat en la boca, e tenienlo desonrat en lo cor; e dix a los altres homens qui cantaven e qui eren bons e de sancta vida, que éls eren desonrats per so car avien companyia[9] de mals homens, qui tenien desonrat, en lur cor, lamat.

12. En aquela ciutat havia .j.ª gran escola on ligia .j. maestre, qui avia molts escolans, qui mostrava les belees noblees e honors[10] de lamat. Molt plac al amic e a les dones aquela escola; mas saviea dix que enfre aquels escolans avia .ij. escolans: la .j. aprenia per so que per sa sciencia[11] agués honor e honrament, e que les gents lo loassen, e que fos bisbe; lautre escolar[12] era pobre, e aprenia per so que per son saber fos ric. E per aysò, amic,

1. S, siutat *usual.* — 2. A, con ueren. — 3. A, *omet* homens. — 4. A, mentre. — 5. B, gran. — 6. A, .j. altre estaua irat. — 7. AB, compayo. — 8. A, dit vilania. E lavors lamich dix a *(després de* a, *una lletra raspada* : B, *sense* a *ni* az) aquells. — 9. A, compaya. — 10. B, mastre *(i* mestre *alibi)* ... les beles e honors. — 11. S, siencia : B, sciensa. — 12. A, scola : B, escola.

dix saviea, aquels[1] .ij. escolans an falsa entenció e fan desonor al amat, per so car ab les paraules que aprenen del maestre, amen més altra cosa que lamat ni les noblees e valors que lo maestre[2] mostra del amat. Molt desplagren aquels .ij. escolans a lamic e a les dones damor, e dixeren al maestre e als altres escolans, que éls fahien desonor al amat, car acuylien en lur companyia aquels .ij. escolans,[3] car la .j. era vestit de vana gloria e lautre davaricia; e aquel qui era vestit de vana gloria seria maestre qui mostraria sciencies als escolans per so que aguesen honor e aparencia de saber, e no sabrien sciencies ni veritat de les causes, mas ques fenyerien[4] sabedors deles, e aquels escolans serien contraris a veres sciencies; e lescolà qui es vestit davaricia, seria maestre que mostraria a guanyar diners ab sciencies, e faria escolans qui amarien més diners e riquees que sciencia; e per aysò nodrir aytals escolans es nodrir, a lamat e a veritat, enemics.

13. Lamic e les dones vengren a .j. bel monestir on avia molts homes dorde qui fayen oracions[5] a lamat, e eren homes de gran penetencia e de sancta vida, e de dia e de nit faien onor a lamat; e lamic e les dones els donzels damor foren molt alegres can viren[6] tan bel monestir, e tant home estar en oració e en loar lamat. Mas saviea viu .j. frare, qui estava en aquel monestir, vestit dàbit apedassat. Aquel frare era ypòcrita, car tot so que faya en dejunar preicar, en vestir e en oració, tot ho fahia per so que los altres frares dixessen dél gran be e que lo[7] tenguessen per sant home. Aprés aquel frare[8] estava altre frare qui dejunava e orava més quels altres frares, e so que fahia era per so car avia openió e creensa que Deus lo feés tan sant que feés miracles, e que con seria mort feés hom dél festa .j. dia del ayn. Saviesa e veritat mos-

1. S, a aquels.—2. B, mestrer.—3. B, compayia (A, compaya)... escolas.—4. A, feyirien.—5. B, molts dorde qui fayen oracio.—6. A, con ueren.—7. A, e lo.—8. S, sanfrare (san- *puntuat)*.

traren aquels .ij frares al amic e a les dones, e tot lo plaer que agren ahut[1] del monestir e dels autres frares, tornà en fastig, e malaíren aquels .ij. fraires qui desonraven lamat e enlegien tot lo monestir.

14. A la cort del rey vengren lamic e les dones, e veeren molts cavalers e molts donzels qui servien e acompayaven lo rey; e lo rey era home qui tenia justicia, e lamic e les dones agren gran plaer en veer lo rey e sa cort; e lamic dix que rey es, en terra, ymage[2] de son amat, e son procurador, per so que tenga justicia; e per aysò avía gran plaer en veer lo rey. Mas saviea, qui conexia totes coses, dix al amic que aquel rey era home qui ama molt[3] honrament, e era vanagloriós, e no tenia justicia per amor de son amat, mas per so que él fos loat per les gens, e avia corrompuda entenció ab la qual fahia desonor a son amat. A! dix lamic a saviea e a les dones: Puriem atrobar negú gran be en que no agués gens de mal?

15. Lamic e les dones anaren per tota aquela ciutat per veer les honors e desonors que les gens fahien al amat, e que per les honors salegrassen, e de les desonors aguessen tristicia e dolor. Dementre que anaven per la sciutat, atrobaren en la plassa .ij. mercaders: la .j. venia, e jurava Deu mintent, e lautre comprava, e jurava mintent; e veritat comensà a cridar e a plànyer[4] fortment, e lamic ac dolor per so car son amat era desonrat en aquela mercaderia. Anaren avant, e veeren que .j. home erguylós auseya, a gran tort, .j. altre home; e veeren que .j. home entrava en una casa lucxuriar ab .j.ª fembra; e on per més carreres anaven per la ciutat, més de mals e de peccats vehien, e més de[5] desonors que los homes fahien al amat.

1. A, e a les dones damor e tot lo (B, *sense* e, tot lur) plaer que agueren agut *formes usuals.*—2. A, ymage en terra.—3. SA, era molt home qui ama molt: A[1], era (molt *tatxat)* home qui ama[ua] molt: B, era home qui auia molt.—4. A, mentint ... mentint ... e planyer.—5. S, [de].

E adoncs dix lamic que él no[1] volia més estar en aquela ciutat, car més hi estava irat que pagat,

16. Lamic e les dones ixiren de la ciutat, e can foren defores, en .j. bel prat, agren conseyl què farien, ni vers quals parts tendrien.[2] E adoncs lamic e les dones agren volentat ques exissen del mon, e que no esteguessen enfre los homes, mas que esteguessen[3] en los boscatges ab los aucels besties e arbres, qui no fan desonor al amat. Enaxí anant lamic e les dones en los boscatges, atrobaren .j. pelegrí, qui venia de pelegrenació,[4] quils demanà on anaven. Lamic e les dones recomtaren al pelegrí la entenció per que anaven[5] estar en los boscatges, e per que sixien del mon. Lo pelegrí reprès fortment lamic e les dones, e dix que tornassen en lo mon estar ab los homes, per so que no fossen ocioses, e que lamat agués servidors que salegrassen de ses honors e que li tractassen honrament, e que de ses desonors aguessen dolor e tristicia. E vosaltres, dix lo pelegrí, ajats consolació per la justicia que lamat farà, en lautre segle, daquels qui en aquest li fan desonor; car a lamat negú nos pot defendre ni li pot celar ni negar la desonor que li fa, e tornats en lo mon, e procurats que lamat aja molts bons servidors, e que tot lo mon sia en veritat e en bon estament.

17.[6] Lamic e les dones tornaren en lo mon, e anaren per longues terres tractar honor al amat; e avien molts trebayls e moltes de langors e marrimens; mas tot ho fahia soferre[7] lamor del amat.

---

1. A, que no.—2. B, ves qual part tenrien.—3. S, estegesson: A, estiguessen *usual*.—4. A, peligrinacio.—5. A, amauen *corregit* anauen.—6. SB, *sense calderó*.—7. A, soferir.

VII

Del fruyt damor

FRUYT damor es departit en .iij. parts: una part es Deu, altra es la sua obra, tersa es benauyransa. So per que deim que Deus es fruyt damor, es per so car Deus es fi e compliment de tot quant es; e so per que deim que la obra de Deu, la qual ha[1] en sí metex, es fruyt damor, es per so car es fi e compliment[2] de totes les obres creades; e so per que deim que beneuyransa es fruyt damor, es per so car en la beneuyransa de lautra vida an repòs los sants benauyrats en[3] perdurabla gloria.

¶ Per so que direm del fruyt damor, per anologogia[4] e moralitat poran los amadors aver conexensa del fruyt, e per la conexensa que nauran, lo sabran mils membrar e amar, e la sua dolsor desirar. E a ensercar[5] e declarar lo fruyt damor, volem[6] fer questions a les dones damor, les quals farà lamic segons les .x. maneres de questions que dites avem en les branques damor.

---

1. S, la quall a: A, que ha.—2. S, [es per so ... e compliment] *al marge.*—3. S, [en].—4. A, anologogia (-go- *taxtat)*: B, ano loesgia.—5. A, desigar. e a encerquar.—6. B, volen.

PUJAR volc lamic al fruyt damor, mas les dones damor dixeren a .j. donzel damor que feés questions al amic, de son amat e damor, per so que veesen[1] si lamic avia conexensa de son amat e damor, ne si sabia amar; car si no sabia respondre a les questions, nol lexarien pujar al fruyt damor, ni aquel cullir, car nos cové que sia cullit per amic qui no conega son amat ni amor, e que no sapia amar.

<Questions preliminars>

De les questions que la .j. donsel damor[2] faia al amic.

QUESTIÓ. Demanà lo donzel[3] damor al amic, si conexia son amat. Donzel damor, dix lamic: si no conegués mon amat, no agra gran amar ni pogra per amor grans trebayls sostenir.

2.[4] Amic, as negú[5] tresor? Dix lamic que son amat era son tresor e son amar.

3. Amic, as volentat? Donzel, dix lamic: jo no he volentat, car a mon amat la he donada.

4. Amic, as neguna cosa ab que pogues[6] alcuna[7] cosa comprar? Donzel, dix lamic: si jo podia comprar alcuna cosa, seria en mi alcuna cosa qui no seria de mon amat.

5. Amic, què[8] es ton amat? Donzel, dix lamic: mon amat es so qui[9] complex mon amar entendre e membrar.

1. A, fes ... vessen.—2. B, *omet* damor.—3. A, .j. donzell.—4. *Els tres mss. comencen cada* questió *amb les lletres* Q.°, *en lloc de calderó, vermelles i blaves alternativament.*—5. A, nengun : B, negun, *usuals respectivament.*—6. A, pugues.—7. B, alguna ... neguna.—8. A, qui.—9. B, que.

6. Amic, què ha en ton amat? Ha en mon amat aytan infinit e eternal magnificar eternar e possificar, com membrar entendre e amar.

7. Amic, què es en tu ton amat? Mon amat es en mi aquel compliment qui complex mon amar.

8. Amic, què ha en tu ton amat? Mon amat ha en mi tot mon membrar entendre e amar; e ha enaxí[1] tot mi, que jo no he res en mi.

9. Amic, de qui est? Son de mon amat e amor, qui nom lexen reposar ni dormir.

10. Amic, de que es amor? Amor es damic e damat.

11. Amic, de qui es ton suspir e plorar? Mon suspir e plorar son de mon amar.[2]

12. Amic, per que ames? Am per so que mon amat aja amador.[3]

13. Amic, per que suspires? Suspir per so car amor me fa amar, e suspir[4] per so que plor per amor.

14. Amic, quals son tos enemics? Mos enemics son mals ublidamens, quim fan ublidar mon amat.

15. Amic, on estàs? on vas? don vens? on as ton tresor? on as ton cor? Estag[5] en mon amat; vag a mon amat; venc de mon amat; e lo meu tresor es en él membrar onrar e servir, amar e entendre.

16. Amic, on està la tua amor? Està la mia amor en mon amat e amar.

17. Amic, on està ton amar? Està en suspirar e plorar, qui son misatges damic e damat.

18. Amic, on es ton lit? Mon lit[6] es en los[7] plaers e trebayls damor.

19. Amic, on es ton amat? Es mon amat en mon membrar entendre amar, anar parlar oir veer menjar tocar, suspirar e plorar.

1. A, e axi.—2. B, amat.—3. B, amadors.—4. B, e suspirar.—5. A, estich : B, estig.—6. B, *manca un fol.*—7. A, es los.

20. Amic, on son tos amics? Mos amics son en les vestedures daquels qui parlen de mon amat.

21. Amic, on viu amor? Viu amor en la memoria qui membra mon amat, e en lenteniment quil enten.

22. Amic, on mor amor? Mor amor en la memoria qui ublida mon amat, e en lenteniment qui nol entén.

23. Amic, on crex amor? Crex amor en lo creximent damar, qui crex en lo creximent del enteniment e membrament qui estan ab mon amat.

24. Amic, on ha paor e trebayl ton amar? Ha paor e trebayl mon amar en poca amor e en poc entendre membrar, e en les desonors que hom fa a mon amat.

25. Amic, on es nat ton amar? Es nat en lo mig loc damor, per so que no pusca fugir a mon amat.

26. Amic, on as atrobat ton amat? He atrobat mon amat en mon membrar entendre e amar.

27. Amic, on as perdut ton amat? He perdut mon amat en ublidar ignorar desamar desesperar e peccar.

28. Amic, on es desonrat ton amat? Es desonrat mon amat en les honors daquels qui més amen lurs honraments, que aquels de mon amat.

29. Amic, còm as gran amor? He gran amor sens manera damar.

30. Amic, còm suspires e plores per amor? He manera de suspirar e plorar per manera de molt menbrar entendre e amar mon amat.

31. Amic, con as esperansa? He esperança con menbre entén e am la justicia e misericordia de mon amat.

32. Amic, con as fe? He fe con sotspòs esser ver so que no entén de mon amat.

33. Amic, còm as caritat? He caritat ab més amar mon amat que mi metex ni altre.

34. Amic, ab que as pasciencia? He pasciencia ab temor e amor de mon amat.

35. Amic, ab que as justicia? Ab humilitat caritat e leyaltat.

36. Amic, ab que as prudencia? He prudencia ab més amar major be que menor, e ab aver major paor de majors mals que de menors.

37. Amic, ab que as forts coratge? He forts coratge ab fort membrar entendre e amar los mals que he[1] per mon amat.

38. Amic, ab que as costancia? He costancia ab veritat vergonya leyaltat e esperansa.

39. Amic, ab que as humilitat? He humilitat ab la humilitat que membre entén e am de mon amat.

40. Amic, ab que as pietat? He pietat ab consirar mos pecats e viltats, e ab la esperansa e caritat qui m[2] venen de mon amat.

41. Amic, ab que est[3] ardit? Son ardit ab molt amar mon amat.

¶ Dones damor dixeren al amic que be sabia respondre a les questions damor, e dixerenli que pujàs cullir lo fruyt damor ab questions damor.

1. *De Deu e damor*

Questió. Demanà lamic a diferencia damor si era en son amat. La mia responsió, dix differencia damor, està en lo significat del meu palagrafi, qui es en[4] les rails damor, e en lo primer capítol de differencia e amor, qui es en les condicions damor.

2. Granea damor dix lamic:[5] en mon amat, ha moltes essencies?[6] Amic, dix granea damor: en les diffinicions

1. S, fort amar entendre e amar los mals [que] e.—2. A, quin. *Reprèn la lliçó de* B.—3. AB, es *passim (per est, i viceversa)*.—4. A, paragrafi *usual* qui es [en].—5. A, dix al amich.—6. SAB, *afegeixen* S.°, *aquí i a la qüestió següent.*

compostes, al meu[1] capítol, es significat que lamic es tan ligat ab son amat per .j.ª essencia dam.ij., que nos poden departir.[2]

3. Bonea damor, és tu en mon amat? Amic, dix bona amor: si jo no era en ton amat, no seria ton amat[3] bo, ni auria raó ab que feés be, o seria falsa la mia dificició simpla e composta; la qual cosa es impossíbol.[4]

4. Amat, dix lamic: est tu ta metexa bontat? Amic, dix lamat, si enfre mi e ma bontat avia diferencia, no seria bo per ma metexa essencia, e defalirmia infinitat de granea de bontat; e la mia amabilitat no seria molt gran.

5. Amat, dix lamic: as infinida e eternal bontat? Amic, dix lamat: demanao a la tua metexa volentat, qui naturalment no pot voler que tu sies mi, e poriao voler[5] si la mia bontat era termenada e en temps;[6] e asò pots provar en tu metex sio vols[7] cogitar.

6. Amat, dix lamic: con lo mon no era, on eres tu? Amic, dix lamat: jo era e son en mi metex, com sia so que jo sia infinit e eternal e per mi metex.

7. Amat, con no eral mon, que faies? Amic, dix lamat: jo fahia e fas en mi metex mon entendre e amar, entenent e amant mi metex.

8. Amat, dix lamic: la tua bontat de que es plena? Amic, dix[8] lamat: ma bontat es plena de ma essencial e natural bonificativitat e bonificabilitat e bonificació.

9. Que est tu, amat? [9] Amic, jo son Deu e deitat, infinitat e infinir, eternitat e eternar, bonea e bonificar.

10. Amat, dix lamic: tu de que est? Amic, dix lamat: jo son de mi metex e no de neguna altra cosa, car si no era de mi metex, no poria esser eternal ne infinit.

---

1. S, al [deé] meu.—2. *Els dos mss.* SA *porten notes marginals molt posteriors, remarcant que* «aqui es un dels dubtes de Aymerich», *com diu la de* A.—3. B, amar.—4. A, e seria falsa ... es impossible (B, *també* impossible).—5. B, poiria ho voler voler.—6. SB, tems *passim.*—7. B, metexe si vols.—8. S, dixs.—9. S^1, [amat].

11. Amat, on estàs? Amic, dix lamat: jo estag[1] essencialment per tot lo mon e foral mon infinidament, e estag, per gracia e caritat, en los sants homens.

12. Amat, dix lamic: est eternal? Amic, dix lamat: si jo no era eternal, totes coses comensades serien comensades per .j.ª qui auria comensada sí metexa, e fóra ans que fos; la qual cosa es impossíbol.[2]

13. Amat, per que és? Amic, dix lamat: yo só per so car son essencia bona infinida e eternal, complida de tot compliment, e qui no ha de neguna res defaliment.

14. Amat, per que as lo mon creat? Amic, dix lamat: jo he creat lo mon principalment per so que sia membrat conegut e amat; e secundariament he creat lo mon per so que do als angels e als homes benauyransa.

15. Amat, quant es gran ta bontat? Amic, dix lamat: la mia bontat es aitan gran com es infinitat.

16. Amat, ta bontat, quant durarà? Amic, la mia bontat durarà aytant com eternitat.

17. Amat, as poder infinit? Amic, en mi son ma volentat poder e saviea e infinitat .j.ª essencia e natura metexa; e car tota ma volentat e[3] saviea son ton mon poder, e ma saviea sab totes coses, e ma volentat pot voler totes bones coses, pot mon poder complir aitant com ma saviea pot saber, e ma volentat voler.

18. Amat, puries peccar? Amic, si yo podia peccar, poria esser mal, e la mia bontat poria esser finida e no eternal.

19. Amat, puries esser enganat? Amic, si jo pudia esser enganat, poria ignorar veritat, e la mia saviea no seria eternal ne infinida.

20. Amat, pories voler mal? Amic, si podia voler mal, porien lo meu poder e volentat esser diverses essencies e natures, e porien esser finides e no eternals.

1. A, estich : B, estig, *usuals respectivament*.—2. AB, impossible *usual*.—3. S[1], [e].

21. Amat, quals son tes proprietats? Amic, mes proprietats son mes essencials naturals e substancials dignitats, so es a saber, ma bontat infinitat eternitat poder, e les altres a mi pertanyents.

22. Amat, as morals vertuts? Amic, dix lamat: si jo avia morals vertuts, no serien mes naturals proprietats e vertuts infinides ni eternals.

23. Amat, de que as gloria? Amic, jo he gloria de mon gloriar[1] entendre amar possificar e concordar, complir infinir e eternar.

24. Amat, ha en tu concordansa? Amic, si en mi no avia natural e essencial concordansa, no auria per mi metex ab que fos luyn, eternalment e infinida, a contrarietat.

25. Amat, pot en tu[2] negú vici comensar? Amic, dix lamat: si en mi pogués negú visci comensar, no foren la mia vertut poder e eternitat .j.ª cosa metexa.

26. Amat, on es la tua infinida e eternal possificació? Amic, dix lamat: la mia infinida e eternal possificació està en la mia bonificació[3] amaficació, qui estan en lo mig de ma bonificativitat e amaficativitat, e bonificabilitat e amaficabilitat.

27. Amat, la tua fi e perfecció,[4] asla en tu metex e de tu metex e per tu metex, o asla daltre? Amic, dix lamat: la mia fi e perfecció son jo metex, per so que jo sia ma fi metexa, car si no era[5] ma fi metexa, no poria esser per mi metex, ni seria eternal ne infinit.

28. Amat, ha en tu neguna composició? Amic, jo son simple per mi metex, per so car la mia essencia es eternal e infinida; e en infinitat e eternitat no pot esser neguna composició, car tota composició està en temps e en quantitat.

29. Amat, ha en tu majoritat? Amic, si en mi avia majoritat, covenria que en mi fos menoritat, car ma-

1. A, gloriejar.—2. B, entre? en tu.—3. A, [esta en la mia bonificacio] *al marge.*—4. SB, o perfeccio.—5. A, no o era.

joritat no pot[1] esser sens menoritat; e si en mi avia menoritat, no poria esser eternal ne infinit, en qui menoritat no pot caber.

30. Amat, ha en tu egaltat? Amic, dix lamat: si en mi no avia agaltat, no auria natura ab que fos luyn a majoritat e a[2] menoritat, e seria termenat e finit.

31. Amat, per que est fruyt damor? Amic, jo son fruyt damor per so car son amor.

32. Amat, per que est amor? Amic, jo son amor per so car son damant amable e amar.

33. Amat, còm est fruyt damor? Amic, jo son fruyt damor per aquela manera per que son amor.

34. Amat, dix lamic: qual es aquela manera per que tu est amor? Amic, dix lamat: la manera per que son amor es per so car son fi damor.

35. Amat, e per que[3] est fin damor? Amic, dix lamat: jo son per so fi damor, car son infinida e eternal bontat, oltra la qual no pot neguna amor aver repòs.

36. Amat, ab que est fruyt damor? Amic, dix lamat: ab mes dignitats, e ab los benauyrats qui en ma amor an repòs.

37. Amat, ab que los benauyrats an en tu repòs? Amic, ab ma memorabilitat[4] e ab lur membrar, e ab ma entelligibilitat e ab lur[5] entendre, e ab ma amabilitat e ab lur amar, e ab mon bonificar qui bonifica lur membrar entendre e amar, e ayssò metex de mon magnificar quils magnifica; e enaxí dels altres.

2. *De les obres de Deu e de sa amor*[6]

Questió. Amor, dix lamic: mon amat, ha en sí metex obra natural? Amic, dix amor: si ton amat no avia en sí

1. A, poria.—2. S, ma *corregit* [e] a.—3. S[1], [que].—4. SB, ab mamorabilitat.—5. B, *salta a l'altre* lur.—6. A, e amor : B, e de sansamor.

metex obra natural serien ses dignitats ocioses; per la ociositat de les quals, seria en él mal e privació de gran be vertut poder entendre e amar; la qual cosa es impossíbol.

2. Amor, dix lamic: la obra de mon amat, la qual ha en sí metex, què es? Amic, dix amor: es infinida e eternal bonificació magnificació[1] duració possificació entendre amar, e los altres actus de les sues dignitats.

3. Amor, la obra que ha mon amat en sí metex, de que es? Amic, dix amor: lobra de ton amat, la qual ha en sí metex, es dél metex, axí com son amar qui es dél, qui es amatiu e amable.

4. Amor, dix lamic: lamat, per que ha en sí metex obra? Amic, dix amor: lamat ha en sí metex obra, per so que en sí metex e per sí metex aja perfecció; car neguna cosa pot esser plena ni complida sens operació, car més es esser e obrar, que esser tan solament.

5. Amor, la obra de mon amat, quanta es? Amic, en la obra de ton amat no ha quantitat, car ela es infinida e eternal, e en infinitat e eternitat no pot esser quantitat.

6. Amor, la obra de mon amat, quinya[2] es? Amic, la obra de ton amat es bona infinida eternal poderosa savia amorosa vertuosa vera e gloriosa.

7. Amor, la obra que en sí metex ha mon amat, quant fo? Amic, dix lamor: la obra de ton[3] amat fo, es, e serà en eternitat, qui no ha comensament ni fi.

8. Amor, la obra de mon amat, on es? Amic, dix lamor: la obra de ton amat es en sa infinitat eternitat bontat poder, e les altres.

9. Amor, la obra de mon amat, còm es? Amic, la obra de ton amat es per manera de bonificar magnificar eternar possificar entendre e amar.

10. Amor, lamat, què bonifica magnifica eternifica possifica entén e ama en sí metex? Amic, ton amat en

1. A, [amich ... magniffìcacio] *al marge inferior.* — 2. B, quina *usual.* — 3. B, mon.

sí metex bonifica magnifica eternifica possifica son entendre e amar, e entén[1] e ama sí metex e son bonificar magnificar eternar possificar.

11. Amor, lamat ab que bonifica son magnificar eternar, e los altres? e ab que[2] entén e ama sí metex e sa obra? Amic, ton amat ab son bonificar e bontat[3] bonifica sa granea e son magnificar, e los altres, e ab son magnificar e granea magnifica sa bontat e son bonificar, e los altres, e ab son enteniment e entendre entén sí metex e sa obra; e aysò metex de sa amor e amar, ab qui ama sí metex e sa obra.

12. Amor,[4] la obra de mon amat, es per totes maneres egual? ço es a saber, que sia aytan gran com él metex, e que sa bonificació sia aytan gran com sa bontat, e sa granea e magnificar, e enaxí de les[5] altres. Amic, si la obra de ton amat no era per totes maneres gran, serien en él majoritat[6] e menoritat, e defaliria en él granea e magnificar, bonea e bonificar, e les altres; la qual[7] cosa es impossíbol.

¶ Con lamic hac demanat a lamor de la natural e essencial obra quel amat ha dedints sí metex, volc demanar de la obra que lamat ha en les creatures.

13. Amor, lamat ha lo mon creat, o es lo mon eternal? Amic, dix lamor: pus poderós es aquel qui pot de res e de no res fer alcuna cosa, que aquel qui pot fer de alcuna cosa altra cosa e qui no pot fer de no res neguna cosa; e car ton amat ha infinit poder, pot fer de no res e crear lo mon, e fa en lo mon .j.ª cosa daltra; e per aysò covénse[8] que lo mon sia creat e sia fet, per ton amat, de no res.

14. Amor, què es creació? Amic, creació es operació qui fa de no res alcuna cosa.

---

1. S, entenent *o* entenint, *corregit* enten : B, entenent.—2. B, eb que.—3. SA ?B, o bontat.—4. B, amat.—5. A, dels.—6. A, maioritat [egual].—7. S[1], [qual].—8. A, coue.

15. Amor, de que es creació? Amic, dix lamor: creació es de la acció que ha lo creador sobre aquela creatura que crea de no res.

16. Amor, per que es creació? Amic, es creació per so que sia lo mon, e les creatures, espil e ymage de la obra que lamat ha en sí metex, per so que sia per los angels e per los homes coneguda amada e loada.

17. Amor, quanta es creació? Amic, creació es aytanta com es la acció que ha lamat en la creatura, e la passiò que ha la creatura con es creada de no res.

18. Amor, quinya cosa es creació? Amic, dix amor: creació es bona e gran acció que ha lamat en la creatura, e es bona e gran passió que ha la creatura per lamat.

19. Amor, quant fo creació? Amic, dix lamor: creació fo adoncs con Deus creà temps[1] en qui fo comensada creació.

20. Amor, per que no fo enans creació? Amic, dix lamor: enaxí com loc no pot esser enans que loc absoludament, enaxí temps no pot esser enans que son *enans;* e per aysò la creació del mon no pot[2] esser enans que son *enans*.

21. Amor, on fo creació? Amic, creaciò fo en sí metexa, axí com tot qui es en ses parts, e temps qui fo creat en loc e loc en temps, e temps e loc en comensament e comensament[3] en temps e en loc, e la bonea del mon en la granea del mon e la granea del mon en la bonea del mon; e enaxí de les altres parts del mon, qui foren creades les unes en les altres, e tot lo mon en ses parts primeres, e ses parts primeres en él.

22. Amor, còm creà Deus lo mon? Amic, dix lamor: lamat creà lo mon per manera de crear .j.ª part en altra, axí com lome qui ha manera de mesclar lo vi e laygua com met la .j. en lautre.

1. A, ladonchs ... tepms, *passim.*—2. *Serà* poc?—3. B, *manca* e comensament.

23. Amor, ab què creà lamat lo mon? Amic, dix lamor: lamat creà lo mon ab[1] sí metex e ab ses dignitats; car ab lesser que ha, li donà esser, e ab sa bontat lo creà bo, e ab sa granea gran, e ab sa eternitat durable, e ab son poder li donà poder, e ab sa saviea lentès creat, e ab sa volentat volc que fos creat; e enaxí de les altres.

❡ Altra vegada volc lamic fer questions e demanar a lamor de la obra del amat, la qual ha en lo mon con fa .j.ª cosa ab altra.

24. Amor, dix lamic: lamat, ha operació en lo mon? Amic, si lamat no avia operació en lo mon, nos poria lo mon sostenir, e tornaria a no res: car enaxí com per la acció de lamat es esdevengut lo mon en esser, en axí per la sua acció es sostengut en esser.

25. Amor, què es la obra quel amat ha en lo mon? Amic, la obra que lamat ha en lo mon es acció qui fa .j.ª cosa daltra: cor axí com lo ferrer fa lo clau de ferre, fa Deus naturalment que .j. home fassa altre, e .j. arbre altre, e fa artificialment que lo ferrer[2] fassa lo clau de ferre.

26. Amor, aquela obra que lamat ha[3] en lo mon, de que es? Amic, la obra que lamat ha en lo mon es de les sues obres que ha dedints sí metex; car la sua bonea bonifica, ab son bonificar, les bones obres que fan los homens e les altres creatures, e la sua granea e son magnificar les magnifica; e enaxí de les altres.

27. Amor, lamat, per que ha obra en lo mon? Amic, lamat ha obra en lo mon per so que les parts del mon pusquen obrar naturalment e artificial; car ab lo poder de lamat poden aver poder a obrar, e ab la saviea de lamat an estint[4] natural a obrar, e ab la volentat de lamat an apetit a obrar, e ab la vertut an vertut e ab la bontat an bontat a obrar, e enaxí de les altres; e per aysò lorde que lamat ha en sí, ordena les creatures a obrar.

---

1. S[1], [ab]: A, ab *corregit*: B, per.—2. S, que lo ferrer *repetit i tatxat* (B, ferer).—3. A, fa.—4. A, estinc: B, estinch.

28. Amor, lamat, quantes maneres ha dobrar en lo mon? Amic, dix lamor: lamat ha .ij. maneres dobrar en lo mon; la .j.ª es segons cors[1] natural, lautre es segons miracle e sobre cors de natura. Aquela qui es segons cors natural, es axí com lamat qui al sol fa escalfar lo foc, qui escalfa naturalment, e al home fa engenrar naturalment home; e la obra qui es miraculosament es aquela que fa en los contrets que sana, e en los homes que ressuscita; e enaxí de les altres coses.

29. Amor, quinya obra es aquela que Deus ha en lo foc qui crema la lenya, e en lome contret que sana? Amic, dix lamor: la obra que Deus ha en lo foc qui crema la lenya, es en .ij. maneres. La .j.ª es con lo poder de Deu, sens mijà, mou lo poder del foc qui crema la lenya, e aquesta obra no es natural; e autra[2] es con Deus, ab lo poder del sol, mou lo poder del foc que crem la lenya, e aquesta es obra natural, per so car es ab mijà. Lautra es la obra que ha sobre natura lamat con sana los contreits, car ab la volentat vol que sien sanats, e son sanats, pus que la volentat de lamat ho vol.

30. Amor, quant ha lamat obra en home? Amic, lamat ha tota ora[3] obra en home just sens mijà e ab mijà: ab mijà, en quant li fa fer .j. be ab altre; sens mijà, en quant per sí metex lo mou a fer be. Mas con lo home fa peccat, adoncs Deus no ha obra[4] en aquel home sens mijà, mas ab mijà: no la ha en ell sens mijà, car nol mou a fer mal, com sia Deus bo, e per la bontat[5] nol pot moure a mal; mas moulo ab mijà a fer obra natural, en quant lo fa viure[6] ab vida, e ab son poder li dona poder danar, de parlar, de veer, de voler; e enaxí dels altres accidents naturals.

31. Amor, on està la obra que ha lamat en home? Amic, dix lamor: la obra[7] que lamat ha en home, està

1. A, cos *passim*.—2. *Mss.*, lautra.—3. A, ha tota [hora].— 4. B, no obra.—5. A, bonea.—6. B, vira.—7. S, la obra *repetit*.

en home e en ses parts, e està en lamat e en ses dignitats; axí com la obra quel ferrer ha en fer lo clau,[1] qui està en la mà e en la ymaginació e volentat e enteniment del ferrer,[2] e està en lo moviment de la mà, martel e del clau.

32. Amor, còm obra lamat en home? En .ij. maneres, de les quals avem ja parlat: la .j.ª es natural, lautra es artificial. La natural es axí com lamat qui falo[3] veer ab sos uyls, e oir ab ses oreyles, e lo fa entendre ab son enteniment, e enaxí de los altres accidents naturals; lautra es con lo fa veer oir entendre ab son poder[4] devinal e ab sa divina vertut saviea[5] e volentat, e les altres sues divines dignitats.

33. Amor, ab que ressuscitarà lamat, al dia del judici, los homes? Amic, lamat resuscitarà los homes al dia del judici ab ses dignitats, sens altre mejà e cors natural; car la saviea sabrà totes les parts de cascú home, e sabrà lo loc on son, e lo poder les ajustarà, e la volentat volrà que fassen lo cors de qui foren[6] dementre que vivia en est mon, e volrà que lànima que era ab aquel cors en lo mon, sia ab él en lautre, e la bonea ho bonificarà, e la granea ho magnificarà; e enaxí de les altres.

¶ Fer volc lamic altra vegada questions a lamor, e demanar de la obra de lamat qui es fruyt damor.

34. Amor, la obra de lamat, es fruyt damor? Amic, dix lamor: enaxí com la essencia de lamat es fruyt de la essencia damor, enaxí la obra de lamat es fruyt de la obra damor; e asò vol la granea e bonea[7] de la obra de lamat,[8] qui es aitan gran e aitan bona en la obra que ha en les creatures, com es gran e bona la essencia de cascuna creatura per la essencia de lamat.

35. Amor, què es fruyt damor? Amic, fruyt damor es aquel compliment que ha desirat amor, e es dél plena e sadola con lo pot aver.

1. S, la clau.—2. B, fererer.—3. A, lo: A[1], [lom].—4. A, ab poder.—5. B, *manca* e ab sa divina vertut saviea.—6. A, fascen lo cors de qui eren.—7. A, bonea granea.—8. S, damor *tatxat* de lamat.

36. Amor, de que es fruyt damor? Amic, dix amor: es dobra damor, qui fa alcuna cosa esser amada e desirada, e con es ahuda e conseguida,[1] es de la obra que ha lamant[2] qui ama per amor.

37. Amor, per que es fruit damor? Amic, fruit damor es per so que amant amar e amat aconseguesquen so que desiren; car si no era fruyt damor, tota ora desirarien e no aconseguirien so que desirarien, e aurien trebayl en lo desirar.[3]

38. Amor, quants son los fruits damor? Amic, los fruits damor son .ij.: .j.[4] es aquel qui es del subirà amat, lo qual ha en sí metex; altre es aquel que los bons angels e bons homens an en lamat subirà.

39. Amor, quinh[5] es lo fruyt damor? Amic, lo fruyt damor es dols per bontat granea duració poder saviea volentat vertut veritat gloria; e es bo per bonea, gran per granea, e les altres.

40. Amor, en qual temps se cuyl[6] lo fruyt damor? Amic, lo fruyt damor se cuyl en aquel temps que lamat es amat per son amic ab bontat granea duració poder saviea volentat vertut e veritat.

41. Amor, on està lo fruyt damor? Amic, lo fruyt damor està en lamar de lamic e de lamat, e en la bonea de lamat e de lamic, e les altres.

42. Amor, còm se cuyl lo fruyt damor? Amic, dix lamor:[7] lo fruyt damor se cuyl per bonificar magnificar durar de membrar entendre e amar lamat.

43. Amor, ab ques cuyl lo fruyt damor? Amic, lo fruyt damor se cuyl ab bones obres, bo cogitar membrar entendre e amar, e ab sostenir trebayls e aversitats per amor.

---

1. A, aguda e aconseguida.—2. B, lamat.—3. A, desigen ... desigarien ... desijarien ... desijar, *passim*.—4. A, la .j.—5. AB, quin.—6. B, culyl.—7. *Mss.*, amor dix lamic.

3. *Del fruyt de beneuyransa*[1] *damor*

QUESTIÓ. Amor, es altra beneuyransa, mas la beneuyransa de aquest mon? Amic, dix lamor: lamat es recolible[2] entelligible amable loable honorable regraciable ab granea de bontat duració poder saviea volentat vertut e veritat; e en esta vida viuen los homens poc de temps, e an molts de empatxamens[3] a molt membrar entendre amar, e los altres, lamat; e per aysò lamat, qui es bo gran savi, e los altres, vol que sia altra vida perpetual, on tots temps sia molt membrat entès amat, e los altres. E aysò fa lamat, per so que satisfassa a sa gran memorabilitat entelligibilitat amabilitat,[4] e los altres; la qual satisfacció no faria si no era altra vida e altra beneuyransa mas aquesta daquest mon, e seria lamat injuriós a sí metex e a sa gran memorabilitat, e los altres, e encara a molt home just qui ab gran trebayll là servit en esta vida; e car Deus no pot esser injuriós, com sia tot bo gran, e los altres, covè que sia altra vida, altra benauyransa, en la qual se cuyl complidament lo fruyt damor.

2. Amor, què es beneuyransa? Amic, beneuyransa es estar ab Deu en paraís, e veer él e sa obra, la qual ha en sí metex, e amar aquela obra sobre totes coses, e que enfre lamat e la visió e la amor de lamic, no sia negú mijà.

3. Amor, de que es beneuyransa? Amic, beneuyransa es de .iiij. coses: dangels, ànimes, e de los corses gloriejats[5] dels sants homens, e es de la influencia que lamat darà de gloria gloriejar los sants de paraís, mostrant a éls sos secrets.

---

1. AB, de la benayrança.—2. B, recoligible.—3. B, denpachaments.—4. B, *omet* entelligibilitat amabilitat.—5. A, de animes e dels cosors glorificats.

4. Amor, per que es beneuyransa? Amic, dix amor: beneuyransa es per .ij.[1] coses: .j.ª es per so car es de la visió e amor que an los sants en Deu; altra es per raó[2] de la fi per que son los sants creats e salvats, so es a saber, per membrar conèxer amar loar e beneir lamat, e es per so que lamat satifassa a aquels qui en esta vida lan[3] honrat e servit.

5. Beneuyransa quanta es? Amic, dix amor: beneuyransa es aitanta com lamat ne vol donar, e es aitanta com ne pot caber[4] en lànima dels sants per membrar entendre e amar lamat; e serà aitanta, encara, com ne auran mester los corses glorificats e en éls ne porà caber.

6. Amor, quinya[5] cosa es beneuyransa? Amic, dix amor: beneuyransa es activa qualitat de plaer que lamat dona als beneuyrats, per so que en él[6] sien gloriejats; e es passiva calitat de plaer que los beneuyrats sostenen per esser en gloria e en repòs ab tot compliment.

7. Amor, en paraís, serà beneuyransa en successió de temps? Amic, successió de temps no pot esser sens comensament e fi, axí com lo sol qui fa successió de temps, en quant fa dia al matí e fa nit con es post; mas sil sol se[7] movia eviternalment, so es, sens fi, que no fos nuyl temps a ponent, no poria fer en dia successió de temps, e tots temps seria dia. En semblant manera, en paraís benauyransa es en temps senes successió, per so car[8] ha comensament e no ha fi; car aytant estaran los sants en paraís, com Deus en sa eternitat; per que no porà esser en paraís successió de temps.

8. Amor, on es benauyransa? Amic, dix amor: benauyransa es en lo cel imperial segons loc, e es en[9] los sants segons obres que an en esser gloriejats en la essencia de Deu; car en la entelligibilitat de Deu seran glorie-

1. B, es .ij.es — 2. A, [per raho]. — 3. S, la. — 4. A, cabre *passim*. — 5. AB, quina. — 6. SB, els : A, ell. — 7. S, [se]. — 8. S, per car : A, per ço *sobre raspat* [com] : B, per crear. — 9. A, e en.

jades totes les entellectivitats dels sants homens, e en la amabilitat de Deu seran gloriejades totes les amativitats dels sants homes; e la entelligibilitat e amabilitat de Deu serà egualment de la essencia de Deu e de les obres que ha en[1] sí metex, per sa bonificació magnificació eternificació, e les altres.

9. Amor, los sants, còm an gloria en lamat? Amic, dix amor: los sants an gloria en lamat revelant e mostrant lamat sa essencia natura e obra a lenteniment volentat e memoria dels sants homes, e movent lamat lo entendre amar e menbrar dels sants homes, a pendre dél gloriejament per lo entendre amar[2] e membrar.

10. Amor, ab que an los sants gloria en lamat? Amic, dix amor: los sants an gloria en lamat ab bo gran eviternal poderós savi amorós vertuós e ver membrar entendre e amar la .j. sant lautre, e les bones obres que aurà fetes per lamat. E asò metex del sentir dels corses dels sants, qui auran gloria per sentir, veent la .j. lautre, e oent[3] los cants e les melodies qui seran en paraís a loar e honrar lamat.

¶ Retornar volc lamic a fer questions a lamor, demanant del fruyt de beneuyrausa, del qual volc saber veritat, segons les .x. maneres de questions, e demanà a lamor:

11. Amor, benauyransa o paraís, es fruyt damor? Amic, dix lamor: si no fos paradís fruit damor, no fóra paradís en la dererana[4] fi damor, e fóra lo fruyt damor aquesta[5] vida en que som en est mon, on an los amadors moltes malenanses per lamat; la qual cosa es impossíbol, car fi, qui es repòs, no pot esser en loc de malenansa.

12. Amor, què es fruyt damor? Amic, dix lamor: fruyt damor es paradís; e es per so fruyt damor, car

1. S, an *corregit* a [en]. — 2. B, del amar. — 3. S, e ueent e ueent: A, e oynt *sobre raspat*: B, e veent. — 4. A, derrera[na]: B, derera. — 5. A, daquesta.

fora paradís no ha neguna cosa sens trebayl, e en paradís no ha negú trebayl, e lamic ha de lamor[1] tot so quen vol aver.

13. Amor, de que es fruyt damor? Amic, dix amor: fruyt damor es de plaer damic e damat, posseít sens trebayl ab gran gog e alegransa.

14. Amor, per que es fruyt damor en gloria? Amic, dix amor: fruyt damor es en gloria per so[2] que sia gloria damadors; car sens fruyt damor, amadors no porien gloria aver.

15. Amor, lo fruyt de paraís, quant es gran? Amic, dix amor: lo fruit de paradís es aitan gran com es lo plaer que los sants an en gloriejar per les rails damor, enfora contrarietat qui en lo fruit damor no pot estar.

16. Amor, quinyes[3] proprietats e natures ha lo fruyt damor en gloria? Amic, dix lamor: les natures e proprietats del fruyt de gloria, son solàs damadors e damat ab tan gran dolsor e alegransa, sens tot trebayl, que major esser no pot, ni major los sants non[4] desiren aver.

17. Amor, en qual temps se cuyl lo fruyt damor en gloria? Amic, dix lamor: lo fruyt damor[5] se cuyl en gloria, en tots temps, sens[6] cessament e enpatxament: car enaxí com lo sol qui no cessa de luir, enaxí, e molt mils, lo fruyt damor en gloria no cessa de cullir.

18. Amor, on se cuyl lo fruyt damor en gloria? Amic, dix lamor: enaxís cuyl lo fruyt damor en gloria en lamat, com se cuyl lo fruit de saviea en lentès, qui es Deu.

19. Amor, còm se cuyl lo fruyt damor en gloria? Amic, dix lamor: lo fruit damor se cuyl en gloria enaxí per manera damar lamat, com per manera de entendre lentès, qui es Deu e es lamat.

20. Amor, ab ques cuyl lo fruyt de gloria e damor? Amic, ab amar; e al culir ajuda enaixí lentendre de

1. A, de sa mor.—2. S[1], [Amic dix ... en gloria per so] *al marge.*—3. A, quines: B, quinhes.—4. SB, no.—5. B, damoo.—6. S, sens ne.

lamic, com ajuda lamar a cullir lo fruyt ab entendre lo ver amat, qui es entès.

21. Amor, qual cuyl enans lo fruyt, o lamar o lentendre de lamic? Amic, dix amor: en cuylir lo fruyt en gloria no està temps en succesió, car nou sosté la eternitat de lamat; e per aysò lo fruyt tots temps es cuylit e està en cuylir en gloria per entendre e amar lamat.

22. Amor, qui cuyl més del fruyt, o lamar o lentendre? Amic, dix lamor: lamat es tant entelligible e amable, que egualment vol esser per los sants entès e amat.

23. Amor, què es subject de aquest ARBRE? Amic, dix amor: lo subject daquest ARBRE es amaficació, ab orde de ses rails, per amar son amat.

De la abituació del ARBRE[1] DAMOR

QUEST ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR pot esser abituat assumadament consirant e remembrant les natures que ha lamor, segons so quen avem dit en les rails tronc[2] branques rams fules flors e fruit;[3] car per aital discorriment denteniment e membrament per les parts de larbre, assumadament pot esser fet labituament.

2. Qui aquest ARBRE sab be abituar assumadament, sab aver àbit de bona gran, e les altres; amor; e artificialment[4] sabrà montiplicar bona amor e contrastar a temptacions e peccats contra mala amor, e sabrà fer e

1. A, arbe.—2. S, trer? *tatxat*: S¹, [tronc].—3. B, fruyts.—4. B, artificiadament.

soure[1] questions damor artificiadament, e de lamat sabrà dir e preicar moltes bones paraules.

3. Qui aquest ARBRE sabrà be el volrà be saber e abituar, per él porà saber sciencies leugerament e artificiadament; car per aquela metexa doctrina que avem donada artificiadament en montiplicar amor e amar,[2] pot hom aver manera[3] e doctrina a montiplicar sciencia e saber en conèxer lamat, e los secrets dél e de les creatures, com sia so que amar e entendre, descorreguts per les rails daquest ARBRE e per les altres parts, sajuden la .j. al autre a montiplicar sciencia e amor; e per aysò, per aquest ARBRE, poran aver gran utilitat los amadors de filosofia de sciencia e damor.

De la fi del ARBRE[4] DE FILOSOFIA DAMOR

CANT Ramon ac finit lARBRE DE FILOSOFIA DAMOR, él lo presentà a la dona damor; e la dona e Ramon lo portaren a París, als grans senyors e maestres e a lurs escolans, los quals pregaren que lARBRE deguessen veer e volguessen aver, e per él fer fruyt als amadors de bona e vera amor; e si en neguna res avia errat Ramon contra vera amor e son amat, Ramon soplegava[5] als honrats senyors maestres que lo corregissen, segons lur filosofia damor e de saber.

1. A, solure : B, soluer.—2. S, [per] amor : A, per *latxat* amar : B, per amor.—3. B, manera auer.—4. A, de arbe.—5. A, suplicaua : B, soplicaua.

¶ Fení Ramon aquest libre prés la sciutat de París, en lany de M.CC.xC. e .viij.[1] en lo mes de oytubre; e soplega aytant com pot[2] a son amat que lo libre sia per él guardat, e que per él sia per molts bons amadors servit e honrat, e que sien forts combatedors[3] contra falsa amor, qui es contra lamor de Deu.[4] E la dona damor dix a Ramon que presentàs FILOSOFIA DAMOR en latí al molt noble senyor savi e bo rey de Fransa, e en volgar a la molt nobla savia e bona reyna de Fransa, per so quel montipliquen en lo regne de Fransa, a honor de nostra dona Santa Maria que es subirana Dona damor.

1. S, e .v. (S[1], .viii.) ayns.—2. A, octubre (B, oytubri) e suplica aytant com poch.—3. S, temedors *talxat* combatedors.—4. A, *calderó*.

Libre de oracions e contemplacions del enteniment

SIGLA

ms = Ms. *H. 8 Inf.* de la Biblioteca Ambrosiana de Milà, s. XIV.è base de l'edició.

mc = El mateix manuscrit corregit, o lliçó del corrector, s. XV.è

v = Edició valenciana de 1521.

[ ] = Afegits del corrector (*mc*).

< > = Lliçó proposada per l'editor.

DEU qui sots primera causa, e nos effectu: per ço, Senyor, que vostres excellens dignitats conegudes sien e amades, lumà enteniment, per vostra virtut, se exalça ab tot son poder a conèxer aquelles, e la volentat les desira amar e servir en la exaltació del enteniment; e per ço un hominitxol peccador, en la vostra benedicció confiant, fa aquest libre qui es apellat LIBRE DE ORACIONS E CONTEMPLACIONS DEL ENTENIMENT.

Del pròlech

N la ignorancia quel effectu ha de la primera causa, es mortificada, en la voluntat, caritat devoció justicia e contricció confessió fortitudo animositat, e per ço lenteniment ab tots sos poders sesforça a puyar entendre les dignitats de son creador; e departeix aquest libre en .x. parts, les quals son aquestes: Deu esser, bonea, granea, eternitat, poder, saviesa, amor, perfecció, gloria, virtut. E primerament lenteniment adora e contempla encerchant Deus esser, segons estes paraules:

1. *Deu esser*

CONSIDERÁ lo humà enteniment com virtut ix[1] de substancia e està en obra; e per açò es entès esser differencia enfre substancia e virtut e obra, estants[2] substancia començament, e virtut mijà, e obra causa final; en la qual causa final lenteniment hac[3] pus alta e pus noble consideració que en lo començament e mijà,[4] per la qual majoritat entès defalliment en lobjech de sí[5] en la menor consideració, e entès perfecció en la majoritat de [la pus alta][6] consideració. Dementre quel enteniment considerava en esta manera, adoncs entès defalliment en la obra que deriva de substancia e de virtut on ha defalliment; e per ço lo enteniment en sí mateix, mentalment e textorial,[7] dix aquestes paraules:

2. O, divinal resplandor qui illumines lo teu contemplador! Si tu no fosses ens[8] divinal, ço es Deu, no fóra res que fos estant[9] perfecció sens defalliment, ni granea sens minoritat, ni esser sens privació, con sia cosa que tot ens qui no sia de ta[10] entitat aja defalliment de esser sobject de egualtat de substancia e de virtut ab la causa final; e cor esser e perfecció, causa final e egualtat e majoritat sien en major concordança que privació e defalliment de causa final e de majoritat e de egualtat,[11] per açò cové esser de necessitat alcun ens on aja egualtat de esser e perfec-

---

1. *ms*, hix.—2. *ms*, estans? : *mc*, stant *sobre raspat.*—3. *v*, ha.—4. *mcv*, [ne en lo] miga.—5. *v*, de si considerat.—6. *mcv*, perfeccio, en [lobject considerat en] la majoritat de [la pus alta], *aquest afegit sobre raspat.*—7. *v*, corporal.—8. *La lliçó del ms. es* ens, *amb la* s *corregida i dues lletres raspades. Sembla que la lliçó primitiva era* entes, *però sospitam que no com a participi pretèrit d'*entendre, *sino com a nom singular igual a* ens. *Aquesta correcció se repeteix sovint i només l'indicarem amb interrogant* : entes?—9. *msv*, [que] fos estat.—10. *ms*, entes? qui no sia de ta *(la* t *sobre raspat, i després de l'*a, *dues o tres lletres esborrades. Pels vestigis que resten sembla que la lliçó primitiva deia* esser.—11. *ms*, [de] agualtat.

ció, causa final e substancia, e[1] virtut e obra; car si no ho era, seguirsia que esser e perfecció haguessen major concordança per privació de perfecció en substancia e virtut e obra; e açò es impossible: per la qual impossibilitat es demostrat que vos, Senyor, sots, e que sots esser perfet e egual en substancia virtut e obra divinal.

3. Remembrà[2] memoria esser eternitat de necessitat, car si eternitat res no era, seguirsia que ço qui es en esser, fos avent esser començat per sí mateix e per ço que res no es; e açò es inconvenient: per lo qual lenteniment entès eternitat esser alcun ens[3] concordant ab dignitats, sens les quals agra concordança ab començament e fi, que han concordança ab privació e defalliment per privació de perfetes dignitats. On, con lenteniment hac entesa eternitat e perfetes dignitats, adoncs hac conexença que la negació que nega eternitat per perfetes dignitats, es en falsetat: per la qual conexença lenteniment adorà e contemplà la eternitat e les perfetes dignitats que son de Deu.

4. [4] Glori6s Deu, dix lenteniment: certa cosa es que mayoritat de bonea granea <eternitat>[5] poder saviea amor perfecció gloria e virtut, ha major concordança ab infinitat que ab finitat, com sia cosa que infinit e mayor hagen concordança, e finit e menor; e si daçò era lo contrari, seria esser mayor per ens finit avent menors dignitats, que per ens infinit havent mayors dignitats, e serien esser e privació concordants en esser una cosa matexa; e açò es impossible: per la qual impossibilitat es a mi, Senyor, revelada veritat quim dona certificació de vos esser en essencia divina gloriosa, la qual es infinida en dignitats e en granea essencial immesurable, la qual ador e beneesch ab tots mos poders; e en lexalçament que yo prench en esser

1. *ms*, en *(la* n *raspada)*.— 2. *ms*, remembras? *(la darrera lletra raspada)*.—3. *ms*, entes?—4. *ms*, *posa caplletra com a començament de capítol*.—5. *v*, granea : *ms*, *manca*.

certificat vos esser, s exalça la voluntat a vos amar e honrar, e la memoria a remembrar e obehir los vostres manaments, per ço que ensemps e egualment vos adorem e us contemplem ab totes nostres forces.

5. Dix la volentat a la memoria: Con aferm Deu esser, sent en mi natura e propietat de amar virtuts e de desamar vicis e son alegrada en les dignitats de Deu; e con no conech Deu esser, sentme trista e enemiga de virtuts e amadora de vicis. Respòs la memoria dient que per afermar Deus esser, deu esser membrament en esser[1] segons causa final, e per negar Deus esser, membrava[2] més esser la cosa per ventura que per occasió o per causa; e per açò era certificada de esser Deu en esser, com sia cosa que occasió se concorde ab esser, e ventura ab privació; car si Deus res no fos, seguiras[3] de necessitat que occasió haguera major concordança ab privació que ab esser, e ventura agra mayor concordança ab esser que ab privació; e açò es impossible.

6. E estant volentat <e memoria>[4] en estes paraules, vench lenteniment, al qual recomptaren les paraules demunt dites; el enteniment, a confermar lurs paraules, dix[5] que si Deus res no era, seguirsenien[6] molts inconvenients, enfre los quals son aquests,[7] ço es a saber: que les species serien eternals e lurs individuus en nombre haurien començament e fi, e les species serien per la causa final e los individuus per lo començament el mijà;[8] e com los individuus facen mayor entitat en la causa final que les species, per açò covè esser Deu que haja creades les species per la segona intenció e los individuus per la primera.

7. [9] Gran fo lo solaç e lo plaer en totes tres les potencies de la ànima, e vench ymaginació que ymaginà[10] lo

1. *mcv*, esser [la cosa]. — 2. *mcv*, [se] membraue. — 3. *ms*, seguires. — 4. *ms*, amorosa : *v*, alegre. — 5. *ms*, conformar ... Dix enteniment *(aquest mot tatxat)*. — 6. *mc*, [ien] *sobre raspat)*. — 7. *mcv*, es aquest. — 8. *mc*, e mig. — 9. *ms*, *posa caplletra com a començament de capítol*. — 10. *mc*, ymagina *sobre raspat*.

mon termenat e finit en cantitat per ço com es movable lo firmament, dins lo qual es lo mon contengut; e per ço dix lenteniment que enaxí covė esser, part la extremitat[1] sobirana del firmament, alguna cosa, com dins lo firmament alguna cosa collogada; e car la ymaginativa volia ymaginar finitat a la cosa qui es part lo firmament, enaxí com la ymaginava[2] en les coses qui son dintre lo firmament, lenteniment[3] feu diversitat entre la sobirana superficies e la superficies dintre, e dix que enaxí se convenia infinit ens incomprensible en granea part lo sobirà terme, com fahia dintre lo terme ens finit e collocat, e per açò la ymaginació no podia ymaginar la cosa infinida, qui no ⟨es⟩[4] corporal.

8. [5] Con lenteniment hac finides ses paraules, dix la memoria a la ymaginació que ella membrava el enteniment entenia de necessitat, que part terme covė esser alguna cosa, e per ço covenia que ço quel enteniment entenia fos veritat, car si fos falsetat, seguirias[6] quel enteniment entenés més per ignorancia que per sciencia; e açò es impossible. La qual impossibilitat plach molt a la volentat, dient que molt se sentia mayor en amar si part lo firmament ha ens infinit en granea e en dignitats, que no faria si dintre la sobirana superficies eren termenades totes coses; e pregà lenteniment que li digués què era aquel ens[7] part lo firmament. Respòs lenteniment que aquel ens es Deus infinit en essencia e en dignitats, lo qual termena dintre sí totes coses; mas ço què aquel ens es, nou sap. Mas ques que sia, tu, voluntat, est obligada a amar sa entitat, e a mi abasta a saber entitat[8] esser ens divinal acabat sens defalliment.

---

1. *ms*, esser [en esser] partla extremitat del mon (del mon *puntuat i tatxat)*.— 2. *ms*, ymaginatiua ymaginaua (ymaginatiua *corregit* ymaginaua, i ymaginaua *puntuat i tatxat)*.— 3. *mc*, lenteniment *sobre raspat*.— 4. *ms*, la cosa ... qui no fos : *mcv*, cosa *(sense* la) ... qui fos.— 5. *mc*, *posa altra caplletra*.—6. *ms*, seguiríes.—7. *ms*, entes? *aquí i en els tres casos següents*.— 8. *mcv*, [aquella] entitat.

9. Molt plach a la volentat ço que li ach respost lenteniment, e totes tres les potencies adoraren e contemplaren Deu molt fortment; e la memoria e la volentat pregaren lenteniment[1] que ell los recomptàs daltres rahons e demostracions a provar Deus esser, car molt ne havien gran plaer; mas lenteniment sescusà dient que bastantment eren certificades de la presencia de Deu, e per açò fení ses paraules en provar Deus esser, e començà a recomptar de la bonea de Deu, per ço que sexalçàs a entendre molt gran be, e que la memoria sen exalçàs a membrar, e la volentat a amar lo be qui es molt sobirà a tots altres bens.

2. *De la bonea de Deu*

AMABLE frare, dix la volentat al enteniment: jo sent en mi virtut e natura en amar la bonea de Deu com a bonea infinida en la qual sia infinit be en eternitat poder saviea amor perfecció gloria virtut, e si lo be de Deu es finit e no infinit, segons que damunt es dit, demante: Don ve en mi natura ni proprietat de amar pus fortment lo be de Deu, qui a ell nos cové? Infinitat de be, seria a mi major mèrit amar[2] ab menor[3] fervor, que ab major. Respòs lenteniment a la volentat per altres paraules, dient que mayor be pot esser mayor sobject a obrar be, que menor, e lagent pot obrar mayor be de mayor subject, que de menor; e per açò[4] en la mayoritat de be pot esser mayor e millor la obra e lagent el obrat: per la qual mayoritat se cové que la volentat sia en veritat on pus ama mayoritat de be en la bonea de Deu; cor si era en falsetat, seguirsia que la bonea de Deu fos ayrable per mayoritat de be e amable per menoritat de be; e açò es inconvenient.

1. *ms*, al enteniment.—2. *mc*, amarlo *sobre raspat*.—3. *ms*, *afegeix* honor *puntuat i tatxat*.—4. *ms*, *afegeix* era *puntuat*.

2. En les paraules del enteniment e de la volentat volch esser la memoria, e dix al enteniment que ella membrava que si en Deus es[1] engendrat qui sia infinit be en granea eternitat, e cetera, pus imposible causa[2] es que en Deus sia mal, qui es contrari a be, que no seria si en Deu era privació de la generació demunt dita; e cor la mayor impossibilitat de mal es pus remembradora que la menor, per açò demanà la memoria al enteniment si era en veritat ço que membrava de la bonea de Deu; e lenteniment respòs a la memoria que si fos en falsetat ço que ella membrava, seria a la volentat ayrable impossibilitat de mal esser en Deu.[3] E la volentat, a confermar les paraules quel enteniment dehia, dix que Deus pot més de be en sí mateix que fora sí mateix, e covenia que pus que Deus ha mayor poder de fer be en sí que en altre, que faés aquel be, car si no ho fahia, seria sa obra pus noble e millor en menor be que en mayor; e açò es inconveniment e contra la actualitat de Deu, pura simple e infinida, en la qual es impossible esser null defalliment de infinitat de be gran en eternitat de poder saviesa, e cetera.

3. Totes tres les potencies de la ànima sesforçaren de lur poder a contemplar e adorar lo be de Deu, el enteniment dix a la bonea de Deu: O, tu be, qui est tan excellent e alt a tot altre be! Ta obra[4] es be en ton effectu, cor tu est be, e car si fosses mal, fóra ta obra mal en ton effectu; e si tu fosses be en tu mateix sens obra, fóra ton efectu major be sens obra que ab obra; e açò es impossible. Per la qual impossibilitat lenteniment illuminà la volentat a amar en Deu obra de be infinit.

4. Exalçàs la memoria a remembrar estes paraules, dient: O, enteniment amich! A puyar te cové, car jo membre que en Deu es mayor be[5] en sí mateix que ça jus,

1. *mc*, es [bo] : *v*, es be.—2. causa = cosa.—3. *mc*, *afegeix* [e esser en Deu possibilitat de mal li seria amable] *al marge inferior*.—4. *ms*, tota hobra (to- *i* h *esborrats)*.—5. *v*, be per obra.

e que son effectu es mayor en Deu que en sí mateix; e per ço covè que alcun ens[1] sia be creat, lo qual sia ajustat e unit ab lo be increat, per ço com aquell serà miyà per lo qual lo be creat sia major en altre que en sí mateix, car si no ho fos, fóra privació de mijà[2] enfre be mayor e menor; e açò es inconveniment e contra major volentat, qui ama[3] quel sobirà be aja exaltat lo jusà be,[4] a demostrar e a significar a tu que lo be sobirà es mayor en sí mateix que en altre.

5. Entès lenteniment ço que la memoria membrava de la encarnació del Fill de Deu, e devallà del object en lo qual entenia generació de ben [increat, e entès be creat][5] de non res e que es fort contrari a mal, quis concorda ab privació, e mayorment con es unit a be increat en qui[6] es sostengut lo creat que no torn a non re; e entès que si negun be no fos creat de non re, lo be increat no fóra tant contrari a mal com es, quis concorda ab privació. On, com lenteniment fos devallat per ço que pugués puyar contemplar lo be increat, adoncs lexà los objects dejús e puyà pendre los sobirans,[7] entenent com un be subirà engendra altre be, e de abdosos nix altre,[8] e tots tresos son be infinit en unitat e en infinitat de bonea granea eternitat[9] poder, e cetera. E lenteniment e ses sors adoraren e contemplaren la sobirana bonea de Deu, per la qual fo illuminada la memoria en membrar el enteniment entendre e la volentat amar[10] la manera per la qual santa ànima pot esser exalçada en adorar e contemplar la bonea de Deu.

1. *ms*, entes?—2. *mc*, [mija] : *v*, medi : *ms*, *manca*.—3. *ms*, amas *(la s esborrada)*.—4. *ms*, *segueix un mot raspat, potser deia* creat.—5. *mc*, [increat. E entes be creat esser] proceit *(aquest mot sobre raspat)*.—6. *mc*, e[n que] *sobre raspat*.—7. *ms*, *calderó*.—8. *ms*, engendre ... hix altre (*mc*, altra [be]).—9. *ms*, *manca* eternitat.—10. *mc*, [fo] illuminada [la memoria] en membrar ... [en] amar.

3. *De la granea de Deu*

A una gran festa fo lenteniment devant laltar de nostra dona santa Maria. Per lofici, qui era lonch e sollempne, preposà lo enteniment adorar e contemplar la granea de Deu, per ço que no stigués occiós, ni la volentat no volgués vanitats, ni la memoria no oblidàs les dignitats ni les obres de Deu; e per ço lenteniment dix aquestes paraules:

2. O, divina granea infinida en essencia e en dignitats! [Si fosses en essencia finida e infinida en dignitats],[1] la infinitat de tes dignitats fóra finida [en] la finitat de ta essencia; [e si fosses infinida en essencia e no en dignitats, la tua essencia][2] fóra finida en tes dignitats; e si tu, granea, no eres[3] infinida en totes tes dignitats, les dignitats infinides serien finides en les dignitats finides, e series composta de mayoritat e minoritat, e de perfecció e de privació; e la volentat, qui es ma sor, quit ama infinida en essencia e en dignitats, [seria major en amarte, que tu no series en ton esser],[4] e yo not poria entendre acabadament gran, e en la tua menoritat agra lo meu entendre defalliment, en quant no series tan gran com ell te pot entendre. Sí; tu est, granea, gran infinidament en dignitats e en essencia!

3. Con lenteniment hac contemplada la granea de Deu segons que demunt es dit, adoncs entès que la obra que Deus ha en sí mateix, de necessitat segueixse que sia aytan[5] gran en essencia com en dignitats, e en digni-

---

1. MC, [Si fosses ... e en dignitats infinida]. *Sospitam un salt de l'escriba del primer mot* dignitats *al segon; per això preferim la lliçó* e infinida en dignitats.—2. MC, [en] la finitat de ta essencia; [e si fosses infinida ... la tua essencia]. *Aquest afegit, al marge superior, acusa altre salt del primer mot* essencia *al segon.*—3. MC, eras *sobre raspat.*—4. De MC, *al marge.*—5. MS, sia tan, *amb una lletra raspada entre* a *primera i* t.

tats com en essencia, e aytan gran en sí matexa com es la essencia, e que egualment sia gran per totes les dignitats; car si açò no era enaxí, hauria defalliment en Deu de granea en obra o en dignitats o en essencia; lo qual defalliment es impossible esser en Deu. Per la qual impossibilitat lenteniment entès que axí com Deus ha gran enteniment en entendre sí mateix esser infinit en essencia e en obra e en dignitats, covés que entena cascuna de ses dignitats en essencia en obra[1] infinida, ço es bonea en bonejar e infinitat en infinir e eternitat en eternejar, e axí de les altres dignitats; e si[2] no era axí granea en Deu, seria son entendre mayor en son enteniment, que son bonejar en sa bonesa e son infinir en sa essencia, e axí de les altres dignitats; e açò es impossible. Per la qual impossibilitat lenteniment entès en Deu granea de persones infinides en essencia e en dignitats e en obra; la qual granea lenteniment adorà e contemplà molt altament, dient aquestes paraules:

4. Engendrar gran infinidament en essencia e en dignitats, e exir gran[3] infinidament de dos infinits, e distinccionejar cascun infinidament en proprietats personals, e esser tots tres en una essencia un Deu, es la major granea que nos podem contemplar e que mills significa que en Deu sia impossible cosa minoritat; e per ço som totes tres obligades a atribuir major granea en obrar, que la granea de la obra[4] en les creatures, e cové atorgar que la obra de les creatures no es tan gran com la obra del creador, e cové que afermen esser aquella major granesa[5] per la qual nosaltres som majors a contemplar Deu e haver virtuts e destrouir vicis.

1. *mc*, que [axi] entena cascuna *(un mot raspat que potser deia* obra) de ses dignitats e essencia en obra (ses *i* e essencia en obra *sobre raspat).*—2. *ms*, *calderó*, e si aço.—3. *ms*, axi gran : *mcv*, axi gran proceir.—4. *mc*, [a] atribuir la maior granea en [lo] obrar [de deu en si mateix] que la granea del *(una* a *raspada)* obra[r].—5. *mc*, esser [en deu tota] aquella major granesa *(aquets dos mots sobre raspat).*

5. Esforçà s a muntar lenteniment, e dix: Volch Deus creatura crear e, volent, donàli esser estant per sí: doncs entenent Deu en sí [object][1] infinit en essencia e en dignitats, cové que do a aquel object esser ens estant per sí;[2] e si açò no fos enaxí, fóra la volentat de Deu major en crear creatura a qui dona esser ens[3] estant per sí, que entendre en sí los objects per que sentén gran infinidament en essencia e en dignitats e en obra.

6. Membrà memoria[4] com Deus es gran en obra e en dignitats, car[5] volch ajustar en sí mateix creatura, e fer aquella mayor, en dignitats, que totes altres creatures.[6] Aprés membrà còm Deus es gran en fer miracles e en obrar contra[7] natura e en crear lo mon que es tan gran, e còm aquestes obres son tan grans que no les pot fer altra granea, mas la granea de Deu tant solament; la qual la volentat ama plus fortment on pus lenteniment lentén pus altament e la memoria la remembra[8] pus sovén.

4. *De la eternitat de Deu*

HAC temor la volentat que li fallís lo temps en amar[9] Deus, e pregà lenteniment que puyàs contemplar son amat; e pujà entendre lenteniment còm Deus avia creat lo mon per ço que en lo començament del mon fos coneguda eternitat esser en Deu sens començament; car si lo mon fos eternal, la eternitat de Deu nos manifestara tant fortment esser sens començament, com sia cosa que un contrari sia demostrat per altre. Aprés aquesta consideració lenteniment considerà que Deus havia ordonat còm

1. *mc*, object *al marge*.—2. *mc*, [infinit] object esser ens (*ms*, entes?) estant per si [lo qual esser al seu esser e a les sues dignitats sia egual].—3. *mc*, ens *sobre raspat*.—4. *mc*, memoria: *ms*, lenteniment *puntuat i tatxat*.—5. *mc*, car *sobre raspat*.—6. *ms*, *calderó*.—7. *v*, sobre.—8. *ms*, remembrança? *(les lletres darreres esborrades)*.—9. *ms*, en amar *repetit i tatxat el primer*.

lo mon fos sens fi, per tal que perdurablement conegués la eternitat de Deu esser sens fi; cor si lo mon hagués fi, no fóra creatura que conegués que la eternitat de Deu es sens fi.

2. Con lenteniment hac satisfet a la volentat, lenteniment sesforçà a pujar[1] a entendre, e desviàs de la ymaginació, e entès que si en la[2] eternitat de Deu no era qui engendràs scient[3] e amant en bonesa e granea infinides, haurias pus fortment eternitat a durar, que saviesa amor bonea e infinitat; e si en saviea e[4] amor, bonea e infinitat de granea, no havia[5] qui engenràs eternal, haurias en Deu pus fortment bonea granea[6] amor, que eternitat; e cascuna de aquestes coses es inconvenient. Per lo qual lenteniment fo exalçat en contemplar e adorar la eternitat[7] de [Deu].

3. Per ço quel enteniment hac entès de la eternitat de Deu, fo la memoria endreçada a membrar, per lo qual endreçament membrà que per generació e processió eternal en infinitat de bonea granea poder, e cetera, es major la impossibilitat que en la eternitat de Deu sia corrupció ni començament, [que] no fóra si la eternitat fos buyda o privada de engendrador e engenrat e procehit; e per açò lenteniment entès que eternitat no se hauria a tan gran entitat sens obra de eternar per manera de engenrament eternal e procehit eternal, com ha per distincta concordança de eternal sobject ⟨ab⟩[8] infinida essencia eternal.

4. Dementre quel enteniment contemplava, la volentat se alegrava; mas per ço com la memoria oblidà Deu,[9] la voletat sentristà, e duptà que a la eternitat de Deu hagués mester infinits eternals, en nombre, engenradors e engenrats e procehints; mas lenteniment recorrech a la

1. *mc*, pujar [mes auant] : *v*, pujar mes alt. — 2. *ms*, ella (el- *raspat*]. — 3. *ms*, scientment? *les darreres lletres raspades.* — 4. *ms*, bonea, *tot raspat fora* e. — 5. *ms*, hauias, *la* s *raspada.* — 6. *ms*, *segueix un mot raspat*, saviea? — 7. *mcv*, per lo qual [inconvenient] ... la [trinitat] eternitat. — 8. *ms*, sobirà? en : *mc*, sobject [ab comensar çajus] en : *v*, *consona amb mc*. — 9. *mcv*, [la perfeccio de] Deu.

perfecció de la eternitat infinida en bonea granea poder, e cetera,[1] e per açò entès que una paternitat una filiació una prossessió es bastant a una essencia divina eternal, com sia, cascuna de les tres[2] demunt dites, infinida en dignitats egualment; per la qual infinitat fóra en Deu sobrefluytat si hagués mester [suppòsits en nombre infinits, per la qual superfluitat][3] no poguera esser en Deu perfecció de dignitats.

5. Con lenteniment hac alegrada la volenıat e endreçada la memoria per ço que hac considerat, adoncs dix a la eternitat de Deu aquestes paraules: Eternitat, qui has en tu matexa obrat eternal qui es de ta entitat matexa! Més ames ta entitat de obra,[4] que la obra de ton efectu[5] qui no es de ta entitat: donchs, cové que ams més la tua obra, que no altra obra qui no es de ta essencia; e per açò cové ta obra esser eternal, denant a començament de obra que no sia de ta entitat, cor si no ho era, aytant amaries durament de obrar, en ta eternitat, de ço qui no es de ta essencia, con fas la obra que es de ta entitat[6] matexa; e açò es inconveniment e contra la bonea: per lo qual[7] es significat que lo mon es començat; cor tu [qui] eternalment sabs ta entitat e sabs lo mon, cové que enaxí sies denant per eternitat al temps e al mon, con li est denant per nobilitat de dignitats, cor si no ho eres, series injuriosa a ta nobilitat.

6. Ajustar[8] començat e finit a eternal infinit, es per gran noblea granea, e cetera, qui es en eternitat; cor si eternal no pogués esser una persona ab finit començat, seguiras que bonea infinitat saviesa amor perfecció gloria virtut, no agren[9] tan gran poder en eternitat e en començament finit, com han si[10] eternal infinit e començat finit

1. *ms*, *calderó*. — 2. *mcv*, tres [persones]. — 3. *Tot sobre raspat.* — 4. *mcv*, obra de ta entitat. — 5. *ms*, afectu. — 6. *ms*, *afegeix*, eternitat *puntuat i tatxat.* — 7. *mc*, e contrari a bonea per la (*corregit* lo) qual [inconvenient]. — 8. *ms*, ajustat. — 9. *ms*, seguires ... agran *passim.* — 10. *ms*, e en *i* han si *sobre raspat.*

son una persona tan solament; la qual persona adoren e contemplen lentendre lo voler[1] e lo membrament de la ànima sobre la ymaginació, que no pot puyar a tan alta consideració.

5. *Del poder de Deu*

ESTAVA en un bell palau lenteniment ab ses sors memoria e volentat, e adoraven e contemplaven Deu; e vench ymaginació, e volent entrar en lo palau, tochà a la porta, dient que ella volia esser en lur companyia; mas lenteniment manà que no li obrissen la porta, cor torbarloshia lur contemplació ab coses temporals objectes a la ymaginativa e la sensitiva; e per ço lenteniment dix, a ses sors, estes paraules:

2. Una vegada sesdevench que yo considerava en lo gran poder de Deu, qui pot, contra[2] cors natural, resucitar los morts; cor si lo maestre[3] en la materia dargent,[4] pot retornar la forma que desfà, quant més Deu pot retornar la materia del cors del home mort sots la forma en la qual era con era viu![5] Dementre que yo considerava en axí, la ymaginativa e la sensetiva me volgueren enganar, dients que lo maestre no retorna la forma matexa en nombre, mas fa altra forma; [e jo recorreguí][6] a la majoritat del poder de Deu e a la minoritat del poder del maestre; e per açò entís que en ço que Deu ha major poder quel maestre, pot retornar aquella forma matexa en nombre, la qual no pot retornar lo maestre, a[l qual la materia ne la][7] forma no es tan obedient com es al poder de Deu; e per açò [entís resurrecció, e los] .vij. sagraments, en que

1. *ms*, la volentat *corregit* lo uoler.—2. *v*, sobre.—3. *ms*, *afegeix* de resurreccio *puntuat e tatxat*.—4. *mcv*, dargent [o de altra cosa semblant].—5. *msv*, *calderó*.—6. *mc*, altra forma [semblant en specia a la precedent. E jo recorregui] *(seria millor* recorri?) *al marge inferior*.—7. *mc*, la qual la materia ne la *sobre raspat*.

cové que Deu ús[1] de mayor poder que natura, car si nou fahia, no faria demostració de sí mateix perfetament en son effectu, lo qual ha creat a demostrar son poder. E car la ymaginació e la sensetiva man volgut decebre[2] per esta manera e per moltes daltres, per ço es rahó que no sia en nostra companyia con som en nostres altes consideracions.

3. Molt plagué a la volentat ço que hac dit lenteniment, e dix que enaxí com es impossible cosa resurrecció, segons cors natural, enaxí, e molt mills, es impossible cosa al poder de Deu que faça contra justicia, qui fa[3] resucitar home; e per ço que la volentat deya, membrà la memoria, dient que al poder de Deu no es neguna cosa impossible ab que no sen seguescha negun inconveniment contra bonea justicia virtut, e cetera.

4. Plaer hac lenteniment com ses sors lo havien entès, e puyà ensús, dient quel poder de son [Deu e Senyor][4] es infinit en virtut infinida, la qual virtut es una cosa matexa ab infinida bonesa granea eternitat saviesa amor perfecció e gloria; e per açò covenia que lo poder e la virtut obràs[5] obra infinida en les dignitats demunt dites, cor si nou fahia, seria contra la virtut e la actualitat de les dignitats ab quis cové obra infinida per totes sí matexes: car enaxí com es inconveniment que poder finit puscha obrar infinit en cosa finida, enaxí, e molt mills, es inconvenient que infinit poder no puscha obrar obra infinidament en dignitats infinides, cor si no ho fahia, hauria mayor poder e disposició en finitat de obra que en infinitat, e seria major la actualitat del poder finit que del infinit, e lo poder infinit no poria obrar sino en cosa finida, e seria significat quel poder finit pogués obrar infinidament en cosa infinida; e açò es inconvenient.

---

1. *ms*, hus. — 2. *mc*, -ebre *sobre raspat.* — 3. *mc*, [la diuinal] justicia qui fa, *amb dues lletres raspades*: *sembla que deia* farà *o* faça. — 4. *Sobre raspat.* — 5. *ms*, hobras.

5. Com memoria hac membrat ço que significaven les paraules que l enteniment dehia del poder de Deu, demanà de Deu al enteniment si ell entenia la obra divinal còm obra infinidament en sa virtut matexa; e l enteniment respòs a la memoria per metàfora, dient que los seus actus [e aquells de vo]lentat e memoria eren una cosa,[1] una obra matexa de la ànima con prenia algun object membrant entenent amant; e car tots tres nos convertien en esser una essencia, eren potencies: per açò era diversa[2] la obra e composta de tots .iij.; e per açò la volentat amava, mas no entenia ni membrava, e la memoria membrava, mas no entenia ni amava, ni ell, enteniment, no membrava ni volia;[3] e per açò ell[4] entenia que en Deu era obra de poder infinit, mas no podia entendre la manera, per ço com la memoria no podia membrar, per tal com yo [no] entench;[5] mas la volentat per fe la pot amar creent aquella obra ⟨ques⟩ que ella sia.[6] E cor la volentat a vegades no vol amar sens que yo no entena, per açò dupte en ço què es,[7] e enclinem a ymaginació e a ignorancia, e a vos, memoria, fa oblidar què es ver per [sa descreença].[8]

6. Plorà la volentat ses colpes, e promès obediencia al enteniment; e consolà la memoria, dient que lo foch ha tant[9] poder en virtut, que multiplicaria calor en cors infinidament si havia compliment de lenya que pugués cremar; mas per defalliment de la materia roman en potencia sa virtut, e es actu[10] segons la cantitat de la materia; e cor lo poder de Deu pot més perdonar que hom peccar, covés la volentat[11] conortar ab contricció e sperança; e a

1. *mc*, los seus actes *sobre raspat* e aquells de la vo- *al marge* ... una cosa *puntuat i tatxat*.—2. *ms*, conuertian ... eran potencias [e] per aço era diuerssa.—3. *mc*, enteniment *puntuat i tatxat* no membraua ni uolia [mas que entenia].—4. *ms*, *afegeix* no *puntuat i tatxat*.—5. *mc*, no [la] podia ... [no la] entench.—6. *ms*, creent [que] aquella obra que ella sia, (creent que *sobre raspat;* que ella *puntuat i tatxat*).—7. *mc*, que es [ver].—8. *mc*, [ço] que es uer per [sa descreença] *segueix un blanc d'un terç de linea*.—9. *mc*, tant [gran].—10. *mc*, [en] actu.—11. *v*, coue us a vos voluntat.

mi cové[1] membrar que si Deus no obrava en sí mateix infinidament, son poder seria egual en virtut al foch en obrar[2] e en actu e en potencia; e açò es inconvenient. Per lo qual la memoria membra poder infinit agent[3] actual qui pot més entendre en sí mateix que en creatura; e con se sapia egual en actu e en virtut e en obra lo poder divinal, cové ques sapia en obra infinida en essencia e en dignitats, cor si aytal nos sabia, sabrias major en potencia que en actu; e açò es impossible.

7. Esforçàs lenteniment en puyar, e tramès ses forces en la sobirana extremitat de sa consideració, e dix, adorant, estes paraules: Divinal poder! Si est infinit en tu saber e amar infinidament, te cové infinit[4] poder quit sapia infinit e quit am com infinit; cor aytant es digne, la[5] infinitat de [tes] dignitats, com sia coneguda e amada per poder a qui dons infinitat de ta essencia e de[6] dignitats, com est digne que per tu mateix sies amat e [cone]-gut;[7] e si açò no era enaxí, seguirsia que fosses pus digne en esser agent, que en esser object amat e conegut; e en quant series object, series[8] menor en poder que ta acció, e hauria en tu divisió de major e menor poder virtut e perfecció; e açò es inconvenient: per lo qual es significat que aytant est gran en infinitat per bonificar infinir eternejar virtuejar, com est en conèxer e amar.

8. Devallà lenteniment un grau a enjús, e entès que lo poder de Deu pot a sí ajustar poder finit e unirse ab ell en esser una persona, a significar que él lo faria infinit siu podia rebre, e que<l Fill de Deu>[9] reb del Pare poder infinit per ço cor lo pot rebre, en lo qual rebiment es engenrat per lo Pare infinidament.

---

1. *mc*, coue [dix la memoria].—2. *v*, per lo obrar.—3. *mcv*, per lo qual [inconvenient] ... agent [e pur].—4. *ms*, infinidamente coue (*mc*, coue [a tu], *raspada la e final de* -mente) infinir?—5. *mc*, *abans i després de* la *hi ha lletres raspades.*—6. *mc*, de [tas].—7. *mc*, cone- *sobre raspat* : *potser deia* entengut.—8. *ms*, sserias ... sserias.—9. *mc*, [e a significar encara quel fill de deu].

9. Aprés aquesta consideració la memoria membrà con gran es lo poder infinit de la humana natura de Jhesu Crist en la unió la qual ha ab lo poder del <Fill de Deu, qui del> Pare es; la[1] volentat amà aquel poder qui a mort volch lo cors humiliar, e sots forma de pa lo fa en la missa estar; el enteniment renuncià a maravellar[2] dient aquestes paraules: Gloriós poder! Not pusch mayor entendre, e est mayor que yo not entén; e si no eres tant gran com tentén, hauria en tu defalliment de virtut, qui a mon entendre no poria donar compliment; e si tu no pots tornar lo mon a nient, no [li] has pogut donar començament, ni en lo teu poder no ha sostentament, e est altre poder en lo qual entén[3] acabament sens defalliment.[4]

6. *De la saviesa de Deu*

PREPOSÁ lo humà enteniment puyar adorar e contemplar la saviesa de Deu, e foren en sa companyia memoria e volentat, per ço que la memoria membràs e la volentat amàs ço quel enteniment entendria de la saviea de Deu. Com lenteniment fon puyat molt alt, la volentat li dix que pujàs més ensús, e lenteniment respòs que no poria més ensús puyar; e adoncs la volentat ach fe que lenteniment pogués més entendre que no havia entès de la saviesa de Deu;[5] e per açò lenteniment pujà més ensús, e dix a la volentat e a la memoria, de la saviea de Deu, ço que entenia, dient aquestes paraules:

2. Jo entench que la saviesa de mon Deu es en essencia infinida, e en entendre en bonejar magnificar eternejar poderejar amar acabar gloriejar virtuejar; e si açò no era

1. *mc*, del [fill diuinal qui del diuinal] pare es [engenrat en la essencia diuinal. E] la.—2. *mc*, [en] la misa ... marauellar[se].—3. *mc*, [jo] enten.—4. *mc*, *afegeix* [les quals coses totes son gran inconuenient] *al marge inferior.*—5. *mc*, *afegeix* [dientli que supposas per fe que mes ne podia entendre] *al marge inferior*: *v*, *consona.*

enaxí, entendria que en la saviea hauria defalliment de les actualitats demunt dites; lo qual defalliment es impossible.

3. Com la memoria hac membrat e la volentat amat ço que havia dit lenteniment, en aprés dix més lenteniment que bonejar e magnificar, e cetera, eren en una essencia matexa, la qual es la saviesa matexa de Deu, [en la qual] bonea en bonejar e granea en granejar,[1] et cetera, son una cosa matexa en essencia; car si no eren una cosa matexa en essencia, serien moltes essencies[2] distinctes les unes de les altres, e serien infinides e finides en quant no serien una essencia: açò es impossible e contradicció, con sia cosa que tot ço que es de Deu[3] sia infinit en essencia en dignitats e en actualitat.[4]

4. Aprés que l enteniment hac contemplat segons que demunt es dit, sentí en sí que nos tenia per content de ço que tant solament hac considerat e descorregut en la *Art* que havia *abreuyada de trobar veritat,* e per virtut de Deu esforçàs a puyar entendre molt altament, dient al voler e al[5] membrar de ses sors, estes paraules per metàfora: Mon[6] entendre es actu de mi, qui son enteniment, e vos, voler, sots actu de ma sor volentat, e açò mateix dix[7] del remembrament; e per ço com nos tots tres som potencies e nons convertim en .j.ª essencia, es inconvertible lo actu de cascun en entendre en voler en membrament, en lo object[8] que prenem. On, si fos en nosaltres tanta de virtut que fossem una essencia, seguirias que en nostra actualitat la memoria e la volentat enteneren,[9] e yo membrara e amara, e la memoria agra voler, e la volentat agra remembrament; e si retenguessem cascú nostra proprietat, la qual havem en esser distinctes ac-

1. *mc*, en la qual *sobre raspat* bonea e bonejar e granea e granejar.—2. *ms*, eran *passim* ... essencias.—3. *ms*, ques de deu: *mcv*, qui es en Deu.—4. *ms*, actualitats *(la* s *raspada)*.—5. *mcv*, [e a]l; *potser* el?—6. *v*, *calderó i sense* mon.—7. *Serà* dic?—8. *ms*, sobiect *(la* s *raspada)*.—9. *ms*, seguiries ... enteneran *passim, et sic de ceteris et similibus.*

tualitats concordans e eguals, en prenent los objects los quals fossen una essencia, e que en nos mateys prenessem objechs[1] distinchs e eguals sens nulla contrarietat, los quals fossen una[2] essencia, haguerem ne mayor actualitat en entendre e en membrar e en amar, e forem en mayor perfecció de virtut en bonea en[3] bonejar, e cetera, e forem ne pus semblants a la causa primera en nostre stament.

5. Ab gran afectualitat dix lenteniment aquestes paraules: E si yo entenia[4] mi en mi infinitat de bonea en bonejar e granea magnificar,[5] e cetera, entendria gran infinidament mi en ma obra, en bonea bonejar e granea granejar, e cetera; e si yo entenia mi poderós a aytal obra e no obrava, e lexava egual distinch concordant en mi matex, entendria esser[6] ociós, avent accidia e defalliment, e no hauria enteció a fer obra qui hagués perfecció, ni seria tant lunyat a abstracció, e en ma obra no hauria propinquitat a perfecció; e ma obra haurias a mayor intenció en[7] mon efectu fora, que en mi si li donava distincció e perfecció estant per sí entès acabat sens defalliment;[8] e cor la mayor perfecció de obra covenga a[9] esser atribuyda a la saviesa de Deu, ab que no sen seguescha inconvenient, per açò cové que açò per que jo seria Deu, si avia en mi la perfecció de la obra demunt dita, que aquella sia en Deu de necessitat, car si no ho era, poria yo esser Deu per altra virtut e perfecció de obra qui no seria Deu; e açò es impossible e contradicció: per la qual es significada la gloriosa trinitat de mon Deu.

6. Fortment se maravellaren memoria e volentat del enteniment com era pugut puyar tant altament entendre, tro que la memoria membrà que la saviesa de Deu, quel

1. *ms*, fossen una essencia e que, *i* objechs *puntuat i tatxat.*— 2. *ms, davant* una *dues lletres raspades* (en una?).—3. *mc*, e *(la* n *raspada).*—4. *msv*, entenent.—5. *mcv*, he [de] granea [en] magnificar.— 6. *ms*, hauer : *mcv*, hauer [esser].—7. *ms*, a *sobre raspat.*— 8. *ms*, *calderó.*—9. *ms*, a *raspada.*

enteniment entenia, lo illuminava a entendre; emperò oblidàs memoria, e ignorantment dix al enteniment estes paraules:

7. Si Deus ha perfecció en bonea bonejar e granea granejar, e cetera, sobrefluytat es engenrar altre egual a sí e distinch. Molt desplach a la volentat ço que hac dit la memoria, e reprèsla fortment dient estes paraules: Contra caritat e justicia es que en les mayors necessitats quens ha mester nostre frare lenteniment, li siam contraris e li embarguem sa contemplació; e tu has oblidat ço que ha dit lenteniment; car segons que signifiquen tes paraules, Deu no entén ni bonifica ni magnifica, e cetera, per ço que li sia necessari, car si ho fahia, no hauria perfecció; mas de sa perfecció e de sa entitat e de sa natura e de sa propietat es que de son entendre e bonificar, e cetera, seguesquense grans coses; e per açò covè que Deu, beneyt sia ell! obre[1] un egual a sí mateix en essencia en dignitats. Aquest es Deu Pare qui engenra Deus Fill, e dells [abdos] proceeix [Deus][2] Sant Sperit.

8. Torbat fo lenteniment car la memoria hac oblidat com ell se metia en gran perill a entendre per ço que ella ne pogués haver gran remembrança; e dementre que lenteniment estava axí torbat, vench la ymaginació que dix al enteniment estes paraules: Si Deus covè obrar distincts suppòsits per ço quen sia mayor sa obra[3] en bonejar magnificar eternejar, e cetera, donchs segueixse que Deus deja obrar, en nombre infinit, deus infinits en essencia, distincts los uns dels altres. Mas lenteniment li destrouí leugerament ses paraules: que[4] de nombre infinit nos segueix perfecció; e car la obra covenga en Deu esser perfeta, per ço basta una paternitat, una filiació, una processió, pus que [son] en infinitat de essencia e[5] dignitats; e cor es contradicció que molts deus pusquen esser infinits

1. *ms*, obra.—2. *mc*, abdos *i* deus *sobre raspat.*—3. *ms*, hobra *passim.*—4. *mcv*, [dient] que.—5. *ms*, en *(la* n *raspada).*

sens que no sien una essencia, no es cosa que puscha esser mas un Deu infinit: Deus Pare, Deus Fill, Deus sant Sperit, [qui] sien[1] un Deu tant solament, ço es .j.ª essencia divina que totes coses termena.

9. Cogità la ymaginativa si poria ymaginar ço quel enteniment avia dit, e cor no ho poch ymaginar, que tres suppòsits infinits distincts no sien tres deus distincts en essencies,[2] lenteniment li parlà per metàfora, dient que hom nici pot fer moltes questions a que no pot respondre, per ço com no pot entendre la solució. E cor tu, ymaginació, no pots tant ymaginar com jo pusch entendre, per açò dich la solució de ta dubitació a ma sor volentat, que sobre tu pot amar, la qual solució li dich *metaforice* per estes paraules:

10. Si lo cors del hom havia tantes de perfeccions en humanitat que fos home perfet,[3] e que [cascú hagués] la proporció [que han cors e ànima en esser][4] ensemps un home, seguirsia que cors home e ànima home fossen[5] un home tant solament, segons les condicions demunt dites. Per la influencia de la alta eccellencia del enteniment hac la ymaginativa bona consideració en ymaginar la metàfora quel enteniment li ach dita per eximpli sensual; mas car lenteniment aplicava la metàfora a coses intellectuals, duptà la ymaginativa, dient que si .iij. suppòsits, distinchs la un del altre, eren una essencia divina, covenia que hi fos compusició. Mas lenteniment dix que per ço cor en la essencia divina era infinida simplicitat, per açò era impossible cosa que en Deu hagués loch componició, la qual hi auria loch sens infinitat de obra[6] estant in simplicitat per generació e processió.

---

1. *Serà* sient?—2. *ms, calderó.*—3. *mcv, afegeixen* [e anima per si matexa hauria semblant perfeccio] *al marge inferior.*—4. *mc,* cascu hagués *al marge*; que han cors e ànima en esser *sobre raspat.*—5. *mcv,* [cascu] faes (-aes *sobre raspat), però sembla que deia* fossen).—6. *ms, intercala* estan de hobra *(repetició) tot tatxat.*

7. *De la volentat de Deu*

CLAMÁ lenteniment ses sors, e dix que puyassen contemplar la trinitat de Deu;[1] e respòs volentat dient que ella noy volia pujar ab lenteniment, per ço que no hi perdés sos mèrits sil enteniment entenia esser en Deu trinitat. Mas lenteniment respòs molt fortment a la[2] volentat, dient que ell era crehat per conèxer Deu, e la volentat era creada per amar Deu; e per ço covenia que en cascú fes Deus virtuts segons la final entenció per que era creat. Dementre quel enteniment [e la volentat se] contrastaven, concordarense abdosos [que estiguessen] a jutjament[3] de la memoria, qui determenàs la questió si la volentat devia pujar o no ab lenteniment en contemplar en[4] fruyr la trinitat de Deu.

2. Alleguà primerament volentat, dient que ella perdia fe sil enteniment entenia esser trinitat en Deu, e car fe sia mijà[5] per lo qual guanya hom gloria, es contra justicia tot ço qui es[6] contra fe. Aquesta raó e moltes daltres dix la volentat a fortificar son dret, e com hac finides ses rahons, la memoria dix al enteniment que digués la sua rahó. Illuminat fo lenteniment del divinal lum de gracia, e dix que si leguda cosa era entendre Deus esser, que es .j. dels articles, que leguda cosa era entendre trinitat, pus Deus ne donàs gracia a aquells qui la entenen[7] per aquella virtut ab[8] la qual entenen Deus esser de necessitat.

3. Aprés aquesta rahó posà enteniment en son libell, e dix que en quant volentat desamava[9] que la trinitat de

---

1. *ms, afegeix* e la uolentat *puntuat i tatxat.*—2. *mcv,* repres molt fortment la.—3. *mc,* e la volentat se *als marges;* que estiguessen *sobre raspat;* a jutjament *corregit de* ajustament?—4. *ms,* en *(la* n *raspada).*—5. *ms,* miga.—6. *ms,* ques? : *mcv,* qui es.—7. *ms,* entenan.—8. *ms,* a : *mcv,* per.—9. *ms,* desamable *corregit* desamaue.

Deu fos coneguda ⟨per ço que ela hagués major mèrit⟩[1] e per major mèrit agués mayor gloria, ⟨apar⟩[2] que amàs més mayoritat de sa gloria, que esser coneguda la trinitat de Deu; e per açò era contra la justicia de Deu e caritat, e contra la final rahó per que era creada; era[3] contraria a la mayor perfecció que voluntat pot haver a amar la trinitat en la conexença que pot haver lenteniment; era[3] inregular, voluntat, contra la regla per la qual los infells mills poden esser induyts a convertiment; e dix que en son entendre fe no prenia null mortificament, mas que romania en àbit, e podia esser actu sobre açò que podia[4] entendre lenteniment. Aquestes rahons e moltes daltres dix lenteniment allegant son dret.

4. E com la memoria ach ohit a cascú, no hac audacia de jutjar, e lexà la questió insoluta; mas dix al enteniment que si ell volia puyar a ensús adorar e contemplar Deu en sa essencia e en sa trinitat,[5] que ella lo seguiria per son poder segons que él ne seria illuminat enteniment. E confortat[6] fo lenteniment a puyar, e puyà, dient a la volentat quel seguís e que no fos contra sos mèrits, los quals ⟨avia⟩ per entendre, ⟨e per los quals⟩ la volentat pot aver mèrits en molt[7] amar ço quel enteniment entén de la trinitat de Deu. E per açò la volentat hac contricció e devoció, e seguí lenteniment, lo qual dix a la volentat e a la memoria, de la trinitat de Deu, aquestes paraules:

5. La pus semblant obra que Deu pot fer a sí mateix, es fer Deu que sia a sí egual en infinida bonea granea eternitat, e cetera, e que ell e sa obra sia un Deu

1. *mc*, desconeguda *corregit* coneguda [per hauer ela major merit].—2. *ms*, e per : *mcv*, e per [conseguent].—3. *mc*, [e] era.—4. *mcv*, [en] actu ... que [no] podia.—5. *ms*, eternitat *corregit* trinitat.—6. *ms*, seria *sobre raspat;* enteniment *puntuat i tatxat;* confortat *corregit.*—7. *mcv*, los quals [pot adquirir] per entendre [com haia occasio] la uolentat de hauer merits per molt *(els claudators,* de *i* per *sobre raspat. La nostra lliçó* e per los quals *ens sembla que es la primitiva, ara substituida per* com haia occasió).

tant solament, avent totes les dignitats que de ell se covenen; e si Deu desama aytal obra, es enemich[1] de mayoritat de obra en dignitats e [ha] a sí mateix mala volentat; e si Deus no pot fer a sí matex semblant obra, es major en volentat e en esser que en obra; e açò es inconvenient e contra la volentat de Deu e contra totes ses dignitats. Per la qual contrarietat lenteniment entès en Deu de necessitat obra egual a Deu, en la qual es significada trinitat. E per açò dix a volentat estes paraules: Si tu, voluntat, eres[2] poder egual a ton voler e volies posseir tot lo mon,[3] encontinent quel volries lo pories haver; e si ton voler era justicia egual a ton poder, faries egual obra a açò quet requerria la dignitat de ton voler e poder de justicia;[4] mas com tu no est egual en poder e voler, e quar no pories haver lo mon[5] en ta possessió si bel[6] volries haver, ni as egual justicia al poder que no pots haver, per açò pots voler moltes coses que no pots haver, e pots fer injuria, per ço com te defall[7] voler contra justicia.

6. [8] Per aquesta metàfora e per moltes daltres significava lenteniment a la volentat la trinitat de Deu, la qual volentat dix al enteniment estes paraules: Assats son pagada de ço que recomptes, e prech te que recomptes de la encarnació del Fill de Deu algunes paraules, e sim pots donar manera còm la encarnació puscha amar e ton entendre[9] exalçar més ma animositat en Deu amar e ses obres. Clamà lenteniment memoria, e pregàla que remembràs a la volentat la metàfora demunt dita, per la qual havia significada trinitat, cor per aquella metàfora matexa podia volentat contemplar la encarnació de Deu, la qual près de la verge gloriosa nostra dona santa Maria, qui es beneyta sobre totes les fembres.

1. *ms*, henemich.—2. *ms*, dix la uolentat ... eras.—3. *mc*, lo mon *corregit de* lom?—4. *mc*, e [de ton] poder [e] de [ta] justicia.—5. *ms*, *intercala* en ton uoler *puntuat i tatxat*.—6. *ms*, si bell.—7. *mcv*, te? *corregit* com [has] defall[ent].—8. *ms*, *sense calderó*.—9. *mcv*, e [quem dons] sim pots donar ... e [per] ton entendre.

7. Aprés que la memoria ach obeít los prechs que li hac fets lenteniment, recomptà lenteniment la encarnació e passió e resurrecció de Jhesu Crist per esta metàfora, segons estes paraules: Tant es noble la primera causa en sí, que tot son efectu ha mayor apetit a ella que a sí mateix, e açò es per ço car en sa causa ha lefectu major perfecció que en sí mateix; e per açò, per lo gran atalentament del efectu e per la gran caritat humilitat justicia de la causa primera, covench que algun particular del efectu fos ajustat ab sa causa, per ço quel efectu se pusqués complir pus perfetament, e que major ajustament e concordança ne pogués esser enfre la causa e lefectu, e que la causa ne pogués pus fortment significar e revelar la noblea de ses dignitats a son efectu.

8. Dementre quel enteniment dehia aquesta metàfora, e moltes daltres, vench ymaginació, e dix que si Deus es encarnat, covenia que fos termenat en carn que près, com aquella carn [sia] cors termenat e finit. Mas lenteniment solvé leugerament la questió, dient a la ymaginació estes paraules: Ymaginació, moltes vegades mavets torbat e devallat de les altes consideracions a les baxes; e açò fets per ço cor no havets virtut a puyar tant altament pendre los objects, com jo faç. Ymaginació, ymaginats con vos e jo som estats en una obra matexa con prenem algun object sensual en lo qual havem diverses obres, con vos prenets lobject ymaginant e yol prench entenent; e cor yo son major que vos en obra, es significat que tota ma virtut no es termenada en vos, car si ho era, seria egual en object ab la virtut de vostra obra; e açò es inconvenient, com sia cosa que yo puyg a la rahó ço que vos me representats de les coses temporals qui son dejús, en virtut, a les intellectuals.

9. Com lenteniment hac solta la questió per la metàfora demunt dita, adoncs parlà volentat, e dix aquestes paraules: Alegrada consolada son en les paraules de mon

frare lenteniment, e si la volentat del Deu de gloria me dava voler per lo qual induys lo cors a marturi, murint[1] per preycar sos honramens e per preycar veritat de la santa fe cathòlica, aparellada son de amar.[2]

10. Plorà lenteniment con hac ohides estes paraules, cor entès que memoria oblidava la passió de nostro senyor Jhesu Crist, qui en la creu [se] representa, [per la qual][3] la volentat es occasionada a amar tant fortment, que no dupte lo turment ne mort del cors, e ques tinga per tenguda de preycar ço que la memoria ha en oblidament, en quant la volentat nos cuyda que la volentat de Deu haja donada occasió de amament, la qual li ha donada sens altre alongament, segons que recompta[4] la metàfora demunt dita.

8. *De la perfecció de Deu*

Estaven en un verger enteniment memoria e volentat, e tenien solaç de la perfecció de Deu, dient la .j. a laltra que puyassen con pus altament puguessen[5] contemplar e adorar la perfecció de Deu; e per açò ordonarense en tres maneres, de les quals es aquesta la primera:

2. Sotsposà voluntat Deus esser, e aver Deus perfecció en sí mateix e en sa obra, la qual supposició es[6] per ço quel enteniment cerchàs demostracions per les quals provàs Deus esser, en la qual provació fos exalçat a entendre. Dementre quel enteniment, per lefectu, encerchava la primera causa, la memoria membrà que en lo començament del Libre es demostrat Deus esser; e per açò dix la volentat al enteniment que encerchàs la per-

1. *ms*, murent? *corregit* murint.—2. *Serà* anar?—3. *mcv*, [sa] representa; per la qual *sobre raspat*.—4. *ms*, que se? recompte (se? *raspat i* re- *sobre raspat*).—5. *ms*, tenian ... puyasen ... puguesen.—6. *ms*, susponcio es? : *mc*, suposició feu (feu *sobre raspat*).

fecció de Deu, la qual encerchà lenteniment per la segona manera que es per rahons necessaries, dient lenteniment estes paraules:

3. Manifesta cosa es que aquesta[1] segona manera, per la qual pus altament podem puyar a contemplar la perfecció de Deu, es que ensemps ajam una actualitat de obra que sia distincta en .iij. actualitats, ço es, entendre membrar e amar la perfecció de Deu per necessaries demostracions; e per açò, per[2] tal que yo puscha puyar mon entendre que en Deu ha perfecció, venim[3] per obrar be, la qual obra significa que en Deu ha obra de perfecció en be; cor perfecció sens obrar be infinit en granea eternitat, e cetera, ha defalliment en quant es contrari a la concordança que be e obra han en infinitat de be gran eternal, e cetera; e cor en Deu se descovenria perfecció sens obrar e obra sens perfecció, covè de necessitat que en Deu sia obrar e obra de perfecció de bo gran eternal, e cetera; e si Deus no ha obra en sí mateix, per ço com ⟨obra es⟩ perfecció, ⟨obraria defora⟩ obra de perfecció e no de influencia de obra, ⟨e seria⟩ diferencia[4] enfre sa perfecció e la obra que ix de sa perfecció e no ix[5] de obra que Deus haja en sí mateix. Açò es inconveniment, per lo qual lenteniment dix aquestes paraules: Enclinantse tota creatura a perfecció, segueix sa[6] regla natural daver apetit a la perfecció de Deu,[7] e per ço covè que la perfeta obra de Deu sia mayor en Deu que en son efectu, cor si nou era, hauria perfecció en les creatures e no en Deu; e açò es inconvenient. Per lo qual se levà lenteniment a entendre pus altament, entenent que en

1. *ms*, que daquesta *(la* d *raspada)*.—2. *ms*, aço per *raspat*.—3. *mc*, [enten que a perfeccio] uenim.—4. *mcv*, e si deus no ha (no h- *sobre raspat)* obra en si mateix per ço com [obrar diu] (obrar *sobre raspat)* perfeccio [obraria deu *(sobre raspat, i al marge segueix)* en effectu fora si mateix per ço com dins si mateix no hauria obra e proceiria aytal] obra de [influencia de] perfeccio e no de influencia de obra [de ques seguiria] *(sobre raspat)* diferencia.—5. *ms*, hix.. hix.—6. *ms*, se.—7. *mc*, de deu [en la qual ha perfeccio tota creatura].

Deu covenia esser obra e obrant e obrat en perfecció e perfet e perfeccionejant eternalment e infinida, car si no ho era, no poria entendre en Deu perfecció de obra.[1]

4. Membrà memoria e volentat amà ço quel enteniment entenia de la perfecció de Deu, e fo complida segona[2] manera de oració e de contemplació en tots tres; per lo qual compliment[3] multiplicà devoció en volentat en amar virtuts contra vicis, per la qual contrarietat se girà volentat e enclinàs a amar les virtuts quel enteniment entès e la memoria membrà, e tots tres formaren la terça manera de oració e de contemplació desamant peccat e colpes.

5. Estans en diverses temps les potencies de la ànima en les tres maneres de contemplació demunt dites, demanà volentat al enteniment quant vendrà temps que en lo mon sia perfeta devoció en amar e servir Deus, pus que Deus ha donada en sí matex la mayor perfecció que creatura pusca rebre de son creador, la qual perfecció covench esser per ço que la primera causa pogués revelar al efectu perfetament lactu de ses dignitats, e per ço ques seguís la perfecció mayor que pot rebre en lo ajustament de la causa en esser una persona ab ella. Respòs lenteniment, que en la desordonació quis segueix per ignorancia e per oblidament, es mortificada devoció; e car son diverses sectes qui dupten en fe, no serà perfecció en lo mon tro que devoció sia tan gran que no sia dupte de mort ni treballs a sostenir per donar conexença de la perfecció de Deu, e que enaxí com havem un Deu tant solament, tractem que ell[3] sia conegut amat e servit en la fe cathòlica tant solament.

6. Con lenteniment hac finides ses paraules, la memoria membrà la final rahó per que Deus havia creat lo mon, ço es a saber, con fos conegut e amat; e per ço dix

1. *mc*, de obra [ne en ell sens obra poria entendre perfeccio] *al marge inferior.*—2. *mc*, [la] segona.—3. *ms*, complidament.

a la volentat que covenia lo mon que vingués en aquella fi a que Deus lavia creat, cor si no ho fahia, Deu no daria perfecció a sa obra, e seria contra la final rahó per quel volch crear. E per ço que la memoria dehia, la volentat gità un gran suspir, e dix: A, con benauyrats son tots aquells qui tracten com lo mon vinga a aquella perfecció a que es creat, e que cessàs lo destruyment[1] de tantes ànimes qui ignorantment van al foch perdurable per defalliment de homens devots qui nols mostren veritat, per rahons necessaries, còm degen conèxer e amar Deu en la santa fe cathòlica!

7. Tots[2] tres ploraren longament per lo dampnatge ques segueix per ignorancia e per la mort de devoció; e la memoria volchse[3] aconsolar per ço com fahia son poder que Deus fos conegut e amat, e avia membrat en la trinitat de Deu e la encarnació e passió de nostre senyor Deu; mas la volentat dix que nos devia aconsolar null hom tro que vingués a perfecció son desijar, ja s fos que ell[4] hi fes son poder; cor aytal consolació es per defalliment damor e de devoció. E per açò dix lenteniment que adorassen e contemplassen Deu en ses dignitats de .ij. en .ij. o de tres en .iij. segons les .iij. maneres o figures demunt dites, e en aquella contemplació e devoció perseverassen tan longament tro que Deus do al mon lo compliment a que là creat la perfecció divinal.

9. *De la gloria de Deu*

ENTENIA lenteniment que granea mills se covenia ab gloria que poquesa, e per açò volentat amava més mayor gloria que menor, la qual major amor venia de la concordança qui es enfre mayoritat e gloria. On, dementre

1. *v*, decorriment.—2. *mcv*, totes.—3. *ms*, uolent *(corregit* uolch) se.—4. *ms*, desigar ... quel.

que lenteniment considerava en esta manera, la memoria membrà com lenteniment era puyat molt altament entendre la pluralitat de persones qui es en Deu, la qual es demostrada en la concordança de gloria e de majoritat, la qual significa pluralitat de persones divines; cor sens pluralitat nos poria mills convenir gloria ab majoritat que ab minoritat, ni no seria en volentat,[1] estant entitat natural per la qual amàs pus fortment mayor gloria que menor.

2. [2] Demanà volentat al enteniment si volent e amant Deu son effectu, multiplicava gloria en sí mateix per son effectu.[3] Respòs lenteniment, dient que en la volentat de Deu avia gloria tan gran per generació e processió infinida en totes les divines dignitats, que noy podia esser multiplicació de gloria; e car la divinal volentat ha plaer en tot ço que fa en sa obra, e per ço com en aquella fa ço que fa ab justicia, per açò cové que haja gloria de sa obra en son efectu, mas la obra intrínseca es infinida; per que no pot alterar sa gloria en multiplicació per gloria de efectu finit, la qual multiplicació fóra si en la divina essencia no fos obra intrínseca de gloria infinida en bonea e en granea de eternitat poder, e cetera.

3. Membrant memoria ço quel enteniment dehia, membrà com gran gloria ha Deus creada en la ànima de Jhesu Crist, qui entén esser una persona sa humana natura [ab la natura] del Fill de Deu; e per ço salegrà molt volentat, dient que tota altra gloria creada no era tant gran com es en lactu de la ànima de Jhesu Crist, qui entén e ama esser ajustada ab la natura de Deu; e per açò que la memoria membrava e la volentat dehia, lenteniment entès que segons la concordança de la bonea de Deu e de sa granea eternitat poder, la qual han en gloria, de generació e processió, se covenia que Deus creàs tan alta gloria e

1. *v*, nis poria trobar en la volentat (*mc*, uolentat [al' trobar] *al marge).*—2. *ms, sense calderó.*—3. *ms, calderó.*

tan gran en bonea eternitat poder, e cetera, que sobrepuyàs totes altres glories creades.

4. Aprés estes paraules la memoria membrà[1] con gran gloria es aquella de nostra dona santa Maria, qui membra e entén esser verge mare de Deu, e la volentat demanà al enteniment per qual manera Deus pot més multiplicar gloria en creatura. Respòs l enteniment dient, que per unió de Deu que unescha a sí mateix creatura: car enaxí com en home pot esser pus noble actu de volentat que en bestia, axí en la granea bonea poder, e cetera, de Deu, pot esser més multiplicada gloria creada que en altra cosa, e si lo poder e lo voler de Deu no avia perfecció a puyar ⟨a⟩ perfecció ço que en gloria[2] creada lo pot haver mayor, seria contra bonea [e] granea de Deu infinida.

5. Dehia l enteniment a la memoria e a la volentat, que con hom havia vana gloria, que aquella vana gloria era metàfora, con hom remembràs que tota bona obra ve de Deu.[3] Respòs ⟨a⟩ l enteniment la memoria,[4] dient que con hom ha ira, que aquella es metàfora, com hom haja paciencia fortitudo e humilitat. Demanà volentat per que era l ordonament demunt dit. Respòs l enteniment que per açò que multiplicàs en home mèrit per lo qual hagués en paradís major gloria.

6. Contemplà l enteniment en la gloria de paradís molt altament, per tal que la volentat molt la desijàs e la memoria membràs;[5] e la memoria membrà fortment les greus penes infernals per ço que la volentat [les temés. E fo questió si la volentat] s enclinàs[6] més a desirar[7] o a tembre.[8] Solvé l enteniment la questió adoncs con entès que la volentat es major en son actu con ama la gloria de Deu, que no es con tem les penes infernals.

1. *ms,* la memoria membra *repetit i tatxat.*—2. *mc,* [en] perfeccio ço [en] que gloria.—3. *ms, calderó.*—4. *ms,* l enteniment e la memoria (e la memoria *tatxat)* : *mc,* [la memoria a] enteniment.—5. *mc,* [la] membras.—6. *mc,* s enclinaue.—7. *v,* amar.—8. *ms, calderó.*

10. *De la virtut de Deu*

ESTAVA occiós lenteniment, e la volentat reprès lo molt fortment, dientli que ella no podia amar perfetament la virtut de Deu dementre que él estava occiós; e hac contricció lenteniment e pujà molt altament contemplar la virtut de Deu en .v. maneres, les quals son aquestes:

¶ La primera es actualitat de virtut intrínsecha que les divines dignitats han en sí matexes;

¶ Segona es de la virtut que creatura pot rebre de son creador;

¶ Terça es de la major virtut que hom ha en fer be e en squivar mal;[1]

¶ Quarta es de la virtut miraculosa qui es obra sobre cors de natura;

¶ Quinta es de la virtut natural que es en les creatures segons cors natural.

Per la primera manera es significada trinitat; per la segona encarnació; per la tercera parays; per la quarta los .vij. sagraments de santa Mare Esgleya; per la quinta la obra natural. Aquests .v. començaments son universals a conèxer tots altres començamens de virtuts.

2. Començà lenteniment primerament a contemplar en la primera manera, dient aquestes paraules: O, gloriosa molt alta virtut! Enfre vostra entitat e actualitat no ha diferencia; e cor vos, virtut, sots una cosa matexa en essencia ab[2] bonea granea eternitat, e cetera, e cové que vostre actu sia una cosa matexa ab lactu de bonea granea eternitat, e cetera; e per ço, virtut, cové que vos siats virtuós qui obre e qui faça virtut vertuós[3] egual a sí mateix en

---

1. *ms, amb el nom de* Segona *posa primer la tercera manera, i amb el de* Terça *posa la segona.*— 2. *mc,* ab *corregit de* en.— 3. *mcv,* uirtu[t e virtu]os qui obra e qui faça vertuos *(tatxat* uirtut *abans de* vertuós).

virtut virtuós per tota bonea que es bo, per tota granea que es gran, e per tota eternitat que es eternal,[1] e cetera: cor axí com virtut de sol, qui no cessa actualitat de luir ni foch de scalfar ni àngel de entendre, enaxí vostra actualitat de virtut no cessa de obrar actu infinit en les dignitats demunt dites.

3. Aprés aquestes paraules lenteniment dix que si loppòsit de virtut, qui fos infinit e corrompable, era sens generació, covenria que sdevengués en privació la actualitat de corrupció, per la qual loppòsit de virtut sdevenria en privació. On, con lenteniment ach entesa aquesta consideració, entès que en lactu de la divinal virtut convenia esser generació sens corrupció, per ço que perfecció de actu ne fos pus luny a privació per totes les dignitats.

4. En pus alt grau que no era puyat entendre, lenteniment puyà entendre la actualitat de la divina virtut, e dix que enteniment dàngel ha actu en entendre con entén. On, con entén àngel sí mateix, e son entendre no sia tota[2] sa entitat matexa, e àngel aja volentat e actu de volentat qui an[3] diversificació ab enteniment e entendre, per açò actu de entendre, en àngel, no es tan gran com entitat e essencia de àngel; e si àngel egualava,[4] en virtut, actu de entendre a sí mateix, [seguirsia que actu][5] obràs e faés altre àngel egual a sí mateix en enteniment e volentat, e actu de entendre e voler, ⟨e⟩ entitat essencia[6] e substancia e natura dàngel.[7] On, con lactu de la divina virtut sia egual a virtut en substancia[8] divina, covè de necessitat que actu de virtut en Deu faça Deu e tot ço que tayn a Deu, car si no ho fahia, hauria minoritat en

1. *mcv*, virtuos [qui] per tota bonea es bo per tota granea es gran e per tota eternitat es eternal.—2. *mc*, tota *sobre raspat.*—3. *ms*, en: *mcv*, en [manera de obrar no (*v*, *sense* no) ha].—4. *ms*, aguolaua.—5. *ms*, e o que *raspat*: *mc*, seguirsia que actu *al marge inferior*: *v*, *consona.*—6. *mcv*, e [de] uoler [en] entitat [de] essencia.—7. *ms*, *calderó.*—8. *mcv*, a [la] uirtut en [en bonesa granesa e cetera e sia egual a la essencia e] substancia *(el darrer claudator al marge superior).*

la actualitat de virtut, e la virtut hauria mayor possibilitat que sa actualitat. Açò es inconvenient.

5. Segons que enteniment, per actu de virtut en les dignitats demunt dites, contemplava la virtut paternal e filial, membrà[1] memoria que lo Fill cové haver actu qui sia Deu, lo qual actu sia en virtut virtuejar per tota bonea e son actu bonificar,[2] per tota granea e magnificar, e cetera; e si açò no era axí, lo Fill no seria semblant ni egual en actu virtuós ab lactu paternal.

6. Com la memoria hac membrat lactu filial, volentat amà lactu speritual, proce<hint> virtuejant e en essencia entenent virtut en infinitat[3] de bonea bonificar e granea magnificar, e cetera, e en essencia infinida en virtut virtuejar infinidament e <en bonea> bonificar,[4] e cetera; e per ço que la memoria hac membrat e la volentat amat, entès lenteniment molt gran distincta virtut de actu personal enfre les persones divines, e dix aquestes paraules: A lahor de la molt alta trinitat, les condicions que son enfre virtut de Deu e [ànima][5] intellectiva son moltes, enfre les quals es aquesta: que en Deu cové esser mayor[6] virtut que jo no pusch entendre, e cové en ell esser aquella virtut per que jo son pus virtuós a entendre; e cor jo no pusch entendre mayor actu qual es engenrar Deu e proceir Deu, cové que la virtut[7] sia en Deu, e quey sia pus actualment que yo no la pusch entendre; <car si no ho era, seguirsia que fos> [en mi major actualitat de entendre] que en Deu de granea de virtut, e granea de virtut

---

1. *ms,* membrant.—2. *mcv,* actu [qui es] bonificar.—3. *mcv,* proce[ssional amant] virtuejar en essencia [de] virtut [infinida e] en infinitat. (-ssional *sobre raspat;* amant *i* de *i* e, *entre linees;* infinida *al marge;* entenent *del text, tatxat).*—4. *mc,* en essencia infinida en [bonesa] virtuejar infinidament [e en essencia infinida en virtut] bonificar. (bonesa *sobreposat a* virtut *tatxat;* e en essencia infinida *al marge;* en virtut *sobre raspat).*—5. *mc,* anima *sobre raspat. Potser la lliçó primitiva era* potencia.—6. *ms,* mayor en (en *raspat).*—7. *mcv,* actu [de virtut sino aquell per lo] qual es engenrat deu e proceit deu coue [que a]quella virtut.

be eternejar, <e> cetera,[1] se desconvenria ab poder saviesa, e cetera.

7. Tant plahia a la volentat ço quel enteniment significava de la trinitat de Deu, que nos podia hujar ni jaquir de contemplarla; e per açò dix que lo foch ha mayor poder en scalfar <per> actu de sa calor, que laygua <escalfada>, com sia[2] laygua contraria al actu del foch en lo subject que scalfa; e per açò la mayor virtut de calor qui no cap en la actualitat, es lelament simple, lo qual significa quel actu de la divinal virtut infinida cové esser egual, en bonea bonificar,[3] ab la virtut infinida en essencia per totes les dignitats de la essencia, com sia cosa que a la[4] virtut divina nulla cosa no puscha contrastar. On, com açò sia enaxí, doncs cové quel poder de Deu puscha esser egual a sí mateix per ço que sa actualitat sia egual a sí mateix en virtut.

8. Remembrà memoria la segona manera de virtut; per que lenteniment dix[5] aquestes paraules: Mayoritat ha mayor concordança ab infinida [virtut que ab finida; e per açò la major] virtut que Deus pot donar a criatura <es que> li pot donar infinitat[6] de virtut per totes les divines dignitats. On, si Deus desamava la mayor virtut que pot donar a criatura, seria la virtut que pot contra lactu[7] de la bonea [granesa] eternitat, e cetera; e açò es inconvenient, que significa[8] la encarnació del Fill de Deu, en la

---

1. *mc*, no la pusch entendre. [En altra manera seria en mi major actualitat de entendre que en deu major actualitat de virtut e de granesa de virtut en virtuificar eternalment bo gran virtuós, la qual cosa] se desconuenria *(el claudator, al marge superior). Sembla que el copista saltà del primer* entendre *al segon, i el corrector omplí la llacuna, amb el claudator, tatxant* e que en Deu de granea ... eternejar cetera.—2. *mcv*, en scalfar [que no es l]actu de sa calor [e] com sia, *(tatxats els mots* que laygua *del text)*.—3. *mcv*, [a] bonificar —4. *ms*, que alcu ad? (alcú *tatxat i* ad *corregit* a *o* de).— 5. *ms*, per ço que lenteniment dix. (*mc*, dix[és]). *Seria* per ço que lenteniment <contemplás, e lenteniment> dix?—6. *mc*, [es] infinitat *(tatxat* li pot donar *del text)*.—7. *mc*, la [sua] virtut contra[ria a]l actu *(els mots* que pot *tatxats)*.—8. *mcv*, [per lo qual es] significa[da].

qual, virtut creada puja a la mayor mayoritat de vertut que puscha rebre.

9. Tant gran plaer hac volentat de ço que lenteniment significava de la encarnació de Deu, que tots sos pensaments eren en donar lausor [a Deu]. Mas la ymaginació mortificà la volentat, dient al enteniment que segons que ell dehia, se covenia seguir que Deus sencarnàs en molts homens infinidament[1] en nombre, per ço que la virtut daquells ne fos més exalçada en Deu. Mas lenteniment vivificà a la volentat son voler, dient que tant es gran virtut que una creatura sia unida ab Deu, que superflua virtut seria si molts eren[2] units, car seria significat que aquella no poria bastar a perfeta virtut, e si no ho fahia, seria defalliment de virtut en Deu, qui a una creatura no poria tant donar com a moltes.

10. En la tercera manera de virtut considerava lenteniment con virtut es pus prop a obra que substancia, e con actu de virtut es pus prop a obra que virtut, e la obra es pus prop a la causa final que lactu[3] de la virtut; e per açò membrà memoria con hom es occasionat, per la encarnació e passió de Jhesu Crist, en haver les .vij. virtuts molt fortment en actu contra los .vij. peccats mortals, per tal que per la obra de les virtuts se seguescha la fi a la qual hom es creat e occasionat, ço es a saber, a conèxer e amar Deu Jhesu Crist.

11. En la quarta manera de virtut demanà la volentat al enteniment si havia actu de entendre; el enteniment respòs, dient que en aquella manera entenia ab ajuda de les dignitats de Deu, qui aquella virtut fahien sobre cors de natura.

12. Mas a<b> la quinta manera no podia entendre la quarta,[4] per ço con la quarta es a ensús a significar la ac-

1. *mcv*, infi[nits] (-nidament *tatxat*).—2. *mcv*, [hi] eren.—3. *ms*, al actu (*raspada* a *davant la* l).—4. *mcv*, Mas la quinta ... entendre [en] la quarta (*raspada* a *després de* Mas).

tualitat que Deus ha sobre natura, obrant miracles en los .vij. sagraments, e en les altres coses semblants, fora cors de natura, on es significada la excellent actual virtut que Deus ha de ses dignitats sobre natura.

13. Membrà[1] memoria con gran es la virtut que Deus ha donada als angels e a les ànimes en amar e entendre, e con gran virtut es en los corsos celestials en los elements paraules pedres erbes, e en totes coses qui segueixen cors de natura; e la volentat amà fortment la divinal virtut que tantes e tant grans virtuts ha creades, el enteniment volch puyar contemplar la divinal virtut per ço que significàs les[2] virtuts creades. Mas la memoria membrà quel enteniment havia a tractar del *Libre* qui es *de la actualitat de les divines dignitats;* e per açò dix al enteniment que finàs aquest LIBRE.[3]

¶ <Finit es el LIBRE DORACIONS E CONTEMPLACIONS DEL ENTENIMENT>.

1. *mcv,* [Mas] membrà.—2. *mcv,* que [aquella] significas [per] les.—3. *mc, afegeix* deo gracias amen jhesus.

¶ Figura ymaginaria dla eleuacio: que te
nen les tres potencies racionals dela anima ales altres corporals: y la ymaginati
ia ales potencies ſenſitiues/ dins lhome/ contemplant aquell en deu. y com entre ſi
e diſtingueren per propijs actes: orguens: y objectes: ſegõs q̃ de ſi repreſenta eſt a
ymage: o figura del Illũinat doctor: y martyr meſtre Ramon Llull/ auctor dela pre
ent obra.

De l'edició valenciana de 1521.

FLORS DAMORS
E
FLORS DENTELLIGENCIA

SIGLA

A = ms. català *(Hisp. 60)* de la Biblioteca de l'Estat a Munic, s. XIV, base de l'edició.

M = Edició de Maguncia, t. VI (1737).

[ ] = Afegits al manuscrit, del mateix escriba.

< > = Addicions de l'editor.

Flors damors

Deus, ab vostra vertut culim damors aquestes Flors.

SSABER aquestes Flors, que colim damors, cové pozar los comensamens de la *Art amativa* e saber lurs diffinicions; los quals comensamens son: bonea, granea, eternitat, poder, saviea, volentat, vertut, veritat e gloria; differencia, concordansa, contrarietat, comensament, mijà[1] e fi, majoritat, egualtat e minoritat. Encara covén pozar aquests comensamens en aquest alffabet, lo qual cové esser sabut de cor, so es assaber: que bonea e differencia son significades per *b.*, e granea e concordansa per *c.*, eternitat e contrarietat per *d.*, poder e comensament per *e.*, saviea e mijà per *f.*, volentat e fi per *g.*, vertut e majoritat per *h.*, veritat e egaltat per *i.*, gloria e minoritat per *k.* Encara cové saber que la *t.* significa que aqueles letres que li son denant son los pri-

1. A, comensamen miga *formes usuals.*

mers comensamens, e aqueles que li son aprés son los derrers,[1] axí com *b*. posada denant *t*. significa ⟨bontat, e posada aprés *t*. significa⟩[2] differencia, e enaxí dels altres.

¶ Del mesclament[3] daquests comensamens que dits avem, applicats éls a amors, neixen aquestes FLORS, ab les quals lamic pot conèxer amar e contemplar son amat, qui es Deu, e sa volentat costrèyner a amar.[4]

¶ Aquestes FLORS tramet [Ramon] Lul indigne al sant Apostoli quintus Celestinus e al seu honrat e discret Collegi, per so que de la petició que Ramon Lul fa en so que Deus sia amat e conegut per tot lo mon, ajen diligencia[5] e menbransa ab les amors don neixen les flors.

De bonea volentat[6]

B. c. g. Bonea [granea] e amor despertaren lamic, qui durmia en lo verger de [poqua] bontat. Despertàs lamic qui durmia, e cridà: Amar, amar, amar.

ij. *b. d. g.*[7] Per so car lamic fazia durar son amar per bontat, estava bon son amar e era durable.

iij. *b. e. g.*[8] Tant es bo lo poder damor, que lamic fa estar pres per amar.

iiij. *b. f. g.* Clamàs amor de saviea, car tan poc declarava e mostrava al poble la bontat de son amat.

v.ª *b. g. h.* Vertut de bon amar es pus amable que vertut de bon sentir.

vj. *b. g. i.* Ploraven bonea e volentat e veritat[9] en presencia del amic e del amat: plorava bonea[10] car era tan poc amada e verificada per lamic; plorà volentat car

1. A, derers.—2. *Pres de* M.—3. A, mesclamem *et sic de ceteris et similibus*.—4. M, ad illum amandum.—5. A, diligensia.—6. M, et amore *(usual per* volentat).—7. A, *b. d. g.* e dos. *La numeració va sempre després de la respectiva fórmula*.—8. A, *b. e. g.* tres.—9. A, *afegeix* per so car falsetat era *tot tatxat*.—10. M, in praesentia Amici : et bonitas plorabat de Amato.

lamic tan poc amava son amat; e plorà[1] veritat per so car falsetat era tant multiplicada en est mon: e per assò lamic ac paor de son amat.

vij. *b. g. k.* Bonea e volentat ligaren e prezeren lamic, e encarserarenlo en gloria de son amat.

viij. *b. g. t. b.* Differencia entrà ab bonea en la volentat del amic, per so que fos plena de bons e destincs[2] concrets, so es assaber, amatiu amable e amar.

ix. *b. g. t. c.* Concordansa de bontat e damor està en concordansa damic e damat.

x. *b. g. t. d.* No es negun bo contra bona amabilitat.

xj. *b. g. t. e.* Bonea e volentat comensaren bon amar, ab lo qual lamic amàs[3] son amat.

xij. *b. g. t. f.* Per so quel amic no fugís al amat, ligaren bonea e amor, ab amar, lamic a son amat.

xiij. *b. g. t. g.* En les mars de bontat e damor sercava lamic la fi de son amar, e fóra perit si no fos son amat.

xiiij. *b. g. t. h.* A bonea e a majoritat se clamava lamic damor qui tant lo turmentava per amar, e doblaren bonea e majoritat al amic son amar.

xv. *b. g. t. i.* Alegravas lamic car bonea e amor eren egals en son amat per bonificar e amar.

xvj. *b. g. t. k.* En minoritat de bonea e damor estava lamar del amic, e fo feta discordia enfre lamic el amat.

De granea volentat

C. d. g. Lamic e amor parlaven de la granea[4] e de la eternitat del amat, e dix [amor] que si eternitat no fos

1. M, plorabat ... et plorabat.—2. A, destins.—3. M, amat.—4. A, *afegeix* damor *tatxat.*

aitan gran per eternar com per estar, no abastaria eternitat[1] a gran amar.

xviij. *c. e. g.* Granea e poder entraren en amor, per so que agués aitan gran poder per amar com per estar so que es.

xix. *c. f. g.* Deya lamic a homens qui amaven, que per so car saviea e volentat son egals en son amat, ama son amat aitant granea en amar com en saber.[2]

xx. *c. g. h.* Amava lamic granea de vertut, per so que ab gran vertuós amar amàs son amat.

xx.j. *c. g. i.* Granea e amor pregaren veritat que les verificàs en lamar de lamic, per so quel amic amàs son amat ab vertader amar.

xx.ij. *c. g. k.* Reprenia lamic los amadors daquest mon per so car no amaven, ab granea, la gloria de son amat.

xx.iij. *c. g. t. b.* Pozàs differencia enfre granea e volentat,[3] per so que la .j.ª pogués donar a laltra sa semblansa.

xx.iiij. *c. g. t. c.* Granea e amor salegraven per so car lamat el amic estaven en concordansa.

xx.v. *c. g. t. d.* Ab contrarietat granea volç entrar en lamar del amic, e noy poc entrar per so car era vestida[4] de gran concordansa.

xx.vj. *c. g. t. e.* De granea e damor comensa lamic son amar.

xx.vij. *c. g. t. f.* Nodrí amor son amar en lo migjan de granea per so que fos gran.

xx.viij. *c. g. t. g.* En la fi de granea e damor creà lamat son amic, per so que no cessàs damar.

xx.ix. *c. g. t. h.* Posà lamic son amar en la major granea damor que poc trobar.

1. A, *afegeix* a amar *tatxat*.—2. M, tantam magnitudinem in scire quantam in amare.—3. A, e veritat volentat (veritat *tatxat)*.—4. M, vestitum (amare).

xxx.ª *c. g. t. i.* Egaltat de granea e damor nodrí lamar del amic, per so quel amar estegués egalment[1] enfre lamic el amat.

xxx.ªj. *c. g. t. k.* Per so car minoritat ha concordansa ab poquea, que es contraria de granea, gitaren[2] granea e amor lamar del amic, de minoritat.

De duració e volentat

D. e. g. Al amar damor abastaven amabilitat e amat en eternitat.

xxx.iij. *d. f. g.* Per so que entendre agués de que pogués durar en amor, duraven en amor amativitat amabilitat e amar,[3] ab los quals durava entendre.

xxx.iiij. *d. g. h.* Si amar fos de duració e de vertut, ja lamic no defalira al amat.

xxx.v.[4] *d. g. i.* Eternitat e veritat se clamaren, al amat, damor, per so car més eren amades les coses falses e transitories, que les veres e perdurables.

xxx.vj. *d. g. k.* Despertàs lamic qui durmia, e dix a les gens que entorn li estaven, que ab la gloria daquest mon, que tan poc dura, comprassen la eternal gloria de son amat.

xxx.vij. *d. g. t. b.* Pregà volentat duració que feés durar differencia enfre lamic e lamat, car sens differencia no puria aver amar.

xxx.viij. *d. g. t. c.* Deya lamic a duració e a concordansa, que gran gracia li feya son amat per so car lo[5] feya amar.

xxx.ix. *d. g. t. d.* Duració e volentat ligaren e prezeren contrarietat, per so que no estegués enfre lamic e lamat.

1. A, engalment.—2. M, extraxerunt.—3. M, amativum amabile et amare.—4. A, *posa aquest nombre al final de la* flor.—5. M, illum.

xl. *d. g. t. e.* Comensà, lamat, lamar del amic, de durar e de comensar, per so que no cessàs lamic damar.

xl.j. *d. g. t. f.* Duració e volentat mesuraren[1] lamar del amic, per so que sabesen quant avia amat son amat.

xl.ij. *d. g. t. g.* Alegravas lamic per so car en [eternar][2] estava la fi de son amat.

xl.iij. *d. g. t. h.* Amat, dix lamic: on més duren los trebals e les aversitats quem fas sostenir per amor, més me fa amor amar.[3]

xl.iiij. *d. g. t. i.* En egaltat damic e damat nodriren,[4] duració e amor, amar e durar.

xl.v. *d. g. t. k.* Per so quel amic perdés son amat durà minoritat en amar.

De poder e volentat

E. f. g. Al poder del amat se clamà amor, de saviea, que tan poc entenia lamat, car per aquela poquea perdia lamic son amat.

xl.vij. *e. g. h.* Ab vertut amava lamic son amat per so que pogués aver vertuós amar.

xl.viij. *e. g. i.* A lamat acuzà lo[5] poder la volentat del amic per so car no amava aitant veritat com la pudia amar.

xl.ix. *e. g. k.* Per so car lo poder del amat era aitant gloriós en gloria com amorós en amor, avia lamic repòs en amar son amat.

l.ª *e. g. t. b.* Entrà differencia en volentat per so que poder pogués estar en volentat enfre amatiu amable amar.

1. M, principiaverunt — 2. A, eternar, *escrit sobre* amar *tatxat*: M, aeternitate. — 3. M, facis me amare am[illegible]rem. — 4. M, nutriuntur. — 5. A, po *corregit* lo.

l.j.ª *e. g. t. c.* Entrà concordansa en amor, per so quel poder damor pogués concordar lamic e lamat.

l.ij. *e. g. t. d.* La volentat del amic avia dos contraris poders: ab la .j. podia amar son amat, e ab laltre lo podia desamar; e per asò plorava lamic, car avia libertat en desamar son amat.

l.iij. *e. g. t. e.* Poder e comensament tramezeren lurs semblanses a la volentat, per so quel amic agués libertat en amar son amat.

l.iiij. *e. g. t. f.* Lo poder e la[1] volentat del amat mezuraren lo poder e la volentat del amic, e manaren lur[2] que anàs per tot lo mon donar laors de son amat.

l.v. *e. g. t. g.* Sens fi de poder e de volentat, promès lamic que iria per tots locs e en tots temps loar prehicar e honrar son amat.

l.vj. *e. g. t. h.* Aquels qui amen major poder damor, e meinspreen sí mateis e prenen[3] la creu ab la qual segueixen lur amat.

l.vij. *e. g. t. i.* Per so car, en lamar, poder e volentat an egualtat, ama[4] lamic aitant posificar, en lamat, com amar.

l.viij. *e. g. t. k.* La volentat el poder del amat jaen[5] malaltes en la minoritat del amic.

De saviea e volentat

F. g. h. On mais lamic entén son amat, mais ha la[6] sua volentat vertut en amar.

lx. *f. g. i.* Saviea e volentat pregaren veritat que manàs al amic com retés[7] rahons necessaries a aquels qui demanen de son amat.

1. A, de la.—2. M, illi.—3. M, et (A, e *reforçativa)* vilipendunt se ipsos, assumunt.—4. M, amavit.—5. M, jacebant. – 6. A, [a] la.—7. M, quod daret.

lx.j. *f. g. k.* Saviea volentat e gloria manaren al amic que entesés e amàs son amat de totes sues forses.

lx.ij. *f. g. t. b.* Cantava lamic cansó de son amat, e deya que no feya differencia enfre saviea e volentat del amat; e per asò vulia aitant entendre lamat com lamar.[1]

lx.iij. *f. g. t. c.* Tan fort se concordaren saviea e volentat en amar e entendre, quel amic non poc sostenir aquela concordansa, e donàles a son amar, e retenc se memoria, la qual lo feya anar[2] com a foil, enfre les gens, a remenbrar son amat.

lx.iiij. *f. g. t. d.* Pozàs contrarietat enfre volentat e saviea, per so quel amic no entezés ni amàs son amat.

lx.v. *f. g. t. e.* Dix lamat al amic: Qui entén e ama mos comensamens, [ama e conserva mos comandamens.]

lx.vj. *f. g. t. f.* Saviea dix a la volentat que dixés al amic que si no es ab son amat, cové que sia contra son amat.

lx.vij. *f. g. t. g.* Volentat dix: Saviea,[3] sil amic ama més sí mateix que son amat, pert sí mateix per so cor fa contra la fi per que es creat.

lx.viij. *f. g. t. h.* Dix volentat a saviea: Digues a les gens qui sentrameten da<mar>,[4] que negun amic no pot més amar son amat, que aquel qui mor per honrar son amat.

lx.ix. *f. g. t. i.* Egaltat pregà saviea e volentat que li tramezesen entendre a amar.

lxx. *f. g. t. k.* Cantava lamic canson damor, e dix a saviea que poc sabien damor aquels qui amaven ab minor amar.

1. M, quod non faceret differentiam ... et quod ideo velit tantum intelligere suum amatum, quantum amare.—2. A, nou poc ... a son amat? ... lo feya amar.—3. *Serà* dix a saviea?—4. A, qui sen trameten da : M, quae ab hinc discedunt.

De volentat e virtut

G. h. i. Clamàs veritat, a volentat e a vertut, del Vicari de Xrist, per que no trametia per tot lo mòn sanctes persones que enseynasen a totes gens veritat de Deu en nom del Pare e del Fill e del Sant Spirit, e babtizasen aqueles,[1] qui per defaliment de babtisme van en foc perdurable.

lxx.ij. *g. h. k.* Volentat gloria e vertut dixeren a obediencia que pus que lamic sentrametia damar,[2] que l feés estar obedient als manamens de son amat.

lxx.iij. *g. h. t. b.* Volentat e vertut pregaren differencia que vengués estar enfre amic e amat, car sens ela no pudia lamic amar son amat.

lxx.iiij. *g. h. t. c.* On pus lamic vestia son amar de vertut, pus se concordava ab son amat en amar.

lxx.v. *g. h. t. d.* Volentat e vertut disciplinaren lamic ab les aversitats daquest mon, per so que vengiasen[3] lamat.

lxx.vj. *g. h. t. e.* Per so car lamic avia vertuós amat, comensà vertuós amar de volentat e de vertut.

lxx.vij. *g. h. t. f.* En lo mig de vertut pozà lamic son amar, per so que fos pus luyn a vicis.

lxx.viij. *g. h. t. g.* Tan tost com lamic perdé la fi damor, romàs viciós e ugiàs damar.[4]

lxx.ix. *g. h. t. h.* Ab major vertut damar amava[5] lamic son amat, e per asò minoritat de vertut no li podia contrastar en amar so que amar vulia.

lxxx. *g. h. t. i.* Volentat e vertut pregaren lamat e lamic que fossen egals en amar.

1. M, veritatem Dei baptizantes illas in nomine etc.—2. M, se dabat ipsi amare.—3. M, vincerent.—4. M, et exivit de amare.—5. A, d amar amava *illegible.*

lxxx.j. *g. h. t. k.* Malalte jahia lamic sots .j. arbre, car avia menor vertut en amar.

De volentat e veritat

G. i. k. Volentat amà veritat, per so que per ela agués lamic la gloria de son amat.

lxxx.iij. *g. i. t. b.* Volentat ama differencia en veritat, per so que differencia damatiu e damable e amar sia vestida de veritat.[1]

lxxx.iiij. *g. i. t. c.* De la concordansa que es en volentat e en veritat, ix concordansa damic e damat.[2]

lxxx.v. *g. i. t. d.* Entrà contrarietat en volentat, per so que falsetat fos amada contra veritat e natura damar.

lxxx.vj. *g. i. t. e.* Comensament en qui sia comensat amar e verificar, fa eser vers amadors.

lxxx.vij. *g. i. t. f.* [Volentat e veritat] conjuyneren e mesclaren verificar e amar, per so que ajustassen lamic e lamat.

lxxx.viiij. *g. i. t. g.* De la fi de volentat e de veritat son vestits lamic e lamat.

lxxx.ix. *g. i. t. h.* Mala es aquela volentat que vol que fora veritat sia major amar.

xC. *g. i. t. i.* Volentat e veritat son plenes de egaltat, per so que egaltat sia en verificar e amar.[3]

xC.j. *g. i. t. k.* A fals amic e a fals amat vené volentat minoritat[4] per so que no sia en ver amic e amat.

1. M, ut differat ab oditivo et odibili, et ut amare sit vestitum cum veritate.—2. A, -ordansa damic e damat *illegible.*—3. M, inter amare et verificare.—4. M, venit amor et minoritas *(recordi's que la* Maguntina *usa sovint* amor *per* volentat *de* A).

De volentat e gloria

G. k. t. b. Ab differencia son amables, en gloria, gloriatiu gloriable gloriar; e ab differencia son gloriables, en amor, amatiu amable e amar.

xC.iij. *g. k. t. c.* Sens concordansa, [volentat] no pot en gloria amar gloriatiu gloriable gloriar; ni sens concordansa no pot gloria en volentat gloriar amatiu amable e amar.

xC.iiij. *g. k. t. d.* Si no fos .j.ª poqua concordansa que es enfre lamic e lamat, volentat e gloria sexiren daquest mon, per so car en él es contrarietat tant multiplicada.

xC.v. *g. k. t. e.* Sens comensar, gloriar e amar no poden eser.

xC.vj. *g. k. t. f.* Està gloriar en lo mig de gloriatiu e de gloriable, per so que volentat pusca molt gloria amar.

xC.vij. *g. k. t. g.* Per so car fi es aitan gran en gloriar com en amar, pot volentat en gloria[1] repozar.

xC.viij. *g. k. t. h.* No es bon amic aquel qui ama aver major gloria que son amat.

xC.ix. *g. k. t. i.* Sens egaltat de gloriatiu e gloriar no pogra gloria complir amar.

Cent. *g. k. t. k.* Poqua es aquela volentat en amar, que ama en gloria menor amat.

1. A, gloriar *corregit* gloria.

FLORS DENTELLIGENCIA

DEUS, ab vertut de la vostra saviea culim DE ENTELLIGENCIA[1] FLORS.

PER les FLORS que culim de entelligencia pot hom soure questions, e vensre los infeels qui son contra la fe romana; e per assò Ramon Lul indigne tramet aquestes FLORS e les questions daqueles, al sant pare Apostoli quintus Celestinus e als honrats seynors Cardenals, per so que éls vegien en qual manera pot hom destruir les errors dels infeels e provar a éls veritat de la fe romana.

¶ Aquestes FLORS e les questions segueixen la manera de les FLORS DAMORS, e han aquels mateis comensamens e aquel mateix alffabet.

1. *De bonea e saviea*

B. c. f. Si granea no era tan gran en[2] bonea com en saviea, seria poqua en bonea e gran en saviea.[3]

---

1. A, entelligensia.—2. A, en *tatxat* tan gran.—3. M, parvitas esset in bonitate et magnitudo in sapientia.

ij. *b. d. f.* [1] Sens bonificar e durar no es entendre.

iij. *b. e. f.* Tot so qui es posssíbol en bontat, en saviea es possíbol per poder.

iiij. *b. f. g.* Si[2] bonea no fos tant amable com saviea, no fóra tota la saviea amable.

.v. *b. f. h.* Si vertut no fos tant bonificable com entelligible, fóra alcuna entelligibilitat sens vertut.

vj. *b. f. i.* So per que veritat es en bonea e en saviea, es per ver[3] bonificatiu entellectiu, per ver bonificable entellegible, per ver bonificar e entendre.

vij. *b. f. k.* Per so cor gloria es aitant bonificable com entelligible, son los sants de gloria aitant gloriats per bonificar com per entendre.

viij. *b. f. t. b.* Per so cor ha differencia enfre bonea e saviea, es bonea entelligible accidentalment, e saviea bonificable.

ix. *b. f. t. c.* Bonea e saviea sens concordansa nos purien concordar.

x. *b. f. t. d.* Si bonea e saviea pudien eser contraris, porien eser contraris malea e ignorancia.

xj. *b. f. t. e.* Si bonea fos pus universal comensament que saviea, foren més cozes bonificables que entelligibles.

xij. *b. f. t. f.* Enaxí com es be a saviea que entendre sia en lo mig dentellectiu e dentelligible, enaxí es ben a bonea que bonificar sia en lo mig de bonificatiu e de bonificable.

xiij. *b. f. t. g.* Si la fi de bonea fos major que la fi de saviea,[4] tota la fi de saviea no fóra bona.

xiiij. *b. f. t. h.* Si saviea fos major per entendre que bonea per bonificar, no pogra bonea abastar a entendre.

1. A, *b. d. f.* dos.—2. A, sino (no *tatxat?*).—3. A, *afegeix* entellectiu *tatxat.*—4. M, Si finis sapientiae esset major quam finis bonitatis.

xv. *b. f. t. i.* Inpossíbol cosa es que bonea e saviesa, sens egaltat, pusquen eser sens majoritat e minoritat.

xvj. *b. f. t. k.* Aitan luyn es bonea a malea per bonificar, com saviea a ignorancia per entendre.

De granea e saviea

C. d. f. Granea de eternitat es que en ela sien enteses esencials eternificatiu eternificable eternificar, e granea de saviea es que en ela sien eternals esencials entellectiu entelligible e entendre.

xviij. *c. e. f.* Granea de poder es que en saviea per poder[1] pusquen eser esencials entellectiu entelligible entendre.

xix. *c. f. g.* So per que saviea es gran, es car ha en sí esencial entellectiu, esencial entelligible, esencial entendre, e encara es gran per so car tots tres son amables; e asò matex es de volentat, que es gran per so car ha en sí esencial amatiu amable e amar, e encara es gran per so car tots tres son entelligibles.

xx. *c. f. h.* So per que saviea ha[2] gran vertut, es car es gran vertuós qui de sí mateix[3] vest entellectiu entelligible e entendre.

xx.j. *c. f. i.* So per que veritat es gran en saviea, es car verifica en ela entellectiu entelligible entendre; e es encara gran en saviea per so car saviea entén en ela esencial verificatiu verificable verificar.

xx.ij. *c. f. k.* Gran gloria de saviea es gloriar entellectiu entelligible entendre, e encara gran gloria de saviea es entendre en gloria gloriatiu gloriable gloriar.[4]

---

1. A, quen sauiea per poder eser (eser *tatxat).*—2. A, a *passim per* ha.—3. M, quod de se ipsa.—4. M, glorificativum glorificabilem et glorificare *passim.*

xx.iij. *c. f. t. b.* Saviea e differencia an en granea diferenciar e entendre, car per differenciar son destincs, en granea, magnificatiu[1] magnificable magnificar, e per entendre son entelligibles.

xx.iiij. *c. f. t. c.* Granea e saviea an en concordansa concordar, en lo qual concordar an concordansa.

xx.v. *c. f. t. d.* Contrarietat es, en saviea e en granea, aquela cosa que enpatxa en eles concordansa.

xx.vj. *c. f. t. e.* So que granea e comensament an en saviea, es gran entelligibilitat e gran comensabilitat dentendre.

xx.vij. *c. f. t. f.* Mijà en granea es magnificar, e mijà en saviea es entendre, el mijà enfre granea e saviea es actu compost de magnificar e dentendre.

xx.viij. *c. f. t. g.* Granea e saviea an en fi abundancia de concrets esencials, axí com granea que ha en fi de magnificatiu fi de magnificable, e en fi de magnificable ha fi de magnificatiu, e en la fi damdós ha fi de magnificar; e assò mateix dels essencials relatius[2] de saviea.

xx.ix. *c. f. t. h.* So per que saviea ha major granea, es entendre, qui es magnificar de magnificatiu e magnificable.

xxx. *c. f. t. i.* So per que saviea ha gran egaltat, es car ha en sí esencials egals relatius dentellectiu entelligible entendre.

xxx.j. *c. f. t. k.* Magnificar e entendre son aqueles cozes per que granea e saviea son luyn a minoritat.

De eternitat e saviea

D. e. f. Poder es de eternitat en durar, e es de saviea en entendre.

1. M, sunt distintae (A, destins) in magnitudine magnificativi *(genitiu)*. — 2. M, correlativis.

xxx.iij. *d. f. g.* Saviea e volentat son de eternitat, per so que eternitat sia eternalment entesa e amada.

xxx.iiij. *d. f. h.* De saviea e de vertut es eternitat, per so que en saviea dur[1] vertuós entendre.

xxx.v. *d. f. i.* De eternitat son saviea e veritat, per so que en eternitat sien, verificar e entendre, de eternar.

xxx.vj. *d. f. k.* En quant saviea eternitat e gloria son .j.ª cosa en nombre, son eternar entendre e gloriar la .j. del altre.

xxx.vij. *d. f. t b.* Enaxí com saviea sens differencia no entendria, enaxí eternitat sens differencia no eternaria.

xxx.viij. *d. f. t. c.* Concordansa es dels concrets dels quals saviea e eternitat son plenes.

xxx.ix. *d. f. t. d.* En eternitat e en saviea no pot eser contrarietat de eternar e dentendre.

xl. *d. f. t. e.* En entellectiu, eternal comensa de eternitat, e saviea eternal es entelligible.[2]

xl.j. *d. f. t. f.* Eternitat e saviea an mesures qui son deles.

xl.ij. *d. f. t. g.* Tota fi creada es de eternal entendre.

xl.iij. *d. f. t. h.* Neguna saviea no es major que eternitat.

xl.iiij. *d. f. t. i.* Enaxís cové que egaltat sia en eternitat de eternificatiu eternificable eternificar, com en saviea de entellectiu entelligible e entendre.

xl.v. *d. f. t. k.* De saviea eternal neguna minoritat no pot eser.

1. M, quia ... durat. — 2. M, Aeternus intellectus in aeterno intellectivo principiat de aeternitate et sapientia aeternum intelligibilem (A, [ent]es entelligible).

De poder[1] saviea

E. f. g. Per raó de poder[2] està posibilitat en saviea e n volentat.

.xl.vij. *e. f. h.* Negun poder no pot eser vertuós per ignorancia.

.xl.viij. *e. f. i.* Per poder e veritat es vestit entendre de verificabilitat e posibilitat.

.xl.ix. *e. f. k.* Per so car poder saviea gloria son en Deu .j.ª cosa mateixa en nombre, pot poder gloriar e entendre.[3]

l.ª *e. f. t. b.* Per differencia pot eser en poder posificar, e en saviea entendre.

l.j. *e. f. t. c.* Per concordansa se poden saviea e poder concordar, e per poder se poden saviea e concordansa possificar, e per saviea se poden poder e concordansa entendre.

l.ij. *e. f. t. d.* Per unitat de saviea e de poder no pot saviea aver ignorancia, ne poder inpossibilitat.

l.iij. *e. f. t. e.* Per poder de saviea, ignorancia[4] no pot eser comensada.

l.iiij. *e. f. t. f.* Si possificar no fos per entendre, entendre no fóra per posificar.

l.v. *e. f. t. g.* Per alcun mal poder pot saviea contra la fi de son entendre.

l.vj. *e. f. t. h.* Per majoritat negun poder no es major que aquel qui es .j.ª cosa mateixa ab saviea.

l.vij. *e. f. t. i.* Per so es egaltat en poder, que sia en saviea, e per so es egaltat en saviea, que sia[5] en poder.

1. A, de volentat.—2. M, per potestatem.—3. M, intelligere et glorificare.—4. A, e ignoransia *(la e tatxada)*.—5. M, ut sit ... ut sit. *El* que *de* A, *en ambdos locs, depèn de* so.

l.viij. *e. f. t. k.* Per so car poder e saviea[1] no son .j.[a] cosa mateixa en home, pot ab minoritat possificar e entendre.

<*De saviea e volentat*>[2]

F. g. h. En quant saviea e volentat son vertuozes per vertut, an quantitat per vertut.

lx. *f. g. i.* Veritat aitanta ha de entelligibilitat per saviea, com ha de amabilitat per volentat.

lx.j. *f. g. k.* Ja no fóra amar gloriós, si no fos entendre.

lx.ij. *f. g. t. b.* En differencia de entendre e damar estan, saviea e volentat, reyals rahons.

lx.iij. *f. g. t. c.* En concordansa de saviea e de volentat estan àbit de sciencia e àbit damor.

lx.iiij. *f. g. t. d.* Ab contrariar està contrarietat contra entendre e amar.

lx.v. *f. g. t. e.* Sens amar o desamar, saviea no pot comensar entendre.

.lx.vj. *f. g. t. f.* Per so que saviea e volentat pusquen partiscipar,[3] entén saviea amar, e volentat ama entendre.

lx.vij. *f. g. t. g.* Aitant com la volentat es entelligible e la saviea amable,[4] es fi damar e dentendre.[5]

lx.viij. *f. g. t. h.* Per raó de major amar es major entendre, e per raó de major entendre[6] es major amar.

lx.ix. *f. g. t. i.* Per so car Deus es egalment recolible entelligible e amable, ha creades en egaltat memoria e enteniment e volentat.

1. A, esta en? sauiea (esta en *tot tatxat).*—2. A, *d'ací en avant omet les rúbriques fins a les* Questions de entelligencia.—3. A, partissipar.—4. A, [es] amable (es *sembla d'altra mà).*—5. M, in tantum sunt finis ipsorum amare et intelligere.—6. M, per majus amare ... et per majus intelligere.

lxx. *f. g. t. k.* Per so car enteniment ha libertat en entendre e volentat en amar, pot eser minoritat en entendre e amar.

⟨*De saviea e vertut*⟩

F. h. i. De veritat e vertut vestí saviea son entendre, per so que ab él[1] entesés veritat e vertut.

lxx.ij. *f. h. k.* Ab vertuós entendre van los savis a la gloria de Deu, e ab viciós[2] entendre van los fols a penes infernals.

lxx.iij. *f. h. t. b.* Sens vertut de differencia, saviea no pot entendre.

lxx.iiij. *f. h. t. c.* Ab vertut meten los savis concordansa en entellectiu entelligible entendre.

lxx.v. *f. h. t. d.* En lo temps de Jhesu Xrist e dels apòstols venseren, saviea e vertut, contrarietat ab concordansa.

lxx.vj. *f. h. t. e.* En aquel temps que comensà saviea entendre, comensà vertut o vici en son entendre.

[lxx.vij. *f. h. t. f.* En lo mig de vertut pren saviea àbit dentendre].[3]

lxx.viij. *f. h. t. g.* [4] Segons fi de vertut, no es vertut major en saviea que en sí mateixa.

lxx.ix. *f. h. t. h.* Aquela vertut es major per qui es major entendre.

lxxx. *f. h. t. i.* Egaltat de entellectiu entelligible entendre no es vicioza.

lxxx.j. *f. h. t. k.* Per menor vertut ha saviea minor entendre.

---

1. M, ut cum illis (virtute et veritate).—2. A, vicies *o* vicins.—3. *Aquesta* flor *fou afegida al marge inferior, pel mateix escriba, en una sola línia que agafa les dues columnes.*—4. A, *g. corregida.*

<*De saviea e veritat*>

F. i. k. Adoncs ha saviea repòs con conlogua en veritat son entendre, e adoncs ha veritat repòs con verifica entendre.

lxxx.iij. *f. i. t. b.* Sens differencia neguna veritat es entelligible.

lxxx.iiij. *f. i. t. c.* Sens concordansa de saviea e de veritat, no es ver entendre.

lxxx.v. *f. i. t. d.* Sens contrarietat no es fals entendre.

lxxx.vj. *f. i. t. e.* En veritat, en que saviea comensa[1] entendre, no pot comensar fals entendre.

lxxx.vij. *f. i. t. f.* Segons natura de mijà,[2] pot saviea conlogar, en verificar, son entendre.

lxxx.viij. *f. i. t. g.* Per natura de fi pot esser[3] verificar en entendre.

lxxx.ix. *f. i. t. h.* Ab major verificar ha saviea major entendre.

xC. *f. i. t. i.* Ab egaltat, saviea e veritat an repòs en verificar e entendre.

xC.j. *f. i. t. k.* Saviea, ab menor veritat, no pot aver major entendre.

<*De saviea e gloria*>

F. k. t. b. Saviea sens differencia de gloriatiu gloriable gloriar, no pot gloria entendre.

xC.iij. *f. k. t. c.* Sens concordansa de gloriatiu gloriable gloriar, saviea no puria en gloria repozar.

---

1. M, principiavit.—2. A, miga *usual.*—3. M, potest sapientia.

xC.iiij. *f. k. t. d.* Ab lo contrari de gloria pot saviea gloria entendre.

xC.v. *f. k. t. e.* Tota saviea creada es comensada per aver gloria.

xC.vj. *f. k. t. f.* En gloriar qui no sia en mig de gloriatiu e gloriable, saviea no pot aver repòs.

xC.vij. *f. k. t. g.* Si no fos fi en gloriar, no fóra en entendre.

xC.viij. *f. k. t. h.* Saviea, sens esencial gloriable e esencial gloriar qui sien de la esencia de gloria, no pot major gloriatiu entendre.

xC.ix. *f. k. t. i.* La egaltat dentellectiu entelligible entendre ha repòs en egaltat de gloriatiu gloriable gloriar.

Cent. *f. k. t. k.* En menor gloriar no pot major entendre repozar.

De les questions damors

QUESTES questions se poden soure ab les flors damors, e cascuna questió ha sa propria flor significada per nombre e per letres.

<De bonea e volentat>

Questió. Amat, dix lamic:[1] la tua bontat, que es tan gran, per que en est mon es tan poc amada? *Solució* *b. c. g.*

[ij.] *Q.º* [2] Demanaren amors al amic, de que vivia[3] son amar. *S.º* *b. d. g.*

iij. *Q.º* Amat, dix lamic:[4] e per que nom fàs [més] amar? *S.º* *b. e. g.*

iiij. *Q.º* Amat, dix lamic:[4] per que los demés homens tamen més per temor que per amor, [com sia assò que amor sia pus noble en amar que en tembre]?[5] *S.º* *b. f. g.*

v. *Q.º* Demanà bontat a amor, per que no la multiplicava més en amar que en sentir, com sia so que sentir no sia de la esencia damor. *S.º* *b. g. h.*

---

1. M, Amicus dixit amato.—2. *L'escriba de* A, *al començament de cada questió, posà, d'antuvi, calderó pertot arreu, i després els corregí* Q.º *La numeració va sempre al final de la qüestió respectiva, abans de l'abreviatura* S.º—3. A, de que viuia *repetit i tatxat.*—4. M, Amicus dixit amato.—5. *Aquest afegit sembla del mateix escriba de* A, *però podria esser d'altra mà coetània* : M, *l'incorpora al text.*

vj. *Q.º* Demanaren al amic, per que estava trist denant son amat, com sia assò que la presencia del amat sia [raó] de gran alegransa. *S.º b. g. i.*

vij. *Q.º* Volentat, dix lamic: com tu sies francha, qui ha pres[1] mon amar? *S.º b. g. k.*

viij. *Q.º* Bonea e differencia demanaren al amic, de que era plena la sua volentat. *S.º b. g. t. b.*

ix. *Q.º* Demanaren amadors al amic, qui avia posada discordia[2] enfre bonea e volentat. *S.º b. g. t. c.*

x. *Q.º* Demanà bontat a amor, per que[3] lamic avia contraris[4] en amar son amat. *S.º b. g. t. d.*

xj. *Q.º* Amic, dix lamat: qui ha comensat ton amar? car tal lo pot aver comensat que jo nom laixaria a tu amar. *S.º b. g. t. e.*

xij. *Q.º* Demanà bontat a amor, si negunes cozes porien partir lamic de son amat. *S.º b. g. t. f.*

xiij. *Q.º* Demanaren amadors al amic, per ques metia en peril de mort per amar. *S.º b. g. t. g.*

xiiij. *Q.º* Demanà bontat al amic, per ques clamava damor; e demanà amor al amic, per ques clamava de bontat. *S.º b. g. t. h.*

xv. *Q.º* Amic, dix amor: còm pot eser egaltat de mi e de bontat en ton amat, com jo e bontat siam .j.ª cosa mateixa en nombre, en ton amat? *S.º b. g. t. i.*

xvj. *Q.º* Demanaren al amic, qui metia discordia enfre él e son amat, com sia asò que son amat sia tant amable. *S.º b. g. t. k.*

‹*De granea e volentat*›

QUESTIÓ. Demanà granea a amor, sil amic amava aitant son amat per obrar com per estar. *S.º c. d. g.*

1. M, quid abstulit.—2. M, quid posuerit concordantiam (A, differencia *talxat* discordia).—3. A, per que *repetit*.—4. M, contrarium.

xviij. *Q.º* Amor, dix lamic:[1] com lo meu amat sia tan amable, puriesme donar tan gran amar[2] com es la sua amabilitat? *S.º c. e. g.*

xix. *Q.º* Amor, dix lamic: es tan gran lo meu amat per amar com per entendre? *S.º c. f. g.*

xx. *Q.º* Venc .j. gran vici al amic, e demanàli per que nol leixava entrar en son amar. *S.º c. g. h.*

xx.j. *Q.º* Granea e veritat demanaren a amor, de que era vestit son amar. *S.º c. g. i.*

xx.ij. *Q.º* Volentat, dix lamic: com vos siats gran, per que amats poc amar? *S.º c. g. k.*

xx.iij. *Q.º* Demanaren amadors a amor, si puria eser gran sens differencia damic e damat. *S.º c. g. t. b.*

xx.iiij. *Q.º* Demanà granea a amor, ab que lamat el amic estaven luyn a discordia. *S.º c. g. t. c.*

xx.v. *Q.º* Demanà granea a amor, si contrarietat era de la sua esencia. *S.º c. g. t. d.*

xx.vj. *Q.º* Amic, dix amor: què[3] es granea de amar? *S.º c. g. t. e.*

xx.vij. *Q.º* Dones damor demanaren al amic, per que avia tan gran amar. *S.º c. g. t. f.*

xx.viij. *Q.º* A la fi damor demanà granea, per que lamic nos ugiava[4] damar. *S.º c. g. t. g.*

xx.ix. *Q.º* Demanà majoritat al amic, si la vulia pozar en son amar. *S.º c. g. t. h.*

xxx. *Q.º* Demanà granea a veritat, si era ver quel amic amàs aitant sí mateix com son amat. *S.º c. g. t. i.*

xxx.ªj.ª *Q.º* A granea e a volentat demanà lamic, quil avia garit de sa malaltia.[5] *S.º c. g. t. k.*

---

1. M, Amicus, dixit amor.—2. A, amable *i* amar *illegibles.*—3. A, per que (per *tatxat).*—4. A, nos ugiaua (ugjaua?) : M, non exibat.—5. M, de infirmitate.

<De duració e volentat>

QUESTIÓ. Demanaren duració e poder al amic, de que amor abastava a son amar. *S.º d. e. g.*

xxx.iij. *Q.º* Demanà volentat a saviea, de que dura son entendre; e demanà saviea a volentat, de que dura[1] son amar. *S.º d. f. g.*

xxx.iiij. *Q.º* Lamic demanà a amor, de que dura major amar. *S.º d. g. h.*

xxx.v. *Q.º* Amor, dix veritat: e per que ha en vos fals amar? *S.º d. g. i.*

xxx.vj. *Q.º* Demanaren amadors al amic, si vulia vendre son amar. *S.º d. g. k.*

xxx.vij. *Q.º* Differencia, dix lamic: per que estats enfre mi e mon amat? *S.º d. g. t. b.*

xxx.viij. *Q.º* Al amic demanaren amors, de qui era son amar. *S.º d. g. t. c.*

xxx.ix. *Q.º* Demanava concordansa a volentat, de qui era lamic con contrastava a son amat. *S.º d. g. t. d.*

xl. *Q.º* Demanaren al amic, amadors, qual era major pena, o murir o no amar. *S.º d. g. t. e.*

xl.j. *Q.º* Amic, dix eternitat: fo anc negun temps en qui vos no amassets vostre amat? *S.º d. g. t. f.*

xl.ij. *Q.º* Eternitat e volentat demanaren[2] al amic, per que tan solament parlava de son amat. *Solució d. g. t. g.*

xl.iij. *Q.º* Amat, dix lamic: per que leixes partiscipar[3] los homens bons ab los mals? *S.º d. g. t. h.*

xl.iiij. *Q.º* En les mars damor anava periclitant lamic per sobre amar. Demanarenli amadors per que no peria, pus que tant amava. *S.º d. g. t. i.*

1. M, duraret ... duraret, *el mateix que a la questió següent.*— 2. A, dẽmaren.—3. A, partissipar.

xl.v. *Q.°* Amor, dix lamic: per que es malalte mon amar? *S.° d. g. t. k.*

<De poder e volentat>

QUESTIÓ. Amat, dix lamic: e per quem turmenta més amor,[1] on pus me fas tu meteix entendre? *S.° e. f. g.*

xl.vij. *Q.°* Lo poder de vertut e damor demanà <a> lamic,[2] ab quels falsos amadors avien viciós amar. *S.° e. g. h.*

xl.viij. *Q.°* Demanaren amadors al amic, pus que sentrametia damor,[3] per que duptava a dir veritat de son amat. *S.° e. g. i.*

xl.ix. *Q.°* Demanà lamic a gloria, si avia tan poderós gloriar com ha amor poderós amar. *S.° e. g. k.*

l. *Q.°* Differencia, dix amor: e per que estats enfre mon amatiu amable e amar? *S.° e. g. t. b.*

l.j. *Q.°* Demanà contrarietat a poder, si poria entrar en amor, car discordia vulia metre enfre lamic el amat. *S.° e. g. t. c.*

l.ij. *Q.°* Demanaren al amic, contrarietat e concordansa, si avia major poder en desamar que en amar.[4] *S.° e. g. t. d.*

[l.iij.] *Q.°* Amor, dix lamic: don me ve esta natura que jo puc més amar altre que mon subiran amat? *Solució e. g. t. e.*

l.iiij. *Q.°* Demanaren al amic, per que avia laixada sa terra e sos amics, e anava per longues terres sostenir trebails e perils, e era en aqueles meinspreat e escarnit per les gents.[5] *S.° e. g. t. f.*

---

1. M, quare transmittis mihi eo magis amorem.—2. M, Amicus interrogavit potestatem virtutis et amoris.—3. M, se dederat amori.—4. A, en [des]amar que en des amar (des *puntuat)* : M, in odire quam in amare.—5. A, gens.

l.v. *Q.º* La fi damor demanà al amic, per que no atenia so que avia promès a son amat, pus aquela promessió pudia atendre. *S.º e. g. t. g.*

l.vj. *Q.º* Volentat, dix poder: per qui[1] pot lamic aver major amar? *S.º e. g. t. h.*

l.vij. A egaltat de poder e damor demanaren amadors, per quel amic avia paor de morir ni de sostenir aversitats per honrar son amat. *S.º e. g. t. i.*

lv.iij. *Q.º* Mengià[2] lamic menor poder e bec menor amor, e demanarenli per que era malalte. *S.º e. g. t. k.*

<De saviea e volentat>

Questió. Demanà lamic a saviea, si era vici en aquels qui molt entenen e amen son amat. *S.º f. g. h.*

lx. *Q.º* Demanaren al amic, si era pus obligat a son amat per amar que per entendre.[3] *S.º f. g. i.*

lx.j. *Q.º* Demanà obediencia al amic, si era desobedient al amat, qui tant en est mon lo feya estar honrat el feya estar persona comuna. *S.º f. g. k.*

lx.ij. *Q.º* Al amic demanaren savis amadors, sil amat <l>avia més creat[4] per amar que per entendre. *S.º f. g. t. b.*

lx.iij. *Q.º* Saviea concordansa e volentat demanaren al amic, per que no avia manera en amar. *S.º f. g. t. c.*

lx.iiij. *Q.º* Demanaren al amic, si ignorancia avia tan gran concordansa ab amar com <ab>[5] entendre. *Solució f. g. t. d.*

lx.v. *Q.º* Demanà lamic a comensament, si fo enans en son amar que en son entendre. *S.º f. g. t. e.*

[lx.vj. *Q.º* Saviea e volentat demanaren al amic, si enfre él e son amat avia negun mijà. *S.º f. g. t. f.*]

1. M, per quid.—2. A, mengjà?—3. M, ad amandum quam ad intelligendum suum amatum.—4. M, ipsum magis creaverit.—5. *De* M.

lx.vij. *Q.º* Demanà lamic al amat, per que avia dit que aquels perden lurs ànimes qui les amen. *Solució f. g. t. g.*

lx.viij. *Q.º* Demanaren amadors al amic, sil seynor qui mor per son vasail, ha major amor quel vasail qui mor per son seynor. *S.º f. g. t. h.*

lx.ix. *Q.º* Demanà lamic a saviea e a volentat, si podien eser plenes de egualtat sens amar e entendre. *S.º f. g. t. i.*

lxx. *Q.º* Demanà lamic a son amat, pus que no volia mort de pecadors e vol que sien convertits e que viuen, per que nols tramet predicadors quils convertesquen. *S.º f. g. t. k.*

⟨De volentat e virtut⟩

Questió. Demanà lamic als homens qui denant li estaven, si sentien de la devoció[1] que sulia eser en lo temps de Xrist e dels apòstols, ne si sabien aquela devoció on era amada, ni per que tant se tardava e no venia, car pública utilitat en los crestians se perdia. *S.º g. h. i.*

lxx.ij. *Q.º* Demanà vertut a gloria e a volentat, pus quel amat avia fet manament al amic per amor que pasqués[2] les sues oveles, per que lamic, per amor, no paxia aqueles. *S.º g. h. k.*

lxx.iij. *Q.º* Demanaren amadors al amic, si amava [la] differencia que era enfre él e son amat. *S.º g. h. t. b.*

lxx.iiij. *Q.º* Amor, dix lamic: qui ha despulat mon amar de vertut e de concordansa? *S.º g. h. t. c.*

lxx.v. *Q.º* Volentat, dix [vertut]:[3] per [que] turmentam lamic ab contrarietat, pus quel turmentam[4] ab concordansa? *S.º g. h. t. d.*

1. M, illam devotionem. — 2. M, pasceret. — 3. A, lamic *tatxat.* — 4. M, Virtus dixit, amori: quare amicus incipit ... nos incipimus.

lxx.vj. *Q.º* Amic, dix amor: per qui[1] has vertuós amar? *S.º g. h. t. e.*

lxx.vij. Demanà lamat al amic si avia viciós amar aquel qui no amava tant com pudia amar. *S.º g. h. t. f.*

lxx.viij. *Q.º* A un home de poqua vertut donà lamat la fi damor, e demanaren amadors a aquel home, si avia multiplicat son amar. *S.º g. h. t. g.*

lxx.ix. *Q.º* Demanaren al amic, per que no fugia a amor, pus que tant lo turmentava. *S.º g. h. t. h.*

lxxx. *Q.º* Demanaren amadors, si en volentat avia egaltat damic e damat.[2] *S.º g. h. t. i.*

lxxx.j. Volentat, dix vertut: e qui ha pozat[3] lamic en ira de son amat? *S.º g. h. t. k.*

<De volentat e veritat>

QUESTIÓ. Veritat, dix gloria: sabets vos per que jo son tan poc amada? *S.º g. i. k.*

lxxx.iij. *Q.º* Demanà differencia a volentat, si la amava aitant[4] en veritat com en sí mateixa. *S.º g. i. t. b.*

lxxx.iiij. *Q.º* A concordansa damic e damat demanà veritat, don era.[5] *S.º g. i. t. c.*

lxxx.v. *Q.º* Volentat, dix veritat: com falsetat sia airable, per que es amada? *S.º g. i. t. d.*

lxxx.vj. *Q.º* Demanà lamic a veritat, per que han laixat[6] comensar fals amar. *S.º g. i. t. e.*

lxxx.vij. *Q.º* Amadors demanaren al amic e al amat, quils avia ajustats. *S.º g. i. t. f.*

lxxx.viij. *Q.º* Demanà lamat al amic, si vulia dar o vendre son amar quils avia ajustats en lo verger damor. *S.º g . i. t. g.*

1. M, quare.—2. A, damar?—3. A, a pozat en ira (en ira *tatxat*).—4. M, utrum ipsa amaret tantum.—5. M, ubi erat.—6. A, an laixat: M, permiserit.

lxxx.ix. *Q.°* Vo[len]tat, dix [veritat]:[1] per que amats falsetat ab major amar? *S.° g. i. t. h.*

xC. *Q.°* A volentat demanà veritat, si en lo subirà amat avia egaltat, en sa volentat, damatiu[2] amable e amar. *S.° g. i. t. i.*

xC.j. *Q.°* Veritat[3] naffrà volentat, e demanaren amadors, per que veritat jahia malalta. *S.° g. i. t. k.*

<De volentat e gloria>

QUESTIÓ. Demanà lamic al amat, si differencia era tant amable en gloria com en volentat. *S.° g. k. t. b.*

xC.iij. *Q.°* Demanà volentat a concordansa, si es en la gloria quel amic ha tant amada. *S.° g. k. t. c.*

xC.iiij. *Q.°* Demanaren amadors al amic, per que passava per aquels locs on contrarietat ha tant gran seynoria. *S.° g. k. t. d.*

xC.v. *Q.°* Demanà lamic a son amat, si en gloria ha tanta gloriabilitat com en comensament comensabilitat. *S.° g. k. t. e.*

xC.vj. *Q.°* Amat, dix lamic: mon amar, poria en gloria repozar sens substancial gloriar? *S.° g. k. t. f.*

xC.vij. *Q.°* Amic, dix lamat: la vostra gloria, de que es plena? *S.° g. k. t. g.*

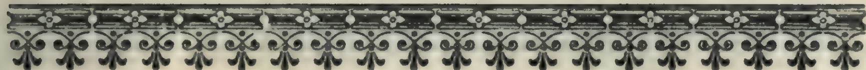
xC.viij. *Q.°* Amic, dix volentat: per que ames tu mateix ab major amar, e ton amat ab menor? *S.° g. k. t. h.*

xC.ix. *Q.°* Temptaren amors lamic e demanarenli, si amava tant egaltat en la gloria de son amat com en la sua volentat. *S.° g. k. t. i.*

Cent. *Q.°* Volentat, dix gloria: per que ames en mi minoritat contra major amar? *S.° g. k. t. k.*

---

1. A, falsetat *talxat*.—2. M, utrum in amore supremi amati esset aequalitas amatiui.—3. A, veritat, *terme d'acció* : M, falsitas.

De les questions de entelligencia

QUESTES questions se solven per les flors de entelligencia, e enaxí com hom solv aquestes questions per aqueles flors, pot hom soure altres questions pelegrines, com sia so que les flors sien màximes universals, e les questions sien de particulars.

De bonea e saviea

Questió. Es demanat, si la bonea de Deu es tan gran com la saviea. *S.º b. c. f.*

ij.[1] *Q.º* Es demanat, si en Deu bonea eternitat saviea son .j.ª cosa mateixa en nombre. *S.º b. d. f.*

iij. *Q.º* Es demanat, si bo pot tant per bontat com savi per saviea. *S.º b. e. f.*

iiij. *Q.º* Es demanat, si bonea es tant amable com saviea. *S.º b. f. g.*

v. *Q.º* Es demanat, si vertut es tant bonificable com entelligible. *S.º b. f. h.*

vj. *Q.º* Es demanat, si en bonea ha tanta veritat com en saviea. *S.º b. f. i.*

vij. *Q.º* Es demanat, si ls benavuyrats[2] qui son en parahís an tanta gloria per bonificar com per entendre. *S.º b. f. k.*

---

1. A, dos.—2. M, utrum beatitudines.

viij. *Q.º* Es demanat, si enfre la bonea e la saviea de Deu ha differencia. *S.º b. f. t. b.*

ix. *Q.º* Es demanat, si bonea e saviea, sens concordansa, poden eser luyn a contrarietat. *S.º b. f. t. c.*

x. *Q.º* Es demanat, si bonea e saviea poden[1] eser contraris. *S.º b. f. t. d.*

xj. *Q.º* Es demanat, si saviea es tan universal comensament com bontat. *S.º b f. t. e.*

xij. *Q.º* Es demanat, si mijà se cové tan be a bontat com a saviea. *S.º b. f. t. f.*

xiij. *Q.º* Es demanat, si la fi de bontat es tan bona com la fi de saviea. *S.º b. f. t. g.*

xiiij. *Q.º* Es demanat, si saviea es major per entendre que bonea per bonificar. *S.º b. f. t. h.*

xv. *Q.º* Es demanat, si egaltat es en la bonea e n la saviea de Deu. *S.º b. f. t. i.*

xvj. *Q.º* Es demanat, si bontat es tan luyn a minoritat per bonificar com saviea per entendre. *Solució*[2] *b. f. t. k.*

De granea e saviea

QUESTIÓ. Es demanat: què es granea de eternitat e de saviea? *S.º c. d. f.*

xviij. *Q.º* Es demanat: què es granea de poder en saviea? *S.º c. e. f.*

xix. *Q.º* Què son aqueles cozes per que saviea e volentat son grans? *S.º c. f.*[3] *g.*

xx. *Q.º* Què es so per que saviea ha gran vertut? *S.º c. f. h.*

xx.j. *Q.º* Què es so per que veritat es gran en saviea? *S.º c. f. i.*

1. A, poden *repetit.* — 2. Solucio *tatxat* .xvj. Solucio. — 3. A, *la f. illegible.*

xx.ij. *Q.º* Gran gloria de saviea, què es? *S.º c. f. k.*

xx.iij. *Q.º* Què an saviea e differencia en granea? *S.º c. f. t. b.*

xx.iiij. *Q.º* Granea e saviea, què an en concordansa? *S.º c. f. t. c.*

xx.v. *Q.º* Contrarietat, què es en granea [e] en saviea? *S.º c. f. t. d.*

xx.vj. *Q.º* Granea e comensament, què an en saviea? *S.º c. f. t. e.*

xx.vij. *Q.º* Migià,[1] què es en granea <e> en saviea? *S.º c. f. t. f.*

xx.viij. *Q.º* Saviea e granea, què an en fi? *Solució c. f. t. g.*

xx.ix. *Q.º* Què es so per que saviea ha major granea? *S.º c. f. t. h.*

xxx. *Q.º* Què es so per que saviea ha gran egaltat? *S.º c. f. t. i.*

xxx.j. *Q.º* Què es so per que granea e saviea son luyn a minoritat? *S.º c. f. t. k.*

De eternitat e saviea

QUESTIÓ. Eternitat, de que abonda a possificar e a entendre? *S.º d. e. f.*

xxx.iij. *Q.º* Demanà saviea a volentat, si era de eternitat. *S.º d. f. g.*

xxx.iiij. *Q.º* Saviea e vertut dixeren a eternitat, de qui era, e de qui es, e de qui serà. *S.º d. f. h.*

xxx.v. *Q.º* Demanà eternitat a saviea e a veritat, de qui son verificar e entendre. *S.º d. f. i.*

xxx.vj. *Q.º* A unitat de saviea gloria e eternitat demanaren savis, de qui era.[2] *S.º d. f. k.*

1. A, migjà? — 2. M, gloria et aeternitas interrogaverunt unitatem sapientiae: sapiens de quo erat?

xxx.vij. *Q.º* Differencia, dix saviea: de qui sots, e de que sots?[1] *S.º d. f. t. b.*

xxx.viij. *Q.º* A concordansa demanaren saviea e volentat, de qui era, e de que es, e de que[2] serà. *Solució d. f. t. c.*

xxx.ix. *Q.º* Demanaren eternitat e saviea[3] [a contrarietat], de que es contrariar. *S.º d. f. t. d.*

xl. *Q.º* Demanà comensament a saviea, si sabia de que era en eternitat e en sí matexa.[4] *S.º d. f. t. e.*

xl.j. *Q.º* Demanà eternitat a saviea, si sab de que es eternar; e demanà saviea a eternitat, si sap de que es entendre. *S.º d. f. t. f.*

xl.ij. *Q.º* Demanaren savis al mon, si la sua fin era de la .j.ª de ses parts. *S.º d. f. t. g.*

lx.iij. *Q.º* Demanà eternitat a saviea, de que es major entendre, e de qui es.[5] *S.º d. f. t. h.*

xl.iiij. *Q.º* Saviea dix a eternitat, de que es la sua egaltat; e eternitat dix a saviea, de que es egaltat e entendre. *S.º d. f. t. i.*

xl.v. *Q.º* Saviea, dix eternitat: de que es minor entendre? *S.º d. f. t. k.*

De poder e saviea

QUESTIÓ. Dix volentat a poder, per que era entelligible e amable. *S.º e. f. g.*

xl.vij. *Q.º* Poder demanà a saviea e a virtut, si per eles mateixes[6] podien estar e obrar. *S.º e. f. h.*

xl.viij. *Q.º* A entendre demanaren savis, per que era vestit de possibilitat e de verificabilitat. *S.º e. f. i.*

1. M, Sapientia dixit differentiae : quid es, et de quo es?— 2. M, de quo ... de quo ... de quo.—3. A, a sauiea.—4. A, si matexa *corregit de* saviea? : M, in semet ipso (principio).—5. M, cujus est ... et de quo est.—6. M, utrum per unum et idem.

xl.ix. *Q.º* Demanaren savis a un philosophf, per que poder saviea e gloria no son .j.ª coza mateixa en les creatures. *S.º e. f. k.*

l.ª *Q.º* Demanaren poder e saviea, per que es differencia. *S.º e. f. t. b.*

l.j. *Q.º* Demanaren savis a concordansa, si es aytant[1] per saviea com per poder. *S.º e. f. t. c.*

l.ij. *Q.º* Demanà un philosophf a poder, per que era major en concordansa que en contrarietat. *Solució e. f. t. d.*

l.iij. *Q.º* Demanà saviea a poder, per que poder podia comensar ignorar. *S.º e. f. t. e.*

l.iiij. *Q.º* Demanaren a poder, per que estava en él possificar. *S.º e. f. t. f.*

l.v. *Q.º* Demanaren savis a poder, per que saviea pot contra son entendre. *S.º e. f. t. g.*

l.vj. *Q.º* Es demanat a poder,[2] per que alcuna saviea ha major poder en altre[3] que en sí mateixa. *Solució e. f. t. h.*

l.vij. *Q.º* Demanaren a egaltat, per que está en poder e en saviea. *S.º e. f. t. i.*

l.viij. *Q.º* Con saviea sia dentellectiu e dentelligible e dentendre, per que poder sosté que pusca ignorar? *S.º e. f. t. k.*

De saviea e volentat[4]

QUESTIÓ. Los concrets esencials qui son en saviea volentat e vertut, quants[5] son? *S.º f. g. h.*

lx. *Q.º* Volentat e saviea demanaren a veritat, quantes son les sues mesures ab que mezura los objects vertaders. *S.º f. g. i.*

1. M, utrum sit tanta.—2. M, Potestas fuit interrogata.—3. M, in alia.—4. A, de g. f.?, *corregit* f. g.—5. A, quans.

lx.j. *Q.º* Demanà un maestre a sos escolars, per que es Deus en est mon tan poc amat conegut honrat[1] e servit. *S.º f. g. k.*

lx.ij. *Q.º* Demanà un savi a volentat e a saviea, si quantitat es tant entelligible e amable en differencia com en eles mateixes. *S.º f. g. t. b.*

lx.iij. *Q.º* Demanaren savis a concordansa, si per ela era quantificat àbit de sciencia e àbit damor. *Solució f. g. t. c.*

lx.iiij. *Q.º* A saviea e a volentat demanà contrarietat, de que multiplica quantitat contra entendre e amar. *S.º f. g. t. d.*

lx.v. *Q.º* Demanà saviea a volentat, qual comensament comensa son amar. *S.º f. g. t. e.*

lx.vj. *Q.º* Demanà volentat[2] a saviea, si sens quantitat simple e composta pot eser entendre e amar. *Solució f. g. t. f.*

lx.vij. *Q.º* Demanà saviea a volentat, per que no ama la fin de son amar aitant com ela la pot entendre. *S.º f. g. t. g.*

lx.viij. *Q.º* Demanà saviea a volentat per que no a[ma] major entendre. *S.º f. g. t. h.*

lx.ix. *Q.º* Demanaren savis a saviea e a volentat, si son egals per estar e per obrar.[3] *S.º f. g. t. i.*

lxx. *Q.º* Volentat, dix saviea: ab que multiplica minor amar? Saviea, dix volentat: ab que multiplica minor entendre? *S.º f. g. t. k.*

De saviea e vertut[4]

QUESTIÓ. Saviea, dixeren vertut e veritat: e per que entenets ab viciós e fals entendre? *S.º f. h. i.*

1. M, parum amatur, honoratur.— 2. A, quantitat volentat (quantitat *tatxat*).—3. M, in existere et in agere.—4. A, de *f. h.*

lxx.ij. *Q.º* Dema[nà] vertut a saviea, si hom pot entendre Deu ab viciós entendre. *S.º f. h. k.*

lxx.iij. *Q.º* A saviea demanaren vertut e differencia, si en son entendre purien albergar diferenciar e vertuificar. *S.º f. h. t. b.*

lxx.iiij. *Q.º* Concordansa e vertut[1] dixeren a saviea, en qual temps ha vertuós e concordós[2] entendre. *Solució f. h. t. c.*

lxx.v. *Q.º* Demanà vertut a saviea, en qual temps avia[3] contrarietat meins de poder en lo mon. *Solució f. h. t. d.*

lxx.vj. *Q.º* Demanà comensament a saviea e a vertut, si poria comensar neguna cosa que no fos en vertut o en vici. *S.º f. h. t. e.*

lxx.vij. *Q.º* Demanà saviea a vertut, si en les sues estremitats està vertuós entendre. *S.º f. h. t. f.*

lxx.viij. *Q.º* Demanà vertut a fi, si vertuificar pot eser major en saviea que en vertut. *S.º f. h. t g.*

lxx.ix. *Q.º* Saviea, dix vertut: sabets qual es lo major entendre que Deus ha creat?[4] [*S.º f. h. t. h.*]

lxxx. *Q.º* Demanà saviea a egaltat,[5] si es tan gran com ela la pot entendre. *S.º f. h. t. i.*[6]

lxxx.j. *Q.º* Demanà un maestre a sos escolans, si sabien per que es minor entendre. *S.º f. h. t. k.*

De saviea e veritat[7]

QUESTIÓ. Demanà gloria a veritat e a saviea, si son locs sperituals en los quals se pusquen conlogar e mesclar verificar gloriar e entendre. *S.º f. i. k.*

lxxx.iij. *Q.º* Demanaren escolans a lur maestre, còm

1. M, et veritas.—2. M, et concordans.—3. A, auia *repetit, i el primer tatxat.*—4. A, ha acreat.—5. M, Sapientia interrogavit voluntatem.—6. A, g.? *illegible.*—7. A, e vertut.

estan saviea e veritat en differencia, e differencia en eles. *S.º f. i. t. b.*

lxxx.iiij. *Q.º* Demanà concordansa a saviea, còm es fals entendre. *S.º f. i. t. c.*

lxxx.v. *Q.º* Demanà contrarietat a saviea, si en veritat pot conlogar[1] fals entendre. *S.º f. i. t. d.*

lxxx.vj. *Q.º* Demanaren a veritat dos savis, còn pot en ela comensar fals entendre. *S.º f. i. t. e.*

lxxx.vij. *Q.º* Demanà verificar a saviea, còm pot veritat entendre. *S.º f. i. t. f.*

lxxx.viij. *Q.º* Demanaren savis a veritat, si ab fi era dona de entelligencia, o si entelligencia ab fi era sa dona. *S.º f. i. t. g.*

lxxx.ix. *Q.º* Saviea, dix veritat: e ab que mavets en vostre entendre?[2] *S.º f. i. t. h.*

xC. *Q.º* Demanà veritat a saviea, si sens egaltat ha son entendre repòs. *S.º f. i. t. i.*

xC.j. *Q.º* Demanà veritat a saviea, si ab minor veritat ateyn major entendre. *S.º f. i. t. k.*

De saviea e gloria[3]

QUESTIÓ. Demanà gloria a saviea, ab que la pot[4] entendre. *S.º f. k. t. b.*

xC.iij. *Q.º* Demanaren savis a saviea, ab que pot gloria aver, son entendre. *S.º f. k. t. c.*

xC.iiij. *Q.º* Demanà gloria a saviea, còm la pot ab son contrari entendre.[5] *S.º f. k. t. d.*

xC.v. *Q.º* Una ànima dampnada demanà a saviea, per que avia pena, pus que per aver gloria era comensada. *S.º f. k. t. e.*

---

1. M, possit collocari. — 2. M, cum quo est majus tuum intelligere. — 3. A, e veritat. — 4. M, cum quo possit. — 5. M, interrogaverunt sapientiam : quomodo ipsa possit intelligere gloriam cum contrario gloriae.

xC.vj. *Q.º* Demanà saviea a gloria, si per natura de mijà, qui es gloriar, lo qual està en mig de gloriatiu e gloriable, pot ànima salvada entendre Deu sens specia fantàstica. *S.º f. k. t. f.*

xC.vij. *Q.º* Demanaren savis a fi, si pot estar en gloriar qui no es de la substancia de gloriatiu e gloriable. *S.º f. k. t. g.*

xC.viij. *Q.º* Demanaren a saviea, gloriatiu e gloriable gloriar,[1] ab que saviea pot aver major entendre. *Solució f. k. t. h.*

xC.ix.[2] *Q.º* Demanà egaltat a saviea, si sens ela pot eser plena de gloria. *S.º f. k. t. i.*

Cent. *Q.º* Saviea, dix minoritat: volets ab mi en gloria repòs aver? *S.º f. k. t. k.*

¶ Fenides son les FLORS DAMORS e lurs QUESTIONS, e fenides son les FLORS DE ENTELLIGENCIA e lurs QUESTIONS, en la ciutat de Nàpols, en layn de Mil e .CC.xC.iiij., la fi de les quals sia a gloria e a laor de nostre seynor Deus. Amen.[3]

1. M, et gloriari.—2. M, .lxxx.ix.—3. M, *manca* la fi de les quals ... Deus. Amen.

ORACIONS DE RAMON

SIGLA

I = ms. català *(I/103)* del convent de St. Isidor i St. Patrici, de Roma, s. XVe, base de l'edició.

M = ms. català *(10103)* de la Biblioteca Nacional de Madrid, s. XVe, confrontat.

[ ] = Afegits del mateix escriba.

I^{1} M^{1} = Correctors posteriors.

< > = Addicions de l'editor.

DEUS, a vostra honor comencem les ORACIONS DE RAMON.[1]

CON molts homens desijen saber aver manera per la qual sapien molt de pregar Deus e amar[2] de molt alta e gran amor, per ayçò fem aquestes[3] oracions, on donam doctrina a molt altament et ordonadament[4] pregar e amar Deu; con sia açò que Deus, qui ha molt gran plaer con hom lo prega el ama molt altament e ferventment, nos deffena nes cela[5] a aquells qui ab gran amor e fervor lo preguen el amen; ans per sa bontat gracia e caritat, humilitat justicia e pietat, exoex dona e perdona a tots aquells e aquelles quil saben pregar e amar.

¶ [6] Enaxí com Deus es anans, en temps[7] e en dignitat, que totes coses, se cové primerament que hom lo prech el am anans per sa bontat e noblesa,[8] que per utilitat de sí matex e son proysme; e per ayçò començam enans a ell pregar e amar per ell matex honrar, que per nostra[9] utilitat.

---

1. M^{1}, Deus ab vostre honor comensen les orations de Remon Lull fetes per dona Blanca Reyna de Arago. *Lletra del s. XVII.è* —2. I, de pregar deus e amar deu: M, ben pregar [e amar] deu.—3. M, aquest libre e aquestes.—4. IM, hordonadament.—5. M, defen nis sela.—6. IM, *sense calderó.*—7. I, temps *tatxat*: I^{1}, [duracio].—8. M, lo am el prech ... e nobblesa.—9. M, ell a pregar ... per la nostra.

Aquest libre es departit en .xiij. parts, les quals son aquestes, so es saber: ·I· Deu, Trinitat, Dignitats, Encarnació, Nostra Dona, Sants,[1] Xristians, Infaels, Morts, Amichs e parents, Pregar per sí matex, Gracies, e Doctrina damor.

¶ Per ço departim aquest libre en moltes parts per ço que preguem Deus per moltes coses, e que en totes aquelles lo amem; e encara, que en un[2] dia hom prech per la una, per dues,[3] o per més de les parts, e en altre dia per les altres[4] parts, e que hom torn de cap primer.

I

CAP. I. *De un Deu*[5]

Ahor vos, senyor Deus gloriós, en vostra unitat, un deu tan solament, un senyor, un creador,[6] un poderós de tot quant es. Vos, Senyor,[7] enaxí esser un deu, que no poden esser molts deus, mas vos tan solament, com sia açò que la vostra unitat sia eternal e infinida e complida[8] de tots bens e de totes perfeccions.

2. Enaxí, Senyor, com vos ahor e us creu e us beneesch[9] com a un deu, un creador, un senyor, un poderós de tot quant es, vos[10] present e us do tot mi, en tant que no vuyl membrar entendre ni amar neguna unitat tant com la vostra; e totes quantes unitats membraré entendré e

1. I, sans.—2. I, hun *usual.*—3. M, o per les dues.—4. M, e en altre per mes de les (M[1], per les altres).—5. I, De un deu. [Capitul primer] *et sic de ceteris*: M, de vnitat de deu.—6. M, credor, *forma repetida al final del capítol.*—7. *Depèn de* ahor? I[1]M[1], senyor [sou], *millor sería* creu.—8. I, *omet* e complida.—9. I, benesch.—10. M, a uos.

amaré, totes les vuyl membrar entendre e amar per honrar e servir la vostra santa e gloriosa unitat.

3. Ahor vos e am vos, Senyor,[1] per vostra una bontat, .j.ª granesa, .j.ª eternitat, un poder, una saviesa, una volentat, una virtut, una veritat,[2] una gloria, e una fi e compliment de tot quant es.

4. Senyor! A la vostra unitat do e present tota la mia unitat e tot mi .j.; e totes les coses qui en mi son unes, totes vuyl que sien de[3] les vostres unitats, les quals havets en proprietats personals e en dignitats. E vos, Senyor, per pietat[4] gracia e caritat, prenets ma unitat a honrar[5] e servir la vostra unitat, e les mies unitats totes sien a honrar les vostres; e ayçò en tant, que en mi negun no aja part ni poder, mas vos tan solament, qui sots .j. deu creador senyor e compliment de tot ço qui es e qui fo e qui serà.

II

CAP. II. *De Trinitat*

Divina, molt alta e santa Trinitat! Vos ahor, vos am, vos lou et beneesch[6] de totes mes forces corporals e esperitals, e vos, gloriosa Trinitat, desir honrar e servir tots los temps de ma vida.

2. Vos, santa Trinitat, sots deus Pare, deus Fill, deus Sant Espirit, e tots tres sots un Deu simple eternal[7] e infinit, e qui comprèn e guberna tot quant es. E per

1. M, Aor uos senyor e us am.—2. I, *omet* una veritat.—3. M[1], sien [de la uostra unitat e] de.—4. I, piatat *passim*.—5. I, *salta a l'altre mot* honrar.—6. M, e molt alta trinitat ... uos beneesch.—7. M, Vos sancta trinitat desig honrar que sots deu pare deu fill e deu sant espirit e tots tresos sots (I, son) .j. deu simple e aternal.

ayçò, santa Trinitat, vos don e us present la trinitat de la mia ànima, que es de membrança enteniment e volentat, e totes tres son una ànima creada a ymatge e semblança vostra, per ço que ella sia mirayl on vos puxam conèxer, e ab quius puxam membrar amar loar[1] e servir.

3. En vos, gloriosa Trinitat, ha .j. Pare e no molts, com sia ço que aquell sia tan bo, tant noble, tant eternal et infinit, que[2] abast a esser .j. pare de un fill deu, qui es tot ell engenrat de tota[3] la sua essencia e natura; e es Fill qui abasta enaxí a esser un fill complit de totes perfeccions, con abasta son pare.[4]

4. Gloriosa e santa Trinitat! En vos ha .j. deu Sant Espirit, qui es amor karitat e ardor del Pare e del Fill; car en vos lo Pare ama lo Fill aytant[5] com sí matex, e ayçò fa per ço cor lengenra el complex de tot sí matex eternalment e infinida;[6] e car lo Fill sentén fill del major pare qui pusca esser, enténse lo major[7] fill qui pusca esser; e per aysò ama son pare, eternalment e infinida,[8] aytant con sí matex. On, per rahon dayçò, de la amor que san en vos[9] lo Pare e lo Fill, es lo Sant Espirit espirat, e es conjuncció damdós[10] en .j.ª amor caritat e ardor damdós, e es egual en valor noblea virtut e amor damdós; e covó esser enaxí[11] un Sant Espirit, con un Pare e un Fill.

5. Excellent e alta Trinitat! Vos sots Pare e Fill e Sant Espirit, e[12] ells son vos, e vos sots Deu e Deus es vos; e tot ço qui es en vos et de vos, tot ho aor e ho creu,[13] e a tot fas reverencia e honor ab tota la trinitat de la mia ànima; e placia a vos que tota la mia trinitat sia en vos honrar beneyr e servir tots los temps de ma vida,

1. M, loar honrar.—2. I, qui.—3. M, .j. pare e no molts, .j. pare, de .j. fill deu qui es tot d ell enjenrat e de tota.—4. M, abasta esser .j. [lo] pare.—5. M, ama lo pare lo ffill tant.—6. I, *calderó*.—7. M[1], [maior e] millor, *en els dos llocs*.—8. I, *afegeix* pare lo fill senten fill *tot puntuat*.—9. I, en vos *puntual*: M[1], en vos [trinitat sancta].—10. M, de ab dosos *usual*.—11. I, [en]axi.—12. M, *sense* e.—13. M, qui es en uos es deus. Vos tota ador eus creu.

e encara aprés la mort en la vostra presencia perpetualment en gloria.

6. Amorosa santa e poderosa Trinitat divina, e de tots bens complida! A la vostra semblança havets creada ma memoria mon enteniment e ma volentat; car en ma memoria[1] ha natura membrant[2] membrat e membrar, e tots tres son una memoria; e en mon enteniment ha natura entenent entès e entendre, e tots tres son un enteniment; e en ma volentat ha natura amant amat e amar, e tots tres son una volentat e amor. On, per rahon dayçò, santa alta e humil Trinitat, vos clam mercè, per pietat,[3] que pus la mia memoria enteniment e volentat avets creats a vostra semblansa, que les prenats a vos membrar conèxer amar e servir,[4] per tots temps, de totes lurs forces, con sia so que les unes semblanses se responen ab les[5] altres en vos santificar e beneyr.

7. O, molt alta Trinitat! Vos havets posada[6] vostra semblança en les creatures, per ço que ab aquelles semblanses vos puxam[7] mils membrar conèxer e amar, honrar e servir; axí com àngel,[8] en qui es trinitat de memoria enteniment e volentat, de qui es;[9] e en lo sol e en les esteles, en que ha natura de illuminant illuminat illuminar; e en lo foch, de escalfant escalfat e escalfar; e en la vegetativa, de vegetant e vegetat e vegetar;[10] e en la sentitiva, de sentint sentit e sentir;[11] e en la ymaginativa, de ymaginant ymaginat e ymaginar; e en la racional, de racionant[12] racionat e racionar; e en bontat, de bonificant bonificat e bonificar; e enaxí de totes les altres creatures. On, per rahó dayçò, santa Trinitat gloriosa, vos prech humilment

1. M, creat [ma] memoria ... car en memoria.—2. I, [de] membrant.—3. M, sancta trinitat alta e humil clam uos merce e pietat.—4. M, auets creat ... les prenets a uos membrar conaxer e amar honrar seruir.—5. M, semblanses responen a les.—6. I, possada.—7. M, ab aquelles uos puscam.—8. I, en los angels.—9. I, *al marge* [al' de que son].—10. I, *salta al mot* ymaginar *de més avall*.—11. M, sentiment sentir e sentit.—12. I, [racionant].

e devota, ab tots los poders de ma ànima, queus vengua de plaer que los homens qui son errats,[1] e de vos no han conexença ni membrança e qui vos no amen, ans vos descreen, que per les vostres semblances, les quals en les[2] creatures havets posades, los illuminets a vos membrar amar e conèxer, creure obehir e servir, per tal que vos en ells siats honrada loada e beneyda, e que per vos, a la vostra perpetual gloria pusquen[3] venir.

III

De les divines dignitats, e primerament

CAP. III. *De bontat*

SENYOR Deus! Vos sots bo per vostra bontat, e vos e vostra bontat sots un deu e una cosa matexa. On, con vos siats bo per natura de vostra bontat, la natura de vostra bontat[4] vos requer que vos engenrets en vos matex e de vostra bontat, aytant gran ben con vos sots e con es vostra bontat. E vos, deus Pare, fets aysò en quant engenrats deus Fill[5] de vostra bontat, qui es aytan bo con vos sots e con es vostra bontat, per ço car deyla lengenrats;[6] e aysò matex es, Senyor, de la bondat del Sant Esperit, lo qual vos el vostre Fill espirats. On, per raó de assò, aor e glorifich e beneesch[7] la vostra molt alta e santa bontat

1. I, arrats : M, creats *puntuat i afegit* [errats] *posteriorment.*— 2. M, que en les.—3. M, puscam.—4. I, per natura de [vostra bondat], vostra bontat : M, per vostra natura de bondat la natura de vostra bondat.—5. M, fes açò ... enjenras [eternalment] deu lo fill. *(En aquest ms. abunden els afegits posteriors, uns salvant omissions del copista, i d'altres que venen a esser glosses. Generalment els ometen).*—6. M, enjenras, *i més avall* espiras.—7. I[1], de la vostra (vostra *tatxat)* bonesa [del sant espirit ... e glorifich e beneesch] (M, eus beneesch).

eternal e infinida, de[1] la qual e per la qual fets aytant de ben com ella e vos sots.

2. Gloriós Deus! Per so car sots bo, avets creat bo setgle,[2] qui es bo per creació e per natura;[3] mas, Senyor, los homens, qui son mals e peccadors, per peccat lafoylen el malmeten, e lo desvien de la fin per que lavets creat. E ayçò, Senyor, es gran mal que homens sien mals, los quals destruen e afoylen lo mon[4] e ells matexs; e si vos nols perdonats, auranne mal de pena perpetualment, qui serà lo major mal que esser pusca, e qui durarà tots temps. On, con vos, Senyor, siats tan bo[5] per vostra bontat, sia de vostra mercè misericordia e pietat[6] quens façats esser bons moralment, pus quens avets fets bons per natura, e que tot lo mon sia bo en vos amar[7] beneyr e servir.

3. Tant sots vos, Senyor, ple de gran bontat, que per vos matex sots digne de esser amat loat honrat obeyt[8] e servit; e molt més vos deurien amar los homens per ço car sots bo, que per la lur utilitat ni per pahor de les penes infernals, con sia açò que la vostra bontat sia dona,[9] e la nostra sia serventa; e vostra bontat sia eternal e infinida, e la nostra sia petita en tot quant ha en sí matexa e en tot quant pot per sí matexa aver.[10]

4. Divina e molt nobla bontat! Placiaus que yo aja bon membrar, bon amar, bon entendre, con sia açò que nuyl hom no deja vos membrar entendre ni amar ab malesa e ab peccat; car nos covè que ben sia, ab mal e ab peccat, membrat entès e amat.

5. Bontat divina e gloriosa! No abasta a home membrar entendre e amar[11] en vos contemplar honrar e servir,

1. M, *manca* de.—2. M, car vos sots bo auets creat lo setgle.—3. I, es bo per natura.—4. M, mals *subrallat* sien [tan] mals ... destroexen e afollen lo setgle.—5. M, siats bo.—6. M, e pietat misericordia.—7. M, amar honrar.—8. M, beneyit.—9. M, per lur utilitat ne per amor (tamor?) de penes ... sia infinida e sia dona.—10. M, aternal gran infinida ... en si matexa e quant por hauer.—11. M, a hom bo *(aquest mot tatxat)* [vos] membrar *(manca* entendre e amar) : I, *salta a l'altre mot* amar, *i supleix* [si].

si l membrar entendre e amar es poch e no gran, e si no[1] persevera longuament, e que hom hi faça tot son poder; e ayçò es[2] car vos sots bontat gran eternal poderosa e complida de tots bens, e digna de tot honrament e honor;[3] per queus clam mercè ab plors sospirs e amors, que la mia ànima façats molt bona gran e poderosa en vos molt membrar conèxer e amar, e en ayçò perseverar per tots temps en vos benehir e servir.

CAP. IIII. *De la divina granesa*

GRAN senyor eternal e infinit! La vostra granesa es la vostra infinitat; e vos, per vostra granesa natural, avets natura que en vos sien grans[4] de vostra granesa; axí con lo Fill, qui es gran deu [de la granea de deu Pare; e] de la granea de deu Pare e de deu Fill [ix gran deu Sant Sperit],[5] e tots tres son tant grans, que son una granea simpla eternal e infinida, e un Deu[6] en qui no ha neguna poquea.

2. Senyor Deus! Si vos fossets gran per natura, e la vostra natura no hagués en sí matexa[7] proprietats personals e grans, fóra ociosa e no pogra esser gran. On, per ço que sia gran e no ociosa, ha en ella gran paternitat filiació espiració per natura de engenrar e de espirar; e ayçò en tant, que tota es infinida e gran en bontat eternitat poder e amor.[8]

3. Amorosa e divina granea, infinida e complida de tots bens! Yo son poch, e volria esser gran en vos amar membrar e conèxer,[9] con sia ço que ab poch membrar en-

1. M, no hi.—2. M, *omet* es.—3. I, *manca* e honor.—4. I[1], grans [parts].—5. M, *sense els claudators* : *Ed. Rosselló*, qui es gran Deu de la granea de Deu lo pare, e lo sant esperit qui es gran de la granea de Deu lo pare e de Deu fill.—6. M, sots tan grans ... en .j. deu.—7. M, en ella.—8. I, *manca* poder : M, e amar.—9. M, menbrar conaxer e amar.

tendre e amar, et qui poch duren, hom nous pusca[1] molt amar entendre e conèxer. On, per rahó daysò, vos clam mercè, per pietat, quem façats tan gran en virtuts, que negun peccat ne vici no pusca apoquir[2] la mia ànima ni el meu desirer e poder en vos amar e servir, honrar e benehir, e que git grans sospirs plors e amors desirers e fervens en vos molt amar entendre e membrar, servir e honrar.[3]

CAP. V. *De eternitat*

DEUS sant, qui sots començament de tot[4] quant es! Vos sots eternal per vostra eternitat, la qual eternitat aor e a ella fas reverencia e honor; car ella es tan[5] solament sens temps, sens començament, e sens fi; et ella està davant a tot quant es per duració e per noblesa; e ella mesura e comprèn temps moviment e tot ço qui es creat e començat.

2. Vos, sènyer deus Pare, per vostra eternitat, engenrats deus Fill eternalment e infinida, e engenratslo[6] de vostra eternitat e infinitat; e per ayçò vostre deu Fill es eternal sens començament temps e moviment, e eternalment es engenrat, e eternalment serà engenrat; e ayçò matex vos, deus Pare, e vos, deus Fill, fets de deu Sant Espirit, lo qual espirats eternalment e infinida. E car per vos, santa e gloriosa eternitat, totes aquestes coses se poden fer e complir en la santa deytat, per aysò vos ahor eus am eus fa reverencia e honor.

3. Poderós Deus! Per vostra eternitat dura tot quant es, e per ella es tot gubernat e sostengut, car si ella no era, tot ço qui es creat tornaria a non res de que es

1. M, duran nous pusch.—2. M, ne uicis nom pusquen apuquir.—3. M, desigs e freuors *(serà* e desirers fervents?) ... honrar e seruir.—4. I, *sense* tot.—5. M, *sense* tan.—6. M, enjenras deu ... enjenraslo.

creat; mas ella ho sosté e ho manté. On, per rahó daysò, tot ço que es, es obligat a honrar e servir vostra perdurable gloriosa eternitat; per que yo, Senyor, qui per ella son sustentat, do a ella e present tota ma duració, per ella honrar loar amar santificar e servir.

4. A vos santa e molt alta divina eternitat, demàn gracia e pietat[1] e mercè, quem façats durar mon menbrar, mon entendre, mon amar, en vos honrar e servir, per ço que longuament vos[2] pusca membrar entendre e amar, vos, e les altees e noblees qui son en vos e per vos;[3] car aytant con los homens pus continuament vos membren e us entenen eus amen, més sexalsen en vos amar honrar e servir, e més se enamoren de vos e de ço qui es en vos e per vos.

5. Gloriosa eternitat! Sia de vostre plaer que en mi no duren falses e vans pensaments, con vos siats veritat, ni en mi dur[4] mala volentat, com vos siats tota bona; e car vos sots santedat, no lexets en mi durar peccat, car nos cové que neguna cosa dur que sia a vos contraria, con sia açò que tot quant es, deja durar per vos amar honrar e servir. E per ayçò sia de vostra mercè[5] que en mi duren veres bones e virtuoses cogitacions pensaments e amors, oracions e devocions, contriccions[6] satisfaccions làgremes suspirs e plors.

CAP. VI. *De poder*

SENYOR Deus! Vos havets poder natural eternal e infinit, per lo qual e del qual podets eternals e infinides divines persones; e de vostra natural bontat podets[7] infinit e eter-

1. M, molt alta e santa diuinitat ... per pietat. — 2. M, *omet* vos. — 3. M, *manca* e per vos. — 4. M, (*sense* ni) en mi no dur. — 5. M, de mercé vostra. — 6. M, *omet* contriccions. — 7. I, poder.

nal ben; e de vostra natural granea,[1] infinit e eternal gran;[2] e enaxí de totes vostres dignitats e virtuts. E per aysò, senyor Deus qui sots Pare, podets[3] aytant de vostre poder, con es vostre poder, e podets aytant de vostra bonesa e granesa, con elles son; e ayçò en tant, que vos podets Deu de vos matex engenrar e produyr; et aysò matex podets[4] vos e vostre Fill en espirar lo Sant Espirit, e tots tres podets esser un deu, una essencia, una natura, una bontat, una infinitat e eternitat. On, per rahon[5] dayçò ahor e am vostre poder eternal e infinit, e a ell fas reverencia e honor de totes mes forces corporals e esperituals; e tot lo meu poder sia, Sènyer, del vostre, e no de negun altre,[6] ni encara no sia de sí matex, ans sia serf e sotsmès al vostre poder e de vostre voler,[7] e de tot ço que es en vos e per vos.

2. Poder, Senyor, que hom ha en vos membrar entendre e amar, honrar loar e benehir e servir, es molt bo gran sant e virtuós poder; mas poder que hom ha en vos oblidar[8] ignorar desamar desonrar deservir maldir e menysprear, aquell es molt mal poder, e poder don hom ve a perpetuals mals e penes, e hon pert[9] perpetuals glories e benediccions. On, per rahó daysò sia de vostra mercè e pietat, que vos levets de mi tot aquell poder per que hom vos pot deservir; e que en poder de amar[10] membrar e entendre vos,[11] me façats perseverar continuament tots los jorns de ma vida.

3. Divinal poder! Tots los poders creats son per vos, e sens vos res no serien;[12] per que us clam mercè, per pietat, que tots los poders corporals e esperitals que mavets donats, façats a mi metre en lo vostre honrar amar e loar membrar e entendre, e en tant, que en mi los po-

1. M, natura bontat.—2. I, gracia.—3. M, qui sots pare deu tot poderos [podets].—4. M, e aço podets.—5. M, per amor.—6. M, altre poder.—7. M, ser e sotmes del vostre poder e del vostre voler.—8. I, *manca* oblidar.—9. M, e desamar desseruir ... mal poder don hom ... e hom pert.—10. I, *manca* amar.—11. M, *sense* vos.—12. M, seriem.

ders[1] quem avets dats, no ajen neguna occiositat, ans facen tot quant pusquen, e encara facen més de poder en vos servir, ab ajuda gracia e benedicció del vostre liberal poder, qui pot del meu poder sobre cors de natura.[2]

4. A vos, liberal e divinal poder,[3] deman poder gran e durable de amar membrar e entendre, cogitar viure,[4] plorar e sospirar, ab que us pusca servir loar e beneyr, e a mi e a mon pruysme pugua[5] satisfer, e caritat fe esperança, e les altres virtuts, pusca aver, e en elles pusca[6] perseverar tro a la mort; en la qual mort me donets poder de penedir de mos[7] peccats e con nous he molt més amat honrat e servit.

CAP. VII. *De saviesa*

COMPLIT senyor, sens negun defayliment, qui havets e qui sots saviesa eternal e infinida! La vostra saviesa ahor lou e beneesch, e en ella creu ço que no pusch entendre, e per ella entén tot ço que entén, e a ella deman entendre ab que pusca entendre[8] tot so que desir entendre en vos honrar amar e servir, per vos[9] fer entendre a aquells qui no ho saben,[10] ni poden vos entendre.

2. Senyor Deus![11] Per la vostra saviesa entenets vos esser Deu, e esser bon gran eternal e poderós e complit de totes perfeccions; e car vos,[12] Senyor, vos entenets aytan bo gran eternal poderós e complit[13] con vos sots, per rahó dayçò entenets per natura que vos, qui sots Deu,

1. I, en meylors poders.—2. M[1], [del vostre liberal ... cors de natura].—3. M, liberal poder e diuinal.—4. I, amar cogitar e entendre viure (M, uiura [pregar]).—5. I, ques pusca ... a mos amichs pruysmes pugua : M, que vos puscha ... a mon proisme pusque.—6. M, *omet* pusca.—7. M, penedir mos.—8. M, *manca* ab que pusca entendre.—9. M, amar honrar seruir per (I, [e] per) vos.—10. M, nous (nou?) saben.—11. M, *sense* Deus.—12. I, *manca* vos.—13. M, *manca* aytan *i omet* e complit.

podets deu de deu; e qui sots bo, podets bon de bo, e qui sots gran infinidament, podets de vos gran[1] infinit, e de vostra eternitat entenets que podets eternal[2] de eternitat, e de vostre poder, poderós, e de vostra saviesa, savi, e de vostra amor, amorós. On, per rahó de vostre entendre natural, engenrats e produyts[3] ço que entenets per natura, e enaxí podets deu de deu, e bo de bo, e gran de gran, et eternal de eternal, e poderós de poderós; e ayçò cové esser de necessitat, per ço que no entenats vostre poder ociós, ni vostra deytat infinitat bontat e eternitat. E per aysò, Senyor, am[4] membre e entén la vostra santa saviesa, e a ella a servir me don em offir ab tot mon enteniment, ma membrança e amor, e ab tot ço qui en mi[5] es.

3. Senyor savi! Lo meu enteniment havets creat per vos entendre; e enaxí com la mia volentat avets creada per ço que am vos, e més vos que sí matexa ne que tot quant es creat, avets creat mon enteniment per ço que entena vos, e més vos que sí matex ni que totes creatures. Et car yo entén que poch vos[6] entén, e entén que moltes coses enbarguen mon enteniment a vos entendre, per ayçò vos clam mercè, per humilitat e pietat vostra, gracia e caritat, quem façats, vos matex e so[7] qui es en vos, molt entendre; car on més poré entendre vostra bontat granesa e eternitat e poder, més vos poré amar honrar membrar loar[8] e beneyr.

4. Senyor! Yo entén que son gran peccador, e entén que en lo mon ha molt de mal,[9] e entén que vos sots gran perdonador e amador de gran ben; e per aysò desir entendre en mi molta contricció satisfacció, molts de suspirs e plors, e moltes damors,[10] e que en lo mon fos gran ben e no jens de mal, per ço que per tot lo mon e per tots

1. M, e qui sots gran podets gran de gran.—2. I, eternar.—3. M, per rao de aço vostra netural entendre enjenras e produyis.—4. M, ador am.—5. M, que ab mi.—6. M, que per vos.—7. M, vmilitat pietat gracia ... en so.—8. M, loar seruir.—9 M, e entench que en tot lo mon ha gran mal.—10. M, molta de contriccio ... e plors e amors.

homens fossets amat conegut honrat servit, loat e beneyt, e que tuyt vos entesessem vertaderament en so que sots e que fets, e molt humil e piadós[1] perdonador e endreçador de tot ben.

CAP. VIII. *De volentat*

DIVINA e molt alta volentat! En vos ha natura damant amat e amar, per ço que tots tres sien en vos amor e damor, e que Deus am Deus e que sia amat per Deus, e que de lur gran amor eternal e infinida isca Deu eternal e infinit que sia amor damdós. On, per rahon daysò vos aor e us fas reverencia e honor a mon poder, e a vos do ma volentat e ma amor a vos amar e servir, loar e beneyr.

2. Volentat divina! Vos avets creada ma volentat a vos amar, e que[2] am totes aquelles coses que vos amats, e volets que tot ço que ma volentat amarà, am per enteneió que vos pusca amar e queus faça als homens amar honrar e servir; per queus clam mercè que sia vostre plaer que vos façats mon cor casa[3] e cambra de vostra amor, e en tant, que en ell[4] no pusca caber ni entrar altra amor mas la vostra. E aysò requer rahó, pus que la avets tota creada a vos amar honrar e servir.

3. Gloriosa volentat! Neguna volentat pot esser bona ni gran si no ama bo e gran amat, e aytant[5] com lamat es pus bo e gran, pot més esser amat. E car vos, senyor Deus, sots lo pus bo e gran amat que esser pusca, desir vos amar, per so que ma amor sia bona e gran; emperò mon desirer no poria so complir[6] sens que no fos

1. I, piadors *passim*.—2. M, en que.—3. I, cassa : M, caxa.—4. I, que ell.—5. M, no pot ... en aytant.—6. M, desig a uos amar per ço que ma mor sia bo e gran empero mon desig no puria jo complir.

per vos amat; per que sia de vostra gran bontat pietat e humilitat, que mi façats vos matex amar,[1] per ço que vos pusca molt amar, con sia ço que molt amar, e que la amor sia bona, es lo major ben e la major utilitat e lo major alegre que hom[2] pusca aver en sa volentat.

4. Senyor Deus! Desir[3] amar, per ço car vos amats; e desir amar vos, per ço car vos amats[4] vos matex; e car vos avets gran amor en amar, desir que ma amor fos gran, per ço que us pogués amar ab gran amor; e car[5] vos amats continuament e perseverantment, desir continuar en vos amar;[6] e daytant com he cessat e son ociós estat en vos amar, he contricció e dolor, en planch[7] suspir e plor.

5. Amorós Deus! Nom lexets amar mal, pus que vos sots bo; ni amar vici e peccat, pus que vos sots virtut e santetat; ni no sostingats que am més, ni tant, neguna cosa com vos, pus que vos sots digne de esser més amat que tot quant es; e constrenyets mon voler a esser obedient al vostre, pus que a ell lavets creat; e pus que la vostra[8] volentat es dona, sia la mia volentat serventa, e en tot ço que vol vostra volentat, sia[9] ma volentat humil leyal pascient e devota.

6. A,[10] divina e gloriosa volentat! De vos he temor, per ço cor son estat a vos desobedient moltes veguades, e la temor es gran, per ço cor la desobediencia es[11] estada molt gran; e tem més vos, car nous he molt amada, que no fas per los mals infernals, com sia major mal vos no amar e altres coses més que vos amar, que infernals perpetuals mals soferir.

7. Vos, divina volentat, sots flor de rosa, de viola, de englentina e de liry qui florex e grana en los justs e

---

1. M, *manca fins als mots* molt amar.—2. M, es la millor vtilitat e lo major be que hom —3. M, Senyor desig *usual.*—4. *Mss., manca* e desir ... vos amats, *pres de l'Ed. Rosselló.*—5. M, encara.—6. I, desir continuat en vos amar *salta a l'altre mot* amar.—7. M, com seçat [he cessat] son ... enplant.—8. M, a ell hauets ... que vostra.—9. M, ciruenta en tot ço que volra ... e sia.—10. M, *omet* A.—11. M, *manca* es.

peccadors; flor de amor qui hom enamora en vos desirar, e per vos amar honrar e servir fa los homens plorar, sospirar, e de foch damor los purifica els fa vestir.

8. Amorós e gloriós Deus! Axí com vos he ahorat amat loat e beneyt, e a vos he feta reverencia e honor ab la vostra bontat granesa eternitat poder saviesa e volentat, vos ahor eus am eus fas reverencia e honor ab vostra virtut veritat gloria fi e compliment, e ab totes les vostres altres dignitats virtuts e proprietats; e a totes me do em coman corporalment e esperital, e a totes deman gracia ajuda e benedicció con ab elles vos pusca molt amar honrar loar e servir.[1]

IV

CAP. IX. *De encarnació*[2]

JHESUXRIST senyor, qui sots ver deu e ver home! Vos am e vos desir amar per tots temps, ab tota ma volentat e ma amor;[3] car vos, Senyor, sots consebut per gracia de Sant Espirit, qui per les paraules del àngel sent Gabriel, espirà nostra dona santa Maria, con vos consebé ver home, ella[4] estant verge, sens paria dom.

2. Amorós Jesuxrist! Vos sots amorós e amor, per ço car per deus Sant Espirit, qui es amor e damor,[5] sots consebut; e sots amor e damor, per ço car en la amor que ach nostra dona al Sant Espirit qui la espirà e la enamorà, fós fet home deu: home de nostra Dona, deu de Deu,

1. M, benediccio ab elles uos pusch ... e beneyir.—2. M[1], De conceptione.—3. M, amar tots temps ... e amor.—4. M, ver home estant verge sens paria de home.—5. M, car deus sant espirit qui es amar damor, *salta als altres mots* e damor.

en quant sots deu Fill de deu Pare; e deu Sant Espirit feu la conjuncció el ajustament de vostra natura divina[1] e humana, en tant que de abdues[2] sots home deu: sots deu per la divina natura, e sots home per humana natura. On, per rahon daçò vos vuyl amar honrar adorar e servir; e vos vuyl pregar, pus que sots espirat[3] de Sant Espirit, quem façats espirar[4] al Sant Espirit, com aja a vos gran amor, e que per vos molt amar e servir en est mon, pusca molt treballar, molt desirar, molt[5] sospirar e plorar.

3. En vos, Jesuxrist, ajustà Sant Espirit divina natura e humana, en tant que vos sots una persona, .j. home e deu. E per aysò, Senyor, desir que ab vos fos ajustada[6] la mia ànima en vos membrar entendre e amar, e aysò en tant, que res àls no membràs ni entesés[7] ni amàs, mas vos e vostre honrament; e tot quant jo feés corporalment e esperitualment, que tot fos per entenció de vos honrar servir e beneyr.

4. Jhesuxrist, qui sots consebut per Sant Espirit, e qui sots foch, ram, e flor de santedat e de amor! Defenets me e guardatsme de mal Esperit[8] qui es enamich del bo Sant Espirit per qui sots consebut, e mon amar[9] e ma amor montiplicats en bontat per ço car vos sots bo, e en granesa per so con sots gran, e en duració per so car sots durable,[10] e en poder per so que pusca contrastar al mal Espirit, quim contrasta a vos amar honrar beneyr e servir, e fer[11] amar e grayr als homens, per ço que a la vostra gloria puscam venir, e vos amar e servir.

---

1. M, fos fet home deu home deu de deu de nostra dona enquant sot fill de deu lo pare, e lo sant espirit feu la conjunccio en lo ajustament de vostra diuina natura.—2. I, dabdos.—3. I[1], concebut.—4. M, suspirar.—5. M, *omet* molt.—6. M, e per aço desig que ab uos ajustada.—7. M, nom membras ne entenes.—8. M, raja? e flor de sentitat de amor. defenetsme de mal espirit.—9. M, de bo espirit sant ... en mon amar.—10. M, perdurable.—11. M, per fer.

CAP. X. *De nativitat*

SENYOR Deus! Vos nasqués de fembra verge, qui vos concebé estant verge; e vos nasqués home en lo mon. On, per rahon dayçò, ador vostra santa[1] e miraculosa nativitat: santa es, cor es de santetat, qui es Deu nat en lo mon, e en umana natura, e personat, car home deu es nat; miraculosa fon, Senyor, vostra nativitat per ço car com nasqués, vostre cors passà per cors qui nos corrompé ni sobrí, en tant que un cors passà per altre estant aquell cors entegre, serrat, e no corromput. E aquesta tan santa, tant gloriosa, tant noble nativitat, vuyl,[2] Senyor, tots los jorns de la mia vida amar loar honrar e beneyr.

2. Jesuxrist! Vos fós consebut en vergenetat, e en ella nat; e per aysò amàs en vos matex virginitat.[3] Per que us clam mercè, per pietat,[4] que a la mia volentat donets verge voler, so es, Senyor, que della lo meu voler nasca pus bell et munde en vos molt amar e desirar, e que males amors nol ensutzeen[5] nel corrompen, per ço que ab ell vos pusca amar desirar adorar e santificar per foc[6] de caritat e de amor.

3. Senyor! Vos nasqués en lit de virginitat e de humilitat: de virginitat, per ço car de nostra dona santa Maria verge nasquès;[7] e lo lit fo molt humil, car poch enfant nasquès, e en lestable, qui es lit poch en honrament, e qui es comú a les besties; e encara, que per petits draps e pocs aministradors fós servit. On, per ayçò, Senyor, vos prech, que los meus desirers e totes les mies cogita-

1. *M*, santetat.—2. *M*, entrega çerat e no corrumput aquesta tan santa e miraculosa natiuitat tant noble e tant gloriosa vull.—3. I, e enelenat, e per aysò ... uenginitat.—4. *M*, e pietat.—5. *M*, nasque pur bell e munde en vos molt amar desigar e que males vmors no l ensutzee.—6. I, perfet?—7. *M*, nasques verge.

cions[1] e himaginacions sien lits de bons pensamens, vergens, sens sutzura, humils per caritat e amor, e per conèxer la pobresa que he per natura, car son de non res creat, e per costumes, car[2] he peccat, e vos no he tant amat honrat e servit, com son a vos servir e honrar, amar e loar, obligat.

4. Senyor Deus humil e piadós![3] Aquella volentat es verge qui es sens peccat, e aquell enteniment es verge qui entén de vos veres confessions,[4] e aquella memoria es verge qui vos e vostra virginitat e valor membra ab desirar e plaer[5] de vos loar e fer loar. E per aysò, Senyor, a la vostra santa e gloriosa maravellosa[6] verginitat deman verge membrar entendre e àmar, per ço que ab ells vos pusca adorar e contemplar, e contra lutxuria pusca esser[7] tots los jorns de ma vida.

5. Home qui es en peccat, es nat en mal e en colpa per mala volentat; e car yo son peccador, deman nativitat santa a la vostra santa nativitat,[8] enaxí que nasca de ma volentat sant voler, sant amar, e de lo meu enteniment nasca sant entendre, de ma memoria sant membrar; e que tots tres contemplen fruesquen e beneesquen, adoren e servesquen la vostra[9] gloriosa santa e beneyta nativitat, vestida de santedat, de virginitat.

CAP. XI. *De la passió*

JESUXRIST Senyor! Ahorar amar e contemplar vos volria en la vostra santa e gloriosa passió, per ço que de vos me pogués enamorar, e per la amor vos desiràs honrar

1. M, los desigs e totes les cogitacions.—2. M, *omet* car.—3. M, piadors *passim*.—4. M, veres coses.—5. M, e voler membre ab desig e plaers.—6. I, gloriossa marauellossa.—7. M, *manca* pusca esser.—8. M, deman sancta virginitat (M[1], *esmena la lliçó segons el text*).—9. M, tots treses contemplen finesquen? adoren e seruesquen vostra.

loar e servir. On, per rahon de aysò, vuyl entendre e membrar aquelles fonts[1] damors, qui per les espines agudes de vostra corona, gitaren flors vermeyles, roses de sanch, flors ben olens qui decorrien per vostre cap, don[2] exien e decorrien e acoloraven vostra cara[3] e tot vostre cors, lo qual pintaven de vermeyla color. Daquelles roses e flors, Senyor, me enamor, e per elles suspir planch e plor; roses cuylides e exides de pietat humilitat misericordia e amor; roses qui cuyliren lumanal linyatge que haviets perdut, e a vos amar[4] conèxer e servir e honrar lo retornaren.

2. Senyor! Vos, gitàs làgremes de suspirs damors en vostres uyls, e de vostres uyls per vostra cara[5] e per tot vostre cors. Aquelles làgremes vuyl, Senyor, membrar e amar, per ço quem fassen sospirar e plorar la greu passió que sostengués per nos amar e salvar; làgremes qui de fonts[6] exien, per so que nostres peccats fossen delits, e nostres ànimes e nostres corses fossen lavats,[7] blanchs, e del original peccat mundats.

3. Vos, Senyor, suspiràs per amor, e per gran foch damor hagués gran set, la qual set aviets, Senyor, per ço que de vostre cors tota vostra humiditat exia, e dintre romania foch damor qui obria les fonts don la sanch suor e làgremes exia. Aquella tan gran set damor, Senyor, vuyl amar, e en ella tan sovén cogitar e membrar, tro quem faça[8] vos tant amar, que mon cors ne sdevenga en dessecar e languir per amar,[9] e mon cor en sovín sospirar, e mos uyls en grans làgremes e plors; los quals sospirs e làgremes me sien[10] roses violes e amors.

4. Jhesuxrist senyor! Vostres braces e mans foren clavellats, braces qui an forces don ixen totes altres for-

---

1. 1M, fons, *usual*.—2. 1, de hun.—3. M, la beneyta cara vostre.—4. 1, *omet* amar.—5. M, lagrimes de suspirs de amors de vostres vulls *usual* (1, huyls *usual*) per vostre cara.—6. M[1], son *tatxat* de fonts [viues].—7. M, delits en nostres animes e corsos (1, cosses) leuats.—8. M, feçats.—9. M, amor.—10. M, suspirs plos me sien.

ces, braces qui abracen los vostres[1] amadors, qui de la passió que vostres braces e mans sostengueren han pietat e dolor; mans qui formen e fan tot quant es de be, mans qui doneñ e perdonen. On, per aysò, Senyor, ador vostres braces qui damor mon cor abracen. A les vostres mans, Senyor, deman perdó e do; elles volria besar, a elles[2] coman mon desirer e ma amor; e sia de vostre plaer, Senyor, que les mies mans no fassen altres obres[3] mas aquelles per les quals les vostres glorioses mans pûsca amar honrar e servir.

5. Piadós[4] Senyor! Vostre gloriós costat fo ubert e nafrat, per ço que nexís aygua e sanch damor; costat qui de dins era tant[5] escalfat damor, que covench quen exissen flors blanches e vermeyles: blanches, per ço que nos, qui per peccat erem sutzes, mundàs; vermeyles, per ço que nostres cors enamoràs. Aquella nafra, Senyor, don tan santes[6] violes liris e roses exiren, ador; e per ella planch suspir e plor, e ella desir honrar servir e loar tots los jorns[7] de ma vida.

6. Vostres peus, Senyor, foren clavellats en la creu ab .j. gros clau agut e punyent; peus qui anaren per bones et santes carreres; peus qui a nos mostraren anar a perdurable repòs e a fugir a perpetual trebayl; peus, los quals volria besar e tenir, e sobre ells suspirar e plorar, e la sanch qui nexia, en ma boca cuylir; peus, los quals ahor, a ells soplech e fas reverencia e honor, e a ells do los meus peus per ells[8] honrar e servir; e les carreres dels vostres peus fets, Senyor, als meus peus tenir.

7. Aor, Senyor, la greu dolor e la greu[8] passió que

1. I, foren clauellats brases qui abrazen los vostres : M, foren en la creu clauellats, braces qui an forces don ixen totes altres forces, brassos qui abracen vostres.—2. I, eles ... a elles : M, e a elles ... e a elles.—3. I', altres [obres]. *(Serà àls res?)*.—4. IM, piadors *passim*.—5. M, sanch e aygua ... eras tant.—6. M, nostres corsses enemoras ... tantes santes.—7. M, a ella desig seruir e a ella desig seruir e a ella desig seruir honrar e beneyr tots los temps.—8. M, per a ells.—9. M, gran.

al vostre cors faés, per nostra[1] amor, sostenir; e per aquella tant greu dolor e passió, desir grans trebayls e grans penes sostenir, per ço que enaxí com vos me lavàs nedejàs e mundàs del greu e mal peccat original ab gran dolor[2] e passió, que enaxí ab trebayls e dolors, vostres honraments e laors pogués procurar, e vos faés molt a les jents amar membrar entendre honrar e servir; e encara, tant ne volria[3] trebaylar, tro que a mort ne pogués venir.

8. Gloriós Jhesuxrist! Vos morís en la creu, per so que donassets a nos vida; e morís per amor de nos, per so que nos fossem salvats; e en la vostra mort aviets plaer, per ço cor era mort de amor; e aviets dolor per so car vostra mare gran dolor havia de vos; e voliets aver gran passió e dolor, per so quens salvassets, e ab ella satisfaessets del greu e mal original peccat, lo qual ab passió e greu mort covench esser delit, per ço car ab delit e pler que Adam ach en menjar lo fruyt, fo establit. On, per amor daysò, Senyor, desir per la vostra mort morir, e per vos grans trebayls e passions sostenir.

9, Jhesuxrist senyor! Vos fos devaylat de la creu, e en .j. nou moniment posat e soterrat,[4] al qual moniment volria venir, per so que sobre ell sospiràs e ploràs, e vostra greu passió e mort membràs. E yo né[5] gran dolor, cor noy pusch venir; e planch e plor, car als sarrahins,[6] qui en vos no creen, lo veyg possehir; e encara, planch sospir e plor car los xristians veyg tan negligens en recobrar lo sant Sepulcre per vos honrar e servir.

1. M, vostra (M[1], nostra). — 2. M, grans treballs e penes ... em denejas em mundas del greu mal e peccat original ab greu dolor. — 3. M, uos fes a les gens (I, jens) molt amar entendre ... tant volria. — 4. M, *omet* e soterrat. — 5. M, sospiras ploras vostra greeu pacio e mort menbras de que he. — 6. M, oon los sarayins.

CAP. XII. *Devaylà Jhesuxrist als inferns*

JHESUXRIST amable e temable, e qui sots digne de tota honor! Con fós mort en la creu, la vostra santa ànima gloriosa devaylà als inferns, hon eren[1] Adam e los sants Pares en tristicia e en dolors, e qui vos esperaven per ço queus veessen e que ells de inferns traguessets;[2] e aquela vostra ànima, Senyor, los aportà redempció benedicció[3] e dolza novella del vostre sant e gloriós aveniment. E lo gran goyg, Senyor, que ells agren, quil poria[4] dir pensar ne escriure? On, per rahon daysò, ador la vostra santa ànima gloriosa e della menamor, e de totes mes forces li fas reverencia e honor.

2. Senyor! Vos devaylàs en lo abís per ço que los sants profetes al cel pujassets; e vos alegràs[5] los sants Abraam David e Salamó,[6] els altres vostres parents, de molt gran alegre: alegre de salvació,[7] alegre de fugiment a perpetual pena e dampnació. Per queus clam mercè, Senyor, per misericordia[8] pietat e antiga costuma, que vos devaylets sajús los vostres uyls plens damors e de mercè, et qui foren al dia de la vostra greu mort e passió plens de làgremes e plors, e que ab ells esguardets[9] nosaltres peccadors, per so quens deliurets dels peccats en que som, e quens enamorets de vostres honramens e honors.

3. Vos, Senyor, can devaylàs als inferns, trencàs les cadenes ab que los sants estaven ligats, e obrís les portes de infern per que los sants exiren; e entristàs los demonis,

1. M, era.—2. M, que dels inferns los traguessets.—3. M, los aportas benediccio redempcio.—4. M, agueren quiu poria.—5. M, auellas en labis (I, lo habis) per ço quels sants pares al cel pujassets e vos alegracets.—6. M[1], *al marge* [nota de salomone].—7. I, gran alegria alegra e saluacio.—8. M, clam senyor misericordia.—9. M, de vostra ... guardets.

con veeren vostre gran poder e virtut; et encara entristàs les ànimes dels dampnats, qui en lo vostre aveniment no han creegut. Per queus ador, vos lou eus beneesch, e vos prech, a tot[1] mon poder, que a nos vinguats e nos delliurets[2] dels greus peccats mortals, qui son cadenes quins liguen, per ço que nos vos[3] puscam amar entendre membrar honrar e servir.

4. Senyor! Obrits la porta del cor peccador, e fets ne peccats exir,[4] e fetshi entrar virtuts, qui son roses e violes de amors; e entristats los demonis qui salegren con nos vos oblidam e vos no servim ni amam.[5]

5. Senyor Jhesuxrist! Hom[6] pres vençut e desbaratat e de vos desenamorat, què pot fer, pus que es pres e per vos[7] no amat? Senyor! Devaylats a nos, et nostres enemichs vençats desbaratets e prenats, e a vos nostres desirers e amors pugets, e fetsnos tant amar sospirar[8] e plorar tots dies e totes nits, que estiam en vos amar menbrar honrar e servir, en vos mercè clamar, e de nostres greus[9] peccats molt fortment penedir.

CAP. XIII. *De resurrecció*

Senyor Jhesuxrist! Vos resuscitàs adonchs con la santa ànima vostra al vostre cors gloriós tornàs; e a la Magdalena primerament vos demostràs, a significança que vos resuscitàs de mort esperital a vida perdurable los peccadors, morts per peccat, con vos amen ab gran amor, axí com la Magdalena qui era morta per peccat e vos la

1. M, dels peccadors [danats] qui en vostre auenimen no hauian cragut, per que vos ador lou ... ab tot. — 2. M, desliguets. — 3. M, que vos. — 4. M, [del] peccador e fets ne axir peccats. — 5. M, con uos oblidam neus seruim neus amam. — 6. M, Senyor home. — 7. M, e de vos. — 8. M, e a uos nostres (I, e a uostres) desigs pugets e fets nos tant suspirar. — 9. M[1], [culpes y].

resuscitàs en estament de caritat e de gracia per la amor gran que ella vos avia.[1] Per queus clam mercè quem resuscitets en tant, que isca de peccat, et quem donets vida vera en vos amar honrar beneyr e servir.

2. Vos, Senyor, resussitàs al terç dia, a significança que home peccador resuscit, de[2] volentat enteniment e memoria en vos molt menbrar entendre e amar, con ama entén e membra peccat, per que mor en vostra yra e judici qui lo[3] jutgen a sostenir penes infernals e perpetuals. Per queus prech quem resuscitets mon menbrar entendre e amar, qui son peccadors contra vos e vostres noblees e amors, en quant som peccadors.[4] E vos, Senyor, resuscitatslos ab contriccions amors e suspirs e plors.

3. Après, Senyor, vostre resuscitament vengués aparèxer a la vostra Mare gloriosa, qui estava molt trista e dolorosa de la vostra greu passió[5] e mort; e mostràsvos als apòstols qui avien molt gran desconsolació per la vostra passió; e entràs en la casa hon ells eren, estants les portes tancades, a significar[6] lo poder del vostre cors glorificat, qui passà per[7] cors no trencat, axí con passà per cors no trencat con fo nat de nostra Dona verge gloriosa.[8] Per queus clam mercè, Senyor, per pietat, que vos entrets en mon cor qui està tancat e serrat per peccat, e vos, Senyor, obritslo e illuminatslo de clardat damor, e de roses e de violes de virtuts lornets el vestits,[9] en tant que nisquen suspirs qui obren mos uyls[10] per ço que nisquen flors blanches de làgremes e de plors.

4. Vos, Senyor, menjàs brescha dolça de mel, dolça de sabor, don exí dolça amor a nostra Dona e als apòstols, qui conegren per vostre menjar que vos erets resucitat. A, Senyor! E com fo molt dolça[11] aquella bresca qui

1. M, resucitasla ... [e de gracia] per lo (I, e la) amar ... vos ama (M[1], portaua).—2. M, se.—3. M, la.—4. M, *omet* en quant som peccadors.—5. M, vostra pacio.—6. M, eren ajustats ab les portes tanchades a significança.—7. M, per lo.—8. M, gloriosa verga Maria.—9. M, roses violes e virtuts ... vistats.—10. I, vuyls.—11. M, fo dolça.

tanta de dolçor donà a nostra Dona e als vostres dexebles! A, douça[1] bresca, vermella per amor, blancha per recreació, rosa e viola olent de[2] sentiment de salvació gloria e benedicció! E vos, senyor Jhesuxrist, espòs damor e senyor de douçor e virtut, donats sajús dousor e sabor de plorar sospirar e amar per vos[3] membrar honrar servir, e per peccats perdonar.

CAP. XIV. *Del pujament al cel*[4]

JHESUXRIST Senyor! Vos pujàs dels lochs baxs[5] als lochs alts, con dest mon pujàs als cels sèer a la destra part de deu Pare;[6] per queus ahor, vos lou eus beneescb sajús hon estayg[7] en lochs bays per colpes e pecats que he fets contra vos. E vos, Senyor, pujats mes oracions als lochs alts hon vos sots, e mi exoescats, per ço que vos,[8] qui sots alt, a mi vos humiliets per pietat humilitat pasciencia e mercè.

2. Senyor! Pujats a vos ma amor, ma memoria e mon enteniment qui trop estan sajús occupats en estes coses baxes e mondanes: baxes, car petit valen, e son greus a membrar[9] entendre e amar, per ço car son occasió de peccats e de vos oblidar; per los quals peccats los homens devaylen en labís infernal[10] hon hom devayla a sostenir perdurables turmens.

3. Vos, Senyor, pujàs als cels ab àngels qui cantaven e vostre pujament denunciaven; e con fós en los cels

1. M, e a vostres ... O dolça.—2. M, reuerencia (M^1, recreacio) rosa e viola de.—3. M, A senyor espos damor e senyor de virtut donats sajus del cor dolçor e sabor de plorar e suspirar per vos amar.—4. I, De la resurreccio, *corregit* ascensio. *Prenem la rùbrica de l' Ed. Rosselló.*—5. M, pujats (I, pugas) ... bays.—6. M, dreta part de deu lo pare.—7. M, estich.—8. M, Per ço vos.—9. M, en membrar (I, mambrar).—10. M, als abis infernals.

pujat, tota fon la gloria de paradís plena de vostra santetat e honor, e tots los sants de gloria ne foren alegres, car lur gloria reebé[1] compliment. Per queus ahor eus deman, per pietat e amor, quem pugets, ab sospirs e plors, a la vostra amor, la qual am, e a ella deman creximent de amor, per so que deyla molt fortment menamor e per tots temps li faça reverencia et honor.

CAP. XV. *Del judici*

Al dia del jeneral judici resuscitaran bons e mals; e vos, senyor Deus Jhesuxrist, vendrets ab vostres forces e ab los drets[2] que avets sobre mi peccador, per ço con mavets creat a vos servir, e jous he desservit, poch vos he amat[3] membrat honrat e servit, e molt he contra vos e vostra honor faylit e peccat; per que tem molt vostre judici. Emperò vostre judici ahor, am,[4] e a ell fas reverencia e honor, sia[5] quem ponescats per mos peccats o quem perdonets per misericordia e per do.

2. Vos, Senyor, vendrets al judici ab senyera vermeyla pintada de roses[6] flors e violes, senyera de victoria, senyera qui darà pahor[7] e temor als peccadors, e alegrarà vostres amadors qui auran per vostra amor vensuda la carn, lo demoni, e lo mon. Per queus clam mercè, Senyor, queus humiliets a mi enans quem jutgets, per ço que adonchs con venrets al judici, malegrets, e que de la[8] vostra part me trobets.

3. La corona de espines, qui de lo vostre çap gloriós gitaren amors[9] roses et violes, aportaran los àngels per

1. M, alegrars ... ne rabe.—2. M, senyor meu ... e drets.—3. M, al vostre seruir ... e poch amat.—4. M, e contra vostra honor ... per quem ... empero ahorlo e lam.—5. I, sera.—6. I, rosses.—7. M, de victoria qui dera por.—8. M, [senyor per pietat] ... ans quem justiciets per ço adonchs ... e que a la.—9. M, glorios cap gitaren amoretes.

testimoni de vostra gran passió e mort; e aportaran los tres claus grosses e punyens ab que en la creu fós clavellat;[1] aportaran la creu hon estesés vostres braces ab qui abraçats vostres amadors per amors;[2] aportaran la lança qui obrí vostre costat don exí amor aygua e sanch qui cobriren[3] lo pahiment, al peu de la creu, de flors blanches e vermeyles. Per que vos ahor, vos am eus membre, piadós Senyor; e sia de vostra mercè[4] que, al judici, los vostres drets e testimonis nom facen pahor, ans ne sia alegrat e escalfat de foch de amor e ardor.

4. Senyor! Vos vendrets jutge deu e home: jutge en quant deu, humil e piadós e ple de misericordia e perdó;[5] jutge en quant home, que aurets feta satisfacció, per passió e mort, de tot lumanal linyatge, qui per lo peccat dels primers parents[6] aviets perdut; jutge home, nostre cosí, qui amàs nos qui som vostres parents; home jutge en axí humil[7] e piadós, com jutge deu plen damors, roses[8] e violes darbre de vida e perdó. Per que vos clam mercè, Senyor, per pietat, que vostra sentencia, alegrament e ab pietat e perdó, pusca ohir, e a la vostra santa gloria venir.

5. Jhesuxrist Senyor! Vos direts als benahuyrats que venguen a la vostra gloria perpetual, e direts als peccadors que vagen en linfern perdurable. Per que yo, Senyor, no sé a mi que[9] direts, car digne son que sia punit a mort e a foch[10] infernal perpetual per mos greus e mals peccats mortals; e esper[11] de vos misericordia do e perdó, per ço car sots piadós liberal, e de pietat e misericordia ahondós. Per queus ahor, vos am, vos soplech, e vos entén membre[12] e am com a senyor just e misericordiós.

---

1. M, groçes (I, groses) ab que fos cleuellat en la creu.—2. M, abraças vostres seruidors amadors per amor.—3. M, cobri.—4. M, piedors e vmil senyor sia de merce vostre.—5. M, piedors misericordios e perdonador.—6. M, per tot lumenal ... primers pares.—7. I, jutge home nostre jutge humil.—8. M, deu ple de roses.—9. M, quem.—10. I, fforch (orco *llatí?)*.—11. M, per mos peccats mortals; per que esper.—12. M, a uos haor, vos am e vos anten menbrar.

V

CAP. XVI. *De nostra dona santa Maria*

SANTA Maria es nom que significa santa mare més que altre;[1] per que jo us entén santa mare per vostre nom qui es santa Maria. Per que a vos, santa Maria, fas reverencia e honor per ço car sots santa mare,[2] e en vos vostre sant Fill ahor, e per ell de vos menamor em fas servidor.

2. Santa Maria significa santa mar; per queus apell santa mar, hon viuen esperances de peccadors, e de qui ixen[3] aygues vives, qui son làgremes de peccadors qui a vos demanen ajuda e secors. A vos, santa mar,[4] deman ajuda per exir de mala mar tribulada per peccats, en que perexen peccadors, car no han[5] en vos esperança.

3. Vos sots alba qui illumina cor de peccadors, cor estan en mar amargosa, e en mar[6] dolça suau e amorosa estan per vostra amor, e de lurs peccats han tristicia e dolor: tristicia ab alegria, dolor ab dolçor, consirans en vostres altees, desirans vostres honraments multiplicar e dir a les jents qui vos no conexen ni amen. Per que a vos, alba qui illumina[7] tenebres, me don em coman, e per vos mon cor se illumina es fa hostal de vostra amor.

4. Estela qui cel terra e mar illumina, illuminats mon cor peccador de vostra amor, car tot està tenebrós per peccats e car vos molt no ama. Estela qui illuminats les altres esteles, avaylats[8] als vostres enamorats qui a

1. M, altre nom.—2. IM, mara *passim*.—3. I, que hixen *passim*.—4. I, mara.—5. M, en qui aparexen peccadors qui a vos demanan ajuda e socors e com no han.— 6. M, con estan ... a en mar.—7. M, e diuulgar a les jents qui a vos no amen ni conaxen. per que vos alba qui illuminats.—8. I, e auaylats.

vos se reclamen can son cuytats per tenebres de peccats. A vos, estela, puyg mon membrar entendre e amar, per ells illuminar[1] de la vostra amor resplandent e gloriosa.[2]

5. A vos, regina de regines, verge de vergens, carboncle, rubís, maracde e safir[3] de totes peres precioses, do en servitut totes mes forces corporals e esperitals per honrar e servir les vostres valors honraments e honors, don ixen virtuts a peccadors qui tenen vostre reclam can son en tribulacions temptacions[4] e en greus malenances.

6. Vos, emperadriu, sots font[5] don ixen flors vermeyles al cor del peccador qui per vostra amor suspira, e ixen aygues qui son làgremes de peccadors can per vostra amor lurs peccats ploren: suspyrs qui enbrasen[6] lo cor damor, aygues qui laven cor del peccador de peccats per so que en ell vos estiats per membrança e amor. A vos, font gloriosa, do ma esperança e ma amor, e per vos amar planch suspir e plor ab dolçor[7] de amor.

7. A,[8] hort hon hom cuyl roses liris e violes de bona[9] odor e pomes de dolça sabor! Vos sots ort qui es port hon restauren peccadors e hon se ajusten virtuts e amors; port e ciutat[10] on lo demoni no entra ni ha poder; port hon tot pecador viu e sana e està alegre e en pau, desirant vostra honor, e vos amar pregar loar[11] e servir.

8. Vos, meylor e major mare, ahor, e a vos fas reverencia e honor; car per lo major fill e meylor, sots major e meylor mare que totes[12] mares, de qui sots dona e mare. A vos do mi per vos servir, e som fill poch[13] per peccat, e desir esser bo e gran fill[14] en virtuts e amors, per so car me do a la meylor et major mare per servidor.

---

1. I, *manca* per ells illuminar.—2. M, resplandor e gloria.—3. M, e safirs.—4. M, *omet* temptacions.—5. M, en peradiu sots [font].—6. M, suspiren e hixen lagrimes de peccadors cor per ... suspirs qui abracen.—7. M, dolor.—8. M, *sense* A.—9. I, dousa.—10. M, e hon, restauren ... port port ho ciutat.—11. M, en vos amar loar.—12. M, major mara e millor que totes altres.—13. I[1], [poch].—14. M, bo fill e gran.

9. Seller de vi[1] damor qui enbriaga peccadors per amor! Sia de vostra mercè que en vos bega[2] amor esperança consolació e perseverança: seller quil cor[3] escalfa per amor, e qui dona membrança humilitat pietat caritat fe e esperança; seyler don ix[4] la nostra salvació benedicció e repòs; seller hon se ajustaren[5] divina natura e humana per salvar tota jent xristiana.

10. A, ventre verge e gloriós! Trametetsnos sajús valors e amors, per ço que ajats molts e bons amadors.

11. Regina! Pus sots ajuda, ajudats; e pus sots avocada, avocats; e pus sots membrança de peccadors, nos membrets ajudets guardets e salvets,[6] car en vos navem esperança.

VI

CAP. XVII. *De sants*

SENYORS àngels, qui Deus amats[7] e en ell estats gloriosos e salvats! Esguardats sajús e vejats com lo pobble de Deu, que vos tant amats, està en vayl tenebrosa e en mar tribulada e perillosa, e ajudatsnos contra los mals àngels e contra nostres greus peccats.

2. Adam, Noé, Abraam, Moysès,[8] e tots los altres profetes qui davant Deu estats! De vostres parents, qui en est mon estan[9] tant trebaylats, ajats pietat e menbrança, ajudats, per nos pregats aquell senyor en qui tanta de gloria sentits e havets, e membrats[10] la greu malenança que

1. l, vy: M, vin.—2. l, bona *corregit* bega.—3. M, seller (l, e seller) qui cor.—4. M, axí.—5. M, ça ajusta.—6. l, guardats e saluats.—7. l, qui (*serà* que?) deu ha amats.—8. l, moysses.—9. M, estats.—10. M, e ajudats e per nos pregats ... auets e sentits e hauets. e membreus.

agués en est mon e en porgatori,[1] per ço que de nosaltres ajats pietat e desig de nostra benenança.

3. Sant Pere, sant Johan, sant Andreu, e tots los apòstols e dexebles, sants màrtirs e confessors[2] qui en lo cel estats benahuyrats! Cogitats membrets[3] e sapiats com nosaltres, en esta present vida, estam trebaylats, perillats en trebayl e malenança; e si tots[4] sots gloriejats en gran benenança, per tot ço nons desconegats, e membrats com vosaltres en est mon estigués en grans perills trebayls e malanances, e consirats quant de grat devets aver als àngels e profetes quius ajudaren ab Deu com fossets en est mon ajudats e en laltre salvats.

4. O, vos, Maria Magdalena, qui tant amàs! O, vosaltres, tres Maries qui de nostra Dona sots parentes! O, santa Catarina qui preycàs, santa Eulalia, e totes les màrtires e totes les santes! Ajudats a vostres frares e a vostres germanes,[5] frares e jermanes per natura humana, per caritat e amor e amistat en Deu amar honrar[6] beneyr e servir; e siats de nos colones en nos sostenir, per ço que per gracia de Deu, ab vostra ajuda, puscam[7] nostres peccats delir, e Deu amar honrar e servir.

VII

CAP. XVIII. *De xristians*

SENYOR Deu! Prechvos per los xristians, los quals avets elets e stablits a vos creure amar e servir per vera fe ca-

1. l[1], en [laltre].—2. l, apostols e confessors sants martirs (M, martris) e dexebles.—3. M, e membreus.—4. M, *omet* tots (*serà* vos?).—5. M e totes les martris vergens ... a nostres parents frares e nostres jermanes.—6. M, natura humana amor ... amar loar honrar.—7. M, columpnes en uos sostenir ... ab vostre pugam.

ritat e esperança, que vos lus donets força e virtut a guovernar[1] montiplicar la santa fe xristiana, et aysò ab tan gran santetat, que ells sien dignes de ella a tenir[2] e possehir.

2. Jhesuxrist Senyor! Prechvos per lo senyor Apostoli e per sos prelats, qui son cultivadors de la santa fe chatòlica, que ells sien homens bons humils liberals honests e vertaders, per so que donen bon eximpli al pobble xristià, e encara als altres pobbles, en tal manera que ells sien dignes de possehir la honor que hom lus fa per vostra amor, e que ells sien tan savis que, per lur saviesa, la fe que lur havets comanada[3] ne sia guardada e exalçada.

3. Amorós e poderós senyor![4] Prechvos per los reys e per los altres príncеps, que vos los enamorets de[5] vostra amor, e quels façats desirar vostra honor e amar humilitat[6] justicia e pietat contra injuria erguyl e crueltat, e que de lur poder e honor no ajen erguyl ne vana gloria, car molt es mal eximpli obra mala de mal príncep; e ayçò matex de mal prelat, car per lurs malvestats està lo mon mal e torbat; e si ells eren bons e aquells que esser deurien, segons lofici quils es[7] comanat, tot lo mon ne seria en bon estament e en pau e concordia de castells viles e ciutats.

4. Senyor Deus Jesuxrist! Placiaus remembrar lo pobble dels crestians, pobble turmentat per prelats e senyors, pobble desertat[8] de regnes castells viles e ciutats que han perduts per sarrahins, qui son errats e posseexen[9] lo sant Sepulcre hon vos fós[10] crucificat per vostre pobble a salvar; e que[11] molt vos faessets membrar entendre amar honrar e servir. Per queus clam mercè, Senyor, que lo

1. I, e guouernar.—2. M, de la tenir.—3. M, quels es comenada.—4. M, senyor e poderos.—5. M, de la.—6. M, vostra amor honor vmilitat.—7. M, segons lur offici quil es.—8. M, desaratats.—9. M, qui an perdut ... e qui poceexen.—10. M, *manca* fos.—11. *Depèn de* placiaus.

pobble dels crestians exalcets enaxí en poder e virtuts,[1] com lavets exalçat en creure veritat de la santa fe crestiana.

VIII

CAP. XIX. *De infaels*

HONRAT Deus gloriós! Vos havets creats los infaels,[2] qui vos no amen ne conexen; e car son vostres creatures, ahorvos e prechvos que lus[3] donets lum de veritat qui illumín lur enteniment, per ço que puxen conèxer vostra santa trinitat[4] e encarnació; e donatslus foch de caritat ab que en vos puguen amar so que es en vos e per vos.

2. Vos, Senyor, donats als infaels los beneficis naturals,[5] per ço que pusquen viure corporalment. On, con vos lus donets lo sol per illuminar e lo foch per escalfar e la pluja[6] per fructificar e lapetit per gustar, e enaxí de les altres obres[7] naturals, soplech a vos, per pietat e mercè, que lus donets los beneficis esperitals ab los quals vos pusquen honrar beneyr loar e servir, e a la vostra gloria perdurable pervenir.[8]

3. Los infaels, Senyor, ignorantment vos descreen, e no faylen a scient[9] en descreure vostra santa trinitat e vostra gloriosa encarnació, mas que descreen so que no saben. On, con vos ajats donada vera fe als crestians, sia de vostra mercè que lus trametats[10] xristians savis e devots quils prehiquen els donen doctrina en vos amar e conèxer

1. M, axi en poder en virtuts.—2. M, infels *usual.*—3. M, quels.—4. M, vostra santitat *corregit* trinitat.—5. M, donàs als infels bens temporals.—6. M, los donaçets ... e lo foch e la pluga.—7. M, altres coses obres.—8. M, venir.—9. M, fallen çientment.—10. M, quels trametrats.

trinitat, encarnació, e los altres articles pertanyens a la santa fe romana.

4. Jhesuxrist Senyor! En lo temps que vos els apòstols erets en est mon, donàs doctrina e ensenyament a convertir pobbles a via[1] de veritat, e en aquell temps foren molts pobbles convertits per preycació martire e miracles; e aprés vengren[2] sarrahins qui gran res del vostre pobble destruyren, e de la via de veritat gitaren,[3] e en carreres infernals los posaren, e en tant, que morí caritat devoció e veritat en la major partida. Per queus prech, per mercè e pietat, que retorn caritat devoció e pietat, segons lestament en que vivien, e aysò en tant, que vostre pobble sia retornat en lo sant estament ⟨en⟩ que vivia; e la error del mon, qui tant[4] ha durat, sia convertida en veritat, e aysò en tant, que enaxí con vos sots .j. deu, .j. senyor, un creador, una veritat, que enaxí en lo mon, qui es un, sia un[5] pobble qui sia en via de veritat, e tuyt ajam una fe e creença vera en vos amar obeyr honrar e servir.[6]

IX

CAP. XX. *De morts*

MISERICORDIÓS Deus! Vos ahor eus fas reverencia e honor per la vostra amor e mos[7] parents, los quals son morts en est mon; mas vius son aquells que havets elets a

1. M, pobbles en via.—2. M, e mertiri e miracles, apres vingueren.—3. M, lo gitaren.—4. M, deuocio e veritat ... en que viui[en] *(salta al mot* vivia) e que la aror del mon qui molt.—5. I, en lo mon qui es hun [sia un] *afegit posteriorment*: M, sia un, *(omès* en lo mon qui es un).—6. M, e tots ajam .j.ª fe una creença vera en vos amar loar honrar beneyr e seruir.—7. M, e per mos.

perdurable repòs; e si lurs ànimes estan, Senyor, en porgatori per complir lur penitencia, la qual no avien complida en est mon, clamvos mercè, per pietat, quels perdonets la pena, pus que la culpa lur avets perdonada.[1]

2. Humil senyor! Si mon pare e ma mare, e enaxí de mos altres parents,[2] son en infern, nos cové que vos prech per ells, car obligat son a amar lo vostre[3] judici, a la amor dels quals no son obligat, pus que vos nols amats e car ells vos no amen; mas si son, Senyor, en porgatori, vos amats ells e ells amen vos; per quem tench per obligat a vos[4] amar per ço car los amats, e a amar ells per ço car vos amen; e encara, que deyls son exit, per ço cor son mos començaments, e si ells no fossen[5] yo no fóra; e per ço, Senyor, deyglos amar per totes estes maneres. Per queus prech, Senyor, eus clam mercè, per pietat,[6] quels siats humil e no brau, pus quels avets apellats a vostra companyia perdurable.

3. Senyor! Prechvos per tots aquells e aquelles qui son en porgatori, quels perdonets, car vençuts estan en lo càrcer de la vostra justicia, qui es tan forts, que non poden exir sens perdonar pietat e mercè. E, Senyor, pus quels avets preses, represes, vençuts e sobrats, e conexen vos humil senyor,[7] lexats los anar e venir a vos, car de lurs peccats se peneden, e de vos esperen gracia misericordia e perdó.

4. Jhesuxrist Senyor! Greu es a ànima[8] estar cruciada en penes de porgatori et vos amar, car per les penes que sosté nous pot tant amar com vos amaria si les penes no sostenia; e car vos sots digne de esser amat ab

---

1. *M*, lur pena pus que la (I, la pena *tatxat*, culpa *sobreposat)* lur auets perdonada (*M*[1], pus quels auets perdonada la culpa).—2. *M*, e encara de mos parents.—3. *M*, son (I, som) en amar vostre.—4. *M*, en vos.—5. *M*, foren.—6. *M*, per totes aquestes coses per queus prech senyor per pietat.—7. *M*, perdo pietat ... e represes ... senyor vmil e piadors.—8. *M*, gran (I, [greu]) pena es anima.

molt gran amor, siaus per mercè quels delliurets[1] de les penes en que son, e que vagen vos molt amar en la vostra gloria perdurable, qui es gloria plena de amor, e per amor, gloria de repòs e dolçor.[2]

5. Senyor! Yo son home peccador, e en quant son peccador, no son digne que prech per peccadors; emperò car vos sots senyor humil piadós[3] e plen de mercè, e es de vostra costuma perdonar, e ençara car son obligat a esperar de vos perdó do e mercè,[4] e son obligat a ajudar a mos parents en porgatori, per aysò prechvos per ells, quels perdonets, et en loch de mos mèrits, suspir per vostra amor, e per lurs peccats[5] e per los meus planc e plor.

X

CAP. XXI. *De parents e amichs*

SENYOR Deus alt humil e gloriós! Pregar vos volria per mos parents e per mos amichs, quels perdonets colpes e torts, e que la vostra gloria perdurable lus donets;[6] mas yo no son digne que vos, per prechs, a éls res perdonets ni donets.[7] Mas car vos volets que hom vos prech, a demanar perdó e a donar do, e encara, que yo son tengut a pregar per ells per caritat, e car amen vos[8] e mi, e dells he[9] ajuda e benifici, per aysò, Senyor, vos prech per ells;

1. M, placieus per merce quels (l, que les?) deliurets.— 2. M, qui es gloria de amor gloria de repos e de dolçor.— 3. M, ssots vmil piedors.—4. M, e encara son ... perdo e merce.—5. M, parents qui son en purgatori per aço vos prech ... e en loch de amors suspirs per vostra amor e per los lurs peccats.—6. M, parents e amichs quels perdonacets ... los donassets.—7. M, per mos prechs a ells res no perdonacets [ni donasets].—8. M a vos.—9. I[1], [dells he].

e yo fas ço que en mi es, e vos, Senyor, fassats[1] ço qui a vos pertany segons dret e antiga costuma.

2. Amorós Deus! Prechvos per mon pare, de qui vos sots pare per gracia,[2] pare qui mà engenrat per ço que sia nat en est mon per vos honrar amar e servir; e prech vos per ma mare, de qui son nat e exit, e qui mà nodrit.[3] Et vos, Senyor, a ells perdonets, per ço car perdonar es obra de pietat, de misericordia, e obra qui es de vos e vostra misericordia larguesa e pietat, obra qui nos fa[4] membrar entendre e amar vos, e en vos esperar.

3. Senyor Deu! Prechvos per mos frares per caritat, qui es virtut per que hom està frare per amor. Mos frares son per natura, e mos frares son per amor, e en vos amar los apell frares, e si no amen vos, nols apell frares per amor; mas car son mos frares per natura, desir que a vos aguessen amor[5] e queus faessen reverencia e honor.

4. A vos, Senyor, fas pregueres[6] per mos fills, qui son de mi exits, fills de vos per creació e senyoria, e de mi per natura; e que sia de vostra mercè quem donets gracia e virtut[7] con los pugua nodrir e mantenir per vos amar membrar entendre e honrar.[8] E vos, Senyor, qui per natura los mavets donats, donatslos mavets per vos[9] beneyr loar e bendir, en tal manera que ab ells a la vostra gloria pusca venir.

5. Prechvos, Senyor, per tots mos parents, car parentesch es rahó de amor, de pler, e de honor, ab que la amor lo plaer e la honor[10] sia per vos servir honrar e benehir. Per que vos, Senyor, qui sots parent nostre per la humana[11] natura que presés en nostra Dona, ajudats a

---

1. I, fasats: *M*, fets.—2. *M*, cracio.—3. *M*, son jo nat e axit e ma nodrit.—4. *M*, de vos per vostra ... qui a uos fa.—5. *M*, desig que hauos venguessen per amor.—6. *M*, preguaries.—7. *M*, per que sia de merce vostre quem donets gran virtut.—8. *M*, seruir.—9. *M*, donatslos me a vos.—10. *M*, de plaer de honor ab que la amor plaer e honor (I, *manca* e la honor).—11. *M*, per vmana.

vostres parents e als meus, per perdó do gracia ajuda e mercè.[1]

6. Molts son, Senyor, los meus amichs: per la vostra amor e per vos servir, me ajuden em aconseylen; per que vos prech per ells con los ajats grat e dells ajats[2] mercè e pietat, per ço car en mi vos amen, e en vos a mi ajuden, e de mi se enamoren. E, Senyor, perdonats et exoescats e deyls mercè e pietat ajats,[3] e que en est mon tal vida a ells donets, que en la vida del altre setgle pusquen vos fruyr e vos loar e[4] beneyr.

XI

De sí matex

Senyor Deus! Per mi vos volria pregar; mas enans que per mi vos dega pregar, me cové vos amar sobre totes coses, e covén membrar vostra humilitat pietat e misericordia, per so que en la oració aja en vos esperança. E primerament vos vuyl pregar quem donets virtuts,[5] e en aprés quem defenats de vicis, e que aquells peccats que he fets me perdonets, com sia açò que sens virtuts a vos no pusca venir, ni ab vicis nous pusca servir[6] ni en vos haver esperança.

Cap. XXII. *De justicia*

Gloriós Deus! Vos sots dretura[7] e justicia; e per ço vos deman justicia, que es virtut per la qual hom ret a cascú ço que es seu. Justicia vos deman, per ço que ab ella vos

1. M, e a ells perdo do gracia e merce.—2. M, *omet* ajats.—3. M, ajats e pietat.—4. M, e vos.—5. I, virtut.—6. M, a vos no pusch uenir ne ab vicis servir.—7. M, Senyor deu glorios uos sots dreturer.

Intenció: Amor—23.

reta tot mi, qui son de vos; car moltes vegades mavets perdut per mos peccats, e per ells vos he perdut; per que us deman justicia que mi[1] reta a vos, e vos a mi; e pus que yous[2] deman justicia, per ço que de ella en mi la faça, siam[3] donada per misericordia, qui de justicia es en vos germana e amiga.

2. Senyor Jhesuxrist![4] Yom jutge a vos molt amar membrar entendre honrar obeyr[5] e servir, car totes estes coses son drets que vos avets en mi; per que los atorch e a ells me jutge em do ab tots los poders de mon cors e de ma ànima. E pus que yo,[6] Senyor, son just en quant vos deman justicia per vos servir, siats vos just en mi exoyr, pus que ço queus[7] deman es per dret e justicia.

3. Piadós senyor! Per ço que nom puscats per dret de no dir, macús a vos que son gran e mortal peccador, per greus e molts peccats mortals[8] que he fets contra vos e contra mi, qui son vostre, e contra mon proysme, de qui vos sots senyor; per quem jutge en tant, quen planch en plor, e que né[9] contricció e dolor, e que men ofir a tota satisfacció e a talió quen sia de vostre pler[10] en mi punir trebaylar e a tota pena sofrir; e lo vostre judici ahor lou e beneesch, e nuyl temps de ma vida no propòs daquí en avant peccar ni en res vos deservir.[11]

4. Liberal senyor! Deman vos just membrar,[12] just entendre, just amar, per ço que justament vos puscha membrar entendre e amar honrar e servir. E vos, Senyor, donats e perdonats, pus que sots digne com siats justament amat menbrat honrat e servit.

5. Justicia, Senyor, vos feu remembrar[13] entendre e amar lumanal liynatge qui era perdut, e justicia fos feu

1. I, quen deman ... que a mi.—2. M, puys queus.—3. I, siem.—4. M, *omet* Jhesuxrist.—5. M, beneyir.—6. M, pus jo.—7. M, que jo.—8. M qui sou gran e jo mortal peccador per greus e mortals peccats.—9. M, quem planch e plor e que é.—10. M, e telio que sia de vostre merce e plaer.—11. M, no pore de qui auant peccar ne en res deseruir.—12. M, *salta a l'altre* membrar.—13. M, vos deman e m feu menbrar.

humiliar a pendre carn e a morir[1] en la creu, per ço quens poguessets reembre del greu peccat original, e que a la vostra gloria poguessem venir. On, pus que en vos ach, Senyor,[2] justicia tan gran poder, sia de vostra mercè que vos humiliets a mi vostres uyls plens de pietat,[3] e que vejats con son tribulat e consirós, car me penet con he vés vos tan fort errat.[4] E, Senyor, perdonats, pietat ajats, e mon cor enflamats[5] damors, e mos uyls muylets de làgremes e de plors, e mi ordenets a honrar e amar les vostres grans valors e honors.

CAP. XXIII. *De prudencia*

SAVI senyor, plen de pietat e mercè! Aor vostra saviesa, e a ella fas reverencia e honor; e deman prudencia, qui es virtut per la qual hom sap conèxer be e mal, e elegir be e esquivar mal, e elegir e amar[6] enans los majors bens quels menors,[7] e esquivar anans los majors mals quels menors.

2. Amorós senyor e plen[8] de tot be! Humilment vos prech, per mercè, quem donets prudencia ab queus sapia molt membrar entendre e amar, honrar loar beneyr e servir; com sia ço que vos majats obligat a totes estes coses, e yo, Senyor, no les poria atendre ne complir sens prudencia, qui està instruyment[9] e lum, conseyl e ajuda a nosaltres per vos molt honrar e beneyr.

3. Enaxí, Senyor, con la nit està escura e tenebrosa per la absencia[10] del sol e de la luna, enaxí estan les àni-

1. M, carn vmana e morir.—2. M, pus en vos senyor ach.—3. I, huyls *usual* ... pyetat.—4. M, tribulats ... me pinet com en ues uos tant fort e arrat.—5. M, inflamets.—6. M, e alegir lo be esquiuar lo mal e alegir en amar.—7. M, *manca fins a l'altre mot* menors.—8. M, senyor ple.—9. M, antendre ne complir prudencia qui estat estrument.—10. M, tenebrosa escura per la abstinencia.

mes dels homens en peccats e tenebres sens prudencia; per queus deman, per pietat e caritat, quem donets prudencia qui illumén la mia ànima daquelles coses qui son legudes de fer e daquelles qui son vedades; e aquestes coses desir entendre et saber, per ço que sapia qual es la vostra volentat en fer o no fer tot ço que sia a vostre plaser.[1]

4. Senyor alt e maravellós! Car sots savi, vos deman saviesa; e car negú no lam pot donar mas vos, la[2] deman a vos tan solament. On, con la saviesa deman per ço queus sapia conèxer amar honrar e servir, e les gracies els dons que mavets donats vos sapia grasir, per aysò vos havets rahó de a mi[3] donar ço queus deman, e yo he rahó que us ho deman; per la qual doblada[4] rahó estich en esperança que aja tot ço que a vos deman.

5. Senyor piadós dous e amorós![5] Vos me avets manat que yo am vos més que mi matex e que tot quant es, e que am mon proysme aytant com mi matex, lo qual manament atorch, e a ell fas reverencia e honor. Emperò, Senyor, sens saviesa yo no poria obeyr al vostre manament, ni no es de vostra entenció que sens saviesa lo pogués complir; per queus covè, per justicia, mi exoir, pus queus deman ço sens que[6] nous poria obeyr.

6. Misericordiós senyor! En aytant con yo nous he demanada saviesa, ni vos no lam avets donada, he errat e greument peccat contra vos e contra mi e mon proysme; per queus clam mercè quem donets saviesa en conèxer e membrar mos peccats, e en vos mercè reclamar, e de mos fayliments[7] fer satisfacció ab contricció penitencia e oració, suspirant per amor e plorant per dolor.

1. M. de vostre plaer.—2. M, dar mas vos per ço la.—3. M, de mi.—4. M, dobla de.—5. M, Senyor deu piadors (I, piados deus) e amoros.—6. M, qui.—7. M, clamar e de mos deffelliments.

CAP. XXIIII. *De fortitudo*

Forts senyor, qui sots forts sobre tots altres poders! Fortitudo vos deman, e prech vos que la m[1] donets; car ella es virtut qui es força de coratge, so es força de amor, força qui conforta e esforça coratge combatut qui s esforça[2] contra malvestat e engan.

2. Senyor! A vos se pertany que siats amat ab gran e alta[3] amor, la qual no pot esser alta ni gran sens gran e alta força. On, com yo sia sajús en esta vayl tenebrosa hon estich poch per peccats e per pocha força, deman vos, per mercè,[4] alta e gran força de amor, qui m esforç e m confort e m enach a vos amar honrar e servir ab molt[5] alta e gran força de coratge, per ço que a vos ab amar pusca venir, e a mortals penes fugir.

3. Casteyl està forts per gran vayl e gros mur, e per forts e altes torres, e que sia son edifici en rocha, e en tan alta[6] muntanya que negun giny no y pusca aconseguir; e encara està força de castell[7] per moltes armes, e per faels e ardits homens que lo castell defenen contra los enamichs del senyor del castell. E en semblant manera se seguex força de amor en coratge de leyal[8] e bon amador e combatedor, forts per virtuts[9] qui ajuden a la amor, forts quant a son edifici[10] de amor e per amor del pus alt e fort senyor. Per que us prech, per mercè, que vos enfortescats mon coratge de tan forts amor, e que li donets ajuda de tan forts virtuts,[11] que sia tan forts com-

1. M, quel me.—2. M, qui conforta cor combatut qui es força.—3. M, *salta al segon mot* alta *qui ve.*—4. M, per peccat ... deman uos merce.—5. M, anach en uos ... ab molta.—6. M, e forts mur ... he en alta.—7. M, forts castell.—8. I, *manca* de leyal.—9. M, fors per amor e virtuts.—10. I, can (M, con) a son hedifici *passim.*—11. M, ajuda de (I, aiudador, *corregit* aiuda de) tan fort virtut.

batedor que vença sos enemichs, e que per amor me faça estar en suspirar per vos amar honrar e servir.

4. Vos, Senyor, sots tan forts en amar, que negun nous[1] pot desviar contra so que volets amar. On, per rahó daçò volets que hom vos am ab tan forts amor, que la amor no pusca esser sobrada ni vençuda. Aysò, Senyor, no pot esser sens la vostra ajuda; car tota amor creada es per sí matexa pocha e tost es[2] vençuda; per que de la vostra amor ha la mia gran mester ajuda.[3]

5. Si vos, Senyor, a ma memoria e a mon enteniment sovén fets membrar e entendre la vostra gran amor, la mia memoria per ço que de vostra amor[4] membrarà, e lo meu enteniment per ço que sovén nentendrà, enfortiran[5] tant ma volentat en vos amar honrar e servir, que en res àls no serà son delit ni desir.

6. Senyor! Home pres encarcerat e ligat, no pot córrer, ni del càrcer en que es no pot[6] exir. Donchs ma volentat encarcerada presa e ligada per peccat, e encara, que los peccats son molt greus e pesants, còn porà córrer[7] ni a vos venir per vos amar e servir? Aysò no pot esser, Senyor, si vos no donats a ella gran amar, e al cor suspirar, e als uyls làgremes e plorar,[8] car ab aytals dons porà de càrcer exir e a vos per amor venir.

7. Gloriós senyor! Vos sots forts per vostre poder, e yo son[9] frèvol e despoderat per peccat e car lonch temps vos he oblidat no entès ni amat. On, sim venen, Senyor, temptacions e demonis qui mamonesten a peccar, còm men poré aydar[10] sens força de gran amar, gran membrar, gran entendre, e desirar[11] vos honrar e servir? Aysò,

1. M, nos.—2. M, *omet* es.—3. M, e la mia gran mester hia ajuda *(sense calderó, i seguit)* si vos senyor ame (I, amats) memoria enteniment, etc.—4. M, *manca* per ço que de vostra amor.—5. M, en ffruchtifiquera.—6. M, correr (I, corre) ne del carser no pot.—7. I, pessans (M, peçants) con pora corre.—8. M, si donchs vos no donats a ell gran amar (I, amor) ... e los vulls (I, *també* los vuyls) plorar.—9. I, senyor.—10. M, a peccat ... ajudar.—11. M, e entendre e desijar.

Senyor, esser no pot sens que vos nom façats vos molt amar entendre e membrar, e en vos[1] aver gran esperança, e de mos peccats molt fortment penedir; per queus clam mercè quem enfortescats, ab perdonar amar suspirar e plorar, ma amor e mon amar, per ço que lenemich, ni mos peccats, ni negunes temptacions, nom puguen de vostra amor partir.

CAP. XXV. *De temprança*[2]

AMORÓS senyor plen de pietat e mercè! Temprança vos deman, per so que ⟨per⟩ sobre menjar o boure no sia destemprat[3] ni malalt, ans sia mon cors sà e viva longuament en vos honrar e servir.

2. Senyor! Con seré a la taula fets me remembrar entendre e amar temprança per ço que laus deman, e que ab ella me sapia guardar de trop menjar e de boure;[4] cor a la taula, con hom menuga e bou, la fa meylor menbrar entendre e amar que en altra loch ni en altre temps[5] del dia.

3. Gloriós senyor! Con auré menjat e begut atempradament, seré ordonat[6] e dispost a ben parlar cogitar e amar, e a vos loar e beneyr, quim aurets donat a menjar e a boure, e donada sabor plaent en so que auré menjat e begut. Mas si menuch o bech trop,[7] seré enpatxat en parlar e en gracies a vos fer, e seré dispost a vergonya e a malautia, e per la malautia a la mort, quim venrà per trop menjar et per trop boure;[8] per queus sia

1. M, no feçats molt uos ... e en (l, a) uos.— 2. l, trenpança *passim*. —3. M, e beure no sia destrempat.—4. M, per ço que ab ella ... de maça menjar e beure.—5. M, hora.—6. M, se ordenat.—7. M, e uos loar beneyr quim hauets donat menjar e beure ... que he menjat ... e bech trop.—8. M, sere mal dispost e enuergonyat e malalt e per la maltia la mort qui vendra per maça menjar e per maça beure (l, boura).

de mercè quem donets temprança, com sia asò que glotonia, qui es son contrari, sia occasió de malaltia e de mort, e de les infernals penes perdurables.

4. Con hom, Senyor, consira a la taula con[1] gran virtut es temprança, e con gran malanança està aparellada a aquells qui no la amen ni a vos no la demanen, adonchs temprança està en amor douçor de bella flor[2] de rosa e viola, qui fa oblidar la douça sabor que hom sent per menjar e per boure, la qual par amargor[3] a aquells qui ab temprança desiren vostra amor e de vos volen esser loadors amadors e servidors.[4]

5. Esser, Senyor, atemprat en son parlar, en son anar, en son vestir, e en totes les altres coses pertanyens, per vos amar servir e honrar, es mesura qui dura e per que hom de vos senamora; per que us deman, Senyor, tenprança e mesura en totes mes obres e messions. E vos, Senyor, donatsme ço queus deman, per ço que yo do tot mi e totes mes coses a vos amar servir honrar e bendir.[5]

CAP. XXVI. *De fe*

VERTADER senyor, ahondós en tots bens! Fe es virtut que vos donats als vostres amadors, per ço que ab veritat vos amen vos honren eus beneesquen; per queus sia de pietat e mercè quem mantingats en la vera fe xristiana quem havets donada per vostra gracia[6] e libertat, sens que yo nous n'avia pregat.

2. Senyor! Fe es obra que vos fets en enteniment dome con li fets creure altes coses de vos, axí con son[7] los articles els sagramenta qui de la santa Esgleya roma-

1. M, considera ... que.—2. M, en aquells ... adonchos ... en amor del cor blancha flor.—3. M, apar amargosa.—4. I, seruidos.—5. M, beneyr.—6. M, *manca* gracia.—7. M, *omet* son.

na son fondaments.[1] E aquestes coses, Senyor, son tan altes e tan difícils a entendre, que mon enteniment noy pot pujar per sa força ni natura, mas que ben se creu captivant sí matex; e ma volentat les ama, per elles de vos senamora, car al enteniment mana qui les creu,[2] enaxí com ella per la vostra amor les ama.

3. En tot ço que creu de vos e per vos, aor vos, Senyor,[3] eus beneesch, eus fas reverencia e honor ab tots los poders de ma vida,[4] los quals mavets donats per vos servir. E vos, Senyor, con yo seré temptat per lo demoni o per ma frevoltat e peccat, que la fe no sia veritat, fets me encontinent remembrar la gran altesa de la fe, a la qual per mi matex no pux[5] atènyer, e fetsme entendre con fe està sobirana a enteniment, qui per sí matex no la pot entendre; e adonchs, per aytal remembrament e per lo vostre recurriment,[6] auré força e vigor contra la temptació, e a vos faré gracies e benedicció.[7]

4. Vera fe es vera carrera de paradís ab que hom va a vos, Senyor, qui donàs la fe als apòstols, e a eyls donàs per Sant Espirit tots[8] lenguatges, per ço que la fe preycassen per tot lo mon, e que per ella tots los homens a vos vinguessen, e que en vos amar honrar e servir estiguessen. Per que sia de vostra mercè que a la santa fe donets molts e bons servidors qui la preyquen per tot lo mon, e per ella exalçar montiplicar e servir no temen[9] morir ni neguns trebayls sostenir, con sia ço que la fe sia fort malauta per defaylimens[10] que ha per pochs servidors; car la fe, Senyor, es tan nobla e tan alta, que son honrament requer que aja molts sants homens, savis e devots, per ella mantenir e defendre contra aquells qui la volen destruyr.

1. M, ffundament.—2. M, mas que les creu captiuant (J, cabtiuant) ... e per elles ... que les crega.—3. M, senyor meu.—4. M, anima.—5. M, de la vostre fe ... noy pusch.—6. M, per lo vostre acurriment e per aytal remembrament.—7. M, les temptacions ... e benediccions.—8. M, tots los altres.—9. M, lo mon per ella ... no tament.—10. M, defalliment.

5. Senyor! No es en est mon tan bella ni tan blancha flor con fe, ni neguna flor es[1] tan necessaria per vos servir ni als homens a gloria sens fi venir e a perpetuals penes fugir, con es fe vera. On, per ayçò[2] vos clam mercè, per pietat, suspirant e en plorant[3] que mi, indigne en servir e honrar la santa fe xristiana, vuylats en alcuna cosa o coses acuylir.

CAP. XXVII. *De esperança*

JHESUXRIST, senyor humil dous e piadós, qui sots esperança de justs e de peccadors! Vos ahor lou e beneesch, e a vos deman esperança, que es virtut per la qual los homens esperen de vos dons ajudes e perdons can son en tribulacions e consiren lurs necessitats e greus peccats; per queus prech, per pietat, quem donets esperança[4] ab la qual confort mon coratge, molt fort tribulat e malaute per moltes necessitats e peccats.

2. Senyor liberal e ple de mercè! Donats esperança a tots aquells qui laus demanen, car esperança fa hom més confiar en la vostra bontat que en la sua, con sia açò[5] que per vostra bontat sia tota altra bontat, e per vostra bontat vos pus volenters donats e perdonats, que home per sa bontat deman do e perdó; per rahó de la qual he, Senyor, en vos gran[6] esperança, e tan gran, que de vostra bontat larguesa[7] do e perdó menamor, e de esperança fas flor de liri, de rosa e viola,[8] don me ve dolça odor cant[9] son en tristicia en suspirar e plor consirant mos

1. M, fe (1[1], [fe]) ni neguna altra flor no es.—2. M, per rao daço.—3. I, e emplorant.—4. M, per pietat e merce quem donets esperança, *salta al primer mot* esperança *del paragraf següent, lligant la frase ab* e (e a tots).—5. M, confiar aço.—6. M, de la qual vostra gran bcntat E senyor en vos e gran.—7. M, *omet* larguesa.—8. M, liri rosa e de viola.—9. I, tant: M, con.

peccats, qui son molts e greus, per los quals lo demoni me tempta[1] que aja desesperançs.

3. Esperança aver en riquees amichs saviesa e poder no pot, Senyor, molt valer, car totes aquestes coses son petites e poch duren, e en aquell temps que hom les han major[2] necessitat, elles fugen trespassen e defaylen. Mas aver esperança en vostre eternal e infinit poder, e en la vostra volentat saviesa e virtut, qui de esperança son compliment corona rosa e viola rubís diaman carboncle maracde e safili, adonchs lo peccador qui en vos ha esperança, es fort enamorat ardent contra peccat de desesperança, e ateny de vos tot ço quen desira e nespera.[3]

4. Senyor piadós, de tots bens ahondós! Si yo no membrava mos greus peccats e no avia contricció e dolor de mos fayliments, e que no esperàs de vos do misericordia e perdó,[4] leguda cosa me seria quem desesperàs; mas pus que[5] yo planch sospir e plor, per dolor e contricció, de los fayliments que he fetes contra vos, em jutge a vostre judici a loar beneyr e honrar, e a vostra misericordia a amar esperar e bendir,[6] sia de vostra mercè quem dejats perdonar, e en vostra misericordia e mercè[7] me façats de dia e de nit esperar.

CAP. XXVIII. *De caritat*

A,[8] Senyor, qui sots amor, qui es flama qui enflama damor coratge de just e de peccador! A vos deman cari-

1. M, molts greus ... ma temptat.—2. I, ama an maior: I[1]M, ha maior.—3. M, adonchs es peccador qui en vos a sperança forts ardent anemorat contra peccat e desesperança en ateyer de vos tot ço que desige ni espera.—4. M, Senyor piadors. si jo nom menbraua los meus peccats greus ... dels meus peccats e defelliments ... do e perdo.—5. M, *sense* que.—6. M, misericordia amar ... e beneyr.—7. M, *omet* e mercè.—8. M, *sense* A.

tat, qui es virtut qui enforma e ordona[1] volentat dome a vos amar, sí matex, e son proysme, la qual caritat vos deman per mercè e per pietat, per ço que de vos sia molt enamorat; per la qual amor pusca esser vostre privat, remembrant entenent e amant vos, vostres[2] manaments honraments e honors.

2. A la[3] vostra santa alta e gloriosa volentat deman, Senyor, caritat, per ço que aja santa e alta volentat per vos amar loar honrar e beneyr; e car caritat[4] es bona gran poderosa e perdurabla, deman vos caritat bona gran poderosa e perdurable, con sia so que amor dolçor e plaer està entre[5] bones grans poderoses e perdurables semblanses.

3. Senyor Deus! Caritat vos deman per honrar e servir vostra caritat, e deman virtuosa vera e gloriosa caritat, per tal que pusca ab ella molt servir honrar e bendir[6] vostra alta e maravellosa caritat; car nous tany vos servir loar ni bendir[7] ab poca caritat.

4. Caritat, Senyor, es rosa liri rubís safili[8] e viola qui per vos los homens enamora, e fa lo cor suspirar, e los uyls plorar, e vos[9] amar honrar e servir; per queus deman caritat quim faça vos amar, e per vostra amor suspirar e plorar. Per queus sia de mercè quem donets[10] caritat, pus que sots caritat; e donats ço que podets e deuets donar, pus que vos deman amor per vos amar honrar beneyr e obeyr.[11]

5. Liberal senyor! Caritat fa home coratjós a vos amar, e gita coratge dome de tenebres ab lum de amor, qui venç crueltat osciositat malenança e peccat. Per que us placia, Senyor, que caritat donets,[12] pus que tant val a

1. JM, hordona *passim*.—2. M, e vostres.—3. J, alla.—4. M, beneyr e seruir e caritat.—5. M, poderosa caritat com sia aço que amor dolçor plaer enfre.—6. M, per ço que ... honrar beneyr.—7. M, qui nos tany seruir loar e beneyr.—8. M, safilis.—9. M, fa lur cor suspirar e los vulls (J, huyls) plorar per vos.—10. J, que donets.—11. M, honrar e obeyr.—12. M, me donets.

vos amar honrar e servir, e a grans trebayls per vostra amor sostenir, e a grans penes fugir.

6. Caritat, Senyor, fa home liberal leyal humil alegre ensenyat vertader forts cortès e piadós; e crueltat fa tot lo contrari. Per que si vos, Senyor, nom donats caritat seré comprès per los enemichs de caritat, per qui està crueltat de coratge; als quals enamichs renunciy, cor daquí avant no vull esser lur servidor, car tots lurs amichs fa estar en peccat.[1] E, Senyor, pus que vull vos amar servir honrar, donatsme caritat, sens la qual nous pux[2] amar honrar ni servir, e nom lexets als enamichs de caritat trebaylar ni alcir.[3]

7. A, ma memoria! Membrats. A, mon enteniment! Entenats. A, ma volentat! Amats. E vos, mon cor, suspirats; e vos, mos uyls, plorats;[4] e vos, ma bocha, pregats tant per demanar e haver caritat, tro quem sia donada, per ço que fujats ab caritat a trebayls infernals perpetuals, e als plaers e repòs celestials puscats revenir.[5]

CAP. XXVIIII. *De avaricia*

LIBERAL senyor! Gran pahor me fa avaricia, qui es mortal peccat, et qui es molt greu e contra[6] restitució, car tant es viciós peccat, que hom avar nos sent[7] virtut ni força de restituyr so que ha pres tolt o enblat contra son[8] proysme.[9] Per queus clam mercè, per pietat, quem guardets em defenats que avaricia en mi no aja poder; e donats me libertat[10] e caritat contra avaricia e contra sos valedors.

1. M, no quir esser ... en peccats.—2. M, pusch.—3. M, ausir.—4. M, suspirets e mos vulls plorets.—5. M, venir.—6. M, greu contre.—7. M, home no sent.—8. I, lo.—9. M, *manca fins a* valedors, *mot final del paragraf.*—10. I[1], liberalitat.

2. Avaricia, Senyor, fa estar ocioses[1] los bens temporals que vos havets donats als homens comunament, per ço que ab eyls vos pusquen amar[2] honrar e servir; e avaricia fa los coratges dels homens estar ociosos de suspirar e vos amar, e la memoria de que no lexa als homens avars vos membrar, ni a lur enteniment vos entendre, ne lexa lurs uyls[3] per vos plorar, e enpatxa lurs boches a vos loar e mercè clamar. Per queus prech, Senyor, per caritat pietat e mercè, quem defenats em guardets de avaricia, que es rayl[4] de tots mals, e que de vos menamorets per ço que ella pusca desamar e meynsprear.

3. Senyor! Avaricia enriqueex lo cors de diners e de possessions, e enpobreex la ànima de virtuts e poblala de vicis e peccats; e aysò matex fa la[5] ànima qui freytura de virtuts per avaricia, e es plena de mortals peccats. Per queus prech, Senyor, per vostra gran liberalitat[6] e caritat, quem tragats de avaricia e en caritat me metats; e demanvos perdó contra avaricia, e datsme contra ella contricció satisfacció, suspirar et plorar, e vostres honraments desirar.

4. Avaricia fa, Senyor, a la mort, més amar fils e parents que sí matex, e que salvació, e que mercè de vos esperar; e avaricia fa la vostra gloria, a la mort, oblidar e meynsprear, e açò matex fa de les penes infernals; e fa tant de mal, que hom nol poria cogitar dir ni escriure.[7] Per que vos prech eus soplech, amant suspirant e plorant, que avaricia me perdonets, e que de eyla per tots temps me guardets.[8]

5. Què val, Senyor, aver vana gloria de riquees per avaricia ajustades? E que val dar riquees,[9] ajustades per

1. I, ociosses : M, ocios.—2. M, cominalment per ço que ab ells vos pusquen loar amar.—3. M, e la memoria que no lexa ... ne lur enteniment ... ne lurs vulls.—4. M, em gordets . . qui es rel.—5. M, fa de la.—6. M, gran bontat libertat (I, *també* libertat).—7. M, e aço matex de les penes de infern e fa tant que hom ... ne pençar.—8. M, e dela per tots temps me gordets.—9. M, valen riqueses.

avaricia, a parents qui amen més les riquees haver, que salvació daquell hom avar qui lexa a ells[1] ses riquees, e ell no fa satisfacció? A, Senyor! Siaus[2] de mercè pietat e amor que, a la mort, als homens avars façats cogitar les greus penes infernals e les grans glories[3] celestials, e quels façats vos més amar e ells matexs, que vana gloria per riquesa, et que per parents nos meten en lo càrcer de infern ni del demoni;[4] car per aytals cogitacions poran esser disposts a vos amar e mercè clamar, e a demanar gracia e perdó contricció e satisfacció.

CAP. XXX. *De gola*

AMABLE Senyor e perdurable! Glotonia[5] es aquell peccat per que los homens son pus sovén malalts que per altre peccat;[6] e car yo desig esser sà e molt viure, per ço que vos pusca longament molt[7] amar servir e honrar, sia de vostra mercè quem donets força e virtut contra glotonia.

2. Glotonia fa, Senyor, los homens pobres pereosos e envejosos,[8] car los homens glots despenen trop en menjar e en boure, e son pereoses[9] e grans dormidors[10] cant han massa menjat e begut. Per queus prech quem donets temprança contra gola, per ço[11] que aja manera de viure, e de esser diligent e plasent a les jents per la vostra amor.

3. Glotonia fa, Senyor, home trist e malencòlich, e fa envejar delicades viandes, e cant hom no les pot comprar, fa cogitar com hom les pusca emblar o furtar[12] a son proysme, contra vostre manament, lo qual havets fet en

1. M, ell. — 2. M, sius. — 3. M, les penes infernals e les grans riqueses. — 4. M, e que parents qui los meten ... e del dimoni. — 5. M, glutunia. — 6. M, altres peccats. — 7. M, *omet* molt. — 8. I, enugosos. — 9. M, despenen molt ... e en beura e son pererosos. — 10. I, dormidos. — 11. M, *omet* per ço. — 12. o furtar *ens sembla glossa*.

so que dehits que hom no enveyg los bens de son proysme; per la qual enveja està roberia guerra e mort. Per queus clam mercè, per pietat, quem donets bontat de temprança contra malea de gola; la qual bontat sia gran virtut contra[1] gran vici.

4. Per glotonia, Senyor, senjenra pusterma bubes ronya floronques, e moltes[2] daltres malanances; per que hom sent molt més de penes e de mals, que los plaers que hom ha[3] per menjar delicades viandes e per boure bons vins. Per queus deman abstinencia contra gola, e demanlaus per amor, e car he contricció e dolor dels[4] peccats que he fets per massa menjar e per massa boure, e vuylne fer satisfacció ab dejunar, poch[5] menjar e poch boure, e ab sospirar e làgremes e plorar.

CAP. XXXI. *De lutxuria*

LUTXURIA es pudent peccat qui consuma sanitat e procura mort, e paupertat enveja, e molts daltres mals. Per queus clam mercè, Senyor, quem perdonets los greus peccats que he fets contra vos e castetat per lutxuria.

2. Senyor Deus! Home lutxuriós ha belles vestedures, beyls ornaments,[6] mas ha leygs pensaments, leges paraules e mentideres. Per queus prech, per pietat,[7] quem lavets ma ànima leja e ensutzada per lutxuria, e mon cors atretal, ab castetat[8] qui es blancha flor de liri rosa estopaci e viola.

3. Senyor! Per lutxuria fa home molts de mals, e obres tan leges e sutzees, que no les deu hom nomenar[9] ne

1. J, sia contra virtut e contra.—2. M, bubes floronchos e molt.—3. M, e de mal ... que hom na.—4. M, per amor e per dolor contriccio de.—5. M, e vullme satisfer ab poch.—6. JM, hornaments.— 7. M, per caritat.—8. M, e sutzada ... ateral per castedat.—9. M, obres leges e sutzes ... anomenar.

escriure; per que de tot ço que he fet per lutxuria, me penet e deman perdó, suspirant en plorant[1] e mercè clamant. E vos, Senyor, qui sots santetat humilitat e pietat, donats, perdonats, e de mi mercè ajats.

4. Piadós amorós Senyor! A vos me acús, penedent en plorant, que he peccat fortment e sovinment per[2] lutxuria, e mi jutge a puniment, segons que ho requer[3] vostre jutjament. Emperò, Senyor, car vos sots de peccadors misericordia e perdó, deman venia e fas satisfacció ab contricció dolor e esperança, quim fa[4] esperar de vos gracia e perdó ab tal penediment, que daquí avant no am lutxuria ni neguna sua[5] circunstancia.

5. Bellesa de cara, de cabeyls,[6] de cors, de mantell e de gonella procurada per lutxuria, es legesa pudent en pensament e coratge[7] dome qui am casdetat per la vostra amor; la qual castedat es porpra pali cendat, flor de lir,[8] rubís e viola. Per que vos deman nedeetat de cors e de coratge, per mercè e pietat, per ço que sia bell e nedeu per[9] vostra amor, la qual ahor, e per ella honrar amar e servir, suspir e plor, e ay al cor greu dolor, per ço car tan longuament[10] he estat servidor de lutxuria, qui es tan vil e tan sutze peccat, que tot hom qui per ella ha bella cara, beyls cabeyls, bell manteyl, bella gonela, està leyg e sutze a membrar entendre e amar, e en càrcer[11] del demoni e peccat.

6. Lutxuria pinta belees en lo cap, en la cara e en les mans, e en les vestedures paraules e esturments, per un loch hon se fa lutxuria, qui es tan negre, tan leyg e tant pudent, que leyg es e sutze a tocar, a veser, e a cogitar e parlar.[12] Per queus vuyl pregar, ab bells suspirs

1. M, e plorant.—2. M, e plorant ... forment per.—3. M, que raquer.—4. M, uenia e satisfeccio ... qui fa.—5. M, *omet* sua.—6. I, de cara cabeyls.—7. I, empatxament e[n] (M, en) coratge.—8. M, lirs.—9. M, per la.—10. M, e he al cor ... car longament.—11. M, a uos menbrar entendre e amar esta en carser.—12. M, auer a cogitar a parlar.

plors e desirs[1] de perdonar e mercè clamar, e ab beylees de vostra misericordia e amor, quem vuylats perdonar; cor trop ho tench[2] a gran faylíment, cor per peccat tan pudent de lutxuria, he tant trebaylat despès mentit e trahit.

CAP. XXXII. *De erguyl*

ERGUYL[3] es peccat desconexent, qui fa oblidar la viltat que hom ha per engenrament naximent corrupció e mort. Per que vos, senyor Deus, qui sots humil per bontat infinitat poder saviesa eternitat e amor, ahor e de vos menamor, per ço que sia humil contra[4] erguyl, per la qual humilitat pusca conèxer la vostra alta e maravelosa noblesa e bontat, e la molt gran mia viltat que he per natura e peccat.[5]

2. Humil senyor! Erguyl fa los homens erguylosos estar vils e meynspreats en coratge domens nobles[6] e virtuosos per humilitat e per vostra amor; e erguyl fa aquells seus servidors tant[7] meynsprear als vostres amadors, que ab ells no volen anar ni participar.[8] Per queus prech, per pietat e mercè, quem donets a humilitat e a erguyl[9] me tolgats, e mi a vos honrar e servir[10] tant humiliets, que vos amar honrar e servir me sien amors roses e violes, e que erguyl me sia orribletat[11] legesa e viltat e amargor;[12] e car he estat erguylós, aja contricció e dolor de coratge, e en mos uyls làgremes e plors.

3. A, Senyor[13] alt e maraveylós! Con es gran peccat esser erguylós contra home humil qui am vos e qui de

1. M, desig. — 2. M. conech. — 3. M. Ergull senyor. — 4. M, vmil coratge. 5 M, quem vé .. e per peccat. — 6. M, alts nobles. — 7. M, *manca* tant. — 8 M, preticar. — 9. M, donets humilitat e argull. — 10 M, *salta a l'altre mot* servir. — 11. M, me sien amoretes ... me sia oribilitat. — 12. J, viltat amargor. — 13. M, e plos - senyor.

humilitat aja corona manteyl cota e gonella, e en son cor rosa maracde e viola, e en sa mà almoyna pau e amistat, e en sa bocha oració e demanar perdó! Per que vos deman humilitat per vos amar e que per vos sia amat, per vos menbrar e que per vos sia membrat.[1] E vos, Senyor, per pietat, donatsme humilitat, pus que per vos amar honrar bendir e servir[2] la us deman.

4. Gran senyor poderós e infinit! Car vos havets gran humilitat, vos deman gran humilitat; e encara, que gran humilitat fa sostenir greus trebays pobrees e escarns[3] per vostra amor. Per que gran humilitat vos deman per ço que ab ella pusca esser forts contra gran erguyl e contra sos valedors, los quals son aquells homens qui amen los honraments els delits daquest mon contra los vostres manaments e contra los[4] homens humils.

5. Erguyl procura, Senyor, guerres trebayls tracions[5] pobrees e mort, e erguyl es peccat hon tots mals han naximent e començament; per queus prech humilment a genoylons,[6] mon cor per vos amant, mes mans al cel e mos uyls en plorant, que per humilitat a mos[7] prechs devaylets e mi exoescats, en tant que a vos mon cor, mon cogitar membrar entendre et amar humiliets, per vos honrar loar e servir.[8]

CAP. XXXIII. *De accidia*

SENYOR Deus! Accidia es peccat qui procura ociositat iniquitat maldir mala volentat e molts de mals; per que de accidia que he aúda,[9] vos deman perdó e gran perdó,

1. I, e que per uos sia amat e per uos menbrat.—2. M, honrar e seruir —3. M, e afanys escarns.—4. M, e los.—5. M, ergull senyor procura ... tribulacions.—6. M, ajonollons —7. I, amors.—8. M, vmilies per vos honrar loar e beneyr obeyir e seruir.—9. M, per que accidia que e aguda.

con sia açò que per[1] accidia he peccat greument e moltes vegades. Per queus prech humilment devota[2] e penedent, quem donets vostra amor, qui de vos honrar amar e servir menamor tant fort, que daquí en avant no sia accidiós, enans sia diligent en vos loar e bendir,[3] e que sia amador de tot be, e lo mal[4] me sia greu e desamable.

2. Accidia nex, Senyor, de crueltat, de males cogitacions e pensaments, qui nexen en coratge de home qui de vos a servir e honrar no es enamorat. Per que accidia no vuyl amar, ni daquí avant no vuyl esser[5] son servidor; car per ella a servir pert hom vostra amor valor leyaltat caritat e veritat e tot be, e esdevé hom serf[6] de peccat e del diable; per queus prech, per pietat, que vos e mon pruysme me[7] façats tant amar, que accidia nom pusca pendre ni forçar.

3. Amorós senyor! Home accidiós es pererós qui en son coratge cuyl flors de males colors e odors contra liris[8] roses e violes cuylides en coratge de home diligent en fer ben e en esquivar mal; per que los fruyts dome accidiós son amars[9] e de mala sabor, qui procuren infern, hon han los homens fam set tristicia e dolor per tots temps. Per que de aytal fruyt no vuyl[10] menjar, car trop es amar, e molt home ne menuga que non cuyda menjar, enans vuyl sospirar plànyer e plorar, e molt fortment me vuyl penedir[11] con tantes vegades né menjat contra viandes de amor, de douça sabor e odor, de qui viuen[12] vostres amadors, qui de vostra amor cuylen virtuts e peres precioses.

4. Car accidia es mala, fa guerra contra bontat; e car es pererosa, fa guerra contra diligencia; e cor es dormidora, fa guerra contra vigilies; e car es trista, fa guerra contra solaç damich e damat; e car es maldisent e mintent,

1. M, per gran.—2. M, deuotament.—3. M, deligent ... beneyr.—4. I, ben lo mal.—5. M, ni a honrar ... per que de qui auant no vull amar ni esser.—6. M, e veritat esdeue eser seru.—7. M, *manca* me.—8. M, flos ... colos ... lirs.—9 M, amergosos.—10. M, e dolors ... non vull.—11. M, planyer e *(salt?)* penedir.—12. I, hodor ... uyuen.

fa guerra contra laor e ver dir.[1] Per que, contra accidia, de sos enamichs me enamor; e car per accidia he peccat, deman mercè ab contricció e dolor, vos amant e de vos esperant pietat e mercè, suspirant penedent en plorant.

Cap. XXXIIII. *De enveja*

Virtuós senyor! Enveja es peccat qui fa cobejar[2] e desirar fembres diners camps vinyes cases castells[3] e ciutats que vos no avets volgudes donar a aquells qui les desigen haver, e que aquells qui les han no les aguessen; ni ells no fan per que averles puxen, ne per vos amar honrar e servir, enans consiren[4] con pusquen lurs proysmes enganar e trahir; per que enveja es, Senyor, molt mal e greu peccat. Don, vos prech, per mercè e pietat, quem perdonets, car per enveja he moltes veguades peccat; per quem planch em plor[5] em penet, e dels contraris de enveja me enamor, per ço que ab ells la destrua[6] a mon poder.

2. Enveja, Senyor, fa desirar coses vils e oblidar coses nobles e profitoses;[7] per queus clam mercè quem façats membrar los mals que enveja procura, e los bens que fa a hom perdre, per ço que per aytal remembrament desam[8] enveja e tots los fayliments que venen per ella; e que de sos contraris façats mon remembrament hostal ort e verger hon cuyla de amor roses liris e violes qui donen odor de leyaltat caritat justicia veritat e esperança.[9]

3. Senyor! Home envejós nous fa gracies dels bens que li havets donats, e vol aver los bens de son proysme,

1. M, es mala e fa guera ... encara es perarosa qui fa guerra ... encara es dormidora ... encara es trista fa guera contra solas damich e damor encara es maldient e mentent fa guera contra lo cor e ueritat.—2. I, cobesegar.—3. M, vinyes castells viles.—4. M, consideren e desigen.—5. M, que planch e plor.—6. M, destrouescha.—7. M, oblida ... precioses.—8. M, desem[par].—9. M, culla per amor ... justicia e veritat.

contra vostre manament, vostra volentat e dretura. Per queus deman perdó, car per enveja he peccat membrant et envejant[1] los bens que nom voliets dar, pus que á altre los havets donats, e no membrant ni gracies faent[2] dels bens quem avets donats per gracia e no per mos mèrits, los quals[3] son majors que yo digne de ells a reebre; per quen[4] deman perdó a vostra dousa e humil misericordia, e lo perdó esper[5] ab douça e ferma esperança,[6] trametent a vostra mercè e pietat ma esperança ab douses suspirs qui ixen de cor[7] enamorat; e tramet vos contricció qui mos uyls fa plorar e satisfacció e penitencia me fa desirar; e aportenme,[8] Senyor, vostra amor qui de vos me enamor, e vostra[9] misericordia quim perdó, e la vostra liberalitat[10] qui vostra gloria me do.

CAP. XXXV. *De ira*

PASCIENT senyor ple de pietat e tot be! Ira es aquell peccat qui toyl a home yrat libertat de esquivar mal e fer ben; per que home yrat no reté la libertat[11] que vos li avets donada per vos amar e son proysme, e per virtuts a guanyar, per ço que ab virtuts sia digne de vos honrar e servir. Per queus deman perdó, car per ira he moltes vegades peccat e inpascient son estat; per quen son digne quen sia jutjat[12] e punit a greus turments infernals perdurables. Mas car vos sots misericordia pietat e mercè, et a vos[13] pertany perdonar molt mils que a mi mercè cla-

1. M, ques deman ... menbrat e enuegat.—2. M, no menbrat ... faents.—3. M, per los meus merits los quals bens.—4. M, que.—5. M, deman e asper.—6. M, *salta a l'altre mot* esperança.—7. I, hixen de cors.—8. M, e tramet contriccio que mos vulls faça plorar . . me faça desirar e mos misatges aportenme.—9. I, *omet* vostra.—10. IM, libertat.—11. M, de esquiuar be e fer (I, a fer) mal ... no te libertat.—12. M, per que son digne que sia justiciat.—13. M, sots misericordios e piadors a vos.

mar, per ço he, en vostra misericordia e perdó, gran esperança.

2. Home yrat es foyl, e faria a ligar per ço que no faés altre home foyl. Per queus prech, Senyor, que con seré yrat me liguets ma lengua que no diga irades paraules, e ligats mes mans que no firen ni alcien[1] mon proysme, lo qual vos me manats que am aytant com mi matex; e lo liam,[2] Senyor, sia de amor pasciencia e temor en mon cor, car per aytal liam delex yra e nex pasciencia abstinencia humilitat e caritat. Per que aytal liam de cor vos deman suspirant e en plorant;[3] car cor enaxí ligat, liga la lengua que no diga folles paraules, e liga les mans que no facen males obres.

3. Ira, Senyor, fa oblidar la gloria de paradís e les penes infernals e los greus perills en que està home irat, e ira fa ignorar e meynsconèxer veritat[4] virtuts vicis e mort; per que yra fa tot lo mal que en home pot venir, e lunya e estranya lo ben al qual home es creat per aquell be enantir e posseyr. On, con yra sia[5] tan mal e perillós peccat, siaus mercè[6] que de yra me lunyets, e a pasciencia me acostets per vos amar loar e bendir, e per a mon proysme ajudar, e a ell perdonar si contra mi vol faylir.[7]

4. Senyor! Yra ha en costuma que hon pus hom en eyla està e les sues circunstancies ymagina e consira, pus fortment crex. Per que us prech, Senyor, quem façats oblidar totes les coses per que yra crex e montiplica con seré yrat, e menaçatsme ab vostre poder justicia e lo foch infernal, e donatsme per ajuda pasciencia e amor qui vencen e enpresonen yra e tots sos[8] valedors.

1. M, lenga ... ne ocien.—2. M, ligam *usual.*—3. I, suspiran e en ploran: M, suspirant e plorant.—4. I, veritats.—5. M. *manca* sia.—6. M, síeus per merce.—7. M, loar e beneyr e mon proisme ajudar ... vulla fellir.—8. I, los.

XII

CAP. XXXVI. *De gracies*

GRACIÓS senyor plen de tot be! Gracies vos son[1] tengut de fer per totes aquelles maneres que vos mavets em fets gracia e do; e aytan grans con son les gracies els dons e amors, vos son obligat em tench per tengut de vos regraciar[2] loar servir amar e beneyr. Mas les gracies els dons que mavets donats son tan grans e tants, que noy poria ma memoria bastar a membrar, ni mon enteniment a entendre, ni ma volentat a amar.[3] Emperò, Senyor, vuyl me esforçar a fer gracies a vos en alcuna partida, e lo sobreplus[4] sia de vostra gracia e mercè que mo vullats perdonar.

2. Senyor! Vos mavets creat[5] e esser donat per vostra libertat e plaer, lo qual esser no avia, car no era nuyla cosa ans que fos, ni per mi matex no era digne que fos. Mas vos,[6] per vostra libertat caritat e pietat, mavets esser donat, del qual esser vos ret gracies, vos amant loant e menbrant entenent[7] vostra gran larguesa bonesa et do.

3. Vos, Senyor, mavets donat esser humanal[8] en quant me avets fet home, lo qual esser humanal val més que negun esser creat, exceptat[9] esser angelical, e pogrets me aver fet pera ase fust o serpent. On, aytant[10] con esser

1. M. Gracies senyor ... gracies uos fas e son.—2. M, els dons quem hauets donats daytant gran grat e amor uos son tengut de fer a uos regreciar.—3. M. quem hauets dades son tan grans que noy poria memoria bestar a menbrar ni entendre ne volentat amar. – 4. M, sobre pus.—5. M, *manca* creat.—6. M, mas per uos.—7. M, uos ret (I, reta, *la a latxada)* . . e loant entenent.—8. M, vma *passim.*—9. I, acceptat.—10. M, poguerets me fer pera ... hon en aytant.

humanal val més que esser de pera de ase de fust et serpent,[1] daytant vos fas gracies e mercès, eus ahor vos lou eus beneesch, e de vos me enamor. E per aytant con jo am més esser home que pera ase fust o serpent, daytant vos son obligat a amar e servir, honrar e beneyr.

4. Senyor! Vos avets donades totes les creatures corporals a servir home, axí com lo cel sol luna elaments planetes[2] besties auceyls pexs metayls; per que yo, en quant son home, vos son tengut de fer gracies de tot ço que[3] avets donat a home; les quals gracies yo no poria complir, mas elles complir desir ab tots los poders de ma ànima, los quals do a vos servir.

5. Amable senyor! A vos son molt obligat con vos fassa gracies, per ço car vos sots fet home, de lo qual home mi havets fet cosí e parent. On, aytant con es gran lonrament que mavets fet, es gran lobligament[4] per que son tengut a vos amar membrar entendre e honrar. Mas mes forces, Senyor, al servici no poden abastar; per que us clam[5] mercè, per vostra bontat pietat et caritat, que esforcets totes mes forces, en aytant com porets, a vos molt servir honrar loar e bendir.[6]

6. Gracies vos fas, Senyor, car vos, per home[7] a salvar, volgués tants de trebayls sostenir e en la creu pujar; e per lo mon a salvar recrear, vos plach morir, sens la qual mort negun home no pogra[8] a paradís venir, ni als infernals mals perpetuals fugir. On, con sia tan gran gracia donar paradís e defendre home dels mals infernals perpetuals, grans[9] covenen esser les gracies que hom vos es tengut de fer, e grans covenen esser los desirers que hom deu aver per vos amar membrar e entendre, e fer loar e servir per tot lo mon en lonch ample e redon.[10]

1. M. esser pera asa fust serpent.—2. *Serà* plantes?—3. M, de to quem.—4. M, la obligacio.—5. M, al seruir ... ques clam.—6. M, beneyr.—7. M, Gracies senyor uos fas gracies car per home.—8. M, *manca* no pogra. 9. M, de les penes infernals perpetuals grans gracies.—10. M, per uos menbrar ... lo mon ample e redon (*serà* pregon?).

7. Senyor Deus gloriós! Moltes veguades he peccat contra vos, e de greus peccats mortals; per ques degra la terra obrir per mi sorbir e lo cors pudrir e la ànima en infern englotir.[1] Mas vos, Senyor, per vostra pietat pasciencia[2] e caritat, mavets sostengut sobre la terra e mavets allongada vida; per queus en fas gracies amant sospirant e plorant, menbrant la vostra dousa misericordia e pietat.

8. Piadós senyor! Yo son hom peccador, e vos, Senyor, me donats esperança per la qual esper do; de la qual esperança vos fas gracies a mon poder, car ella lom sostén[3] que nom desesper, ans me fa en vos esperar misericordia e mercè, em fa alegrar con deuria esser trist e en malenança. Per que vos ahor e us beneesch e us fas gracies e mercès a mon poder.

9. No poria, Senyor, cogitar recomptar ni escriure totes les maneres per les quals vos[4] son tengut de fer gracies; per que men ajats per escusat; mas per totes les gracies que mavets fetes em fets em farets, vos desir menbrar entendre amar servir loar e beneyr.

XIII

CAP. XXXVII. *De doctrina de amar Deu*

En aquest capítol volem donar doctrina e ensenyament per que hom qui desira Deu molt amar, lo porà molt amar,[5] ajudant emperò la gracia de Deu; la qual doctrina es pràticha dels capítols damunt dits, en esta manera, so

---

1. M, grans peccats ... surbir e lo cors pudir e la anima infern engulir.—2. M. *omet* pasciencia.—3 M, esperança le qual es perdo e do (*Ed. Rosselló,* perdo) ... ab mon poder car ellam soste.—4. M, *omet* vos.—5. M, *manca* lo pora molt amar.

es a saber: que hom discórrega[1] eyls per son menbrament enteniment e ymaginació, sovén devotament e ferventment per manera de oració e contemplació; e la volentat, qui ha natura de amar so que sovín es de Deu e per Deu menbrat e entès,[2] amarà aquelles coses menbrades e enteses, e per la amor crexerà ardor e fervor en lo menbrar entendre e amar Deu; e aysò en tant, sintrà sa ànima de Deu enamorar, e son cor suspirar, e sos uyls plorar, e açò per amor; e tots sos desirers serà Deus membrar entendre e amar, suspirar e plorar per sa mercè, e desirar ell servir e honrar. E de aysò volemne eximpli donar,[3] enaxí que de cada un capítol prenem un palagrafi, e sobre aquell donar[4] doctrina de Deu amar; e segons que darem doctrina en Deu amar per un palagrafi de cada capítol, porà hom aver sciencia e manera dels altres capítols de esta sciencia de oració e de amor.

LIGSE en lo primer palagrafi de la unitat de Deu: «Ahor vos, senyor Deus gloriós, en vostra unitat, ec.», (so es a saber, de ço quis seguex en aquell palagrafi, e aquest orde proposam tenir en est capítol). On, con hom aurà lest[5] tot lo palagrafi fermament e tinent son cor e sa pensa en assò[6] qui en lo capítol se contén de la unitat de Deu, remembre altra vegada e entena ço que aurà[7] legit, e en sa pensa consir de la unitat de Deu, cogitant con es bona e gran eternal savia[8] amorosa e poderosa, e unitat qui es tota complida sens negun defaylliment, la qual[9] es començament fin e compliment de totes unitats creades; e adonchs la volentat de home senamorarà[10] de la unitat de

1. M, so es que hom (I, hon) decorega.—2. M, e freuent a natura damar so que souin es de deu a manera de oracio contemplacio. E per deu menbrar entes.—3. M, e freuor en lo menbrar entendre *(salt)* e anemorar ... e sos vlls plorar *(salt)* per ça amor (I, la merce) e desijar a ell seruir e honrar ... dar aximpli —4 M, donam.—5. M, ha saber ço ... e aquesta orda ... en aquests capitol. on con tu hom auras lest.—6. I, e *(serà* a) asso: M, en ço..—7. M, auras.—8. I, sauiesa.—9. M, defelliment de totes coses le (I, lo) qual.—10. I, senamora.

Deu e de tot ço qui per ella es hu o una; car can la memoria membrarà e lenteniment entendrà la noblesa e altesa de la divina unitat, la volentat la amarà e montiplicarà son amar aytant con la memoria la porà menbrar e lenteniment entendre; e hon pus la volentat se montiplicarà en amor, més se montiplicarà la memoria a membrar e lenteniment a entendre, e tots tres crexeran lurs actus,[1] so son, lurs obres, ajudant la una a laltra. On, con aysò sia enaxí, donada es, donchs, doctrina com hom sapia Deus molt amar.

2. En lo capítol de Trinitat, en lo segon palagrafi[2] se lig: «Vos, santa Trinitat, sots deus Pare, e c.». (Aquesta c. qui ha de sobre sí hun títol,[3] significa *et cetera* en tot esta sciencia). On, con hom aurà legit ferventment[4] lo palagrafi, retorn hom en sa pensa so que aurà legit: adonchs atrobarà dousor e amor en aquell retornament; e montiplich les paraules de sa pensa, consirant la[5] trinitat de Deu, adorant e contemplant; e adonchs crexerà e montiplicarà la amor e la ardor per la gran sabor que aurà cogitant la trinitat, e lo cor serà ligat que no passarà a altra amor;[6] e aysò matex de la memoria, qui no porà àl re membrar ni lenteniment entendre; per ques covendrà fer[7] montiplicació del amar membrar e entendre en aquell home qui los sabrà ligar a la divina Trinitat contemplar,[8] segons la doctrina damunt dita; e lo primer palagrafi del primer capítol e lo segon palagrafi del segon capítol, sajuden a montiplicar la oració e amar[9] contemplació e devoció, e per aytal art e manera pot hom sí matex de Deu molt enamorar.

1. M, e multiplicara son amar el enteniment entendre e hon pus la volentat multiplicha son amar aytant com la memoria la pora menbrar el enteniment entendre en amar e tots .iij. crexeran lus actes.—2. I, capitol.—3. M. en aquest capitol qui a de sobre si .j. titol *(la* c., *que l'escriba interpretà* capitol, *va amb una titla damunt).*—4. M, lest freuentment.—5. M, de la.—6. M, aurà cogitat ... pençara a altre amar.—7. M, no pora menbrar (I, menbra) ... fer la.—8. M, lo sapia ... contemplant.—9. M, se ajudara a multiplicar la oracio e la amor.

3. Ligse en lo terç capítol: «Tant sots vos, Senyor, ple de gran bontat, ec.». On, con tu, home o fembra, auràs legit o fet legit lo palagrafi damunt dit, remembra[1] e entén ço que auràs legit, e mena ho molt per la tua memoria e enteniment; e si ho fas, sintràs te enamorar[2] de la divina bontat; e ymagina los bens que poràs, los quals son per la divina bontat, axí con los bens daquest mon e los bens del altre; e encara ymagina els mals[3] daquest mon qui poch duren, e les penes de infern qui duren per tots temps; e on més aysò faràs, més te enamoraràs, car a la[4] amor de Deu tacostaràs, e ella te montiplicarà ton amar en sí matexa amar, en amar[5] be e mal esquivar.

4. En lo quart capítol, al[6] segon palagrafi, se lig: «Senyor Deus! Si vos fossets gran, ec.». On, con tu auràs lest aquell palagrafi, recorda[7] què auràs lest, e per tu matex alonga la materia daquell palagrafi, per ço que ligues ta memoria, ton enteniment a entendre aquella materia; e adonchs sintràs te enamorar[8] de la granesa de Deu, la qual ha en sí matex per engenrar e espirar, e que ha en les creatures; e on més aysò faràs, més de Deu,[9] per manera de oració, de la granesa de Deu te enamoraràs e de la granesa de les coses bones; e la granesa de les coses males més esquivaràs e desamaràs.

5. En lo .v.^{e} capítol, en lo primer palagrafi, es dit: «Deus sant, ec.». On, con tu auràs aquell palagrafi legit, cogita en ço que legit auràs; e adonchs atrobaràs en la tua ànima dolçor de amor, quit farà amar la eternitat de Deu, per la qual amaràs los bens perpetuals qui donen plaer a la volentat, qui més los ama que los bens daquest mon qui poch duren; e per esta manera amaràs Deu,[10] amant sa eternitat e les coses nobles qui molt duren.

---

1. M, on con tu auras legit lo pelagrafi remenbre.—2. M, si aço fas ... enamorat.—3. M, les penes e mals.—4. M, car la.—5. M, te amor en si matexa en amar.—6. M, en lo.—7. I, recorda: M, recordet, *neologisme*.—8. M, anemorat. 9 M. *omet* més de Deu, *i després* mes.—10. M, *repeteix* per la qual ameras los bens perpetuals *anterior*.

6. En lo .vj.è capítol es dit, al primer palagrafi o començament:[1] «Senyor Deu! Vos havets poder e c.». Hon, si tu, home, con auràs legit aquell palagrafi, consires ço que auràs lest, adonchs[2] te enamoraràs del poder de Deu e de tots aquells poders qui son per ell[3] honrar e servir; e en ta ànima montiplich[4] aquella contemplació que faràs del poder de Deu, segons so quen membraràs entendràs, e los poders qui son bons virtuosos e grans molt amaràs, e de los poders qui son pochs e viciosos pahor no auràs.[5]

7. Al .vij.è capítol, en lo començament, es dit: «Complit senyor, sens defayliment, e c.». E tu qui vols e desires molt amar Deu, lig aquell palagrafi,[6] consirant de la saviesa de Deu ço que poràs consirar segons que diu aquell palagrafi. E si açò fas longuament, crexerà ton[7] entendre en entendre les noblees de la saviesa de Deu, e on més ton enteniment entendrà Deu e sa saviesa, més[8] crexerà ta memoria a ella membrar, e ta volentat a ella amar, axí com lome qui es molt rich, qui on més entendrà cascú en ses[9] riquees, més les amarà. En semblant manera, entendre la saviesa de Deu esser[10] gran per una manera e gran per altra manera[11] (axí con entendre la saviesa de Deu que es gran per ço car Deus, entenent sí matex, ab ella engenra Deu, e entenent ab sa saviesa tot quant es e quant fo e serà,[12] ha gran saviesa), crexerà ta amor en amar[13] la saviesa de Deu, e ell matex, e tot ço que ell fa e ama.

8. En lo començament del .viij.è[14] capítol, se lig: «Divina e molt alta volentat! e c.». On, con tu auràs legit

---

1. M, *omet* al primer palagrafi o començament.—2. M, hon con tu auras legit aquell palegrafi con sires con auras lest adons.—3. I, ells.—4. M, multiplicha (*serà* montiplicarà?).—5. M, nauras —6. I, *salta a l'altre mot* palagrafi.—7. M, *salta a l'altre mot* ton.—8 I, entendra (M, entendre) deu e sauiesa e mes.—9. M, casura (*serà* cascuna?) de ses.—10. I, es.—11. M, *omet* manera —12. M, enjenra deu ab sauiesa ... e quant sera.—13. I, e amar.—14. M, en lo .viij.e

aquell palagrafi, remembra e entín ço que auràs legit, e consira longuament ço que poràs, de noblesa e altesa, de la volentat de Deu, segons so que lest auràs; e adonchs te sintràs enamorar de Deu, axí con la dona qui ha un beyl fill, qui on més remembra[1] la belesa de son fill, més se enamora deyl.

9. Ligse en lo .ix.è capítol. «Jhesuxrist Senyor, e c.». On, con tu auràs legit aquell palagrafi, tu consira so que legit auràs, e consira con gran cosa es encarnació del Fill de Deu, qui per obra del Sant Espirit es fet home, e en home ell participa ab tot quant es, e de ta natura; e adonchs[2] sintràs que de Jhesuxrist te enamoraràs per ço quen consires, e on més estaràs en aquella consideració, mès te enamoraràs; e si tant ses que tost sies ujat en eyl a consirar,[3] sapies que poch son ton membrar ton entendre e amar en aquella consideració; per que los muntiplica, si no ten vols ujar.

10. En lo .x.è capítol, se lig: «Senyor Deu! Vos nasqués e c.». On, con tu auràs lest aquell palagrafi, consira con es maravellosa cosa la santa nativitat de Jhesu xrist, e cogita con en aquella nativitat es significat lo gran poder de Deu e la sua gran humilitat,[4] e adonchs te enamoraràs de Deu per lo gran poder e per la gran humilitat que Deus ha; cor natura es de volentat que aytant com hom entén e membra[5] granesa de poder e de humilitat, aytant de ella se enamora. E per aysò con alcun home membra e entén lo gran podet e la gran humilitat de alcun rey, de ell se enamora e lo desira veer honrar[6] e servir.

11. Ligse en lo .xj.è capítol: «Jhesuxrist Senyor,[7] e c.». Hon, con tu auràs legit aquell palagrafi, cogita en ço

1. M. enamorat *passim* de deu ... qui a bell fill ... remembra e anten.— 2. M, homa qui ell es participa ab tot quant es. adonchs.—3. M, tant es .. en ell consirar.—4 M, *salta a l'altre mot* humilitat.—5 M, con en tant ... en menbrar.—6. M, el desija honrar veure.—7. M, lon xj.e ... e senyor.

que legit auràs; e si ferventment ho consires, auràs pietat e dolor de les grans penes e greu mort que nostre senyor Jhesuxrist volch soferir[1] per la nostra amor; e per la pietat e dolor que nauràs, de Deu te enamoraràs, e ton cor aurà suspirs, e tos uyls làgremes e plors si ab gran affecció[2] de cor has dolor de la greu passió de Jhesuxrist. E si tu no pots plorar ni sospirar, sapies que poch consires en la gran noblea de Jhesuxrist, ni en la sua passió, ne en la amor que ach a tu e a tot lumanal linyatge, en quant volch esser home e mort per nostra[3] salvació.

12. En lo .xij.^{e} capítol, es dit: «Jhesuxrist[4] amable e temable, ec.». E tu qui auràs legit[5] aquell palagrafi, consira so que auràs legit, e cogita con gran goyg agren Adam els profetes con viren la ànima[6] de Jhesuxrist quils gità de infern els mès en paradís. On, dementre que en axí cogitaràs, consira con gran goyg agueres si tu fosses ab ells et que de infern exisses, o con gran dolor agres si los prophetes ne exissen e que tu hi[7] romanguesses. On, con axí consiraràs, tu sintràs con ta volentat muntiplicarà[8] sa amor en Deu amar honrar e servir; e si no ho fas, consira ho tan[9] longament ab fort remembrament, tro que sentes lenamorament.

13. Ligse en lo .xiij.^{e} capítol: «Senyor Jhesuxrist ec.». On, con tu auràs legit lo palagrafi, entín e membra con gran cosa es so que legit auràs, segons so que significa de la noblesa e utilitat de resurrecció de mort a vida, e con gran eximpli dona Jhesuxrist a los grans peccadors que[10] hagen gran esperança en ell, per ço car aparech a la Magdalena que fo estada fembra molt[11] pecadora. E en axí, si aysò ben consires fortment e longuament, sintràs

1. M, Jhesu xrist soferi.—2. M. dolor aficcio.—3. M, e morir per la nostra.—4. I, ihesu.—5. M, *manca fins als mots* legit e.—6. M, ach adam ... veren la santa anima.—7. M, *sense* hi.—8. M, axi sia consideras tu sintras (I, *manca* tu sintras) ... multiplicha.—9. M, considera tant.—10. I, ihesus a los grans peccadors qui: M, Jhesu xrist als peccadors que.—11. M, *omet* molt.

ton cor enamorar de Deu, e auràs en eyl forts e gran esperança quet perdó[1] tos peccats.

14. En lo .xiiij.[e] capítol es dit: «Jhesuxrist Senyor, e c.». On, con[2] auràs legit aquell palagrafi, consira què auràs legit, e sintràs ton cor amar les altees e noblees del cel e de Deu; e si not sents enflamar lo teu cor de amor per les noblees e altees del cel e Deu, lig laltre[3] palagrafi e consira les baxees sajús[4] en que hom està per pecccat; e adonchs sintràs alcũn avantatge, de palagrafi a palagrafi, en amar; con sia açò que en amar, la un[5] palagrafi ajut al altre per ço car son ordonats a montiplicar amor.

15. Ligse en lo .xv.[e] capítol: «Al dia del jeneral judici, e c.». On, con auràs legit lo capítol, consira en ço que lest auràs; e si be ho cogites, sintràs temor[6] en ton cor, per ço cor auràs pahor del judici de Jhesuxrist per los peccats que fets auràs, e per la gran justicia e dretura que menbraràs e entendràs de Jhesuxrist, e lo gran dret que ha en justs e peccadors. Hon, per la temor seràs occasionat a amar[7] la misericordia de Deu, e per ella auràs en Deu esperança; per la qual esperança, de Deu te enamoraràs, con sia cosa natural que tot ço es amador en que hom ha esperança.

16. En lo .xvj.[e] capítol, se lig: «Santa Maria, e c.». On, con auràs legit aquell palagrafi, consira ço que auràs legit de santa Maria, e muntiplica en ta memoria e ton[8] enteniment la gran altesa e honor de santa Maria; e adonchs sintràs ton cor deyla enamorar[9] et desirar ella servir e honrar, e Deu loar e beneyr per sa amor.

17. Ligse en lo .xvij.[e] capítol: «Senyors àngels, e c.». On, con auràs legit aquell palagrafi, consira què sig-

1. *M*, anemorat de deu ... quid perdo.—2. *M*, con tu.—3. *M*, not sents inflamat lo cor de amor per les alteses de deu e del cel lig altre.—4. *M*, jusanes.—5. *M*, que amar la vn (*I*, lo hun).—6. *M*, amor.—7. *I*, serets occasionat e amat (*M*, en amar).—8. *M*, aquell palagrafi de santa maria montiplica en ta memoria e en ton.—9. *I*, (*sense* e) adonchs te sintras ... enamorat (*M*, *també* enamorat).

nifica de amor so que en aquell palagrafi se conté, e si encontinent de Deu not enamores, passa al altre[1] palagrafi, e en axí ligent e cogitant de palagrafi a palagrafi, tro quet sentes enamorar[2] de Deu; e si no ho fas, sapies que no consires fortment en ço que has legit dels sants, e que ells no son tos amichs, per que tu has colpa per ço car tu nols vols molt membrar e entendre;[3] per que no ten pots enamorar, con sia açò que deyls hom nos pot enamorar sens gran membrar e entendre.

18. En lo .xviij.è capítol se lig: «Senyor Deus! Prech vos e c.».[4] On, con auràs legit aquell palagrafi, consira ço que legit auràs, e adonchs, si be ho consires, conexeràs que gran be es esser xristià e gran mal es no esser xristià,[5] e pensa per quant volries esser no xristià; e adonchs conexeràs la manera per que hom de Deu se enamora, quit pogra fer néxer de fembra no xristiana e que no fores xristià.[6] On, si sovén açò consires, e penses[7] que més val esser xristià, que haver tot laur del mon e no esser xristià, adonchs, per aytal consirar, te[8] sintràs Deus amar, com sia natura de montiplicar amar, consirar en Deu qui de grat dona e perdona.

19. En lo .xix.è capítol se lig: «Honrat[9] Deus gloriós! e c.». On, con auràs legit aquell palagrafi, consira què auràs legit, e con auràs legit aquell palagrafi lig laltre, e aysò de palagrafi en palagrafi, tant tro que sentes ton cor enamorar de la salvació dels infaels[10] qui ignorantment perden paradís e van en foch perdurable; e adonchs, si açò be e longuament consires, auràs deyls pietat e dolor, e començaràs Deus amar e pregar per sa amor e per ell honrar servir loar e beneyr.

---

1. M, paça altra vegada *(aquest mot tatxat)*.—2. M, an palagrafi tro quet sintes enemorat.—3. M, tots tos amichs per que tu as colpa car nols (I, nol) uols molt amar ni entendre.—4. M, senyor deu et c.ª *forma usual*.—5. M, *salta a l'altre mot* xristià.—6. M, *omet* e que no fores xristià.—7. M, penset.—8. M, *omet* te.—9. M, Lo xviiij.º capitol honrar.—10. M, a palagrafi tant que sintes ton cor enamorat ... infels.

20. En lo .xx.è capítol se lig: »Misericordiós Deus, e c.».[1] On, con tu auràs legit aquell capítol consira què auràs legit, e ço que legit auràs montiplica ho en ta ànima ab pietat e dolor que ages dels morts qui son en porgatori, e desira que ajen repòs.[2] On, per aquell desirer amaràs Deu per ço quels perdó e que gloria lus do, e on més[3] desiraràs e pregaràs Deus que lus perdó e que lus do gloria, més de Deu te enamoraràs.

21. Ligse en lo .xxj. capítol: «Senyor[4] Deus alt, e c.». On, con tu auràs legit aquell capítol, pensa en ta ànima què auràs legit, e[5] consira con gran es lo perill en que tos parents estan en esta vida.[6] On, per la consideració e la amor que a ells has, e car per ells pregaràs, te enamoraràs[7] de Deu, lo qual amaràs per ço que lus perdó.

22. Ligse en .xxij. capítols:[8] «Gloriós Deus! e c.». On, con tu auràs legit lo primer palagrafi, consira què auràs legit de justicia, e ages amor a la justicia de Deu e a tu matex, e adonchs auràs paor de la justicia de Deu; per la qual amor que auràs a Deu, amant sa justicia, e per pahor que auràs deyla, amaràs Deu, per ço que de tu aja mercè e pietat.[9] On, si tant ses que per lo primer palagrafi no has moviment a amar Deu, lig en laltre palagrafi; e enaxí de palagrafi en palagrafi consirant fortment ço que en cascú es contengut, auràs rahó de aver pietat de tu matex, e pahor, e Deu amaràs, pus que nauràs pahor.

23. En .xxiij. capítols[10] se lig: «Savi senyor, e c.». On, con auràs legit lo primer palagrafi, prega Deus segons la doctrina que auràs per aquell palagrafi; e aysò matex fé dels palagrafis conseguents; e si tu açò fas affectuosament, conexeràs prudencia, per la qual conexen-

---

1. M, senyor deu et c.ª—2. M, e desigen axir que aguessen repos.—3. M, los do con mes (I, *manca* més). —4. M, *omet* Senyor.—5. I, *sense* e.—6. M, en vida.—7. M, enamorar t as —8. M, en lo .xxij. capitol.—9. M, *manca la resta fins a* pahor, *mot final del paragraf.*—10. M, en lo xxiij. capitol.

ça la amaràs, e per sa amor sintràste enamorar de Deu, e fugiràs als perills, e les carreres veres e segures amaràs.

24. En lo .xxiiij.è capítol es dit: «Fort senyor, e c.». On, con tu auràs legit aquell capítol de palagrafi en palàgrafi e consiraràs[1] la doctrina con per força de coratge hom sapia Deus pregar, adonchs auràs amor a Deu, e vençràs, per fortitudo e esperança, temptacions, e ton cor a amar Deu ligaràs[2] e de Deu lo enamoraràs.

25. Lig se en lo .xxv.è capítol: «Amorós senyor, e c.». On, tu lig aquell capítol de palagrafi en palagrafi: aprés prega Deu segons la doctrina[3] que auràs per los palagrafis; per que la doctrina que auràs en pregar Deu, te farà enamorar deyl, menbrant[4] entenent e amant aquella doctrina de temprança, per la qual auràs sanitat e dispusició a Deu amar servir e honrar.

26. En lo .xxvj.è capítol se lig: «Vertader senyor, e c.». E tu lig aquell capítol de palagrafi en palagrafi, pregant[5] Deu per la doctrina que en lo capítol se conté; e adonchs de la fe te enamoraràs. On, per la amor[6] de eyla amaràs Deu e ton proysme; e si açò no fas, sapies que no consires[7] ni entens fortment ço que en lo capítol se conté, ni pregues Deu per la doctrina que en aquell capítol t es donada.

27. Lig se en lo .xxvij.è capítol: «Jhesu xrist, e c.». On, si tu pregues Deus segons la doctrina daquell capítol,[8] pensant en ta ànima ço que legit auràs, e que ho montiplichs aytant con poràs, adonchs en Deu auràs gran esperança, per la qual seràs mogut a Deu amar servir e honrar; e si aytal moviment no has, sapies que tu no fas oració segons que en lo capítol te n es[9] donada doctrina,

1. M, aquell palagrafi consideras.—2. M, e uensas per fortalesa e temprança esperança temptacions en ton cor a amar deu ligiras.—3. M. on con tu auras legit aquell capitol segons la doctrina, *salta a l'altre mot* doctrina.—4. M, del menbrar.—5. I, pregan.—6. M, per amor.—7. M, aço no fas, no consideres fe.—8. M, per la doctrina segons ques en aquell capitol.—9. M, t es.

ni tens ton remembrament e enteniment fortment en la oració que fas; car si ho fahies, per fina[1] força covendria que vengués la amor e douçor de esperança, quit[2] faria amar Deu.

28. En lo .xxviij.è capítol se lig: «A, Senyor, e c.». E tu lig aquell capítol de palagrafi a palagrafi, pregant Deu en ta pensa, segons que en lo palagrafi ten es[3] donada doctrina; e adonchs auràs, per gracia de Deu, caritat, per la qual amaràs Deu e tu matex e ton prohisme; e si tu caritat no as, retorna tantes vegades cascun palagrafi, ab fort menbrament e enteniment, tro que venga lamament[4] e la amor que auràs a Deu nostre senyor, qui dona caritat a tot home qui la deman per sa amor ab fort e continuat remembrar[5] e entendre.

29. En lo .xxix.è capítol se lig: «Liberal senyor, e c.». On, si tu est avar o temptat de avaricia, lig aquell capítol, e con lauràs legit, consira so que legit auràs,[6] pregant Deu. On, per la conexença que auràs davaricia, e per la amor que de Deu vols aver, ahiraràs avaricia e enamorartas de Deu. Emperò si açò no pots fer, continua tant lo capítol per molt membrar e entendre avaricia e la larguesa de Deu, tro quet sentes de Deu enamorar[7] e de avaricia esser enemich; e si açò no pots fer, sapies que tu vols avaricia ab gran amor, e vols amar Deu ab petita devoció,[8] e no membres ni entens fermament lo capítol de avaricia.

30. En lo .xxx.è capítol se lig: «Amable senyor, e c.». On, si tu vols amar Deu, lig aquest[9] capítol, e consira glotonia longuament, segons ço que de ella[10] legit auràs, pregant Deu sovén contra glotonia; e per aquesta manera ahiraràs glotonia e amaràs Deu. Si, emperò, a açò vens

1. M, *omet* que fas *i* fina.—2. M, quid *passim.*—3. M, tes.—4. M, longament.—5. M, ab forts e continuu menbrament.—6. M, lig aquell capitol considerant ço que legit auras, *salta a l'altre mot* auràs.—7. M, e larguesa ... sintes ... enamorat.—8. M, *manca* devoció.—9. M, aquell.—10. M, *omet* de ella.

greument, sapies que tu no consires fortment ço que lest auràs ni continuament,[1] cor si ho fahies, de necessitat se convendria que tu amasses Deu contra glotonia.

31. En lo .xxxj. capítol se lig: «Lutxuria, e c.».[2] On, si tu est lutxuriós o temptat[3] per lutxuria, lig sovén en aquest capítol pregant Deu,[4] segons que en aquell capítol se conté; e adonchs serà en tu mortificada la[5] lutxuria o la temptació, e amaràs Deu per ço que de lutxuria[6] e de Deu menbraràs e entendràs. Mas a açò cové que sapies ben consirar de Deu e de lutxuria, segons so que en[7] lo capítol atrobaràs.

32. Lig se en .xxxij. capítols:[8] «Erguyl, e c.». On, si tu est erguylós o temptat per erguyl, e vols amar Deu, lig sovín aquell capítol, pregant Deu segons la manera daquell capítol, montiplicant la oració a ton plaer[9] ab ferm membrar e entendre; e adonchs sintràs ton cor enamorar de Deu, e desamarà lerguyl e totes les circunstancies deyl; e si tu[10] aquell sentiment no has, sapies que no membres ni entens la oració que fas; per que la tua memoria e enteniment, qui han poch ús en la oració que fas, ne son[11] en colpa, e no la doctrina daquest LIBRE.

33. En lo .xxxiij. capítol se lig: «Senyor Deus, e c.». E tu lig aquell capítol devotament, penedent si en peccat de accidia estàs o has estat, e[12] prega Deus segons la doctrina daquell capítol. On, con açò auràs fet, tu sintràs ton cor amar Deu, e de accidia seràs enamich; emperò si açò no sents en ton cor, no es colpa de la doctrina, mas de tu matex, qui not vols molt esforçar a menbrar e entendre lo capítol; car si ho fahies, per fina força covendria que de Deu te enamorasses e que de accidia te

1. M, *omet* ni continuament. — 2. I, *manca* e c. — 3. I, temprat. — 4. M, souin aquell capitol pregant a deu. — 5. M, *sense* la. — 6. M, de lucxsuria te guart. — 7. M, segons quen. — 8. M, en lo .xxxij. capitol. — 9. M, pregant a deu ... a contemplar. — 10. M, sintras en ton cor anemorat de deu e des armar argull. e si tu. — 11. M, qui a poch vs en la oracio ne son. — 12. I, *sense* e.

desenamorasses, con sia natural cosa que volentat tota hora seguex amar o desamar ço qui es ferventment o sovén[1] membrat e entès, amant ço que es amable per bontat, desamant ço que es ahirable per malesa e peccat.

34. En lo .xxxiiij.è capítol se lig: «Virtuós senyor! e c.». On, si tu est envejós o temptat per enveja, lig aquell capítol, e con lo auràs legit, prega Deus seguent la manera del capítol, esforçant, a ton poder, ta memoria a membrar e ton enteniment a entendre[2] la manera de oració que t ensenya lo capítol; e adonchs sintràs en ton cor amar Deu, e desamarà enveja e totes les circunstancies.[3]

35. Ligse en lo .xxxv.è capítol: «Pascient senyor, e c.». On, si tu est yrat o temptat per yra, e vols Deus amar e del peccat de[4] yra exir, lig en aquest capítol, et aprés que legit lauràs, prega Deu e contempla segons la doctrina que te n dona lo capítol, cor per aquella doctrina auràs[5] manera e dispusició de amar Deu e desamar yra. Emperò si tu no ames Deu ni desames yra, sapies que no ames molt exir de ira;[6] car si ho fahies molt e sovén,[7] membraries e entendries lo capítol et faries la oració a Deu qui t[8] ensenya lo capítol.

36. En lo .xxxvj.è capítol se lig:[9] «Graciós senyor, e c.». On, si tu vols amar Deu, lig aquell capítol, e consira so que legit auràs, faent gracies a Deu, segons que en aquell capítol se conté, ab forts memoria qui membre e ab ferm enteniment qui entena tot[10] ço que lest auràs; e adonchs la tua volentat amarà molt les gracies que fas a Deu, qui t amarà per ço car li fas gracies de açò que tà donat. Per que adonchs amaràs Deu[11] de gran amor, per la qual auràs força de coratge contra peccat de des-

1. J, feruent o souen: M, freuentment e souin.—2. M, *manca* ta memoria ... a (J, e) entendre.—3. M, sintras ton cor anemar deu e desamar ... ses sircunstansies.—4. M, *comença el fol 33 escrit d'altra mà.*—5. M, te dona en lo ... per aquella auras.—6. J, hira.—7. M, molt souint.—8. *Serà* que t?—9. M, en lo trenta sisè se lig.—10. M, e tot.—11. M, *omet* Deu.

conexença e erguyl, e de virtuts seràs en ton cor ornat[1] per amor, e en ta memoria per membrar, e en ton enteniment per entendre, donant laor gracies e mercès a Deu.[2]

¶ Fenit es aquest LIBRE DE ORACIONS E DE DOCTRINA DE AMAR DEU, en la ciutat de Barchinona en lany .M.CC.lxxxxviiij., lo qual LIBRE es fet a requesta del molt noble senyor en Jacme rey de Aragó, et de la molt alta dona Blancha reyna de Aragó, sa muyler,[3] qui dixeren a Ramon[4] que faés aquest LIBRE qui donàs[5] doctrina e ensenyament per la qual aquells qui no saben pregar Deus lo sapien pregar, e aquells qui Deus no amen molt, lo qual desiren molt amar, lo sapien molt amar; e encara, que sapien honrar e servir nostra dona santa Maria,[6] la qual, per sa mercè, prech son Fill gloriós que guart e muntiplich aquest LIBRE a ell comanat, e per[7] la sua amor e honor, atrobat; lo qual Fill ahor e beneesch,[8] ell amant e nomenant mon bon Jhesús.[9]

1. I, hornat : M, orant. — 2. M, *afegeix* : De la fi de aquest libre. — 3. M, barçalona (I, barcha.) en lany mil docents noranta nou. lo qual libre fonch fet a requesta del molt alt noble senyor en Jayme ... blanqua regina de arago muller sua. — 4. I, a R. — 5. M, [fos]. — 6. M, sancta maria gloriosa. — 7. M, comanant per. — 8. M, beneixch. — 9. I, *afegeix* : hic liber est scriptus. qui scripsit sit benedictus. amen.

Contemplatio Raymundi

SIGLA

A = ms. llatí *(R. L. 14)* de la Biblioteca Provincial de Palma, s. XV.è, base de l'edició.

m = ms. llatí *(10 590)* de la Biblioteca de l'Estat de Munic, s. XVII.è, confrontat.

a = ms. llatí *(24)* de la Causa Pia Lulliana, s. XVIII.è, copia de *A*, i per tant, de lliçó coincident si no en notam de variant.

t = ms. castellà *(R. L. 152)* de la Biblioteca Provincial de Palma, s. XVIII.è, confrontat.

[ ] = afegits del mateix escriba.

⟨ ⟩ = addicions de l'editor.

1

<Quomodo possumus Deum contemplari>

DEUS cum tua gratia ostenditur quomodo possumus gloriosum[1] Deum nostrum contemplari per decem modos.

D honorem Dei ostendere uolumus quomodo per *Artem inuentiuam* atque per *Tabulam generalem* gloriosissimum Deum nostrum contemplari possumus,[2] et hoc decem modis:

¶ Primus modus est per diuinas raciones;

¶ Secundus modus per[3] beatissimam Trinitatem;

¶ Tertius modus contemplandi Deum est per gloriosissimam Incarnacionem;

¶ Quartus modus per Recreationem;

¶ Quintus modus per[3] Eucharistiam;

¶ Sextus modus per glorificacionem;[4]

¶ Septimus modus est per graciam;[5]

¶ Octauus modus est per misericordiam;

¶ Nonus modus est per preces;

¶ Decimus et ultimus modus est per beatissimam virginem Mariam.[6]

¶ 1. *De diuinis racionibus*

DIUINE raciones plures sunt, siue dignitates. Sed nos per decem ipsius[7] raciones tantum[8] ad presens contemplari proponimus, que sunt: bonitas, magnitudo, eternitas, potestas, sapiencia, uoluntas, virtus, veritas, gloria, et[9] finis siue perfeccio, dicendo de Deo:[10]

---

1. *m*, gloriosissimun.— 2. *m*, possimus.—3. *m*, est per.—4. A, per (*m*, est per) graciam..—5. A, glorificacionem. – 6. *m*, modus et ultimus contemplandi Deum et per Beatam Mariam.—7. *Scil.* Dei.—8. A, tum? (*an* eum?).—9. A, e'et? (*an* etiam?) : *a*, et.— 10. *m*, de Deo sic.

2. O domine Deus benedicte! Tu es ens necessarium, et bonus es per bonitatem, et magnus per magnitudinem, eternus per eternitatem, potens per potestatem, sapiens per sapienciam, uolens per uoluntatem, et[1] uirtuosus per uirtutem, gloriosus per gloriam, verus per ueritatem, et finis siue perfeccio per perfeccionem; et sic formaliter es per tuas raciones, et finaliter per actus earum, scilicet per bonificare, magnificare, eternificare, possificare, intelligere, uelle, virtuificare, uerificare, glorificare, et perficere certificare.[2]

3. Benignissime Deus! Tue raciones in te sunt realiter, et quelibet earum est idem cum alia: sicut[3] tua bonitas, que est tua magnitudo, tua eternitas, potestas, sapiencia, uoluntas, uirtus, ueritas, et gloria, finis perfeccio, et e conuerso; ut tua bonitas non sit magna per accidens, nec tua magnitudo bona per accidens, sed quelibet per se bona sit, et magna, et sic de aliis. Vnde sequitur quod quilibet actus tuarum dignitatum siue racionum idem est cum alio, et hoc essencialiter, naturaliter, et substancialiter, sicut tuum bonificare quod est magnificare, eternificare,[4] et sic de aliis.

4. O Domine infinite in omnibus tuis racionibus siue dignitatibus! Cum tua magnitudo tibi sit racio magnificandi, in te non est locus paruificandi, et cum tua bonitas tibi sit racio bonificandi, in te non est locus malificandi;[5] et sic de tua nobilissima eternitate, que est tibi racio eternificandi, ut non sis ociosus in bonificando, infiniendo, possificando, et sic de aliis.[6] Vnde sequitur in te tua intrinseca produccio, que est inestimabilis et inconsiderabilis intellectui nostro, et amabilis de toto posse uoluntatis nostre.

5. Eterne Deus et benedicte! In producendo, ut dictum est, se declarant et manisfestant tue sanctissime raciones intellectui nostro, quod in hoc quod tu[7] tangis siue attingis, ut ita loquor,[8] quo ad tuam bonitatem est ipsa bonitas racio[9] quod tu de te ita bonum magnum producas sicut tu te intelligis bonum magnum;[10] et quando[11] te infinitum consideras siue magnum, tua infinitas est tibi racio ut magnum infinitum[12] producas; et hoc idem est de tua eter-

1. *m*, *om.* et.—2. *a*, seu finalizare.—3. *A*, sic: *t*, asi.—4. *m*, et eternare.—5. *m*, maleficandi.—6. *m*, et aliis.—7. *m*, quia in hoc quibus tu: *t*, porque en eso que vos.—8. *a*, loquar.—9. *A*, ideo.—10. *A*, *om.* magnum.—11. *A*?, quando (*an* quod?).—12. *A*, *add.* bonum.

nitate, et ceteris tuis racionibus; et sic, potentissime Deus, in te habes quidquid uis,[1] et extra te non indiges aliquo.

6. Potentissime Deus! Malicia tibi resistere non potest cum tu sis bonitas, neque paruitas cum tu[2] sis magnitudo, nec tempus cum tu sis eternitas, nec impotencia cum tu sis[3] potestas, nec ignorancia cum tu sis sapiencia, neque odium cum tu sis uoluntas, que est caritas, nec vicium cum sis uirtus, neque falsitas cum sis ueritas, neque pena cum sis gloria, neque imperfeccio cum sis perfeccio. Ergo, quid est quod tibi resistere, uel te inmutare, uel deminuere possit?

7. O Domine, quanto honore et laude es dignissimus, vere Deus scientifice,[4] amorose, et virtuose, et perfectissime, et gloriosissime! Tu ad ymaginem et similitudinem tuam me creasti secundum quod meus numerus[5] tuam similitudinem recipere potuit, ita quod per tuam bonitatem meam naturalem[6] creasti bonitatem, et per tuam magnitudinem meam creasti[7] magnitudinem, et sic de aliis predictis racionibus, ut ego, tua gratia me mouente, moraliter cum omnibus meis racionibus[8] tibi adheream et ascendam ad te et ad ipsas raciones tuas contemplandum, laudandum, et benedicendum, et magnificandum, et si sic facio, finem assequor ad quem me creasti,[9] et si non, deuio me a fine predicto, et positus sum in carcere tue potentissime iusticie ut me in inferno crucieris; et sic, Domine, de me facies quidquid tibi placet, quia[10] bonum est.

¶ 2. *De Trinitate*

GLORIOSISSIME Deus! Tu te intelligis, cum omnibus tuis racionibus, purissimum actum in existendo et agendo, et sic intelligis te Deum per existenciam tuarum dignitatum; et te Deum intelligis ut Deum producas cum actibus tuarum dignitatum,[11] ut tuum agere intrinsecum sit ita bonum, magnum, eternum, potens, sapiens, uolens, uirtuosum, uerum, gloriosum, et perfectum, sicut est tuum existere; et sic, carissime Deus, intelligis te Patrem, cum tuum agere infinitum et eternum oporteat esse de te et in te et propter te, quia de alio huiusmodi actum habere non posses. Vnde sequi-

1. *m, add.* quid quid intelligis.—2. *m,* nec *passim* paruitas cum sis *(omisso* tu *passim).*—3. *m, om.* eternitas ... tu sis.—4. *t,* sabio.—5. *t,* mi ser numeral.—6. *A, om.* naturalem.—7. *A, om.* bonitatem ... creasti.—8. *m, om.* racionibus.—9. *m,* creauisti *passim.*—10. *m,* crucies ... facias ... quid.—11. *m, om.* et te Deum ... dignitatum.

tur quod intelligas Filium tuum ita infinitum et eternum sicut te,[1] cum sit relacio inter patrem et filium.

2. Amorose Deus Pater, et gloriose! In te tua bonitas non[2] quiescit si tu de ipsa tota Deum bonum non generares,[3] cum sine generatione huiusmodi, Deus[4] Filius de essentia tua produci non posset, que[5] est una, indiuisibilis, infinita, et eterna, et in te et in Filio tuo. Propterea, Pater benedicte, nisi tu de tota bonitate tua Filium generes, totus Filius tuus bonus[6] non esset; sed ut sit totus bonus, tua infinitas requirit ac tua eternitas, potestas, sapiencia, uoluntas, virtus, veritas, gloria,[7] et finis siue tua perfeccio, quod tota tua bonitas[8] in te et in tuo Filio quiescat, ita quod tuus Filius sit genitus de tua tota bonitate; et sicut dictum est de tua bonitate, ita intelligitur de tua magnitudine, eternitate, potestate, sapiencia, uoluntate, veritate, uirtute, gloria, fine siue perfeccione.

3. Ad generandum Filium, Pater, tibi omnes tue raciones concurrunt sub forma intelligendi, quia per intellectum uerbum concipis[9] intelligendo quantum potes[10] de tua bonitate, magnitudine, eternitate, potestate, sapiencia, uoluntate, uirtute, ueritate, gloria, fine siue perfeccione; et sic sequitur quod de te intelligis, et de omnibus tuis racionibus, ut tuus intellectus quiescat intelligendo te Patrem; et sic intelligis[11] tuum Filium bonum, magnum, eternum, potentem, sapientem, amorosum, uirtuosum, uerum, gloriosum, et perfectum in omnibus sicut te.

4. Pater amorose! Tu Filium tuum[12] intelligis bonum, et quia ipsum producis cum bonitate, diligis ipsum bonum,[13] et quia producis ipsum cum magnitudine, diligis ipsum magnum, et quia producis ipsum cum[14] eternitate, diligis ipsum eternum, et sic de aliis. Et tu, Fili benedicte, amorose, et scientifice, quia te Filium intelligis, Patrem tuum intelligis, et quia te genitum a Patren intelligis de omnibus suis racionibus, te intelligis ita perfectum in bonitate, et[15] magnitudine, et cetera, sicut est tuus Pater: idcirco Patrem diligis sicut te ipsum, et ipsum diligis quia te genuit et te

1. A, sicute te *(an* sicut et te)?—2. A, *om.* non.—3. m, non generes Deum bonum.—4. A, *om.* Deus.—5. A, posset qui : m, posse quae.—6. m, filius generares totus bonus.—7. A, *om.* gloria.—8. A, quod tua bonitas non (a, *om.* non) : m, quod tota tua bonitate.—9. Am, uerbum concipit : t, lo concebis Verbo *(an* illun concipis? —10. m, in intelligendo quam[tum] poteris? (a, potest : t, podeis).—11. m, et ut sic intelligas.—12. m, Tuum Filium.—13. A, *transit ad verbum* magnum.—14. m, ad.—15. m, *om.* et.

diligit. Vnde sequitur quod tuum diligere et diligere Patris conuertantur[1] in una persona numero dilecto, et[2] ordo in equali bonitate,[3] magnitudine, eternitate, potestate, sapiencia, uoluntate, uirtute, veritate, gloria, et perfectione, et de tua bonitate, magnitudine, et sic de aliis; et idem de bonitate, magnitudine, et cetera, Patris; et hoc ut illud diligere, quod est inter te et Patrem tuum, non sit accidens, sed substantia; et quia[4] remaneat idem in essencia et natura cum te, et cum tuo Patre sine diuisione et mutacione, et ut tu cum Patre tuo unias[5] te in uno principio spiratiuo ut cum ipso spires vnum spiritum sanctum spiratum, quem Sanctum Spiritum vocamus.

5. In te, Domine Deus, oportet, secundum perfectiones tuarum dignitatum siue rationum, esse unum principium principians non principiatum, quod est Pater, et aliud principium principiatum et principians quod[6] est Filius, et aliud principium pricipiatum et non principians quod est Spiritus Sanctus; alioquin in te principium perfectum non esset quia non comprenderes[7] omnia que ad suum principium pertinent.

6. Sancte Spiritus, qui ad tuum placitum gratiam tuam in nobis infundis![8] Tu productus es a Patre et Filio, uoluntate naturali[9] et de omnibus eorum racionibus, et sic non potes neque uis contra Patrem nec contra Filium; ymmo es eorum contemplacio, et es terminus in quo numerus producendi in Deo perficitur siue finitur; et sic personam producere non intendis quia tibi sufficit quod sis productus; et quia in te numerus personarum finiatur siue perficiatur, non intendis esse Pater, quare[10] unitati paternitatis derogares, que nobilior est si sit vna, quam si due uel plures essent, cum una, et non plures, possit[11] esse infinita; nec per consequens consideres per alium spiritum sanctum non producas, quia sic esses finitus in producendo ipsum, ut de Filio dictum est.[12]

7. Quia tu, Deus Pater, es forma simplex siue simplicissima, et de ipsa Filium producis, et tu, et tuus Filius, Spiritum Sanctum

1. *m*, conuertuntur.—2. *Subintell.* sequitur?—3. *t*, en una persona amada y ordenada en igual bondad.—4. *m*, quod : *a*, ut.—5. *m*, et tu cum Patre unias.—6. *A*, qui.—7. *m*, comprehenderet.—8. *m*, influis.—9. *A*, naturaliter.—10. *ma*, pater (*an* Patrem?) quia.—11. *A*, possint.—12. *Locus* nec per consequens consideres (*m*, considerans) ... non producas *videtur corruptus* : *t sic se habet* : Ni consequentemente intentais producir otro Espíritu S.° porque produciendolo no fuerais infinido, assi como si produxereis Hijo siendo Padre, como ya està dicho.

spiras, neque in te neque in Filio tuo neque[1] in Spiritu Sancto composicio esse potest, sicut[2] in predicta productione non potest esse malicia cum sit de bonitate, neque quantitas cum sit de infinitate, neque tempus cum sit de eternitate; nec etiam[3] in predicta produccione composicio[4] esse potest, quoniam si in ipsa esset, tua productio non esset simplex de tua forma simplicissima: et es, ergo, Domine,[5] Deus benedictus unus et trinus, simplex et non compositus, et totus perfectus. Ergo, te adoremus, laudemus, benedicamus, intelligamus, et amemus, ut dictum est, et te frequenter contemplemus[6] quoniam sic ad beatitudinem veniemus, et penas infernales fugiemus.

¶ 3. *De incarnacione Filii Dei*

DOMINE Deus! Quando[7] mundum de nichilo creasti omnes tue raciones fuerunt causa creacionis eius, et sic mundus creatus fuit bonus per tuam bonitatem, magnus per tuam magnitudinem, durabilis per tuam duracionem, potens per tuam potestatem; et per tuam sapientiam creatus fuit intellectus hominis et intellectus angeli et instinctus rerum naturalium, et per tuam uoluntatem[8] appetitus et amabilitates, et per tuam uirtutem alias[9] uirtutes, et per tuam gloriam delectaciones naturales, et per tuas perfectiones alias perfectiones;[10] et propter hoc gloria et honor sit tibi, Domine, qui in effectu tuo tuas similitudines creare uoluisti.

2. Quia in te, Domine Deus,[11] tue raciones sunt vnum et idem numero, vnum mundum creasti et partes eius, et ipsius tue sunt similitudines, et in unitate mundi tua sanctissima unitas significatur. Vnde, propter hoc, benedicte Domine Deus, tua sanctissima incarnacio significatur; tua enim bonitas requirit quod mundus sit multum bonus, et tua magnitudo quod sit multum magnus, quare oportuit quod[12] mundus creatus fuisset[13] ad vnum finem in quo quiescerent tue sanctissime rationes, qui quidem finis sanctus foret, in quo essent regulate, ordinate, et condicionate tue sanctissime raciones; sed hoc esse non potest[14] in creaturis sine

1. *A?m*, nec.—2. *t*, y assi como.—3. *t*, assi no puede: *m*, *om.* etiam.—4. *A*, in predicta composicione.—5. *m*, *om.* Domine.—6. A^1, contemplemur.—7. *m*, qui: *a*, quomodo: *t*, que.—8. *Subintell.* creasti.—9. *a*, aliae: *m*, *deficit.*—10. *m*, per tuam perfectionem perfectiones (*a*, aliae perfectiones).—11. *m*, *om.* Deus.—12. *m*, quod cum.—13. *A*, fuit.—14. *m*, potentissimae rationes ... non possit.

tua sanctissima incarnacione, quia sine ipsa, tua maxima bonitas suam similitudinem semper appeteret multiplicare in effectu suo, et tua infinita magnitudo similiter, et sic de aliis tuis racionibus, et nunquam optatum finem attingere possent;[1] sed quia tu, Domine, de tua benignitate es incarnatus, finis mundi tantum exaltatus est in bonitate, magnitudine, et aliis, quia[2] tue raciones in ipso quiescunt, secundum quod causa in suo effectu quiescere potest; et hoc quia ultra incarnationem effectus bonitatis, magnitudinis, et cetera, plus exaltari, condicionari, et ordinari non potuit.

3. O Domine Jhesu Xriste! In te sunt due[3] nature, scilicet, natura diuina et humana,[4] et tu es Deus Homo: Deus per deitatem, Homo per humanitatem, et tua gloriosa[5] ac beatissima humanitas in deitate est substentata, ut[6] tu homo substentatus sis in Deo Filio et in sua deitate, et per consequens tua creata bonitas in sua increata bonitate, et sic de magnitudine, et ceteris tuis racionibus siue principiis. Et ideo in te, Xriste gloriose, vnio deitatis et tue[7] humanitatis admirabilis est et inextimabilis.

4. Piissime Jhesu Xriste![8] Sicut tu homo es in Deo Filio, sic Deus Filius est homo in te homine, et quia tu homo in Deo Filio[9] es sustentatus, modus incarnacionis sustentatus est in modis[10] diuinarum racionum, sicut modus qui est inter causam et effectum, causa influente suas similitudines naturales, et proprias induat de propriis et naturalibus racionibus effectus[11] sui, et hoc ut causa suus effectus esse possit, et effectus causa. Vnde cum ita sit in te, gloriose Domine Jhesu,[12] ualde est miranda tua vnio excellentissima que est tue deitatis et tue[13] humanitatis.

5. A[14] Jhesu benedicte! Quia tu es Deus Homo,[15] omnes creature corporales in te suum finem[16] attingunt, non sine medio, quare[17] tu non es attingibilis per corporeitatem, cum tu sis insensibilis, inmobilis, non illuminabilis, inelementabilis, non uegetabilis, nec ymaginabilis; sed quia tu es Deus, *et*[18] tua humanitas corporalis naturalis[19] participat cum omnibus creaturis corporalibus, omnes

1. *m*, attingere posset finem. — 2. *m*, et sic de aliis quia (*t*, que). — 3. *A*, tue. — 4. *m*, et natura humana. — 5. *m*, gloriosissima. — 6. *A*, et. — 7. *A*, sue et. — 8. *m*, *om.* Xriste. — 9. *m*, filius. — 10. *m*, numeris (-umeris *ex alia manu*). — 11. *t*, en el efecto para vestirle (*an* in effectu ut induat, *vel* ita ut induatur? — 12. *m*, gloriosissime domine (*omisso* Jhesu). — 13. *m*, *om.* tuae. — 14. *m*, O. — 15. *t*, *om.* Homo. — 16. *m*, in te filium finem. — 17. *ma*, quia. — 18. *t*, soys hombre y: *addidi* et. — 19. *m*, naturaliter.

creature corporales in te homine, qui es earum finis, quiescunt,[1] sicut simile cum[2] similitudine sua; et hoc idem est de tua anima beata, que secundum naturam spiritualem participat cum angelis et cum animabus beatorum, mediante qua natura quiescunt in tua deitate, cum qua tua anima est coniuncta; et propter hoc dici*tur*[3] quod angeli beati et anime beate additionem habent in gloria[4] per tuam benignissimam incarnacionem. Vnde cum ita sit, quid mirum si beatus Paulus de te loquens:[5] «propter quem omnia, per quem omnia[6] sunt»? Hoc est propter te et per te, qui es Xristus benedictus, quem adoro, laudo, benedico, et te multum uidere cupio cum sis finis meus, et perfeccio mea, et sine te neque bonum neque magnum neque aliquod uirtuosum[7] facere possem.

6. Sanctissime Pater Deus! Sicut tu Filium tuum gignis in producendo bonitatem, magnitudinem, et tuas alias raciones sanctas considerando, sic tibi placuit tuum Filium mittere in gloriosissimam Mariam ut ex ipsa carnem humanam ipsam assumeret,[8] et in se ipso ipsam indueret, Spiritu Sancto cooperante, qui beate Virgini[9] spirauit ut beatissime incarnacioni[10] Filii Dei consentiret, quia sine suo consensu incarnacio Filii Dei facta non fuisset. Et ideo, benignissime Sancte Spiritus, sis benedictus, laudatus, cognitus, et amatus, qui ita nobilem et perfectam inextimabilem coniunctionem[11] deitatis et humanitatis procurasti; et illud officium tam bonum, tam magnum, durans, potens, et uirtuosum te solum habere decebat quia tu es coniunccio inter Deum Patrem et Deum Filium ipsius per amorem et spiracionem.

7. Et quare[12] tu, Jhesu benedicte et glosiose, Filius es, et creature sunt filii per creacionem, ualde tibi conueniebat incarnari ut in te filiaciones predicte conuenirent siue concordarent. Vnde benedicta sit talis sanctissima, virtuosa, gloriosa incarnacio, in qua quelibet persona diuina[13] suam proprietatem personalem et affectum intellectui[14] creato et uoluntati create designauit ut ab ipsis intelligantur et amentur.

1. *m*, eorum finis qui exeunt.—2. *m*, in : *t*, en.—3. *A*, dicit : *m*, dixit quidam : *t*, se dice.—4. *m*, gloriam.—5. *m*, loquens dixit : *t*, dixesse.—6. *A*, *om.* per quem omnia.—7. *m*, nec aliquod uirtuose.—8. *m*, Virginem Mariam ... ipse assumeret.—9. *m*, virginis.—10. *A*, incarnacionem.—11. *m*, sis (*A*, sit) benedictus laudatus et amatus atque cognitus quia ita ... et inestimabilem consumptionem.—12. *ma*, quia.—13. *m*, in qua per diuinam.—14. *A*, affectum intellectus? : *m*, affectu intellectui.

8. Racio quare tu, Fili Dei, incarnari uoluisti et non angelicari,[1] est quia per incarnacionem in homine factam generaliter, cum omnibus creaturis participare potuisti; sed non per angelum, cum angelus cum corpore non sit coniunctus; et racio quare tu Deus Filius non in pluribus hominibus, sed in vno tantum, incarnari uoluisti, est ut magnitudini bonitatis, et duracionis, et sic de aliis, incarnacionis non derogares,[2] cum vna incarnacio est[3] nobilior quam plures, quia ipsa, racione vnitatis, potest esse finis[4] omnium creaturarum, plures uero[5] non; ac una incarnacio est similior vnitati Dei, uni bonitati Dei, et vni magnitudini Dei, et aliis Dei rationibus, quam plures incarnaciones siue incarnacio plurium.

9. A Domine Fili Dei! Quantum[6] per tuam gloriosam incar nacionem homines ad bonum faciendum et ad malum euitandum disposuisti, et ad habendum de te fidem, et in te spem, et ad te caritatem, et ut ipsi in tuo seruicio aduersitates sustineant, pacienciam, humilitatem, abstinenciam, honestatem, pietatem, continenciam, et deuocionem! A[7] homines, qui iuxta me estis! Quare aliud facitis quam contemplari,[8] laudare, benedicere et magnificare, adorare et honorare glorisissimam incarnationem Filii Dei, et hoc cum gaudio et leticia, et cum suspiriis?[9] Sed, heu, quia magis consideratis, ut timeo, diuicias et prosperitates huius mundi, ipsas diligendo, quam incarnacionem nobilissimam,[10] que est finis omnium creaturarum et complementum.

ℭ 4. *De recreatione*

DOMINE Jhesu Xriste! Peccatum originale est nobis significatum in peccatis nostris actualibus, quoniam si peccatum originale non esset, homo non esset ita nunc dispositus ad peccandum sicut est, nisi liberum eius[11] arbitrium esset causa peccandi; quod est impossible, quia tu, Domine,[12] ipsum creasti ad bonum, non ad malum, et hoc quia bonus es, et non malus. Sed quia primi parentes peccauerunt, natura humana corrupta est, et per corrupcionem ipsius[13] magis dispositi sumus ad peccandum; et etiam propter

1. *m*, angelificari.—2. *A*, derogare : *m*, derogaueris : *m*¹, derogares.—3. *a*, sit : *m*, possit esse.—4. *A*, possit esse filius : *m*, potest esse filius.—5. *a*, *om.* uero.—6. *A*, quantam.—7. *A*, Ad : *m*, O *constanter.*—8. *A*, contemplare.—9 *m*, suspiris.—10. *m*, quam ipsam nobilissiman incarnationem.—11. *m*, *om.* eius.—12. *m*, Domine benedicte.—13. *A*, *om.* ipsius.

ipsum peccatum originale morimur, et naturaliter penis submittimur corporalibus, videlicet fami,[1] siti, doloribus, infirmitatibus, et pluribus angustiis, quas nos minime sustineremus si peccatum originale non esset; et hoc quia tu bonus et iustus es, et sine culpa iusticia tua neminem[2] afligit; et quia peccatum originale naturam humanam a fine, ad quem ipsam creasti, deuiauit, qui[3] quidem finis est summa beatitudo, tibi placuit, Domine, mortem subire ut humanum genus ad finem, ad quem creatum extitit,[4] reparares.

2. Altissime homo Xriste! Cum[5] multo plus, absque comparacione, nobilior ac potentior es, cum sis Deus, quam primus homo, qui peccatum originale nobis influxit, et primus homo per peccatum nos potuit, ut apparet, a beatitudine[6] deuiare, quanto ergo magis tu per hoc quod tu te ad mortem tradisti[7] pro nobis, ad beatitudinem restituere potuisti!

3. O Domine benignissime! Sicut presbiter, cum tua potestate, in sacramento Altaris substantiam panis in tuum corpus sacratissimum transsubstanciat, sic tu, Xriste Deus,[8] cum tua gloriosissima humanitate moriente[9] ad uitam nos dignatus es redimere.

4. O Rex regum homo Xriste! Sicut Filius Dei in se ipso honorando, glorificando, sustentando, et homificando te exaltauit, et se ipsum homificando[10] tuam humanam naturam induit, et te totum in se cum[11] se ipso deificauit, sic decuit et oportuit quod tu homo ad honorandum Filium Dei ad mortem te[12] humiliares sustinendo mortem, et maximas penurias et paupertates, ut totum sibi[13] humanum genus, quod perditum erat per pecccatum, restaurares, cum ipsum sua sit factura, et in[14] ipso posuit similitudines suas; et quia hoc tibi facere conueniebat, hoc faciebas, et uendionem de te per Judam factam, nec non flagella, alapas, sputum, vituperia, uulnera, sitim, mortem, et plura alia, cum maximo desiderio et inextimabili humiliter sustinebas. Penam quam tuum corpus sustinebat, quis est qui ipsam dicere, existimare[15] uel intelligere possit, cum tuum corpus gloriosum magis sensibile esset sustinendo penam,[16]

---

1. *A*, corporaliter ... fame. — 2. *m*, minime. — 3. *A*, que? — 4. *m*, stetit. — 5. *m*, *del.* cum *sed add.* aliquis *post v.* comparatione. — 6. *A*, primum ... aparet altitudine. — 7. A, magis tam per hoc tu ad te mortem tradisti (*m*, tradidisti). — 8. *m*, *om.* Deus. — 9. *ma*[1], moriente : *A*, morientem, (*an* moriens?). — 10. *m*, bonificando *utroque loco.* — 11. *m*, et cum. — 12. *A*, tu. — 13. *A*, t'n (tamen?) sibi : *m*, tuum, *om.* sibi. — 14. *A*, et cum. — 15. *m*, sentiebat ... estimare. — 16. *A*, penas?

quam corpus omnium creaturarum,[1] ut sic propter tuam maximam sensibilitatem genus humanum recreare posset?[2]

5. Adhuc, sanctissime homo Xriste, penam spiritualem habuisti, qui[3] dolebas de tua matre benedicta, que propter te penam admirabilem inextimabilem sustinebat; penam etiam propter penam tuorum apostolorum habebas, qui, tuam propter mortem, penam magnam habuerunt;[4] de Iudeis etiam, qui te morti tradiderunt,[5] dolorem habuisti, te intelligente penas infernales spectantes.[6]

6. Sancta crux tua, Domine Ihesu Xriste, est genus cuiuslibet crucis, ut memoria hominibus insit de tua admirabili passione, et gratiarum pro redemptione sua tibi referat[7] acciones, et ut ipsi sint in suspiriis, lacrimis, et in yeiuniis[8] propter tuam benignissimam et maximam passionem, et quod eis placeat propter te aduersitates, labores, etiam mortem, sicut tibi placuit pro eis sustinere. Heu! oculi mei, quare non fletis? O cor meum, quare non suspiras? Et tu os meum, quare non plangis propter dolorem quem tuus dominus in cruce sustinuit ut me a penis infernalibus liberaret, et ad gloriam paradisi dirigeret?[9]

7. O homo miser! Quare tue manus ad honorem Xristi, qui propter te se ipsum dedit, elimosinas non facis, et in peregrinacionem non vadis, postquam ipse ad crucem iuit ut propter te mortem non timeret? et cur humilitate non induis[10] cum ipse Xristus benedictus se usque ad mortem humiliauit?[11] et quare non construis templum in honorem crucis, in qua tuus dominus Ihesus Xristus mortuus fuit? et cur non procuras quod templum, in quo dominus tuus sepultus fuit, possideant xristiani, et non sarraceni, qui dicunt quod Xristus, qui est uerus deus et uerus homo, non est Deus, nec cum sua morte aliquem[12] redemit?

8. A cor meum! Quare non doles de tanto vituperio facto sanctissime passioni domini nostri Ihesu Xristi per tot homines infideles, qui in ipsum[13] non credunt, et plures mali xristiani, qui

---

1. *m*, creatorum. — 2. *m*, recreari possit. — 3. *m*, spiritualiter ... quia : *t*, espiritualmente ... porque. — 4. *A*, *om.* habuerunt. — 5. *A*, iudeis esse (*a*, *deficit*) qui ... tradiderint. — 6. *m*, ipsos expectantes : *t*, que los aguardaban. — 7. *Subintell.* memoria *an* crux? : *m*, referatur (*t*, y para que os hagamos gracias por nuestra redención). — 8. *A*, yeminiis (*an* gemitibus?). — 9. *m*, *om.* et ad gloriam ... dirigeret. — 10. *A*, et cum humilitate non inducis alias induis. — 11. *m*, humiliauerit. — 12. *m*, aliquos. — 13. *m*, ipsam.

sibi gratiarum actiones non faciunt de recreacione, nec[1] de magnis prosperitatibus et honoribus, in quibus positi sunt propter sanctissimam passionem domini nostri Ihesu Xristi, qui Deus est eorum, et ultimus iudex?

9. A cor miserum! Quare non consideras[2] quod sanctissima passio domini tui per totum mundum predicetur, et per homines deuotos intelligentes considerantes laborem[3] et mortem pati ad honorandum dominum tuum, et[4] successiue per tot homines quousque omnes infideles in via ueritatis existant, et quod scismatici sacrosancte Ecclesie romane resumant*ur*?[5]

10. O cor! Quid[6] expectas, et non agis dum tempus habes? Credisne hoc in articulo mortis, quando ad iudicium uenies, desiderare, aut cum egrotaueris? Possible est quod non, quia forsitan propter infirmitatem magis vnam guttam aque aut dormicionem, quam honorem domini nostri[7] Ihesu Xristi desiderabis.

¶ 5. *De Eucharistia*

GLORIOSA diuina bonitas! O quam bonum et quam iocundum considerare[8] in sacramento Altaris, in quo tu es[9] racio faciendi ita magnum bonum, quod de pane et vino fiat gloriosissimum corpus domini nostri Ihesu Xristi in Altari! Nullum bonum in creatura ita magnum fieri potest nisi illud bonum quod per incarnacionem factum est. O bonitas benedicta, laude et honore[10] dignissima! Quantum es propter illud bonum, quod sub tua racione in sacramento factum est, amabilis! Gaudeas, sacerdos: tanti boni es instrumentum!

2. Infinita Dei magnitudo, in Altaris sacramento modum, quem in tua habes intrinseca productione significans! Quoniam[11] sicut in te et de te Deus Pater Deum Filium producit, qui Spiritum Sanctum infinite sine multiplicacione et addicione spirant, sic in Altaris sacramento significans, Xristo[12] in eodem tempore in celo et in terra in[13] pluribus locis existente. Presbiter, multum conari debes uirtutes morales aquirere.

1. *m*, quis gratas ... nec non.—2. *t*, deseas.—3. *m*, et hoc per ... et desiderantes labores.—4. *m*, et hoc.—5. *A*, resumant: *m*, resumantur *corr.* reuniantur: *t*, sean reunidos.—6. *m*, quare.—7. *m*, dei domini tui.—8. *m*, est considerare te.—9. *A*, res.—10. *m*, omni honore et laude.—11. *mat*, significas; *m*, quam (*A*, qm.).—12. *m*, significas Christo (*A*, xps.): *t*, significais vos existir Christo.—13. *m*, et in.

3. Inestimabilis diuina eternitas! In te et de te Filius[1] genitus est et generabilis, Patre durante in suo numero sine aliqua diminutione, et Filio sine multiplicacione, et idem de Spiritu Sancto, qui in suo[2] numero durat hoc quod est; que omnia sunt significata in sacramento Altaris, in quo corpus gloriosum domini nostri Ihesu Xristi durat sine multiplicacione cum a presbitero conficitur, et sine consumpcione durat cum ab ipso corporaliter et spiritualiter sumitur. A sacerdos amice et domine! Sis in sanctitate perseuerans et constans cum tibi ita magnum officium sit commissum.

4. Sanctissima[3] diuina potestas! Tu es racio quare Filius Dei naturam humanam assumere potuit, et quare homo potuit esse Deus; et tale posse[4] in Eucharistia significatur, te participante cum potestate sacerdotis, et te sibi communicante, ut cum sua potestate faciat quod de pane et vino fiat corpus gloriosum, corpus[5] Xristi. O admirabilis potestas et ualde amabilis! Quantum[6] te nobis humilias ut tu multum nobiscum participes, et[7] ut a te magnam uirtutem, graciam, et benedictionem accipiamus! O sacerdos carissime, cui tam magna potestas data![8] Perseuera in bono, et potestatem refrena, quam habes ad faciendum malum, et facias quantum bonum facere potes.

5. O diuina sapiencia, sub qua omnes subtilitates comprenduntur! Mirabile speculum valde facis in Altaris sacramento, in quo beatissima Dei trinitas representatur; quia sicut de te et in te est[9] generacio et spiracio sine quantitate, loco et tempore, motu et mutacione, et sic de similibus, sic in sacramento hec[10] predicta accidentia, nec[11] alia similia, locum habent, sed simplex substantia, ita uidelicet, quod quantitas panis et vini, locus, tempus et motus, et sic de similibus, remanent in sacramento sine proprio subiecto; quod est mirabile[12] quo ad nos, quo ad te non, cum omnia scibilia in te sunt possibilia; et hoc est[13] quia tu es infinita potestas in possificando sicut infinita es in sciendo. O carissime sacerdos! Si tu quando conficis corpus Xristi intelligeres hoc, quod sacramentum de beata Dei trinitate significatur,[14] et de glo-

1. *m*, Dei filius : *t*, Dios Hijo.—2. *m*, tuo?—3. *m*, O sanctissima.—4. A, *om.* posse.—5. *mt*, *om.* corpus 2.—6. *m*, quam.—7. *m*, *om.* et.—8. *m*, data est.—9. *m*, *om.* est.—10. A, he? : *t*, ni.—11. A, et.—12. *m*, intransmutabile mirabile *hoc verbo deleto*.—13. *m*, *om.* est.—14. *an.* significat?

riosissima Dei incarnacione, ut supra dictum est, quid mirum si oculi tui essent in lacrimis, et corpus tuum in suspiriis, in contricione pro tuis delictis, et in tanta caritate et timore quod nunquam te ad peccatum inclinares?[1]

6. O amorosa, uirtuosa, et gloriosa diuina uoluntas! Quis est qui donum, quod datur in sacramento Altaris, narrare possit? Quare[2] in ipso sacramento tu das nobis gloriosum et uerum corpus domini nostri Ihesu Xristi, quod est melius donum et nobilius quod[3] nos recipere ualeamus in hac presenti vita, ita quod Xristus benedictus datur nobis ut nos cum ipso et de ipso[4] in virtute et sanitate viuamus, et ut mundati[5] simus a vicio et culpa, et sic[6] datur nobis quod ipsum tractemus ad placitum, et quod presbiter ipsum nobis portet ubi nos sumus rogans nos quod ipsum accipiamus, et in nobis ipsum mittamus; et hoc ad significandum quod dominus noster Ihesu Xristus datus fuit pro nobis in cruce uiuus atque mortuus: viuus ut per ipsum viuamus, et simus[7] nobis mortui quo ad properitates mundi, ac[8] sustineamus afflictiones magnas in nostra sensitiua ad honorandum suum corpus gloriosum. O sacerdos minister Dei! Si tu scires quantum tibi in sacramento Altaris datum est de bono, magno, uirtuoso, uero, glorioso,[9] et de potestate, parum curares aut de diuiciis huius mundi, vel de[10] honore, aut de tuorum parentum exaltacione, ymmo cor tuum semper in amore domini nostre Ihesu Xristi et proximi consumares.[11]

7. O diuina uirtus gloria excellens! Tu similitudinem tuam comunicas herbis, lapidibus, uerbis: *herbis,*[12] ut cum ipsarum[13] uirtute nostra uiuat[14] uegetatiua et cum ipsa nostram sanitatem procuraremus;[15] lapidibus, ad signicandum magnam uirtutem archipetrison,[16] supra quam[17] sacrosancta romana Mater Ecclesia est fundata, que perseuerancia significatur; verbis, ut per ipsa[18] presbiter corpus Xristi conficere possit. Virtutem illam, quam tu, diuina uirtus, das in uerbo quando corpus Xristi conficitur, quis

---

1. *m*, inclinantes.—2. *ma*, quia.—3. *m*, quam.—4. *A*, *om.* et de ipso.—5. *m*, sanctitate (*t*, santidad) ... mandati —6. *m*, *om.* sic.—7. *A*, sumus.—8. *m*, et.—9. *m*, et glorioso.—10. *m*, *om.* de.—11. *A*, semper consumares: *m*, consumares uel confirmares.—12. herbis *addidi*, *duce t*.—13. *ma*, ipsorum.—14. *A*, iuuat: *a*, iuuetur.—15. *m*, cum ipsis ... procuremus.—16. *A*, archipatrisfon?: *m*, archipetrifon.—17. *m*, quem.—18. *Am*, ipsam (uirtutem?): *t*, con ellas.

posset estimare, cum in illo tempore[1] quando presbiter dicit: *hoc est corpus meum*, Xristus, qui est in celo, positus est in altari, qui est uerus Deus et uerus homo? O presbiter! Si tu[2] aduerteres quantam uirtutem diuina uirtus influit tuo uerbo cum dicis: *hoc est corpus meum*, magnum esset mirabile si os tuum statim staret in alio nisi[3] laudando, predicando, et benedicendo dominum nostrum Ihesum Xristum, nec e tuo[4] ore mendacium exiret.

8. Nobilissima ueritas et eterna! Quis intelligere posset tuum magnum actum in uerificando Altaris sacramentum, quando presbiter dicit: *hoc est corpus meum?* Quia quanto sacramentum est magnum in bonitate, in magnitudine, duratione, potestate, et cetera, tanto magis est tuus intellectus[5] in producendo ipsum sacramentum esse uerum; et quia in creatis[6] actus naturalis non sufficit esse subiectum actui tuo, idcirco sacramentum Altaris ordinare uoluisti, quod est supra naturam, et hoc sacramentum est ita magnum, quod omnes actus creaturarum naturalium non sufficerent[7] magnitudini bonitatis, duracionis, et cetera.[8]

9. O uirtuosissima diuina veritas et incomprensiblis![9] Quando presbiter dicit de pane: *hoc est corpus meum*, tu ponis in uero quod hoc quod[10] ipse dicit sit uerum; et hoc est mirabile, cum dominus[11] noster Ihesu Xristus sit vna persona, et presbiter alia; et ipse dicit: *hoc est corpus meum*, et non est corpus suum, sed corpus Xristi. Illud nichil aliud est, diuina veritas, nisi quod tu Xristum comunicas sacerdoti, ut suum uerbum in uerbum[12] Xristi conuertatur,[13] sicut cera, et multo melius, que in se recipit similitudines literarum sigilli. O sacerdos! Si tu scires quantum uetitatis de ore tuo procedit quando dicis: *hoc est corpus meum*, in confitendo tantum tuam linguam diligeres, que est instrumentum in illa confessione et glorificacione, quod tu nunquam ex tunc uerbum superfluum aut uiciosum diceres,

¶ 6. *De glorificacione*

DEUS gloriose, qui es gloria in te, et es gloria omnium beatorum! Tibi laus, reuerencia, et honor, cum tu sis gloria ut in te et per

1. *A*, corpore.— 2. *m*, *om.* tu.— 3. *m*, nisi in.— 4. *A*, a tuo.— 5. *m*, magnus est tuus actus.— 6. *mt*, creaturis.— 7. *A*, omnis ... sufficeret.— 8. *m*, &c. istius sacramenti : *t*, y demás razones suyas.— 9. *m*, comprehensibilis.— 10. *m*, in uerbo quod hoc quibus — 11. *m*, deus.— 12. *Am*, corpus : uerbum *scripsi duce t*.— 13. *m*, commutatur.

te sit[1] gloriosus de te, et in tua bonitate et de tua bonitate, et in tua magnitudine et de tua magnitudine, et in tua eternitate et de tua eternitate, et sic de aliis tuis dignitatibus, gloriosum producis infinitum. Etiam, Domine, quia tu omnia ad te creasti, et es omnium creatorum finis, es gloria omnium beatorum.[2] Si in tua gloria et de glorioso non esset gloriosus sibi consubstantiabilis[3] et naturalis, in ipsa non esset naturalis glorians nec gloriari, et esset pena eterne[4] sapientie, quia in tua gloria nesciret naturalem gloriantem, gloriabilem, et gloriari; et sic de tua uoluntate, que[5] ipsos diligeret in se ipsos, magnum malum circa[6] magnum bonum, et sic de consimilibus.[7] Habes, ergo, Deus Pater, qui est gloria in te et de te gloriosus,[8] qui est Deus Filius, et sic de Sancto Spiritu; et ideo tua gloria ualde connaturalis est et inestimabilis.[9]

2. Sanctissime Deus! Tu es ita gloria plenus, quod omnes actus tuarum racionum sunt gloria, et[10] in gloria, et de gloria: sunt enim gloria quo ad essenciam et naturam; sunt de gloria et in gloria quo ad productionem diuinarum personarum: sicut gloriabile, quod est in gloriante, et de gloriante et gloriabili, et sicut in tua generatione generabile, quod est in generante, et de generante et generabili;[11] et ad hoc concurrunt omnes tue raciones, et actus earum, ut de gloria sufficienciam habeant. Vnde, cum hoc ita sit, o gloriose Deus, tua gloria quantum est a nobis desiderabilis, cum sit ita bona, ita[12] infinita, eterna, et potens, et sic de consimilibus!

---

1. *m*, sis: *t*, seays.—2. *m*, sanctorum —3. *m*, (*omisso* sibi: *a*, tibi: *t*, a él) consubstantialis —4 *ma*, aeterna —5 *m*, qui. 6 *A?a*, ita — 7 *m*, similibus. *Locus integer sic vertit t*: y esso fuera pena en vuestra eterna sabiduria que en vuestra gloria no supiera natural operacion de gloriante gloriable y gloriar; y assí mismo en vuestra voluntad que no la amaria: y seria en vuestra gloria privacion de acto u operacion, y pura ociosidad natural y esso fuera grande mal contra el gran bien, y grande defecto contra la grande perfeccion de todas vuestras Razones.— 8. *m*, gloriosum. 9 *m*, admirabilis (*A*, connaralis?: *a*, admirabilis) est et inenarrabilis — o *A om* gloria et.—11. *A*, in generante et de generabili. *Discrepant codices Locus integer sic*: *m*, sicut gloriabile quod est in gloriante, et sicut gloriari quod est de gloriante et gloriabili, et hoc sicut in tua generatione generabile, quod est in generante et de generante et de generabili sicut generare quod est in generante et in generabili, et de generante et generabili: *t*, como el gloriable que es en el gloriante y del gloriante; y el gloriar que es en los dos Y assí como en vuestra generacion el generable es en el generante y del generante, y el espirable es en los dos y de los dos.— 12. *m*, *om*. ita.

3. Benedicte Deus eterne et infinite! Ita es plenus gloria, quod maiorem nec minorem posses habere; et hoc est quia actus tuarum racionum nec addicionem neque diminucionem possent sustentare.[1] Idcirco in effectu tuo gloriam recipere non potes, cum gloria plenus sis: sicut denarius aureus qui plus de auro recipere non potest, cum sit aurum. Et ideo, benignissime, tibi placuit incarnari ut tu, in quantum homo, gloriam habeas de ita bono, magno, durabili, et cetera,[2] effectu,[3] quem producis in uniuerso, videlicet in[4] mundo, et spiritualiter[5] in humanitate, quam assumpsisti, et esse[6] in partibus mundi.

4. Xriste gloriose et benedicte! Quis posset tuam gloriam, quam habes in te per tuam deitatem et humanitatem, estimare, cum tu sis etiam[7] finis et ratio quare creature in esse producte sunt de non esse, et in te quiescunt naturaliter in quantum es homo, et in Deo per tuam humanitatem gloriantur? O Xriste benedicte! Tue raciones humane plene sunt gloria diuina, cum sis Deus, et plene sunt gloria creata, quia tu tocius vniuersi es finis: et sic es gloria plenus quia maiorem gloriam nec minorem habere posses, quia ultra deitatem et finem creaturarum non potest esse gloria. Est ergo gloria tua in maiori maioritate que esse possit per deitatem et finem tocius vniuersi creati; et ad tuam maioritatem glorie omnes raciones deitatis et actus earum[8] concurrunt, et sic de omnibus rationibus vniuersi creati. Et ideo tue glorie, excellentissime Domine, ualde sumus obligati ut nos ipsam uidere desideremus et habere, et ut semper ex totis nostris[9] uiribus ipsam laudare et benedicere possimus.

5. O anima beata, que es in conspectu Altissimi! Quam magnam gloriam habes intelligendo et amando gloriam, quam supra diximus, cum tuus intellectus et tua uoluntas ita magnam habent plenitudinem,[10] quod magis recipere non possunt:[11] sicut vas quod est in profundo maris, quod ita plenum est aqua, quod in se plus continere non potest! Et sic plenitudo glorie in te est limitata, sed extra te, gloria quam prediximus,[12] de se et in se in-

---

1. *m*, nec diminutionem posses sustinere (*t*, sostener).—2. *m*, *om.* et cetera.—3. *A* effectum. 4 *A*, *om.* videlicet: *a* *om* videlicet in.—5. *A*?*a*, specialiter.—6 *m*, *om.* esse (*pendet e* placuit?)—7 *A*, et': *mt*, *deficit* 8 *A*, eorum.—9 *A*, meis —10. *A*, habent magnitudinem: *m*, habeant plenitudinem: *a*, habeant magnitudinem.—11. *m*, possint.—12. *m*, quae prius diximus.

finita est. Tu, anima sancta, cum sis creatura, de ipsa plus habere non potes, cum ipsa sit plena; verumptamen, si tuus intellectus esset magis beatus, et magis gloria plenus, quam tua uoluntas, non esset tua uoluntas gloria plena, cum tantum[1] gloriam supremam non diligeret quantum intellectus tuus ipsam intelligeret; ymmo etiam intellectus non esset gloria plenus, cum ipse superbus esset, et inuidus, et contra uoluntatem in appetendo maiorem gloriam quam uoluntas, et quod[2] esset principalis in habendo gloriam: vnde in te sequeretur uacuitas glorie, que tibi esset pena, et malum contra bonum, et magnum malum contra magnum bonum, et sic de consimilibus; et etiam[3] gloria suprema esset defectiua in gloriando effectum[4] suum, quia ipsum non glorificaret secundum equalitatem sue sapiencie, et uoluntatis, et equalitatis, et humanitatis, et cetera, Xristi; et adhuc effectus esset magis dispositus ad recipiendum gloriam et beatudinem per equalitatem intellectus et uoluntatis, quam in maiorificando vnam potenciam tuam, et in minorificando aliam; et hoc maxime quia suprema gloria equaliter est tibi anime beate, recolibilis, intelligibilis, et amabilis, et tu Deo es similior si tue potencie sunt equales in bonitate, magnitudine, et cetera, quam si sint[5] inequales, cum omnes raciones Dei sint equales. Sequitur, ergo, quod tua uoluntas equalis est in beatudine[6] tuo intellectui.

6. Ut autem dicta inconuenientia non sequantur, et ut tu sis[7] magis beata, adhuc tibi dico, anima beata, quod si tu plus de beatudine haberes in diligendo Deum[8] quam intelligendo ipsum, sequeretur quod tuum intelligere esset propter tuum diligere, quia intelligeres ut diligeres, et sic tuus intellectus plus se haberet ad suum proprium actum naturaliter racione actus uoluntatis, qui est sibi extraneus, quam racione sui; quod est impossibile secundum naturam. Et illud quod de tua diximus uoluntate, si esset major, sequeretur de tuo intellectu si tua uoluntas esset minor; et etiam[9] sequeretur quod sensitiue[10] potencie magis essent ordinate quam intellectiue, cum uidere[11] non sit propter audibile, sed propter uisibile, et e contra; et idem est de potencia[12]

1. *a*, tantam (*A*, tm).— 2. *mt*, *om.* quod.— 3. *m*, *om.* etiam.— 4. *A*, defectum.— 5. *m*, si sicut.— 6. *A*, habitudine (*a*, beati-).— 7. *m*, *versu insoluto* ut antedicta ... sequatur et ut sis. 8. *m*, plus beatitudinis ... diligendo dominum.— 9. *m*, *om* etiam.— 10. *A*, in sensitiue : *m*, quod insensitiuae.— 11. *m*, uidemus.— 12. *m*, et e conuerso ... in potentia.

elementatiua, in qua calefecere magis[1] est racione calefactibilitatis: sed uerum est quod in tua beatitudine tuus intellectus uoluntatem iuuat, et e converso, ut magnam gloriam habeat, secundum quod in hac uita experienciam habemus; quia quanto plus intellectus est ens bonum, magnum, uirtuosum, et uerum, tanto magis dispositus est quod sit amatus, et e conuerso.

7. O anima saluata, quam magnam gloriam habes intelligendo[2] quod tua gloria est sempiterna, et quod in quantum tua gloria se extendit per intelligere, tantum per diligere! Tu enim tuam gloriam diligis esse eternam, et sicut intelligis tuam euiternam gloriam cum magnitudine bonitatis, sic diligis ipsam; et ad hoc concurrunt[3] quelibet tuarum racionum naturaliter, quoadiuuante gloria Xristi in tuo intelligere et diligere, sicut dictum est, ita[4] quod tua naturalis humanitas[5] semper habebit suum obiectum, et sic de magnitudine, et cetera, ita quod quelibet est et erit.[6] Vnde, talem gloriam, quis posset[7] estimare? uel suam bonitatem, uel suam magnitudinem, et cetera? Et si non talem naturalem, quanto minus potest stimare[8] gloriam supernaturalem, quam habes in Xristo, ipsum contemplando, et attingendo facie ad faciem, et immediate?

8. O anima dampnata maledicta! Quis posset magnam penam eviternam, quam habes in inferno, estimare? quoniam[9] in te omnes tue raciones sunt vacue: sicut intellectus tuus intelligit quod in eternum penam habebis, qui intelligit quod gloriam eternam amisit, et tua uoluntas penam euiternam odit, et etiam iusticiam[10] Dei, qui ipsam in inferno affligit; et ut tu magnam penam habeas, tuus intellectus tuam iuuat uoluntatem, ut maiorem penam habeas intelligendo quod non habebis quod consideras,[11] et semper habebis passiones quas habes, et sic tua uoluntas dolet: ipsa etiam[12] adiuuat intellectum ut magnam penam habeas odiendo Deum, quem ipsa intelligit bonum et uerum, et non appetendo ipsum, ut non ipse cognoscat cum ipse sit culpabilis. Vnde, quanto plus uoluntas Deum[13] odit, tanto plus intellectus dolet, et tue raciones reales,[14] ex qibuus constituta es, sicut tua naturalis bonitas,

1. *m*, minus.—2. *m*, in intelligendo.—3. *m*, concurrit.—4. *A*, *om*. ita.—5. *t*, bondad.—6. *t*, seran totalmente saciadas 7. *A*, possit.—8. *A*, *om*. uel suam bonitatem ... potest stimare.—9. *A*, qm : *m*, quia.—10. *m*, paenam odit et iustitiam (*A*, iusticia).—11. *m*, habeat ... desideras.—12. *A*, esse.—13. *A*, donum?—14 *m*, *add*. et consustantiales.

magnitudo, et cetera, quod[1] nunquam suum obiectum habebit, sed suum obiectum malum, non proprium sed appropriatum, et hoc propter peccatum suum.[2] Et sic, anima misera et maledicta, tota es uacua, cum in te non sit finis naturaliter tuarum racionum nec supernaturaliter; et huiusmodi[3] uacuitas tuus est ignis spiritualis, qui maior est quam ignis materialis; et in tali igne tota es cruciata et eris in perpetuum; et adhuc habes ignem materialem, tamen supra[4] naturam, ut sit aditio tue pene, sicut anima beata, que gloriam habet super naturam,[5] ut supra dictum est. Vnde, cum hoc ita sit, o homines, qui in hac vita estis, uideatis si totam penam supra dictam[6] cogitare potestis, et quare frequenter in ipsa non cogitatis ut[7] ipsam timendo fugiatis.

9. De gloria quam habebunt corpora sanctorum in uidendo Xristum et beatam Virginem, et in audiendo cantus sanctorum, etiam melodias, et plura alia, sicut anima beata, que in suo corpore gloriam multiplicabit effectiue in contemplando Deum, ut dictum est; et de pena corporum dampnatorum, uno corpore existente supra aliud corpus ignitum, sicut unus lapis qui est supra alium apidem in aceruo magno, non sufficio narrare, nec sufficio[8] gloriam ante dictam.

¶ 7. *De gracia*[9]

DOMINE Deus, qui graciosus es et benignus! Tue libertatis est graciam facere illis, quibus tibi placet, cum gracia fiat non coacte, sed libere et cum largitate; et quia[10] de nichilo produxisti me, michi, Domine, ita magnam graciam fecisti, sicut est michi bonum esse; et ideo meum esse est obligatum quod de toto suo[11] posse te diligat, tibi seruiat, et te honoret, quia[12] si hoc non faciat, totus sum contra te et contra meum esse, et me totum ad non esse inclino.

2. Virtuose Domine! Antequam fuissem non merebar esse, quod[13] si meruissem, aliquid fuissem, et sic fuissem et non fuissem; quod est impossibile. Sed tu, Domine, uoluisti, per tuam libertatem et largitatem, quod meum esse produceretur in esse.

1 *ma*, quae : *t*, que.—2. *mt*, tuum.—3. *m*, huius.—4. *m*, super.—5 *A*, *om* ut sit aditio ... super naturam.—6. *m*, totam praedictam.—7. *A*, et. 8. *m*[1], sufficio : *A*, suffici et : *m*, sufficit : *a*, sufficiet quis : *t*, no soy bastante.—9 *m*, *add* et benignitate.—10. *mt*, quia tu.—11. *m*, tuo.—12. *m*, quod.—13. *m*, et.

ut tuo esse seruiret; et maior gratia fuit me producere ad tibi seruiendum,[1] intelligendum, et amandum, et in te gloriam habendam, quam me de nichilo producere. Tibi, ergo, placuit me hominem producere, quod magna gracia fuit, quia si uoluisses, lapidem, asinum, uel serpentem me fecisses. Vnde, quanta distancia est inter hominem et lapidem in bono,[2] tantam gratiam michi fecisti; et ideo propter hoc teneor te laudare et benedicere tantum quantum michi bonum est esse hominem et non lapidem, asinum,[3] uel serpentem; et per consequens timere debeo te offendere, tantum quantum odire debeo quod meum esse conuertatur in esse lapidis, asini, uel serpentis, et etiam[4] multo plus, ratione tue magne bonitatis, sanctitatis, et uirtutis, et ut fugiam penas infernales. Vnde, Domine, quantum debeo te diligere non possum cogitare nec dicere.

3. Liberalissime Domine Deus! Tu[5] corporales creaturas ad seruiendum homini creasti, et hoc ut homo cum ipsis tibi seruiret; et sic duobus modis graciam magnam fecisti: vnam in quantum sibi dedisti celum,[6] metalla, plantas, et animalia bruta ad suum seruicium; est et[7] gracia alia, que multo maior est, scilicet, ut cum creaturis homo habeat officium ad tibi seruiendum, et ad te laudandum et regraciandum. Item, maior gracia est michi cum creaturis tibi seruire, quam de ipsis usum habere; sed si hoc non facio, peccator sum et[8] iniustus ac maledictus, et creaturas ab illo fine deuio propter quem ipsas michi dedisti. Vnde, cum creature sint tot et tante, et ita bone et magne, quis posset[9] estimare iniuriam et maliciam,[10] quam fecit homo peccator contra te et creaturas quas ei dedisti? et quantum ille homo est indignus quod sit in statu gratie, cum ipse uadat ad[11] contrarium, et in uiam perdicionis, et in perpetuam afflictionem? Sed hoc mirabile est, quod cum ego fuerim contra te et contra creaturas tuas, quod me creaturis uti permisisti,[12] quibus uti non eram dignus, quia ipse non deberent homini seruire, qui est contra te et contra finem quare sint, et non obstante de te[13] spero ueniam et benedictionem ac si non

---

1. *At*, (*omissis* quod meum ... me producere) ut me tibi ad seruiendum.—2. *m*, inter me hominem ... et in bono (*t*, o leño).—3. *A*, *om.* asinum.—4. *A*, esse.—5. *m*, tu omnes.—6. *m*, sancti dedisti caelum elementa (*t*, el sol el cielo).—7. *m*, etiam.—8. *mt*, *om.* et.—9. *m*, potest.—10. *mt*, *om.* et malitiam.—11. *m*, in.—12. *m*, creasti uti promisisti.—13. *m*, ipse non deberet ... quare fuit (*a*, fuit) ... adhuc de te.

peccassem, et creaturis non iniuriatus fuissem. Sed hoc aliud non est nisi quia tu michi gratiam fecisti in te sperandi, quam gratiam ego non mereor, cum contra tuam gratiam fuerim rebellis.

4. O Deus altissime in nobilitate benignitatis et humilitatis! Vt tu homini magnam graciam faceres, tibi placuit incarnari ut cum homine participares, homo existendo[1] sub specie humana, et habendo naturas et proprietates hominum. Vnde, quis posset ita magnam graciam estimare, sicut cogitare essenciam eternam et infinitam in bonitate potestatis,[2] et cetera, cum essencia finita in tempore producta[3] participare?

5. O gloriosissime Deus et benignissime! In tantum quantum graciam nobis fecisti et nostram speciem[4] in te exaltasti, sumus de iure obligati ut te diligamus, intelligamus, et tibi seruicium faciamus, et per totum orbem de predicta gracia noticiam demus ut ipsa cognoscatur,[5] diligatur; et si non facimus, contra ipsam sumus. Et quid mirum si homo, qui est contra graciam tuam, non sit in gratia, cum nullum contrarium cum suo opposito concordanciam habeat? O[6] homo peccator! Quantum iniuriaris gratie, quam Deus tibi fecit, inclinando tuam humanitatem ad peccatum contra dominum[7] nostrum Jhesum Xristum, qui tecum in humana specie participat!

6. O uere Deus benignissime et liberalissime![8] Primi parentes peccauerunt, et peccatum originale per totam humanam speciem fuit diffusum, racione cuius peccati fuerunt homines extra graciam contra finem quare fuerunt creati. Sed de tua bonitate, largitate, humilitate, pietate naturam humanam assumpsisti, et illam naturam humanam in cruce constituisti, ut propter redempcionem generis humani mortem assumeres; et erat ualde magna gracia, quod tuus scilicet Filius,[9] innocens et inmunis a peccato, pro peccatoribus in cruce moreretur. Sed si[10] tu, Domine, Filium tuum usque ad mortem propter iustos dedisses, non tantum mirarer;[11] sed ipsum dare pro iniustis, hoc fuit mirabile. Nescio tamen, Domine, quid dicam; ymmo esset adhuc maius mirabile si tu nobis paruam graciam fecisses, et[12] non magnam, quia multo plus

1. *an* existens *et postea* habens? — 2. *ma*, potestate : *t*, y en poder. — 3. *A*, in tempore finito : *t*, temporal y finida en todo — 4. *m*, spem. — 5. *m*, agnoscatur et. — 6. *A*, nisi. — 7. *A*, deus fecit indicando .. contra deum. — 8. *m*, *om.* et liberalissime. — 9. *m*, Filius homo. — 10 *m*, *om.* si. — 11. *A*, miraretur. — 12. *A*, nobis per tuam graciam fecisses ut.

spectat ad te magnam graciam facere quam paruam,[1] cum sis magnus in infinitate,[2] bonitate, eternitate, et cetera.

7. O gloriosissime Deus! Quanto maiorem graciam nobis fecisti, tanto plus requiris quod nos tibi regraciemur, et quod nos, de toto nostro posse, disponamus nos ad te[3] diligendum et honorandum, et hoc cum uirtutibus moralibus, quas nobis per tuam gratiam preparasti[4] et proporcionasti. Vnde, cum hoc[5] ita sit, a homines, quid facitis? quare gratiam, que uobis facta est, non consideratis, et non operamini cum magnis uirtutibus, secundum quod uobis preparate sunt? Et si Deus homo tantum uobis fecit de gracia, quid facitis pro ipso?[6] quod si pro ipso non facitis, ipse uobis perpetuas afflictiones preparabit.[7]

8, Sanctissime Deus! Tibi placuit me creare, et fide catholica, ut essem xristianus, me induere. Vnde, quando ego considero quot sunt, fuerunt, et erunt infideles, et scismatici xristiani, tunc illa magna gracia michi representatur,[8] quam michi fecisti, me catholicum faciendo. Sed, heu! ego, quantum in me est, de gracia tua plus non mereor[9] quam vnus iudeus uel vnus sarracenus; et sic de gracia, quam michi facis, quomodo tibi possum regraciari? Pro quanto uellem ego esse iudeus uel sarracenus, ydolatra uel scismaticus? Non pro toto quod sub celo est. Ergo, pro tanto non debeo[10] aliquid facere contra te; et si totum esset meum, de toto tenerer te laudare, benedicere. Nescio ulterius,[11] Domine, nisi quod de me toto, et de omnibus que habere possum, tibi seruiam,[12] laudem te, et benedicam, quod tamen[13] sine gracia facere non possem.[14] Et etiam teneor, Domine, desiderare mori propter te, quia tu, ut me in via saluacionis poneres, mori uoluisti.

9. A Domine Deus! De gracia quam facis beatis in paradiso, et peccatoribus, qui cum contricione, confessione, et satisfaccione in te sperant in hoc mundo, in remittendo peccata eorum, sufficere non possum ad dicendum, sicut nec sufficio ad cogitandum, nec ad regraciandum tibi pro ipsa gracia[15] predicta, cum dico: «Laus et honor essencie Dei, et diuinis personis, et dignitatibus earum, et recordemur et amemus Jhesum Nazarenum, et

1. *A*, parua.—2. *m*, infinita.—3. *A*, *om.* te.—4. *A*, reparasti.—5. *m*, *om.* hoc.—6. *m*, facietis pro eo.—7. *m*, praeparauit.—8. *A*, reputatur.—9. *A*, merear: *m*, moueor.—10. *A*, debes.—11. *t*, otra cosa.—12. *m*, possim seruiam (*A*, seruire).—13. *A*, tibi.—14. *m*, possum.—15. *m*, per ipsam gratiam.

Mariam virginem matrem eius»; et hanc laudem semper dicam in eleuacione corporis gloriosissimi domini nostri Jhesu Xristi.

8. *De misericordia*

DEUS misericors, humilis, et pius! Tibi placeat[1] appropriare tibi misericordiam propter te, et propter nos: propter te, ut agere tuum, quod habes in nobis, sit magnum in bonitate, caritate, pietate, et humilitate; propter nos, quia peccatores sumus, et quia tua misericordia indigemus. Vnde, propter hoc oportet de necessitate quod tua misericordia sit multum magna, cum tibi conueniat magnam habere proprietatem, cum sis magnus, et cum nos simus[2] in magnis et multis peccatis; et ideo tua magna misericordia ualde recolibilis est, intelligibilis, et amabilis, et laudanda, benedicenda, ueneranda, et expectanda,

2. O eterne Deus! Quia tu es eternus, es inmutabilis; et sic tua misericordia esse[3] non mutat, cum ipsa non indiges[4] propter te, sed nos ipsam a te habere indigemus. Vnde, sicut tu non es mutabilis, nec, per consequens, tua misericordia, cum sit in te qui es eternus; et etiam inmutabilis est quo ad nos si ipsam expectamus et diligimus cum contricione et deuocione, que nobis se comunicat et infundit. Verumptamen est mutabilis si ipsam non expectamus sicut dictum est, que[5] a nobis se elongat; et hoc quia mutabiles sumus.

3. O sanctissima diuina misericordia, quot peccatores sunt in carcere diuine iusticie, que tua soror est! Et quid erit de nobis peccatoribus? Numquid habebis te plus ad iusticiam quam ad nos? aut ad nos quam ad tuam iusticiam? Si quo ad tuam iusticiam, cessat tuum agere, quod est parcere; si quo ad nos, cessat iusticia[6] agere, quod est iudicare: ergo, quid erit de nobis?

4. A misericordia benedicta! Vt in te sit misericordia, et iusticia sic iudicare,[7] oportet nosmet ipsos iudicare, et fateri[8] bonum esse quod iusticia nos puniat, postquam nos sumus peccatores, cum iusticie actus sit bonus, et ipsa bona; et plus sumus obligati ad ipsam et ad actum[9] suum diligendum, quam ad bea-

---

1. *t*, plació.—2. *A*, et cum tibi ... et cu'. *(uel* tn'. : *a*, tamen) nos sumus.—3. *m*, te : *t*, vuestro ser *(an* tuum esse?).—4. *m*, indigeas.—5. *m*, quod.—6. *m*, in iusticia.—7. *m*, sit misericordia et iustitia sit iudicare : *t*, sea perdonar y en vuestra justicia sea juzgar.—8. *m*, nos met ipsos et facti.—9. *m*, suus obligati ... et actum.

tudinem nostram, quoniam multo melior est ipsa et suus actus, quam nostra beatitudo. Et si nos sic iudicamus nos, et iusticiam diligimus plus quam nosmet ipsos, quis faceret nobis iusticiam? Si iusti sumus oportet te beatissimam[1] misericordiam parcere; sed sine te nos iudicare non possumus, ita quod tu nos[2] disponas et moueas ut tuam iusticiam plus diligamus quam nosmet ipsos, et etiam[3] te et tuum agere.

5. Gloriosissima misericordia! Pluries et pluries circa[4] diuinam bonitatem peccaui, et circa ipsius magnitudinem infinitam, magis ipsam diligendo ut michi daret gloriam, quam propter suam propriam bonitatem, et quod michi non daret penam infernalem; et sic peccaui contra bonum infinitum in diligendo plus bonum finitum, quam ipsum, propter quod merui penam perpetuam. Vnde, cum ita sit, ad te misericordiam Dei recurro, qui es[5] bonum infinitum propter te diligendum magis quam propter me. Et si ego[6] facio hoc, quod debeo, nonne facies[7] tu hoc, quod ad te pertinet, cum melius scias agere in parcendo, quam ego in diligendo?

6. Misericordia altissima et uera! Cum tua potestate peccatores possunt exire de carcere iusticie, cum tua potestas et iusticia sint idem numero: et peccator cum potestate sue uoluntatis potest agere de tua potestate in quantum te diligere potest, et contricionem, et satisfactionem, et confessionem habere. Sit ergo tua potestas benedicta, dilecta, et recolita, et intellecta, cum secundum[8] se sit actiua, et secundum nos passiua, in quantum nos cum ipsa ad placitum agere possumus: tamen cum uirtutibus, non cum viciis, sicut[9] plures fatui peccatores, qui scienter peccant, et credunt se posse te ad ipsos inclinare quando placebit eis. Verumptamen tu actiua permanes, et non permittis per tales homines te pertractari,[10] qui te et tuam iusticiam uilipendunt, et, per consequens, quidquid est in te, et in tua iusticia, et[11] de bono, magno, et cetera.

7. Misericordia gloriosa! Cum tu sis magna, multo melius ad te spectat magna delere peccata quam parua: idcirco est mirum de multis peccatoribus, qui suorum considerant magnitudinem

1. *m*, quis *(an* quid) faciet nobis iustitia si iusti ... benignissimam.— 2. *A*, non.—3. *m*, *om.* etiam.—4. *t*, contra.—5. *m*, misericordia ... quae est (m^1, es).—6. *m*, *om.* ego.—7. *m*, facias.—8. *m*, ad seruiendum.—9. *A*, sic.—10. *m*, practicari : *t*, *deficit.*—11. *mt*, *om.* et.

peccatorum, et non tuam magnitudinem, que multo maior est quam peccata eorum; et sic[1] desperantes sibi iniuriam faciunt, et iusticia eos in laqueo carceris ponit, de quo exire nequeunt usque dicunt[2] cum contricione, dolore, lacrimis, et suspiriis, quod tu es maior in parcendo quam ipsi in peccando. Sed quid mouet ipsos ad hoc dicendum, cum sint contra te? Nullus est, nisi tu ipsa[3] tuam graciam infundis in ipsos, ut magnum agere habeas in parcendo, quod agere ad te plus pertinet, et hoc plus cum magno parcere quam cum paruo. Vnde, cum hoc ita sit, quis est ille peccator qui in te confidere non debeat, atque te laudare, benedicere? Vnde, cum hoc ita sit, sancta Dei misericordia, quilibet peccator gaudere debet propter te; timere tamen propter iusticiam, quia magna es[4] propter iusticiam, et nescit peccator si tu uis parcere ei, cum tu diligas actum iusticie, que foret[5] ociosa si tu omnibus peccatoribus parceres. Et ideo nos peccatores timorem magnum habere debemus, cum nullus peccator sit certus ut sibi parcatur[6] sine gratia, quam tu, benedicta misericordia, facis cum libertate sine coactione.[7]

8. O gloriosa, uirtuosa, amorosa misericordia! Quis est ille qui tuam magnitudinem estimare possit? Quia tu non tantum es magna in indulgendo magna peccata et in rapiendo[8] peccatores a gula inferni, ymmo in dando eis gloriam paradisi; et sic tua magnitudo est ualde admirabilis; et non tantum[9] magna es peccatoribus, ymmo iustis, qui licet[10] bonum finitum[11] agunt, tamen bonum euiternum non merentur, sed tu das eis bonum eternum.[12] Item, de Filio Dei incarnato nobis fecisti graciam in cruce, et sic de aliis magnitudinibus, quas habes[13] in parcendo et dando gloriam. Sis, ergo, per iustos et peccatores spectata,[14] laudata, benedicta, et ex totis viribus eorum dilecta.

9. A homo qui in peccatis existis! Quomodo scis si Dei gratia[15] uult tibi parcere, cum tu non sis dignus, quia es in peccato? Misericordia Dei nemini parcit coacte, sed cum gratia et libertate, ut dictum est. Verumtamen si uolueris misericordiam Dei cogere

---

1. *m*, si.—2. *m*, dicant.—3. *m*, ipsos moueret ... tu ipsam.—4. *A*, est.—5. *A*, parcere et cum tu (*m*, *om.* tu) ... qui foret.—6. *m*, sit electus ut sibi practicatur.—7. *m*, conatione aliqua.—8. *A*, (*om.* in) indulgendo ... in replendo.—9. *A*, amirabilis et non tam?—10. *m*, libet.—11. *A*, infinitum.—12. *m*, meretur ... aeuiternum.—13. *m*, habens.—14. *m*, expectata.—15. *mt*, misericordia.

ad hoc quod tibi parcat, parcas tuo proximo, qui te offendit, et non tantum parcas ei, sed et ipsum diligas, et des ei[1] de bonis tuis; et sic in tuo parcere eris similis actui diuine misericordie, secundum quod de ipsa similitudinem recipere poteris; et sic ipsam habebis, quia ipsa tibi multo magis uult parcere, quam tu ab ipsa ueniam habere. Sed tu, homo, si tuo proximo non parcis, nec ipsum diligis, nec de tuis bonis sibi comunicas, quomodo[2] credis tu cum diuina misericordia participare, cum simile cum suo dissimili participare non possit, quia[3] sunt in contrarietate?

10. A peccatores! Nescitis quod Deus creauit nos[4] ad beatitudinem, et non ad gehennam? Et quia a fine propter quem Deus creauit nos[4] estis deuiati, uult misericordiam habere, cum qua nos ad illum finem reducat,[5] ut nos habere possit in gloria, et se ipsum nobis pro gloria dare. Et hoc est ualde mirabile quod[6] Deus, qui est ens ita altissimum in bonitate, infinitate, eternitate, et cetera, uult in se aliquid habere propter uos, qui estis de nichilo, et in nichilo perseueratis, cum sitis priuati a predicto fine. Ergo, quid facitis? et quare de alio[7] curatis nisi de Dei misericordia, et statim cum contricione, confessione, et satisfactione penitenciam agere, et[8] ipsam benedictam misericordiam semper laudare, et de toto uestro posse ipsam recolere, intelligere[9] et amare, et sibi honorem facere? Ergo, non dormiatis, sed state[10] parati: excitet uos desideracio glorie paradisi, et pene infernales.

ℂ 9. *De precibus*

SANCTISSIME Deus, et omnipotens! Cum tu sis bonus, et ego sum[11] creatus ad seruiendum tue bonitati, ualde oportet quod sim bonus; et ideo humiliter et deuote rogo te tantum quantum possum, ut[12] tibi placeat me facere bonum,[13] ut cum magna bonitate tibi seruiam, laudem, et benedicam tue maxime bonitati.

2. Benignissime Deus! Tu es magnus, et tua magnitudo infinita est in bonitate, eternitate, potestate, et aliis; et ego sum paruus, cum de nichilo sum[14] creatus, et in paucis terminis comprensus. Etiam, Domine, paruus sum quia peccaui; peccatum enim

---

1. *m*, sed etiam ... des sibi.—2. *m*, nec ipsi de tuis bonis comunicas, quando.—3. *A*? qui.—4. *m*, uos : *t*, os.—5. *m*, uos ... reducit.—6. *m*, mirabile ualde quia.—7. *m*, de aliquo alio.—8. *A*, ut.—9. *A*, nostro posse ... *om.* intelligere.—10. *a*, state : *A*, stare : *m*, estote.—11. *a*, sim.—12. *m*, quod.—13. *A*, *om.* bonum.—14. *m*, sim.

reducit ad maiorem paruitatem que posset[1] esse; et quia multum indigeo quod sim magnanimus[2] corde, et cum magno amore, labore, deuocione, largitate, fortitudine, paciencia, et humilitate tue seruiam magnitudini sanctissime, placeat[3] tibi in me magnitudinem virtutum infundere, quia cum magnitudine uirtutum recolibilis es, intelligibilis, et amabilis.

3. O eterne Deus! Valde indigeo constancia ad seruiendum tue benignissime eternitati, ad resistendum uiciis; sed constanciam habere non possum nisi graciam michi infundas; et ideo tantum quantum possum tibi suplico quod michi[4] des constanciam, perseueranciam, et fortitudinem, ut cum[5] ipsis tibi seruiam, laudem, et benedicam tue sanctissime eternitati.

4. O Deus potentissime, qui omnes potestates mensuras et comprendis! Fragilis corde sum, et in fragilitate comprensus; et bonum pro[6] te facere desidero, sed non possum, quia potestatem non habeo neque coadiutores; quia[7] potestatem habere indigeo ut cum ipsa tue seruiam sanctissime potestati laudemque eam et benedicam; et quia tu, qui es[8] potestas, largitas, et magnus in ipsis, da michi potestatem faciendi bonum et fugiendi malum, quod si non potero, pereo[9] in mea fragilitate, et uiciis succumbo, et tuum seruitorem amittis. Verumptamen hoc non sic*ut*[10] uolo, sed sicut vis[11] fiat.

5. Sanctissima diuina sapiencia! Propter ignoranciam, quasi[12] totus mundus est in errore; et quia tu non es in mundo cognita et amata, meam miseriam me cognoscere facias, et mea peccata, ut non sim superbus, quod[13] in te spem habeam, fidem, caritatem, certitudinem, et veritatem.

6. Gloriosissima[14] diuina uoluntas, quantum es amabilis, cum sis infinita in tua bonitate, magnitudine, eternitate, et aliis tuis racionibus! A homines, quid facitis? qui prosperitates huius mundi, que parum sunt diligibiles, uel nichil diligibiles nisi propter diuinam amabilitatem, quare una voce non clamamus[15] ad uoluntatem Dei dicentes: amare, amare? Et tu, humilis[16] uoluntas, descende ad nos, et facias nos amare super omnia te ipsam, et

1. *m*, possit.—2. *m*[1], magnus.—3. *A*, placet.—4. *A*, quod tu.—5. *m*, ad.—6. *m*, propter.—7. *A*, tot adiutores quia (= propterea: *catalanice* per que).—8. *t*, y pues que vos soys.—9. *A*, *om.* pereo: *t*, peligraré.—10. *Am*, sic.—11. *m*, tu vis.—12. *A?a*, qua.—13. *m*, et quod.—14. *m*, gloriosa.—15. *m*, clamatis.—16. *m*, humillima.

quidquid est in te de tua bonitate, magnitudine, eternitate, et de aliis tuis racionibus.

7. Virtuose Deus in omnibus tuis perfectionibus! Tu in me creasti uirtutem naturalem in sentiendo, ymaginando, racionando, ut uirtutes morales acquirerem,[1] ut cum ipsis tue virtuti seruirem, obedirem, et ipsam laudarem; sed propter mea peccata sum factus uiciosus. Vnde, rogo te, Domine Deus, per tuam magnam uirtutem et per omnes tuas raciones sanctas, quod michi digno digneris[2] moraliter uirtuosum videre, audire, gustare, affari siue loqui, et tangere, et ymaginari, recolere, intelligere, et amare, et quod de omnibus uiciis me mundare uelis ad tuum sanctum seruicium; et hoc cum magnitudine, cum sis dignus omni seruicio et honore cum ualde magno bono sentire, ymaginari, recolere,[3] intelligere, et amare.

8. Beatissima Trinitas diuina! Error et falsitas in mundo nimis multiplicatur contra nos,[4] et plura falsa nobis apponuntur,[5] et plures non rogant, sicut sarraceni, iudei, et plures alii infideles; et hoc est quia de nobis[6] nullam habent cognicionem. Vnde, cum uos sitis in ueritate, descendat beata[7] ueritas in hoc mundo, quia de nobis dat noticiam[8] infidelibus, et errores ipsorum et umbras destruat, sicut cereus ardens in camera tenebras destruit, et sol in die. Et tibi suplico, benignissima diuina[9] ueritas, quod michi parcas, quia pluries dixi falsitates, et graciam michi largiri digneris, quod de te pluries[10] ualeam dicere ueritates, et manifestare.

9. O altissima diuina gloria! Peccaui, et sic sum dignus quod michi pena inferatur; et sicut peccatum fuit magnum in hoc quod fui contra te, et[11] sic mea pena deberet esse magna, et in eternitate,[12] cum tu sis eterna. Vnde, propter hoc indigeo tua magna misericordia et indulgencia, ad quas[13] impetrandas a te, michi dare digneris, suplico, magnam et ueram contricionem, confessionem, satisfactionem, et deuocionem cum magnis et multis suspiriis et lacrimis et racionibus,[14] et dicam: Parce, parce michi, glorio-

1. *A*, aquirerem.—2. *m*, digne (*a*, dare) digneris : *t*, que os digneis darme.—3. *A*, ymaginare recollere.—4. *Subintellige* christianos : *m*, uos : *t*, vuestra Verdad.—5. *Scripsi* apponuntur (*cat.* aposen) : *A?m*, uobis opponuntur : *t*, se os oponen.—6. *A*, uobis? : *m*, uerbo (*corr.* Verbo) : *t*, vos.—7. *m*, uera : *t*, vuestra.—8. *m*, quae de Verbo det notitiam : *t*, y de noticia de vos.—9. *m*, *om.* diuina.—10. *m*, plures : *t*, muchas, *utroque loco*.—11. *mt*, *om.* et.—12. *m*, magna in euiternitate.—13. *m*, ad quas mihi.—14. *mt*, oracionibus.

sissime Deus, propter tuam magnam misericordiam, ut, parcendo, in me habeas magnum agere, et in te semper tuam gloriam laudem et benedicam.

10, Perfectissime Domine Deus, finis omnium rerum! Oracio tunc donum est perfetum[1] quando aliquis rogat te propter te, uidelicet ut des sibi graciam quod super omnia et in omnibus tibi seruire possit cum magna bonitate et uirtute. Est et alia oratio non tantum perfecta, sicut si aliquis rogaret te quod tu des[2] ei gratiam ut tibi regraciari possit de bonis que sibi dedisti in hoc mundo, et quod des ei uirtutes cum quibus gloriam paradisi acquirat.[3] Est adhuc, Domine, alia oracio minus perfecta quando aliquis rogat quod sibi sua peccata dimittas, ut penas euadat infernales. Et per hoc, Domine, pluries peccaui contra perfectionem oracionis, quia magis affectuose te rogabam quod michi penas infernales non inferres, quam gloriam paradisi michi dares. Item, magis rogabam propter paradisi gloriam,[4] et plus tibi regraciabar propter prosperitates, quas michi dedisti, quam propter tuam bonitatem,[5] magnitudinem, eternitatem, et cetera, vel propter hoc quia[6] ego tibi seruirem, benedicerem, recolerem, intelligerem, et amarem. Vnde, quia fui contra oracionis maioritatem, rogo te quod tibi placeat parcere michi, et me in oracione ordinata disponere, ut mea oracio a te exaudiatur, et quod cito[7] tuam largitatem, graciam, misericordiam, et pietatem laudem et benedicam.

11. Misericors et pie Domine! Rogo te quod michi des graciam proximum meum diligendi magis propter te quam propter ipsum uel propter me; et quod diligam[8] meum inimicum propter te, cum tua sit creatura et ymago; et ut habeam humilitatem, caritatem, abstinenciam, et pietatem, et sic de aliis multis modis orandi. Rogo etiam te, Domine, quod michi des graciam quod in mea oracione ipsos modos habeam, quia ualde magnam indigeo habere oracionem.

---

1. *m*, demun est perfecta.— 2. *m*, rogat te quod des. — 3. *A*, aquirat.—4. *m*, gaudia.—5. *A*, beatitudinem.—6. *ma*, quod.—7. m, ego.—8. *m*, diligat.

❡ 10. *De beata Maria*

BENIGNISSIMA beata[1] Maria! Cum racionibus Filii tui domini nostri Jhesu Xristi te contemplari desidero, et etiam cum tuis racionibus; et hoc quia raciones tui Filii et tue sunt magis bone, magis magne, magis uirtuose, et magis laudabiles,[2] desiderabiles, quam omnes alie creature raciones: sicut bonitas Filii tui et tua, que meliores sunt quam omnes alie bonitates;[3] et ideo ille homo qui tuam bonitatem, et tui Filii recolit, intelligit, et diligit, magnam,[4] uirtuosam, et ueram habet bonitatem in suo recolere, intelligere, et amare; et si te non recolit, intelligit, neque[5] diligit, in magna priuacione bonitatis, uirtutis, et ueritatis est.

2. O magna et gloriosa regina! Tuus Filius est magnus in tanta bonitate, potestate,[6] sapiencia, uoluntate, uirtute, gloria, et ueritate, quod omnes creature non sunt ita magne; et quia tuus Filius est ita magnus, es tu magna mater, et hoc in tanto quod omnes matres non sunt ita magne sicut tu es magna in bonitate, potestate, sapiencia, uoluntate, uirtute, ueritate, gloria. Vnde, propter hoc dignum est quod nos erga te magnum recolere,[7] intelligere, et amare habeamus, et de te magnas laudes referamus[8] et predicemus; et si hoc facimus, in magna erimus magnitudine, bonitate, uirtute, veritate, gloria.

3. O constantissima Mater Dei, qui est eternitas, et per quem durant omnes creature et esse! Tua virginitas[9] in concipiendo tuum Filium et in pariendo, durauit. Talem duracionem, quis potest estimare? uel magnitudinem suam, quam habet in sua bonitate, potestate, uirtute, ueritate? aut etiam constanciam quam habuisti in hoc mundo? vel gloriam, quam habes in paradiso in uidendo tuum Filium, et in considerando quod tu es mater omnium beatorum, qui per te semper erunt in paradiso in conspectu tuo et Filii tui benedicti?

4. Potentissima imperatrix! Tu potestatem habes in Filio tuo, cum sis mater eius; et ideo habes officium rogandi ipsum pro peccatoribus, qui in te confidunt, in quibus habes ita magnam

1. *m*, Beatissima Virgo.—2. *m*, magis amabiles laudabiles et.—3. *m cum t*, aliae creaturae bonitates.—4. *m cum t*, ualde magnam.—5. *m*, nunc.—6. *m*, potentia.—7. *m*, Vnde propter tuam magnitudinem recolere.—8. *A*, referemus.—9. *m*, qui[d] est ... per quam ... et etiam tua virginitas (*a*, et esse tuae virginitatis).

potestatem,[1] quod demones eis nocere non possunt. Sed si in te non confidunt neque te[2] diligunt, subditi sunt demonibus, nec habent potestatem faciendi bonum, sed malum.

5. A uirgo Maria! Postquam tantam habes potestatem, sit de tua benignitate et pietate tibi multum agere de ipsa in rogando Filium tuum pro nobis, et in constringendo potestates demonum, ut nobis non noceant neque impediant nos ad seruiendum tibi et Filio tuo benedicto.

6. Sapientissima domina, misericordie plena! Tu scis te esse matrem Filii tui domini nostri Jhesu Xristi, et scis quod ipse pro nobis in cruce mortuus est,[3] et scis quod magnam penam ipse pro nobis moriendo habuit, et bene recolis quando[4] ad pedem crucis, ubi Filium tuum mori uidebas, nimis ualde per iudeos uituperatum et derisum,[5] et penam et tristiciam, quas propter ipsum tuum Filium sustinebas. Vnde, domina piissima, decens est et conueniens quod tu nos in hac lacrimarum ualle et[6] tenebrosa recolas, in qua sumus, et quod[7] nostra pericula intelligas, que sunt magna, sicut sunt amissio paradisi et pena[8] inferni. Sed si tu, regina, nos recolis,[9] et preces tuo Filio pro nobis fundis, bene scis quod tuus Filius, qui tantum[10] te diligit et exaltauit, tuas preces ad tuum placitum acceptabit, et quod tu, domina benignissima, ad saluacionem nos ducas. Vnde, cum[11] tuum scire sit tale, bene sequitur quod secundum ipsum nostram diligamus[12] saluacionem, cum tuum diligere sit bonum, magnum, uirtuosum, et iustum, sicut est scire tuum.[13]

7. Amorosa sancta Maria,[14] que omne bonum diligis, et omne malum odis! Es[15] ita alta in amando bonum, quod plus amare non potes; et quia tuum amare est ita magnum, et tu tantum amabilis per Filium tuum[16] et per temet ipsam, sit de tua benignissima uoluntate quod nos diligas, quia creature tui Filii sumus, et tecum in humana specie participamus; et bene scis quod Filius tuus nos diligit,[17] cum pro nostra redemptione[18] mori uoluit; et adhuc nos diligit in hoc quia[19] ipse nobis huius mundi properitates confert.

---

1. *A*, potenciam siue potestatem.—2. *A*, *om.* te.—3. *m*, fuit.—4. *m*, quando eras.—5. *m*, de risu.—6. *m*, *om.* et.—7. *m*, quia.—8. *A*, penam.—9. *A*, recolas.—10. *m*, quantum.—11. *m*, ad.—12. *a*, diligas: *t*, ameis.—13. *A*, vnum.—14. *m*, mater.—15. *t*, Vos soys *(an* Tu es?).—16. *A*, *om.* tuum.—17. *m*, dilexit.—18. *m*, *add.* uel reparatione.—19. *m*, quod.

Preterea,[1] domina piissima, nos diligere debes, cum in te confidenciam habeamus, et nos uocamus nos esse filios tuos de te graciam et benediccionem expectantes. Verumptamen nos non sumus diligibiles, quia sumus peccatores; sed non propter hoc[2] dimittere debes quin nos diligas,[3] cum tuum sit offlcium nos diligere propter hoc quia[4] de tua dilectione et Filii tui dictum est.

8. Virtuosa regina, omni laude et honore dignissima! Spiritus Sactus tibi de[5] uirtute sua obumbrauit quando Filium Dei concepisti, de te naturalem uirtutem corporalem assumentem quando in te se hominem fecit, et in tuo utero Deus homo stetit; et in te uirtutes fuerunt in ita magna magnitudine, bonitate, potestate, et ueritate, quod plus in te esse non potuerunt,[6] et ille uirtutes sunt flumen et fons omnium uirtutum moralium beatorum. Vnde, cum tua virtus sit ita magna, et adhuc maior quam dicere uel cogitare possumus, bene decet te in nobis uicia odire, et Filium tuum rogare quod nos induere dignetur uirtutibus, ut[7] erga ipsum et erga te uirtuosum recolere, intelligere, et amare habeamus, et hoc in magna bonitate, duracione, et uirtute.[8]

9. Vera regina et imperatrix! In toto tuo recolere, intelligere, et amare est uerum quod Filius tuus in magna ueritate produxit mundum, cum mundus sit magnus, et quod[9] ueritas mundi et mundus se respondeant in magnitudine. Veritas[10] predicta magna est, sed adhuc multo maior est veritas que in te fuit per incarnacionem; et hoc est quod tuus Filius Deus Jhesus Xristus sit uerus Deus et uerus homo, et uerus dominus tocius mundi, et per suam ueritatem[11] omnes ueritates create sunt producte, gubernate, et a falsitate distantes; et tota ista ueritas fuit in te quando fuisti uera mater, et uerum Filium Deum habuisti, et hoc cum magna libertate uirginitatis,[12] que ueritas est ualde mirabilis, scilicet quod mater sit uirgo plena sine aliqua[13] corruptione corporali uel spirituali uirginitatis; et hoc fuit ut diuina uirginitas magis similitudinem suam in creatis produceret. Preterea, uera regina, in te fuit magna ueritas fidei quando eras iuxta crucem, quia omnes apostoli dubitauerunt in fide xristiana in uidendo tuum Filium mortuum;

1. *m cum t*, propterea.—2. *m*, hoc non *corr.* nos.—3. *A*, *(omisso* quin) nos diligis : *a*, nos diligere?—4. *m*, qui : *a*, quod.—5. *m*, *om.* de.—6 *m*, poterunt.—7. *A*, et.—8. *m*, ueritate.—9. *m*, quia.—10. *m*, ueritas mundi.—11. *A*, uirtutem : t, bondad.—12. *A*, filium habuisti ... libertate uirginitate.—13. *m*, *om.* aliqua.

tu uero, non: ymmo fuisti subiectum tocius fidei nostre, quam per tuam ueritatem graciam nobis infundis. Ergo, magnam ueritatem, quam habes, quis posset considerare?

10. A benignissima uera regina, Mater Dei! Postquam tantum habes de ueritate, ut dictum est, placeat tibi Filium tuum rogare quod destruat[1] omnes falsitates et errores, qui sunt in hoc mundo, ut infideles ueniant ad uiam ueritatis, et quod omnes sciencie sint in claritate sine dubio et sine errore, cum magnum malum sit dicere esse uerum hoc, quod est falsum, et[2] e conuerso.

11. Gloriosa lux mundi, et beatitudo nostra! Tu es in celo empirico[3] plena gloria, intelligendo et diligendo Filium tuum, quem uides etiam[4] cum oculis tuis corporalibus, et uides omnes sanctos stantes ante Filium tuum, et te super omnes exaltatam. Et talem gloriam tuam, quis posset[5] extimare? atque gloriam quam habuisti cum plena fuisti Spiritu Sancto? et de gloria Filii tui? Deficio, virgo gloriosa, in dicendo, et etiam in[6] cogitando tuam magnam et incomprensibilem gloriam. Verumptamen, tibi supplico[7] quantum possum, te nos recolere, intelligere, amare, et uelle ut ad gloriam[8] ueniamus, et in te et in Filio tuo gloriam habeamus;[9] et hoc conuenit tibi, cum sis gloria plena, sicut conuenit soli, et multo plus, dare magnam lucem, cum sit luce plenus sine aliqua vmbra.

12. Perfectio finis que es[10] nostra, uirgo Maria, cum habuisti[11] fructum in te, qui in arbore crucis mortem nostram destruxit; et ille fructus est finis noster,[12] et omnium finium creatorum. Vnde, sicut, et multo magis, sagittarius se habet ad terminum, et oculus ad colorem, et gustus ad saporem, sic omnes fines se habent ad Filium tuum,[13] et omnes matres ad tuam maternitatem, que est finis ipsarum; et hoc quia omnia creata[14] per tuum Filium de non esse in esse sunt producta, et in esse, in quo[15] sunt, gubernata. Vnde, gloriosa uirgo Maria, cum[16] tu sis mater et finis finium mee sensitiue et intellectiue, dignum et iustum est, quod ex omnibus uiribus meis sensualibus et intellectualibus dirigam[17]

---

1. *m*, destruunt.—2. *m*, uel.—3. *ma*, empireo.—4. A, esse.—5. *m*, exaltata ... possit.—6. *m*, et in.—7. *mt*, supplico rogando.—8. *m*, et amare uelle ut ad tuam gloriam.—9. *m*, *om.* et in te ... habeamus.—10. *m*, finis quae est (A, ẽ : *a*, est. *An* finisque es?).—11. *m cum t*, Tu habuisti.—12. *m*, nostri.—13. A, *om.* tuum.—14. A, et hec? creata.—15. *t*, y por el y para el.—16. A, *om.* cum.—17. A, dirigas.

potencias meas ad tibi seruiendum, laudandum, et benedicendum omnibus diebus uite mee, et adhuc procurandum honorem tuum et Filii tui domini nostri Jhesu Xristi, ad cuius honorem iste tractatus est compilatus.

¶ [1] Perfecit Raymundus suam CONTEMPLACIONEM, et quantum potest suplicat venerabili Collegio doctorum theologie Parisius,[2] quod ipsum[3] acceptent, et si in aliquo correctione indigerit,[4] ad plaçitum corrigant; quia ipsum intendit presentare nobilissimo domino Philippo regi Francie.[5]

1. *m*, De fine *(rubrica)*.—2. *ma*, Parisiorum.—3. *Scil.* tractatum.—4. *A*, correctioni; *m*, indigeat ipsum.—5. *t*, *finem facit.*

II

QUOMODO CONTEMPLACIO TRANSIT IN RAPTUM

IXIMUS de CONTEMPLACIONE: nunc intendimus dare modum per quem, mediante gratia Dei, posset[1] fieri raptus: et hoc uolumus exemplificare per partem primam supradicte CONTEMPLACIONIS, que est de racionibus siue attributis Dei; et sicut dicetur de illa prima parte, ita intelligendum erit de secunda, et aliis subsequentibus[2] partibus predicte CONTEMPLACIONIS. Et hunc modum dare uolumus per intellectum et uoluntatem hominis ascendendo, cum adiutorio Dei, ad contemplandum diuinas raciones ex toto posse et uiribus ipsius anime, corpore etiam[3] hominis per racionabile ieiunium bene disposito, et non impedito aliunde. Et primo exemplificabimus de bonitate.

¶ 1. *De bonitate*

HOMO iustus, considerans in summa[4] bonitate, et ipsam toto corde diligens et desiderans, in sua mente dicat: O Deus, qui es summus in bonitate! Ecce meus intellectus, et mea uoluntas, que tu creasti ad contemplandum tuam sanctissimam bonitatem. Suplico quod tu representes eis intelligibilitatem et amabilitatem tue sanctissime bonitatis; et illa representatio fit cum ista[5] magna magnitudine duracionis,[6] potestate, uirtute, gloria, et sicut quantum tibi placuit ponere de uirtute contemplacionis in potencia mei intellectus et uoluntatis; et illam totam uirtutem digneris ad actum reducere, ut intelligibilitas et amabilitas tue sanctissime bonitatis et mee intellectiuitatis et amatiuitatis se coniungant; et hoc cum alta perspicuitate[7] intellectus et flama amoris, usque anima

---

1. *m*, possit.—2. *m*, sequentibus.—3. *m*, *om.* etiam.—4. *A*, sua.
5. *m*, fit *(corr.* sit) cum ita (*A*, ista?).—6. *An* duratione?—7. *m*, tuae sanctissimae voluntatis et bonitatis et mea intellectiuitas et amantiuitas se confugiant, et hoc cum causa alta et magna perpetuitate (*A*, perspitate? uel perspicuitate).

mea tota sit succensa in te intelligendo, et amando te per tuam bonitatem tibi coessencialem, et ipsam quo ad suam essenciam et quo ad suum intrinsecum agere, in te bonificando tuum actum intrinsecum in diuinis. Et quando tu, homo, in tali gradu tuum intelligere et amare habes,[1] caueas tibi ne tuus intellectus aut uoluntas dependeat in aliquo sensitiuo uel ymaginatiuo. Ideo[2] teneris quod denudes omnino tuum intelligere et amare ab omnibus rebus corporalibus, ut uirtus quam habet ipsa anima tua in corpore, in se restringatur, ut sic in se recollecta forcior[3] esse possit in ascendendo, et corpus debilius in eidem resistendo. Et si[4] tu in tam altu gradu diu perseueraueris, scias quod bonitas Dei, que sibi racio est ad faciendum magnum bonum in suo effectu, mouebit Deum ad inclinandum intelligibilitatem sue bonitatis tibi, quod tua tota gloria,[5] intelligibilitas et amabilitas erunt in sua bonitate absorbita,[6] inbuta, et ipse in ipsis diffusa; et hoc in tantum, quod corpus tuum erit tibi insensibile racione prolongacionis et abstractionis uirtutis tue anime a corpore, et assencionis ipsius anime cum suo intelligere et amare ad attingendum taliter summam Dei bonitatem.[7] Et si tu, homo, non sis per talem modum raptus,[8] scias quod hoc non est propter defectum gracie nec propter defectum[9] doctrine nostre artis, sed per te, quia[10] non disponis te ad tam altam graciam recipiendum. Et si tu ad hoc dicis quod tua disposicio ad tam altam[11] graciam non est a te primo et principaliter, sed a gracia diuina, uerum dicis; sed Deus, cum sit iustus, non deficit propter suam iusticiam libero arbitrio, quod in te creauit, ita quod tu, mediante libero arbitrio, liberam possis eligere electionem[12] ad intelligendum et amandum summam bonitatem ex toto posse tui intellectus et uoluntatis, secundum quod mandatum datur homini in Veteri Testamento et Nouo, diligendo Deum ex toto corde, et ex tota anima tua.[13] Quia ergo tu scis te disponere posse, ut probatum est, si hoc feceris, securus esto quod ueniat summa gracia, que te disponit[14] ad predictum gradum raptus; et si non prima vice nec secunda ad

1. *A*, hês?—2. *m*, imo.—3. *m*, ut sit ... fortior quam.—4. *m*, in eisdem resistendo, et sic.—5. *m*, *om.* gloria.—6. *m*[1], absorta.—7. *m*, tali summa Dei bonitate.—8. *m*, raptum.—9. *m*, uel defectu.—10. *m*, qui.—11. *m*, ad tantam.—12. *m*, liberam electionem possis (*om.* eligere).—13. *m*, et tota anima (*om.* tua: *a*, sua).—14. *m*, ueniet ... disponet.

hoc pertingere possis ad plenum, te excercere[1] paulatim, et per assuefactionem ad hoc perseueres, dum tamen iustus sis et extra peccatum mortale, et etiam[2] quod tu desideres Deum contemplari[3] non propter tuam delectacionem, sed propter suam bonitatem absolute.

¶ 2. *De raptu*

DATUS[4] est modus sufficiens contemplandi Deum per bonitatem suam usque ad raptum. Adhuc uolumus breuiter dare uiam quomodo raptus iste posset haberi[5] per secundam partem principalem istius CONTEMPLACIONIS, et alias subsequentes; et primo de trinitate personarum[6] sic: O homo qui uis contemplari in summo gradu contemplacionis diuinam Trinitatem! Scias te hoc facere non posse nisi de ipsa habeas aliquam noticiam influxam uel acquisitam.[7] Vnde, qui noticiam[8] habes uade ad supradictum tractatum de Trinitate, et totum ipsum tibi habitua quantum potes, et da ipsum totum tue intellectiuitati et amabilitati, in tantum quod tu nichil aliud quam ipsum tractatum intelligas uel diligas, ut ipse tractatus sit totum[9] tuum intelligibile et amabile; et hoc successiue de linea in lineam usque ad finem, et a fine retrorsum usque ad principium, eodem[10] modo bonificando, magnificando, et cetera, tuum intelligere et amare cum bonitate et magnitudine tua, et sic de aliis tuis racionibus ad[11] attigendum tuum intelligere et tuum amare cum predicto tractatu; et hoc assidue et continue sine impedimento sensualitatis uel ymaginacionis; et tunc inuenies te bene dispositum, ad raptum, ad quem, ut supra dictum est, Dei gratia te perducet.[12] Et sicut dictum est de Trinitate, sic fiat de Incarnacione, et aliis.

¶ 3. *De declaracione consciencie*

CONSCIENCIA[13] est habitus ipsius intellectus, cum quo ipse reprimit inordinatos uoluntatis appetitus, adiuuante iusticia, et aliis uirtutibus; et talis habitus est perfectus. Sed quando intellectus ipse, qui est subiectum consciencie, non ordinat nec disponit suum

1. *m*, exerce : *a*, exaltare.—2. *m*, *om.* etiam.—3. A, contemplare.—4. A, Raptus.—5. *m*, possit haberi contemplando.—6. *m*, *om.* personarum.—7. A, aquisitam.—8. *m*, notitiam ipsius.—9. *m*, totus.—10. A, ecclesie? : *a*, *deficit.*—11. A, tus (*m*, tuis multis) racionibus (*om.* ad).—12. *m*, producet.—13. *m*, constantia.

habitum, qui est consciencia,[1] cum predictis uirtutibus, sed solummodo appetitum ad hoc quod habet, tunc confusum habet suum intelligere et dubitatiuum, nesciens eligere, in suis agendis, ad quam partem suam conscienciam debeat inclinare. Vnde, si a tali perplexitate[2] debeat ipse intellectus exire, oportet eum laborare ad hoc quod ipse melius disponatur per uirtutes, ut supra dicitur, maxime sapienciales, scilicet, per prudenciam, discrecionem,[3] et cetera; quod si per se solum hoc subito facere nequeat, oportebit eum super sua perplexitate[4] periculum, uti iterum consilio, et sic mutare suam dubitacionem in certitudinem, cum qua consciencia habet clarum agere, et uoluntas liberum appetitum licenciatum[5] a consciencia. Verumptamen si contingat quod pendente adhuc perplexitate,[6] a qua ipse intellectus exire[7] non possit, uoluntas in sua actione appetat quod dirigat se per intellectum, per aliquem finem bonum ultimum, et[8] tunc intellectus se ipsum ligare non debet per suam dubitacionem, ne per ipsam[9] impediat ipse principalem appetitum bonum, verbi gracia: supposito quod aliquis iustus uelit facere vnam ecclesiam ad honorem Dei, et ad quam edificandam indigeat quodam ligno sibi putre facto,[10] quamuis dubitet[11] ne forte illud sit furtum, licitum est sibi accipere illud lignum ne principalis finis et ultimus, qui est Deus, propter rem incertam impediatur; omnia enim a Deo sunt, qui creauit ea ad se ipsum tanquam ad finem ultimum; ymmo si predictus iustus, in accipiendo lignum antedictum, faceret sibi conscienciam, mox incidet ex hoc in aliam conscienciam sibi magis contrariam et grauiorem pro tanto quod non redderet Deo, scilicet fini, quod deberet et quod suum esset.[12] Item, quando intellectus dubitat, tamen credit vnam partem esse magis ueram quam aliam, non tamen ausus est facere hanc uel illam, sed ligat et impedit appetitum uoluntatis ne eligat[13] meliorem partem propter suam dubitacionem, merito sibi alia consciencia noua suboritur, que iuste[14] ipsum

1. *m*, iustitia.—2. *Scripsi* perplexitate : *Am*, prolixitate, *bic et alibi.*—3. *m*, distractionem.—4. *m*, supra sua proligitate (*A*, prolixitate).—5. *A*, licenciam.—6. *A*, ad hoc prolixitate : *m*, adhuc prolixitate.—7. *m*, per se exire.—8. *m*, *om.* et.—9. *A*, nec per ipasam.—10. *Am*, putrefacto : *a*, presentato, (*an* fait poutre *gallicè*?).—11. *A*, dubitat.—12. *m*, faceret conscientiam si mox consideret ex hoc in aliam conscientiam magis si contrariam et grauis rem pro tanto quod non redderet ultimo Deo scilicet quid deberet et quid suum esset.—13. *m*, has uel illam ... ut eligat.—14. *m*, constantia noua ... qui iuste.

affligere debet pro eo quod debuit, sed noluit, eligere illam partem ad quam sua consciencia[1] in principio, habita deliberacione, magis se inclinauit. At illa consciencia[2] que declarat, habita deliberacione, maiorem partem in[3] meliorem secundum Deum esse eligendam ad faciendum maius bonum specialiter[4] et ad euitandum maius[5] malum, magis dependet ad diffinicionem consciencie perfecte, quam supra diximus in principio. Si tamen aliquis eligeret partem unam[6] semel, que sibi uidetur uerior et melior, et iam incepit eam tenere, et postea contingat quod[7] per aliquam sui facti declaracionem, quod ipse in prima electione errauit non eligendo partem ueriorem, non debet propter hoc dimittere primam partem, quam elegerat, quia debet se inclinare cum constancia, et credere quod Deus ipsum direxit in prima electione, et quod secundam partem forsitan perficere non possit; et etiam quia[8] sic eligendo nunc vnam partem nunc aliam posset ire in infinitum, et sic nunquam staret in certo proposito. Verumptamen si producendo in prima electione appareret sibi[9] de nouo quod tenendo illam partem oporteret certitudinaliter eum properare[10] mortaliter, debet ipsam[11] dimittere, et transire ad secundam: et iste scilicet ultimus pertinet ad primum gradum supra.

¶ Declaramus ergo tres modos[12] consciencie: primum, scilicet gradum, <quando conscientia reprimit inordinatos uoluntatis appetitus, adiuuantibus uirtutibus: et est perfectus; et alterum gradum>,[13] qui est minus perfectus, quando scilicet consciencia dubitat quid potissime sit eligendum de duobus, ita quod equaliter fertur ad utrumque in terminum; et[14] gradum adhuc minus perfectum quam predictum secundum, quando scilicet ipsa consciencia magis inclinatur ad vnam partem quam ad aliam, nec tamen eligit illam partem.

AMEN

1. *m*, constantia.—2. *A*, ad illam consciencIam : *m*, ad illam constantiam.—3. *A*, .i. (id est? scilicet? *an* et?).—4. *m*, secundum Deus ... simplici.—5. *A*, *om.* maius.—6. *A*, ueram.—7. *m*, *om.* quod.—8. *m*, non posset, et quia.—9. *A*, tibi —10. *m*, peccare : *a*, praeparare.—11. *m*, illam partem.—12. *m*, gradus.—13. *Inclusa addidi.*—14. *m*, in tertium etiam.

ORATIO[1]

O benignissime Deus! Precor te, cum reuerentia, tuae Natiuitatis gloriosae in populo tuo nasci facias deuotionem, orationem, et charitatem, ut ab eo multo magis quam nunc diligaris et honoreris, et tibi seruiat. Et in tuo seruo .N. nasci facias[2] *iustitiam, ut de se ipsam exerceat restituendo tibi se ipsum, cum per creatorem, et recreatorem, et gubernatorem esse se famulum tuum agnoscat. Et etiam in ipso prudentiam nasci facias, ut eligere sciat maiora bona, et dimittere minora, nec non minora mala eligere maiora permittendo. Nasci .N.*[3] *facias cordis fortitudinem in ipso, ut fortis efficiatur ad resistendum viciis seu peccatis, mundo, carni, et demoni. Nihilominus temperentiam nasci facias in ipso, ut modestus sit in uictu suo comedendo, bibendo, et in cunctis actibus suis. Fidem etiam nasci facias in eodem, ut uere credat in tua sancta fide catholica. Et etiam spem nasci facias in ipso, ut in te fidutiam habeat* gloriam *impetrandi a misericordia tua.*[4] *Etiam nasci facias in ipso charitatem, ut te super omnia diligat, et quaecumque diligat, propter te et in te diligat. Insuper humilitatem in ipso nasci facias, ut humiliter omnibus praeceptis* tuis[5] *obediat. Et etiam castitatem nasci facias, ut pure et caste uiuat cunctis diebus suis tibi honorem et seruitium impendendo. Et cum istis uirtutibus et similibus, cunctis uitae suae temporibus te laudare ac benedicere ualeat, peccata euitare, et etiam aborrere, et ad gloriosum tuum regnum ualeat peruenire. Amen.*

¶ Ad honorem gloriosissimi Dei, et Virginis Mariae Matris, perfectus fuit tractatus iste in vigilia beati Laurentii.

1. A, *Deficit haec oratio totaliter. Fortasse apocrypha est.* Cfr. *Proemi,* pàg. XXXVII.—2. m, faciam.—3. *An* etiam?—4. m, *om.* gloriam; impetrandi a misericordia *cancell.*; tua *corr.* et; *(addidi* gloriam).—5. m, *om.* tuis, *quod verbum addidi.*

COMPENDIOSA CONTEMPLATIO

DEUS gloriossisime, cum tua benediccione facimus istam COMPENDIOSAM CONTEMPLACIONEM.

UM sit creatus homo ad contemplandum diuinam Trinitatem et Incarnacionem, idcirco facimus istum librum in quo dabimus doctrinam ad inuestigandum et contemplandum diuinam Trinitatem et Incarnacionem.

De diuisione huius libri

DIVIDITUR autem liber iste in duas distincciones, in quarum prima tractabimus de diuina Trinitate; in secunda uero de diuina Incarnacione. Primo quidem de prima distinccione dicemus.

De prima distinccione

DISTINCCIO ista in decem partes est diuisa, que sunt: summa vnitas, bonitas, magnitudo, eternitas, potestas, intellectus, voluntas, virtus, ueritas, et gloria; et primo quidem de summa vnitate.

¶ 1. *De summa vnitate*

DIE ac nocte persisto in maxima cogitacione querens vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in suamet vnitate summe existens et agens, vt in ipsa habeat naturam existendi et agendi, vt de ipsa unitas sit plena, a uacuitate et ociositate remota, et hoc infinite et eterne. Est ergo ipse summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis, vt puta Deus, in sua vnitate vniens tanquam Pater, vnibilis seu vnitus tanquam Filius, et Spiritus Sanctus tanquam vnire procedens equaliter ab vtroque: ipsi quoque tres existentes distincti per realitatem personalem realem, vt relacio sit inconfusa; et ipsi tres sunt vna summa vnitas, essencia, substancia, et natura, sine quibus

summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis non esset summe existens et agens in sua summa vnitate: quod est impossible. Ostensum est ergo diuinam Trinitatem esse nessesario: quam diuinam Trinitatem inuestigamus, adoramus, et contemplamur.

¶ 2. *De summa bonitate*

DIE ac nocte sum in maxima meditacione inuestigans vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et responsum est michi quod est in suamet bonitate, summe existens et agens, vt in ipsa habeat naturam existendi et agendi, vt ipsa bonitas sit plena, et a uacuitate et ociositate remota, et hoc infinite et eterne. Est igitur ipse summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis, videlicet Deus, in suamet bonitate bonificans tanquam Pater, bonificabilis seu bonificatus tanquam Filius, et bonificare tanquam Spiritus Sanctus procedens equaliter ab utroque: ipsi quoque tres existentes distincti per realitatem personalem realem, vt relacio sit inconfusa; et ipsi eciam tres sunt vna summa bonitas, essencia, substancia, et natura, sine quibus summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis non esset summe existens et agens in sua summa bonitate: quod est inpossibile. Ostensum est igitur diuinam Trinitatem esse nessesario: quam diuinam Trinitatem inuestigamus, adoramus, et contemplamur.

¶ 3. *De summa magnitudine*

DIE ac nocte sum in maxima consideracione indagans vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in sua summa magnitudine summe existens et agens propter maiorem finem sue magnitudinis intelligibilis, amabilis, et memorabilis; ex quo sequitur quod sit in sua magnitudine summe magnificans, magnificatus, et magnificare infinite et eterne, vnus ab alio distinctus personaliter, vt vnusquisque sit in suo proprio numero, ita quod in ipso numero magnificans sit intelligens, amans, et memorans; et in numero magnificati sit intellectus, amatus, et memoratus; et in numero magnificandi sit intelligere, amare, et memorari: aliter enim non possent esse idem summa magnitudo, summus intellectus, summa voluntas, et summa memoria, et essent plures essencie, et in eis non saluaretur vnitas, essencia, substancia; et relacio supra dicta esset confusa et

figmentum; et ipsa summa magnitudo esset vacua, ociosa, et sine natura; et priuaretur summitas magnitudinis, et diuini intellectus, et diuine voluntatis, et diuine memorie. Et cum omnia ista sint inpossibilia, ergo opositum est verum et necessarium: quod verum non est sensibile nec imaginabile, sed intelligibile, amabile, et memorabile. Vnde, cum hoc ita sit, male dicunt, qui negant diuinam Trinitatem esse, eo quare non est sensibilis nec imaginabilis.

¶ 4. *De summa eternitate*

DIE et nocte sum in maxima indagacione querens vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in suamet summa eternitate summe existens et agens propter maiorem finem sue eternitatis, et intelligibilitatis, amabilitatis, et memorabilitatis; ex quo sequitur quod sit in sua eternitate summe eternans, eternatus, et eternare infinite et eterne, vnus ab alio personaliter distinctus, vt sit unusquisque in suo propio numero, et quod in ipso numero eternantis sit intelligens, amans, et memorans; et in numero eternati sint intellectus, amatus, et memoratus; et in numero eternandi sint intelligere, amare, et memorari: aliter enim non possent esse idem summa eternitas, summus intellectus, et summa voluntas, et summa memoria; et essent plures essencie, et in eis non saluaretur vnitas essencie; et relacio supra dicta esset confusa et figmentum, et ipsa summa eternitas esset uacua, ociosa, et sine natura; et priuaretur summitas eternitatis, et diuini intellectus, et diuine voluntatis, et diuine memorie. Vnde, cum omnia ista sit inpossibilia, ergo oppositum est verum et nessesarium: quod quidem verum non est sensibile nec imaginabile, sed intelligibile, amabile, et memorabile. Vnde, cum hoc ita sit, ergo male dicunt illi, qui negant diuinam Trinitatem esse, eo quare non est sensibilis neque imaginabilis.

¶ 5. *De summa potestate*

DIE ac nocte sum in maxima meditacione querens vbi est summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in suamet summa potestate summe existens et agens, in qua summus intelligibilis et intellectus, amabilis et amatus, memorabilis et memoratus conuertuntur, vt in ipsa potestate

sit actus purus, inmensus, et eternus producendo, vt in ipsa operacione non sit cessacio produccionis, que cessacio esset, si predicta non conuerterentur; et quare est dare produccionem, racione predicte conuersionis, nessesario est dare distinccionem inter producentem, productum, et producere; et hoc est intelligibile, amabile, et memorabile, et opositum non. Ostensa est ergo diuina Trinitas, quam inquirimus, in qua generabilis et genitus personaliter conuertuntur, que persona genita est relata ad generantem et est processus Sancti Spiritus ab vtroque; et omnes tres persone conuertuntur in eandem ypostasim, essenciam, substanciam, et naturam.

¶ 6. *De summo intellectu*

DIE ac nocte sum in maxima meditacione querens vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in summo intellectu summe existens et agens, et in quo summus intelligibilis et intellectus, amabilis et amatus, memorabilis et memoratus conuertuntur; racione cuius conuersionis sequitur de nessesitate produccio nessesaria, inmensa, et eterna, vt puta Filius generabilis et genitus relatus summo Patri: ab vtroque procedit intelligere; et quilibet est distinctus ab alio personaliter, sine qua distinccione non posset esse produccio neque processio atque conuersio intelligibilis et intellecti, amabilis et amati, memorabilis et memorati; et summus intellectus esset ab actu puro priuatus, et esset in ipso cessacio, et natura vacua et occiosa: quod est falsum et inpossibile. Dicimus autem quod omnes tres persone sunt eadem substancia, essencia, et natura: et hoc est diuina Trinitas, quam diligentissime perscrutamur, de qua quidquid atingimus sua asequimur gracia mediante, non quidem sensualiter siue imaginabiliter senciendo, sed intellectualiter, amabiliter, et memorabiliter speculando, cum non sit obiectum nec proporcionabilis potencie sensitiue.

¶ 7. *De summa voluntate*

DIE ac nocte sum in maxima cogitacione querens vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in summa voluntate summe existens et agens, in qua summus agens, summus agibilis, et summum agere intelli-

gendo, amando, et memorando concordant distincte, quare sine distincione concordancia esse non posset, neque sine concordancia summus agens, agibilis, et agere concordare non possunt, atque a contrariate non possent esse separata. Ostensa est igitur diuina Trinitas, quam inquirimus et veraciter adoramus.

¶ 8. *De summa virtute*

DIE ac nocte sum in maxima inuestigacione querens vbi est summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et responsum michi datum est quod est in suamet summa virtute summe existens et agens, et hoc per totam virtutem, et propter ipsam virtutem, et in ipsa et de ipsa et cum ipsa virtute; aliter, sine istis predictis quinque terminis, ipse non posset esse summe existens et agens in summa virtute; nam sine ipsis, ipsa virtus esset mostrua, uacua, et viciosa, et, per consequens, omnes raciones Dei, que de ipsa virtute predicari possunt, vt puta diuina bonitas, magnitudo, et cetera: quod est falsum et inpossibile; et ideo sequitur de nessecitate quod in ipsa virtute virtuificans, summe intelligens, amans, et memorans producant per totam virtutem productum virtuificatum summe in se ipso et de se ipso, propter se ipsum et cum se ipso, cum producere ab vtroque producto; hoc autem esse non posset sine distinccione producentis, producti, et producere, vt per se patet. Concluditur autem de nessesitate diuinam Trinitatem esse existens, producens Pater quare de se ipso producit, productus Filius cum sit ei relatus, producere Spiritus sanctus vtique;[1] et omnes tres sunt eadem virtus, essencia, substancia, et natura, vnus Deus, et non plures.

¶ 9. *De summa veritate*

DIE et nocte sum in maxima cogitacione querens vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in suamet summa veritate summe existens et agens; et racio huius est quare plus dicit existere et agere, quam existere tantum; ex quo sequitur quod summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis, vt puta verificans, producat verificatum mediante verificare: hoc autem esse non posset sine distinccione

1. *Copiae*, vtrique.

verificantis, verificati, et verificare; hoc quidem vero, non autem ficto modo, vt relacio remaneat illesa et vera; quare si non, illa produccio esset mostrua, et sic falsa, sicut esset viciosa, vt supra dictum est in titulo de virtute; et de ipsa falcitate predicari possent diuina bonitas, magnitudo, et cetera, que cum diuina veritate conuertuntur: quare hoc est falsum et inpossibile, ergo probata est diuina Trinitas.

¶ 10. *De summa gloria*

DIE ac nocte sum in maxima meditacione querens vbi sit summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et responsum datum est michi quod est in suamet summa gloria summe existens et agens; et si agens, necessario sequitur distinccionem esse inter agentem, gloriantem intelligentem amantem et memorantem, et agibilem gloriabilem intelligibilem amabilem et memorabilem, et inter agere gloriari intelligere amare et memorari; et si predicta distinccio non posset esse, de nessesitate sequitur mostruositatem esse, cum qua summus intelligibilis, amabilis, et memorabilis non posset esse in sua gloria summe existens et agens, que mostruositas conuerteretur cum suma pena in summa gloria, et in summa bonitate, et in summa magnitudine, et cetera, que cum diuina gloria conuertuntur; et vna de alia predicari possent: quod est contradiccio manifesta. Ostenditur ergo de nessesitate diuinam Trinitatem esse.[1]

¶ Probauimus diuinam Trinitatem esse de nessesitate; et si aliquis oponeret seu obiecciones contra predicta induceret, tales raciones possunt solui faciliter per predicta; et quare[2] omnes magistri in theologia asserunt quod omnes obieciones facte contra fidem possunt per raciones nessesarias dissipari.

1. Ms., *om.* esse.—2. et quare=ideo (*catalanicé* per que).

De secunda distinccione

Distinccio ista in .x.^{m} partes est diuisa, sicut prima, que sunt diuina vnitas, bonitas, magnitudo, eternitas, potestas, intellectus, voluntas, virtus, veritas, et gloria; istis enim diuinam Incarnacionem inuestigare intendimus et probare, et primo de prima.

¶ 1. *De diuina vnitate*

Die et nocte sum in maxima inquisicione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et responsum datum est michi quod est in vnitate Dei, ita vt sit ipsa vnitas summa causa vniendi, et habeat summum efectum coniunctum sibi et assumptum in diuino supoito, existens quidem in ipso suposito due nature, increata videlicet et creata, et sit vna persona deus et homo, qui est Xristus; et si hoc non est, et eius opositum est a Deo intelligibile, amabile, et memorabile, <necessario sequitur contradictio, quare intelligibile, amabile, et memorabile>[1] est ipsi Deo, quod sua vnitas sit summa causa, vt habeat summum efectum sibi coniunctum et vnitum, et hoc quare maximum bonum est. Sed si sua voluntas in hoc non consistat[2] seu odit, cum voluntas diuina sit idem cum intellectu et memoria diuina, idcirco, sicut diuinus intellectus intelligit, et memoria recolit, sic voluntas nessesario diligit; quod si non, sequitur quod vult et non vult, et per consequens, intellectus intelligit et non intelligit, et memoria recolit et non recolit. Quare igitur hoc stare non potest, sequitur propositum,[3] videlicet quod summus efectus, qui est diuina Incarnacio, est coniunctus et vnitus ipsi summe cause.

¶ 2. *De diuina bonitate*

Die et nocte sum in maxima meditacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et michi datum est responsum quod est in diuina bonitate, ita quod ipsa bonitas sit causa summa bonificandi habens summum efectum

1. *Inclusa addidi.* Cfr. § *seq.*—2. *An* consentit? Cfr. § *seq.*—3. *Copiae,* oppositum.

bonificatum in diuino supoito, qui quidem efectus in duabus consistit naturis, in increata videlicet et creata, vna tantum persona, scilicet Dei Filius, qui est verus deus et verus homo; sed si hoc non est, <et> opositum est a Deo intelligibile, amabile, et memorabile, nessesarie sequitur contradiccio, quare intelligibile, <amabile>,[1] et memorabile est ipsi Deo quod sua bonitas sit summa causa, vt summum efectum habeat sibi coniunctum et vnitum: hoc quare maximum bonum est. Sed si sua voluntas hoc odit et non consentit, cum diuina voluntas idem sit cum intellectu et memoria diuina, idcirco, sicut diuinus intellectus intelligit, et memoria recolit, sic voluntas diligit; et si non diligit, sequitur quod vult et non vult, et per consequens, intellectus intelligit et non intelligit, et memoria recolit et non recolit. Quare igitur hoc stare non potest, ideo sequitur propositum:[2] quod summus efectus est coniunctus et vnitus, videlicet diuina Incarnacio, summe cause.

¶ 3. *De diuina[3] magnitudine*

Die et nocte sum in maxima cogitacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in diuina magnitudine subiectiue et obiectiue, vt Deus sit summa causa eficiens et finalis, quod habeat singularem efectum maximatum, quietatum, hoc est intelligibile, amabile, et memorabile ipsi Deo; quod si non, sequitur quod Deus non vult esse summa causa per summam magnitudinem, et si non vult sic, non intelligit neque recolit, cum in Deo intellectus, voluntas, et memoria idem sint. Et quare hoc est inpossibile, ergo probatum est diuinam Incarnacionem esse, quam inquirimus et adoramus, in qua consistit proporcio, infinitum per se, vt puta diuine nature, et infinitum[4] per accidens, vt nature vmane asumpte per diuinam naturam; et dicitur infinitam quare Deus non posset eam alcius et amplius maximare, nec non quare vniuersum creatum est propter ipsum, et ad ipsum vtique ordinatum.

1. *Inclusa* et *supra*, amabile *hic*, *addidi*.—2. *Copiae*, oppositum.—3. Ms., summa.—4. *Fortasse* infinitam *utroque loco, vel potius subintelligas* scilicet *ante* infinitum per se.

¶ 4. *De diuina eternitate*

DIE et nocte sum in maxima consideracione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in diuina eternitate, in qua eternus innouat se asumendo naturam humanam, eternus quoque permanens; et hoc est ab ipso maxime intelligibile, amabile, et memorabile, vt maxima proporcio sit inter maximam causam et maximum efectum; et si est opositum, ita quod hoc non sit a Deo intelligibile, amabile, et memorabile, sed odibile, nessesario sequitur quod sit ab ipso amabile hoc quod minus partissipat cum creatura, et per consequens, cum[1] odiat se ipsum esse summam causam[2] tocius vniuersi eficientem et finalem: quod est falsum et inpossibile.

¶ 5. *De diuina potestate*

DIE et nocte sum in maxima cogitacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in diuina potestate, vt summa causa cum summo efectu possit habere maiorem concordansiam, causa vero existens agens, et efectus recipiens,[3] quilibet in summo gradu potestatis; et hoc est a Deo summe intelligibile, amabile, et memorabile: <et>[4] a nobis; et si non, est ergo intelligibile a Deo, amabile, et memorabile hoc per quod minus potestas sua potest agere in subiecto alieno: et eciam hoc a nobis: quod est falsum et inpossibile. Ostenditur ergo esse diuinam Incarnacionem, quam inquirimus et adoramus.

¶ 6. *De diuino intellectu*

DIE et nocte sum in maxima indagacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in diuino intellectu subiectiue et obiectiue, qui habet naturam infinitam intelligendi, sicut habet naturam infinitam possificandi et amandi; et ideo intelligit singularem creaturam sublimatam in tantum quod non posset eam in gradu alciori intelligere; hoc autem esse non posset nisi ipsam

1. *An* quod?—2. Ms., summa causa. - 3. Ms., resipiens : *Copiae,* respiciens.—4. *Addidi* et.

asumeret in idemtitate suppositi, de quo deus et homo predicaretur; aliter enim intellectus non posset eam summe intelligere, neque potestas possificare, neque voluntas amare, eo quare idem sunt, et deficiente vno deficeret alius. Et quare talis defectus est inpossibile, ideo sequitur quod est diuina Incarnacio.

¶ 7. *De diuina voluntate*

DIE et nocte sum in maxima meditacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et responsum datum est michi quod est in diuina voluntate subiectiue et obiectiue, que habet naturam infinitam amandi, sicut habet naturam infinitam possificandi, bonificandi, et magnificandi; quare in Deo sua voluntas, potestas, bonitas, et magnitudo idem sunt numero; talem autem creaturam non potest diuina voluntas amare nisi vmana natura sit coniuncta cum ipsa diuina voluntate, neque potestas possificare, neque bonitas bonificare, neque magnitudo magnificare, eo quare creatura non haberet subiectum in quo esset summe intellecta, amata, et memorata; et quare nessesarium est quod diuina voluntas diligat summam creaturam singularem, vt suum diligere non sit limitatum, idcirco probatum est quod est diuina Incarnacio, que a diuina voluntate summe est amabilis, intelligibilis, et memorabilis,

¶ 8. *De diuina virtute*

DIE ac nocte sum in maxima inquisicione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et datum est michi responsum quod est in diuina virtute summe intellecta, amata, et memorata; aliter enim ipsa virtus esset viciosa, eo quare non esset virtuosus intellectus ad intelligendum summam creaturam, neque voluntas ad diligendum, neque memoria ad recolendum: quod vicium est inpossibile. Habemus ergo propositum quod inquirimus, scilicet diuinam Incarnacionem.

¶ 9. *De diuina veritate*

DIE ac nocte sum in maxima cogitacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et michi est responsum datum quod est in diuina veritate, ita verificata ab ipsa, sicut a diuino intellectu intellecta, et a diuina

voluntate amata, et a diuina memoria recolita, eo quare idem sunt. Est ergo vere[1] summa creatura cum diuina veritate, quod non posset esse nisi esset coniuncta cum ipsa in eadem persona, existentes quidem due nature, vmana videlicet et diuina, in eodem suposito et persona; et si dicatur quod est inpossibile, respondetur quod non, propter hoc quare in Deo intellectus, voluntas, et memoria idem sunt, vt probatum est, et quare in Deo conuertuntur sue raciones; si enim vult potest, et si potest vult, posito quod sit verum, bonum, et magnum hoc quod vult et potest, nec est qui sue possit resistere voluntati. Concluditur ergo diuinam Incarnationem esse.

¶ 10. *De diuina gloria*

DIE ac nocte sum in maxima meditacione querens vbi sit summa creatura a Deo summe intelligibilis, amabilis, et memorabilis? et responsum michi datum est quod est in diuina gloria, vt ipsa gloria ita magnum actum habeat gloriandi obiectiue et subiectiue, sicut intellectus intelligendi, voluntas volendi, et memoria recolendi, cum ipsa gloria sit ita causa eficiens et finalis in creando, sicut diuinus intellectus, diuina voluntas, et diuina memoria. Per talem autem modum non potest esse summa creatura in diuina gloria nisi sit coniuncta cum ipsa, quare racione coniunccionis generatur summitas et sublimitas. Est ergo diuina Incarnacio, quam inquirimus, racione cuius totum vniuersum exaltatum est, quare Xristi humanitas pars est vniuersi: propter quam partem Deus partissipat naturaliter cum omnibus creaturis sicut partissipat cum eisdem.

¶ Probauimus diuinam Incarnacionem ita efectiue, bene, vere, et intelligibiliter, quod suum oppositum non est bonum, intelligibile neque amabile, imo malum: hoc patet bene intuentibus supra dicta.

1. Ms., uera?

¶ Incepit Raymundus librum istum, per quem animus fidelis instruitur ad contemplandum [Deum] valde ipsum intelligendo, amando, et memorando, in mari, de Maioricis apud Ciciliam veniendo; et ipsum finiuit in ciuitate que dicitur Mesana, in mense madii anno M.° CCC.xiij.° Incarnacionis domini nostri Jhesu Xristi.

TAULA

ARBRE DE FILOSOFIA DAMOR

Pàgines

CONTEMPLATIO RAYMUNDI

COMPENDIOSA CONTEMPLACIO

Pàgines

❧ A honor de Deu Totpoderós: a gloria del benaurat Ramon: a enaltiment de la nostra llengua s'acabà d'estampar aquest volum dia 9 d'abril de 1935.

DEO GRATIAS
AMEN